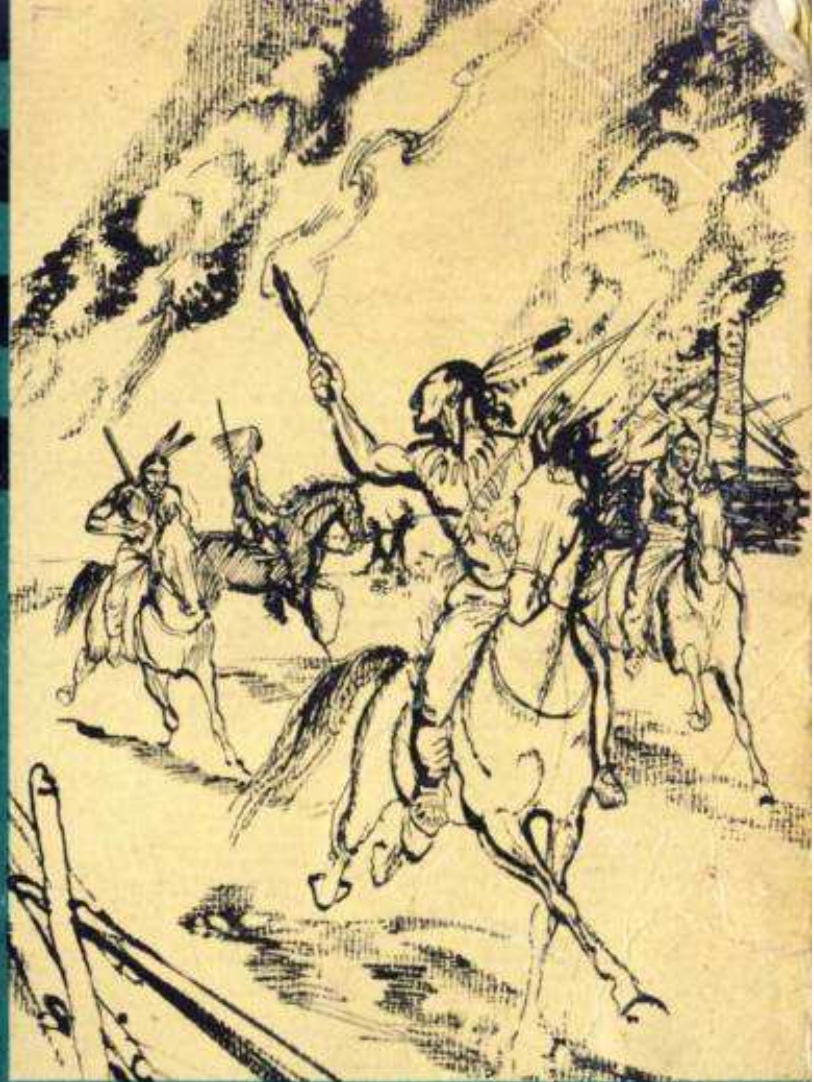

KNIHY ODVAHY

A DOBRODRUŽSTVÍ

SVAZEK 27

Fráňa Velkoborský

JABLOŇOVÁ STEZKA

Na konci osmnáctého a v prvních desetiletích devatenáctého století žil na území dnešních severoamerických států Ohia, Michiganu a Indiány odvážný a ušlechtilý člověk, který zasvětil život obětavé práci ve prospěch nových usedlíků a přátelství mezi bělošskými osadníky a původním domorodým obyvatelstvem — Indiány. Jonathan Chapman, hrdina románu Fráni Velkoborského, byl sadař, rozsévač jablkových semen a pěstitel jabloňových sadů. Jeho indiánští přátelé jej pojmenovali Janem Jadérkem. A pod tímto jménem se stal známým i mezi nesčetnými průkopníky, kteří v mohutných proudech přicházeli do neznámých, divokých, neosídlených krajů a zakládali tu za těžkých podmínek nové usedlosti a nové osady.

Jan Jadérko se objevoval v odloučených, pustých krajích Divokého západu často dříve než první osadníci. Putoval neúnavně z místa na místo a zakládal jabloňové sady a školky. Kvetoucí sady pomáhaly vytvářet v drsné divočině prostředí, které průkopníkům připomínalo v počátečních letech strádání, hladu, bojů a strašlivé námahy jejich staré domovy v Evropě nebo v Nové Anglii. Jan Jadérko pomáhal, radil, nezištně pracoval pro dobro všech — bělochů i Indiánů. Beze zbraně procházel končinami, kam se jinak odvažovaly jen ozbrojené skupiny vojáků nebo lovců. Byl vítán v chatách zálesáků, v zemědělských usedlostech, ve srubech dřevorubců i na pramicích lodníků, právě tak jako v indiánských táborech. Stal se velkým mravním příkladem pro celá pokolení pionýrů a vyrostl v postavu téměř legendární.

Jeho životní osudy zachytil Velkoborský v poutavém, napínavém a procítěném vyprávění. Knihu doprovodil dramatickými a výstižnými ilustracemi Jaromír Vraštil.

ÚVODEM

Dějiny osídlování Spojených států severoamerických jsou jednou z nejpohnutějších kapitol Nového světa.

Životní příběh Jonathana Chapmana, žijícího koncem osmnáctého a v první polovině devatenáctého století, je jen malým zlomkem těchto dějin. Odkrývá nám však světlé i stinné stránky velkého dění, jakým bylo stěhování národů do Severní Ameriky na přelomu dvou století a osídlování nově se tvořících států Středního západu, Ohia, Michiganu a Indiány.

Jonathan Chapman, zvaný Jan Jadérko, byl jedním z těch prostých, dnes už téměř zapomenutých hrdinů, kteří s nadšením a zápalem plnili poslání rozsevačů dobra a hlasatelů dorozumění mezi původními obyvateli Ameriky — Indiány — a bílými přistěhovalci. Věnoval celý svůj život tomuto úkolu. Zakládal v západní divočině ovocné školky a jabloňové sady pro nové osadníky, pomáhal jim překonávat počáteční těžkosti a současně se stal upřímným a oddaným přítelem Indiánů, kteří ho znali jako „bílého bratra s jaderky“.

Jeho úsilí o mírové řešení sporů a rozmíšek mezi novými osadníky a Indiány, jeho spolupráce s kultivovaným indiánským náčelníkem Loganem, jeho bezpříkladná péče o postižené rodiny v době indiánské války a jeho hluboké porozumění a sympatie pro rasu, která bezohlednými zásahy nových obyvatel byla téměř vyhlazena, stavějí ho mezi historické postavy ušlechtilých bojovníků za mír, spravedlnost a lidská práva.

Životní zkoušky a události, kterými Jonathan Chapman prošel, nejsou vymyšlená dobrodružství, ale opírají se o skutečná fakta a jsou součástí událostí, které ze Severní

Ameriky dělaly kdysi zemi Divokého západu i zemi velkých příslibů a možností.

Spojeně státy severoamerické nevytvořili jen státníci, presidenti a generálové, jakými byli Jiří Washington, Tomáš Jefferson, Alexander Hamilton a jiní, ale i prostí lidé rázu Jonathana Chapmana, Davida Vermona, doktora Stronga, tety Mary Lake a ostatních postav této knihy.

V divoké přírodě, plné krásy a nevyužitých zdrojů bohatství, ale také plné nebezpečí a záludností, povětrnostních katastrof a nepředvídaných změn, vytvářel Jonathan Chapman mezi roztroušenými osadníky ovzduší lidské sdílnosti a pospolitosti, vzájemné důvěry a úcty i radostné spolupráce. Ani těžké, otřesné události, které zasáhly přímo do jeho života, nemohly oslabit vůli a podlomit silného ducha tohoto muže. Svou krajní obětavostí, mravní silou, nevyčerpatelnou trpělivostí a houževnatostí i nadšením a zápalem pro dobrou věc stal se téměř legendární postavou mezi bílými obyvateli i Indiány.

Pro tyto vlastnosti, které dovedl plně uplatnit a kterými se zapsal do paměti prvních osadníků Středního západu i do paměti zbytků indiánských kmenů, zpracoval autor jeho životní příběh.

PITTSBURSKÝ SAD

1

V posledních letech osmnáctého století bylo město Pittsburg, ležící na horním toku řeky Ohio, nejznámější z větších osad na hranici obrovského území, které se rozkládá na západ od Atlantiku.

Jen nepatrná část tohoto území byla prozkoumána a osídlena přistěhovalci ze Starého světa. Byly to ponejvíce okrajové končiny pobřeží Atlantiku s novými, rychle rostoucími přístavy a s hrubými, neupravenými cestami, které zatím nevedly příliš daleko do amerického vnitrozemí.

V těch dobách, kdy osidlování Nového světa bylo již v plném proudu a mělo za sebou pohnuté a bouřlivé údobí pionýrského pronikání do divočiny, věděli lidé celkem ještě málo o tom, co všechno se skrývá v obrovských prostorách neprobádaného Západu. Jejich představy se opíraly většinou o neurčité, nejasné a často si odporující zprávy o kmenech divokých rudokožců, jichž přesný počet nikdo neznal.

Tisíce poutníků, směřujících na západ a doufajících nalézt tam nové domovy, hnalo se vpřed jako obrovská lavina, která se občas zastavovala jen proto, aby nabrala nových sil k dalšímu pronikání. Kompasem všech těchto lidí byla hvězda velkého, neznámého dobrodružství i lákavých slibů a představ, která zářila někde daleko na západě a přitahovala nové a nové poutníky svým vzdáleným svitem.

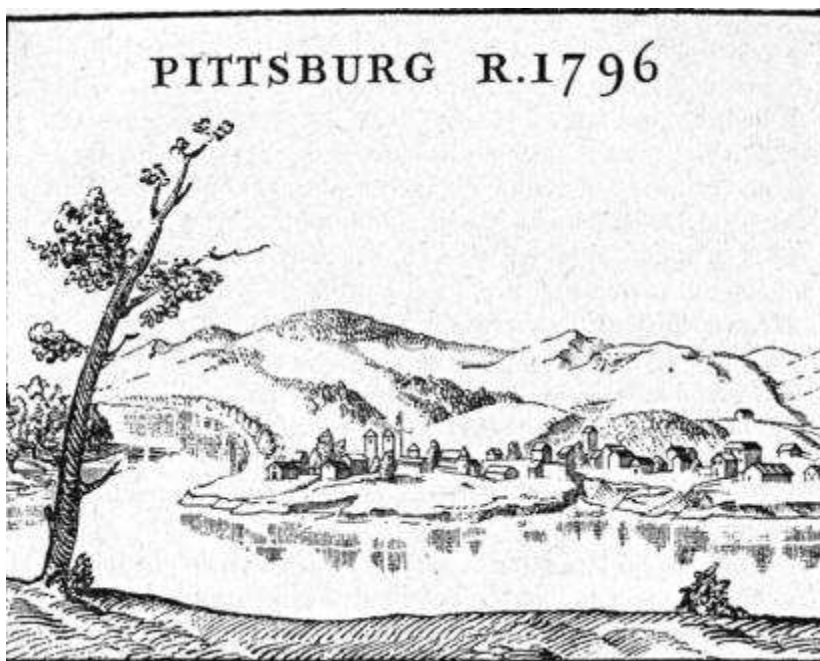

Někteří odvážní muži pronikli již hluboko za západní hranici nové americké civilizace, jdouce po stopách legendárního pionýra a neohroženého lovce Daniela Boona a jeho pěti druhů. Když se vrátili, vyprávěli tito lidé o nepřehledných končinách plných divoké zvěře, o řekách a jezerech, oplývajících hojností, o zarostlých horstvech, vlnících se jako nepřehledné moře, o staletých lesích a hvozdech s bohatstvím drahocenného dříví, o nekonečných prériích s obrovskými stády buvolů; vyprávěli však také o nebezpečnostech v podobě vlků, amerických pum, medvědů a jiné dravé zvěře, o jedovatých hadech, skrývajících se v černých bažinách, i o neméně divokých a nebezpečných Indiánech, kteří dosud neomezeně vládli v těchto lovištích.

Mladá republika, vytvořená v roce 1783 ze třinácti pobřežních států a čítající na ohromné ploše sotva čtyři milióny lidí, slibovala svou demokratickou ústavou všem přistěhovalcům rovnost a svobodu.

„Všichni lidé jsou svobodni a sobě rovni.“

To byla slova, která zněla v uších mnohých přistěhovalců, přicházejících ze Starého světa, jako sladká hudba, o které dříve jen snili.

Mladá republika neměla krále, neměla šlechtu, neměla papeže ani kněžské hodnostáře; měla jen občany. A měla obrovskou zemi, neosídlenou, oplývající přírodním bohatstvím — zemi pro každého, kdo měl odvahu a nebál se neznámé divočiny a přírodních překážek, jakými byly divoce zarostlé hory, černé bažiny, nezkrotné dravé řeky a daleké prerie.

2

V roce 1799 byl Pittsburg se svými tisíci pěti sty obyvateli vstupní bránou Dalekého západu. Byl vybudován překotně rychle, právě tak jako většina nových osad na obou březích

řeky Ohio.

Domy tu byly vesměs dřevěné, z hrubých klád a trámů, z prken, kůlů a stožárů starých lodí a ulice se podobaly spíše narychlo vyšlapaným a vyježděným cestám nežli chodníkům a jízdám drahám.

Otevřely se zde obchody se surovými potravinami, s moukou, rýží, solí a kořením, obchody s potřebami pro poutníky, kteří odcházeli dále na západ, sklady plné sekyr a pil, krumpáčů a lopat, zbraní a střeliva, obchody s koňskými sedly, houněmi, podkovami a postroji i prodejny kuřiva a kořalek. Několik dřevěných skladišť vroubilo neupravené, častými povodněmi zryté břehy řeky a mezi nimi stály staré vrby s obnaženými kořeny ve vymletých hrázích.

Na řece ležela hrubá, primitivní plavidla, prámy i lodice, přivázané ke kůlům provazovými lany. Celý dlouhý břeh byl přístavem, skladištěm, tržištěm i místem promenád místního obyvatelstva.

Od časného jara se cesta, procházející městem od východu k západu, netrhla povozy, koňmi, mezky i pěšími. Celý tento nepřehledný průvod se ubíral do nového státu Ohio, který byl otevřen přistěhovalcům. Povozy se pomalu pohybovaly vpřed blátem, kola se bořila do bahna a louží, lidé křičeli, zvířata supěla a těžce oddychovala, biče práskaly a hluk plnil město od rána do večera.

I na řece bylo živo. Plavidla, plující po proudu při zvýšeném stavu vody po prudkém jarním tání, narychlo zbudované ramice, řízené jen bidly, i lodě z hrubých prken přistávaly u břehu za pomoci přihlížejících lidí. Jeden pomáhal druhému; to byl nepsaný zákon, bez kterého by se život v těchto končinách těžko obešel.

Na nábřeží se denně smlouvaly obchody jako na veřejném tržišti. Všichni lidé pospíchali. Hnala je nedočkavost, zvědavost i touha stanout co nejdříve u cíle pouti, najít místo vhodné pro nový domov, vykácet stromy, vykopat kořeny a začít stavět

obydlí.

Z okolních zalesněných strání zněly po celé dny zvuky sekyr a pil a každou chvilku se ozval praskot padajícího stromu. Tu a tam už se objevovaly vykáčené mýtiny se základy nových bydlíšť. Ale většina lidí prošla nebo projela Pittsburgem, aniž se zajímala o pozemky v jeho blízkosti. Neboť tyto pozemky obsadili již ti, kteří sem přišli dříve.

3

A přece všichni tito lidé, přicházející z nesmírných dálek a směřující dále na západ, byli ve svém spěchu zadrženi něčím nezvyklým, co upoutalo jejich pozornost a co je naplnilo údivem a překvapením.

Na svahu rozlehlé zalesněné stráně hned za městem svítil na slunci v jasné, svěží jarní zeleni velký kvetoucí sad.

Mnozí z poutníků měli za sebou dlouhé týdny plavby po Atlantiku. Zažili bouře, ve kterých již ztráceli naději, že spatří břehy Nového světa. Když konečně, vysílení a zesláblí mořskou nemocí i jinými útrapami, přistáli ke břehům, čekala je po krátké zastávce dlouhá, únavná pouť na západ.

Civilizované bylo jen pobřeží Atlantského oceánu, které brzo opustili.

Právě tak jako viděli předtím celé dlouhé dny jen moře a zase moře a slyšeli hukot jeho vod i v nocích, neviděli nyní nic jiného než hluboké, prastaré lesy, údolí s dravými bystřinami a řekami, jimiž se museli namáhavě brodit, stráně, zarostlé hustými porosty, divokou zvěř, procházející zděšeně před lomozem jejich skřípajících vozů, opuštěná, nehostinná místa, odpuzující neurvalou divokostí, skály, které děsily příkrostí a nedostupností.

A nyní se tu před jejich žasnoucím zrakem objevil jako po-

hádkový přelud líbezný vonící sad s růžovými květy jabloní. Jako by to sám růžový oblak sestoupil z výšin na zem a zazářil na ní svou čistotou a svěžestí.

Lidé zdvíhali unavené tváře a napřimovali ohnutá záda, pohlížejíce na kvetoucí sad jako na radostný příslib lepší budoucnosti. V jejich očích zazářila odvaha i víra a z jejich úst se vydraly úlevné povzdechy i slova tichého obdivu.

Zastavovali se a zhluboka sáli sladkou vůni, kterou k nim přinášel větřík ze sadu.

„Připadá mi, jako bych byl najednou ve svém starém domově," řekl jeden z osmahlých, statných mužů, zajížděje s vozem na prostranství vedle cesty.

Zachtělo se mu, podobně jako jiným, zastavit se na dlouhé pouti a odpočinout si v blízkosti tohoto líbezného koutku země.

Oči všech poutníků se upíraly k sadu. Byl oplocen hrubými laťkami, táhl se mírně do svahu a jeho středem vedla cestička k dřevěnému domku. Dveře do domku byly otevřeny a z nich vyšel mladý, štíhlý muž v hrubých zálesáckých šatech a s čepicí z králíčí kůže na hlavě.

„To je on, Jan Jadérko," řekl jeden z mužů. „Slyšel jsem o něm cestou. Tady v Pittsburgu ho zná každé dítě."

4

Jonathan Chapman přišel před lety do Pittsburgu z Nové Anglie jako sotva odrostlý mladík. Nyní mu bylo pětadvacet roků.

Ale málokdo v Pittsburgu znal jeho rodné jméno. Znali ho jako mladého, sympatického sadaře, který horlivě sbíral a ošetřoval jablková jádérka, rozséval je a nabízel poutníkům, putujícím na západ. Pro tuto zvláštní zálibu začali mu říkat Jan Jadérko.

Jeho sad na konci Pittsburgu byl chloubou i ozdobou celého města. Jonathan Chapman jej založil na sklonku poslední indiánské války na místě, kde před mnohými lety vyrostla z jablkového jádra, odhozeného francouzskými vojáky z pevnosti Duquesne, kteří sem přišli z Kanady, mladá jabluňka.

Nyní z ní byl starý, ale dosud zdravý mohutný a rozložitý strom, jehož větve obsypaly růžové, sladce vonící květy. Všude kolem rostly mladé jabloně, vyseté a vypěstované mladým sadařem.

Kdysi byl Jan Jadérko chudý a neměl nic, jen holé ruce. Teď měl komoru plnou krásných vinných jablek, ležících ve velkých hromadách. Na zimu je uložil do hlubokých, chráněných jam, kde ovoce v dobrém stavu přezimovalo. Jeho sad vábil nadějnými květy a bzukotem divokých včel.

Celé jaro sledoval Jadérko tažení poutníků za západ. Začalo hned v prvních předjarních dnech, kdy země byla ještě ztuhlá a kdy Jan prořezával v sadě koruny stromů, vyspravoval plot a připravoval si náčiní pro další práci. Pak se rychle oteplilo, tráva se zazelenala a stromy začaly rašit. Tuto dobu měl Jan nejraději.

Denně přešlo a přejelo kolem mnoho lidí na mezcích, na koních, na vozech i pěšky. Zastavovali se u jeho sadu a on k nim přicházel s košíky jablek, aby nabídl ovoce dětem a ženám. Slyšel jejich slova úžasu a děků, i jejich povzdechy, i

jejich přání a starosti. Svěřovali se mu jako dobrému známému.

Bylo něco nezvykle přitažlivého a milého v sadařově mladé tváři, v přímém, vlídném pohledu tmavošedých očí, ve způsobu jeho mluvy i v tom, jak zdravil poutníky, nadzdvihuje klidným pohybem ruky čapku z králičí kůže.

Napájel žíznivé koně, odváděje je k blízkému prameni, a často pomohl mužům provádět drobné opravy na porouchaných vozech. Unaveným matkám nabízel občerstvení a vynášel jejich děti z vozů, když si chtěly odpočinout ve stínu stromů nebo když se chtěly po dlouho trvajícím jízdě proběhnout a proskotačit. Všechno dělal s takovou přirozeností a samozřejmostí, jako by zde byl jen proto, aby jim posloužil radou i skutky.

Lidé se ho často dotazovali na jeho sad; neboť v očích všech těchto poutníků, kteří opustili staré domovy a nové dosud neměli, viděl Jan nejen údiv, ale i horoucí přání, mít co nejdříve podobný sad s kvetoucími stromy, domkem a pěšinkou, jako měl on. Odpovídal na jejich dotazy trpělivě. Vykládal jim, jak dlouho to trvá, nežli z jaderok vyrostou stromy. Těm, kteří projevovali obzvlášť silné přání nebo upřímný zájem, nabízel váček s jablkovými jádry. Říkal jim:

„Budete mít zpočátku jinou práci, mnohem těžší, nežli je zakládání ovocných školek a sadů. Jádra potřebují dobře připravenou půdu a laskavou péči člověka, jinak zahynou.“

Měl doma dopisy a zprávy od těch, kterým poskytl jablková jádra. Byly to vesměs smutné zprávy o tom, že jáderka ne-vzešla nebo že útlé rostlinky sežehl hned v prvním roce mráz, spálilo slunce, zadusilo křoví a plevel nebo zničila zvěř. Z jednoho sta semének vzešlo zpravidla jen několik málo jablůnek a z těch opět málokterá se udržela v neúprosné, kruté divočině. A přece mladý sadař nezoufal, nabízel dál jáderka a rozdával s nimi i slova povzbuzení.

Lidé se ho ptali, neprodá-li svůj sad. Chudému poutníkovi, který měl s sebou jen nuzné svršky a hubeného mezka, řekl:

„Přál bych vám z plného srdce, abyste měl brzo takový sad, jako je tento.“

A blahobytně vyhlížejícímu tazateli na koni nebo na voze, přeplněném majetkem, odpověděl:

„Nikdo v této zemi nemá tolik peněz, aby mi mohl sad zaplatit.“

Jan se nikdy mnoho nestaral o hodnotu peněz, ani nepočítal zisky. Hodnotu života viděl v práci, kterou vykonával, v dobrém slově, které rozdával, v pomoci, kterou nabízel.

Po všechna ta léta, co zde žil, přemýšlel o svém příštím životě. Chtěl se stát sadařem Dalekého západu. Chtěl jít do západních pustin a zakládat tam sady; nesklízet ovoce, ale připravovat půdu i sklizeň pro ty, kteří přicházeli nebo kteří měli přijít. Chtěl vyset jablkovými jádérky celou tu nekonečně dlouhou, neznámou cestu, na kterou se vydávali noví a noví přistěhovalci. V jeho poetické a přitom praktické povaze bylo něco z vášnivých povah dávnověkých rozsévačů, kteří odcházeli dobrovolně do neznámých pustin, aby tam připravovali půdu pro lepší budoucnost nových generací.

Když viděl poutníky, jak hledí s němým úžasem na větve bohatě obsypané květy, měl pocit, že tento malý kousek země je skutečným rájem uprostřed ohromné pustiny, a znovu si přál, aby mohl pro spoluobčany vykonat více, nežli poskytnout jim jen chvilkové potěšení a příjemný odpočinek pod rozkvetlými stromy jediného sadu. Někteří z poutníků se ho ptali, zda by jim nemohl prodat mladé štěpy.

„Nevydržely by dlouhou cestu. A kdyby ji některé přece přečkaly, kam byste je vysadili? Přijdete do divokých, nevy-mýcených a nepřipravených pustin, kde jedinou vaší pomocnicí bude zpočátku sekyra, pila a krumpáč.“

Muži souhlasně pokyvovali hlavami. Věděli, že slova mladého sadaře jsou hořce pravdivá. Vymýtí les, vykopat křoví a kořeny, urovnat pozemek a postavit dům, to byla těžká práce, která trvala dlouho a vyžadovala mnoho sil i trpělivosti.

„Vždyť v Ohiu budou také brzo sadaři," řekl jeden z mužů.
„Opatříme si štěpy od nich."

„Budou, ale ne brzo," řekl soucitně Jan. „Tato generace se toho sotva dočká. Snad někde v Mariettě nebo Cincinnati ano. Ale všude jinde to bude trvat dlouho. Nesmíme však myslet jen na sebe. Před námi leží velká budoucnost i velké oběti. Budou to právě naše oběti, které přinesou příštím generacím ovoce."

5

Jednoho dne na samém sklonku dubna zastavil před Janovým sadem opět vůz.

Bylo po deštivé noci. Slunce vyšlo z mraků a sad zářil, osvěžen vlahým jarním deštěm. Ptáci v něm o překot zpívali a krůpěje vláhy svítily na větvích a květech jako nejčistší drahokamy.

Jan přišel k vozu a pomohl vystoupit mladé ženě, která s úžasem hleděla na kvetoucí stromy. Starší muž, její společník, řekl:

„U všech všudy, tady to vyhlíží jako na farmě v Old Rhody, a ne jako na Divokém západě. Zůstaneme tu chvíli."

Jan pozval ženu do sadu. Šla s ním jako ve snu. Měla na sobě prosté šaty venkovské ženy, jednoduché, ale čisté a upravené. Její tvář byla něžná, zpola ještě dívčí a zračilo se na ní upřímné nadšení.

Jan ji zavedl pod starou jabloň a vyzval ji, aby usedla na hrubou lavici pod stromem. Pak jí přinesl několik jablek.

„Ne, ochuzujete se o svou sklizeň," řekla a zarděla se rozpaky.

Jan se usmál a řekl:

„Zarmoutila byste mne, kdybyste odmítla. Odpočiňte si zde a já zatím pomohu vašemu průvodci napojit koně. Neví, kde je

voda."

Když se k ní po chvílce vracel a viděl ji, jak sedí pod stromem, s hlavou poněkud nakloněnou dozadu, měl náhle pocit, jaký dosud nezažil.

Tvář mladé ženy byla obrazem krásy, do které se dívala široce rozevřenýma očima. Připomnělo mu to starý domov a s domovem vše, co tolik let již neměl.

A přece tu byl šťasten. Ano, byl tu šťasten, neboť měl sad jabloňových stromů, mladých, jako byl on, kvetoucích a slibujících bohatou úrodu. Byla to práce jeho rukou, byl to výsledek jeho lásky a péče.

Avšak tato mladá žena mu náhle připomenula, že v životě je ještě něco jiného nežli štěstí z kousku krásné země. Cítil, jak se v něm zprudka pohnulo srdce, a najednou se přistihl, že se dívá jenom na neznámou ženu, že vnímá jenom ji.

Nikdy si nepomyslel, že by s ním v jeho sadě mohla žít žena. Ale teď zde byla. A bylo to krásné a silné jako něco nového, úžasného.

Kolik lidí přešlo kolem jeho sadu, kolik tváří denně viděl,

mladých i starých, unavených i radostně dychtivých a nedočkavých — a teď tu stál s podivnou myšlenkou, dívaje se na návštěvnici jako na nenadálý objev. Měl pocit, že všechny ty krásné věci kolem něho, které ho naplňovaly štěstím — kvetoucí stromy, tráva na zemi, zpívající ptáci v korunách, cestička k dřevěnému domku, i ty otevřené dveře — čekaly zde na ni...

Usmála se, když ho spatřila, a jako by viděla do jeho myšlenek, řekla:

„Jak šťastná by tu mohla být každá žena.“

A hledíc znovu do koruny mohutného stromu, pokračovala:

„Připomíná mi to moje dětská léta, kdy jsem ve starém domově lezla v zahradě po stromech. Jak dlouho to trvá, než vyroste takový sad?“

Ach, kolikrát už slyšel tuto otázku z úst poutníků, kteří zde stanuli!

„Ani ne tak dlouho jako v Nové Anglii, máte-li štěstí s jablkovými jádérky. Všechno záleží na tom, jak člověk pro ně připraví půdu a jak mladé stromky ošetřuje.“

Vyňal z kapsy váček s jablkovými jádry a nabídl jej mladé ženě. Sáhla po něm dychtivě.

„Dáváte mi je?“

„Ano. Ale neradujte se příliš. Mnoho jich zahyne tam, kam jedete.“

„Ne! Mým jádérkům se nesmí nic zlého stát!“ pravila vzrušeně. „Nic zlého se jim nesmí stát.“

Vypravoval jí o dopisech, které dostal od lidí, putujících na západ. Byly psány na útržcích ze starých knih, na březových svitcích a na hrubých listech. Dopisy kusé a neumělé, ale ve všech byla vedle stesku i naděje, vedle rozčarování a zklamání i vzpomínka na Janův sad a jeho jabloně jako na něco nesmírně krásného a povzbuzujícího. Všichni tito lidé doufali a věřili, že v jejich nových, osamělých, hrubých domovech, roztroušených na území mnoha čtverečních mil divokých lesů a pustin, zasvítí jednou bílé a růžové sady a zavoní květy. Žena naslouchala

Janovým slovům se vzrušenou tváří, a když ji Jan doprovázel zpět k vozu, opakovala znovu tiše a téměř prosebně:

„Nic zlého se mým jádérkům nesmí stát.“

6

Ležel na verandě dřevěného domku. Byla noc a měsíc svítil z čisté oblohy přímo do sadu. Cítil silnou vůni jabloňových květů a slyšel z dálky štěkot psů. Občas k němu dolehl ojedinělý výkřik, zaržání koně nebo zahoukání sovy a pak zas bylo ticho.

Přemýšlel usilovně o tom, co má dělat.

Proudy vystěhovalců, táhnoucí denně cestou podél jeho sadu, byly pro něho bolestnou zkušeností, zážitkem, který ho stále zneklidňoval a znepokojoval.

Cítil, že nemůže zůstat lhostejný k tomu, co se dálo před jeho očima a co ho naplňovalo touhou činně se účastnit tohoto velkého dění. Nechtěl již déle setrvávat ve stavu trochu sobeckého štěstí z krásného, klidného domova, který si zde založil. Byl mlád a dlouhý život ležel před ním jako cesta, tratící se v neznámých končinách. Současně se mu však zjevoval obraz mladé ženy, sedící v jeho sadě.

Jestliže se opravdu rozhodne opustit toto místo a vydá se s poutníky na západ, pak se musí rozloučit s myšlenkou, která mu tak jasně zatanula na mysli dnešního odpoledne.

Nikdy nebude mít stálý domov s ohněm v krbu, s ženou a dětmi a s teplem a s důvěrnou sdílností lidských hlasů. Domo-
vem se mu stanou nekonečné pustiny, kterými bude procházet od jara do zimy, jeho rodinou budou všichni lidé, bílí i rudí, pro které bude žít a pracovat a u nichž bude hledat přístřeší. Bude rozdávat lásku v podobě jablkových jáderek a bude se radovat z toho, až v pustinách zasvítí kvetoucí stromy, aby

potěšily ty, kteří se v nich usadí.

A až zestárne, bude sám a opuštěn — ale jeho dílo zůstane.

Může to udělat? Má k tomu dosti síly, odvahy a vůle?

Jan měl v sobě odvahu i vůli prvních pionýrů a měl i jejich odhodlání. A měl velkou obrazotvornost a jasnozřivost. Viděl znovu stezku vroubenou kvetoucími stromy a ztrácející se v nekonečných dálkách velké země.

A jak hleděl vzrušeně vzhůru, spatřil mezi květy stromů prokmitávat hvězdy. Ty budou nyní svítit do jeho nocí, až bude spát pod širým nebem bez střechy nad hlavou, daleko odtud, a ty mu budou zářit a ukazovat cestu.

Srdce mu bilo tvrdě a pravidelně. Slyšel jeho tlukot v prsou a v žilách cítil mladou, horkou krev. Vše se mu najednou zdálo být jasné, prosté a jednoduché.

Když konečně usnul, byl jeho spánek zdravý, hluboký a posilňující.

Ráno vstal pevně rozhodnut, že opustí Pittsburg a vydá se na západ za těmi, kteří šli před ním, a před těmi, kteří přijdou za ním.

PUSTINAMI ZÁPADU

1

Dlouho před tím, nežli mohl odejít z Pittsburgu, vypracoval si plán pro začátek své činnosti na Západě.

Byla to pro něho mnohem snazší práce nežli nalézt nástupce, kterému by mohl klidně a bez obav předat sad.

Nešlo mu o to, kolik mu kdo za sad nabízel. Nechtěl jej prodat prvnímu kupci, který přišel, ani takovému, který chtěl za něj dát nejvíce. Janův sad byl známý po celém okolí a jistě by se našlo dost mužů, ochotných převzít dílo, které vytvořil za několik let usilovné, trpělivé práce. Ale Jan hledal člověka, který by se o jeho stromy staral s láskou a s otcovskou péčí, který by dovedl trpělivě pracovat a stejně trpělivě čekat na sklizeň.

Sad nejsou obilná pole, ani pastviny. Sad jsou živé, ušlechtilé stromy rostoucí mnoho let, které jsou odkázány na slunce, vzduch, vláhu, dobře zkyplenou a živenou zemi — a na člověka-pěstitele, na jeho zkušenosti, na jeho cit a lásku k přírodě.

Jan věděl, že mnozí přistěhovalci přicházeli do těchto končin za ziskem, s touhou rychle zbohatnout, s kořistnickými pudy a krutou bezohledností dobyvatelů a uchvatitelů země.

Znal historiky, které se vypravovaly o těch, kdo považovali Západ za divoké, nezákonné končiny tvrdých pěstí i nelidských činů. Obzvlášť těžce se ho dotýkal nepřátelský poměr většiny osadníků a přistěhovalců k rudochům, kteří byli nuceni stále ustupovat před bílou rasou. Znal Indiány spíše jen z doslechu, i když občas někteří z nich přicházeli do Pittsburgu a nabízeli

bělochům kůže.

Pittsburg, podobně jako jiné osady, žil ještě pod dojmem porážky velké konfederace, indiánských kmenů, vedených náčelníkem Pontiacem v roce 1763. A když o třicet let později zatlačil americký generál Anthony Wayne v poslední indiánské válce domorodce ještě dále na západ, otevřelo se bělochům za Pittsburgem území, v němž se už nemusili obávat útoku ze strany Indiánů.

Jan Jadérko považoval Indiány především za lidi, nikoli za barbarské divochy, které je nutno zneškodnit a odstranit z cesty bílých mužů. Za pobytu v Pittsburgu slyšel často o Indiánech nejrůznější historiky, divoké a téměř neuvěřitelné, které byly podivnou směsicí nenávisti i obdivu k rudé rase a současně i strachu před ní. Většina lidí však mluvila o Indiánech jako o zlu, které se jim stavělo do cesty.

Jan věděl, že se v nejbližší budoucnosti s Indiány setká a že si bude muset vytvořit k zbytkům kmenů, roztroušených ve vnitrozemí, lidský poměr, který by odpovídal hlasu jeho svědomí. Nenechal se odradit varovnými hlasy těch, kteří spatřovali v jeho úmyslech jen romantické blouznění a kteří mu předem předpovídali neúspěch.

Lidé v Pittsburgu znali Jana celkem jen povrchně jako mladého muže dobré vůle, vždy ochotného pomoci, ale přitom poněkud samotářského a skorem plachého. Jan Jadérko, až na okamžiky, kdy byl citově hodně vzrušen, měl ostýchavý způsob mluvy a nikdy neužíval silných slov, která byla u osadníků v oblibě. I když o svých nejbližších záměrech mluvil málo a mnohem více o nich přemýšlel, vědělo brzo celé město, že hodlá opustit Pittsburg a že se chce vydat na západ jako sadařský průkopník.

A tak se stalo, že ještě dříve, nežli odešel, bylo jeho jméno předmětem úvah a nejrůznějších dohadů a přes všechny pochybovačné nebo posměšné hlasy i předmětem obdivu a určité úcty. Neboť opustit krásný, dobře prospívající sad v bezpečné

osadě se slibnou budoucností a vydat se do nejistých, neznámých končin Dalekého západu bylo přece jen činem, hodným uznání.

2

Po celou dobu před odchodem z Pittsburgu připravoval se Jan tiše, důkladně a svědomitě na svůj úkol. Věděl, že posláním, které si vyvolil, bylo ohromné. Musel počítat s tím, že velká část jablkových jaderek přijde v nehostinných pustinách nazmar a že jeho práce bude vyžadovat nezměrné trpělivosti a vytrvalosti, než přinese první ovoce. Proto věnoval největší péči výběru jader. Vybíral je z velkého množství rozmačkané jablkové kaše ve mlýnech na ovocné šťávy. Vybíral jen ta nejlepší, nejvyzrálejší a nejzdravější. Několikrát je důkladně propral v teplé vodě a pak je rozprostřel kolem komínů, aby náležitě vyschla.

Tato práce mu zabrala mnoho dní. Posléze byl hotov a měl dva vaky, plné dobře připravených, vyschlých jader.

V pracovním plánu počítal s tím, že nejdlejší a nejvhodnější doba pro setbu jader jsou měsíce časného jara až do pozdního rozpuku květů. V té době už chtěl být na místech, kam směřovaly proudy osadníků."

V těchto končinách začínalo jaro poměrně brzo; javor rozkvétal již koncem února a jidášník v březnu. Jan počítal s tím, že použije-li lodic a plavidel prvních osadníků, usazených na řece Ohio a jejích přítocích, a převozních pramic, dovážejících hlavně sůl a střelný prach, může vyset semena na obou březích u všech nových nebo nově vznikajících usedlostí.

V létě, kdy setba nebyla možná, vyhledá roztroušené mýtiny v lesích podél drobných přítoků řeky a u starých loveckých stezek na indiánských hranicích a připraví na nich pozemky

pro setbu. V říjnu a v listopadu hodlal dokončit setbu a vrátit se zpět pro nové zásoby. A příští zimu chtěl strávit ve mlýnech, aby opět získal dostatečné množství jader pro další rok.

3

Jednoho sychravého, nevlídného zimního rána se vydal na cestu.

Koupil si jen to nejnnutnější: koně se sedlem, dva kožené vaky na jádra, pokrývku a pušku se střelivem. Z potravin si vzal jen pytlík s moukou, něco praženého zrní a hrudku soli. Pak ještě polní láhev, balíček plátěného obvazu, sekyrku, malé hrábě, motyčku, klubko provazu, lovecký nůž, ocílku, křesací kámen s hubkou a trochu peněz, které mu zbyly. Puška, rybářská udice a past na divoké králíky mu měly opatřovat maso.

Odešel, nikým neviděn, za chladného, větrného úsvitu. Převezl se pramicí přes řeku, aby co nejdříve dosáhl poštovní cesty, která směřovala podél řeky na západ. Chtěl se touto známou cestou dostat co nejrychleji do nové osady Zanesville. Odtud se pak bude moci vydat od jedné usedlosti ke druhé podél vod řeky Muskingum do úrodného kraje kolem Marietty.

Uvědomoval si, že prochází historicky památným územím, zkropeným ve dvou posledních indiánských válkách krví přistěhovalců a Indiánů. A znovu mu přišla na mysl nerozřešená otázka soužití dvou různých a vzájemně si cizích světů, z nichž jeden se dral se vši bezohledností vítězně vpřed, zatímco druhý, nepřipravený, divoký a primitivní, nesjednocený, rozptýlený a oslabený, ustupoval krok za krokem do hlubokého vnitrozemí, hledaje tam útočiště.

Až k ústí bystřiny Beaver vedla cesta, upravená po vítězství generála Wayne v roce 1794 jako vojenská cesta, po severním břehu řeky Ohio. Pak se řeka náhle obrátila k jihu, kdežto cesta

pokračovala dále na západ rozlehlou Alleghanskou planinou.

Tam také dohnal Jana jízdní posel z Pittsburgu, s odznakem své hodnosti na čepici a na rukávě. Měl statného koně, obtěžkaného poštovními zásilkami, určenými pro rozptýlené osadníky na západ od Pittsburgu.

Jan měl pro lidi, kteří vykonávali těžkou službu na západní hranici, vždycky obdiv. Posel, který se k němu přidal, byl jedním z nich. Po celý rok, nedbaje na rozmary počasí, jezdil na koni poštovní cestou, která byla tím neschůdnější a nebezpečnější, čím hlouběji šla do lesů. Vedla kopcovitým, divoce zalesněným krajem přes bystřiny a říčky bez mostů a upravených přechodů, stoupala do vrchů a zase prudce klesala do rozlehlých, ztracených údolí, kde žila jen dravá zvěř, vlci, americké pumy, jaguáři, divocí kanci, medvědi a rosomáci. Jestliže někdo měl stále co dělat s nepohodami, s prudkými jarními a letními bouřemi nebo se sněhovými vánicemi a mrazy, při kterých tuhly tváře i krev v žilách, pak to byli tito lidé, jimž hrdost na to, že jsou ve službách mladých Spojených států, ne-

dovolovala, aby chápali službu jinak než jako hrdinskou výsadu.

Posel z Pittsburgu znal dobře mladého sadaře. Věděl o jeho chystaném odchodu na západ, neboť se o něm mluvilo v Pittsburgu veřejně jako o události, budící zájem zejména těch, kteří se s blížícím jarem chystali zkusit štěstí v nových krajích Ohia.

Vypravoval Janovi o svých četných příhodách a zkušenostech, o nocích, strávených pod klenbou stromů nebo v závětví skal, o dravé zvěři, s níž mu bylo nejednou zápasit, i o nebezpečných a úskočných Indiánech, které občas zhlédl zpozzdáli, když se neslyšně a nenadále objevili v hlubinách pralesů.

Později, když se dostávali do neschůdnějších míst, rozhovor vázl. Jezdci se museli plně věnovat cestě. Koně lezli namáhavě nahoru a dolů po krkolomných hřebenech, bořili se do tmavé hlíny a bahnitých stok, klopýtali o kořeny a pahýly. Přes skaliska, bahniska i slatiny, vyložené hniječímí trámy a hatí, vedla cesta stále hlouběji do divokých končin rozsáhlé náhorní planiny Alleghanské. Koně se často plašili a jezdcí museli seskakovat a vést je, zapadajíce hluboko do bahna nebo do drobného písku. Několikrát se brodili bystřinami s mrazivě studenou vodou, která se pěnila pod mramorově bílými oblouky bezlistých větví amerických vodoklenů. Brody byly nejisté a nebezpečné, neboť pod čerstvými nánosy bahna a písku pohyboval se stále proud. Tu užívali oba jezdcí dlouhých tyčí jako zkušebních bidel. Stejně jako zvířatům i jim hrozilo na těchto místech nebezpečí, že si polámou údy.

K večeru se utábořili na místě, kde malá skupina stromů tvořila přirozené přístřeší blízko větší bystřiny. Opatřili koně zvonci a pustili je, aby si zvířata sama našla pastvu na svazích řídkce porostlých trávou. Jan vyhledal v dutině stromu úkryt pro poštu a pro jádra a pak rozžehl oheň. Jízdní posel se odebral s puškou na lov. Asi za půl hodiny po jeho odchodu, ještě před setměním, zazněla nahoře na hřebenech střelná rána. A za další

půlhodinku se posel vrátil se srncem na plecích.

„Jaká škoda tak krásného zvířete pro nás dva!“ zvolal Jan. Nenáviděl zabíjení zvířat, nebylo-li to nutné nebo přišlo-li při tom něco nazmar. Stačila by mu ryba nebo divoký králík. Díval se téměř s pocitem lítosti na statné zvíře, které zatím posel rychle a zručně zpracovával k večeři. Byl zřejmě jiného názoru nežli Jan.

„Udělal jsem to v zájmu veřejného blaha,“ řekl. „Je zde příliš mnoho lovné zvěře, zejména srnců, a bude dobře, když co nejdříve zmizí, aspoň podél této cesty. Indiáni jsou po srncích jako diví. Cestování bude mnohem bezpečnější, odtáhnou-li odtud ti prokletí rudokožci. Dokud tu bude dost zvěře, nehnou se z místa.“

Zapálil si zkrvavenými prsty dýmku a pokračoval:

„Doufám, Jane, že se s nimi nespolečíte. Neradil bych vám

to. Jsou úskoční a zrádní. Prodávají nám sice kožešiny a tváří se, jako by s námi chtěli čestně obchodovat, ale nelze jim věřit. Nenávidí nás a naše bílá pleť je jim solí v očích."

Jan neodpověděl. Nechtělo se mu pouštět se do rozhovoru s člověkem, ostře zaujatým proti rudochům.

Ale což nebyla většina osadníků a přistěhovalců podobných názorů jako tento muž se státním odznakem na rameni?

Dlouho potom, když už jeho spolunocležník tvrdě spal, přemýšlel Jan o svém poslání. Věděl, že nemůže zůstat jen sadařem, rozsévačem jablekových jadérek, ale že jeho práce bude spojena s neustálým střetáváním dvou světů a že mu nebude lehké vystříhat se nepravostí, krutostí a násilí.

A když ho pak v hluboké noci probudilo vytí a skučení vlků, rvoucích se o vnitřnosti a zbytky zabitého zvířete, uvědomil si, že se cesta, kterou nastoupil a kterou bude vykonávat rok po roce, stane možná místem nemilosrdné, kruté zrady mírumilovných záměrů a věcí. Což když se všechny jeho budoucí roky v těchto pustinách změní v navátou hromadu listů a jeho velký sen o službě lidstvu a o rovnosti všech lidí bude zde ležet zapomenut, pochován a ztracen v pravěkém hrobu nehostinných lesů?

Ale ne, to se nesmí stát. To se nikdy nesmí stát, říkal si v duchu, když znovu usínal.

4

Když se ráno probudil, zjistil, že jeho kůň je pryč. Našel jen odhozený zvonek a stopy po mokasínech v bahnitě půdě, po které hopkoval v záři bledého zimního slunce čermáček. To byla věc, na kterou nebyl připraven.

Jeho společník vzplanul hněvem.

„Co jsem vám o nich včera říkal? Jsou to zloději a

lumpové. Vždyť je to vražda, ukradnout člověku koně v těchto končinách! Kdyby se to přihodilo mně, nechal bych všeho a okamžitě bych se vydal po stopách zlodějí, třeba až do těch jejich špinavých, smradlavých vesnic v Sandusky nebo Piquě a provrtal bych jim barevnou kůži olovem."

„Nikdy jsem neměl spory ani hádky s lidmi," řekl klidně Jan.

„Můj bože," zvolal posel, „takového člověka, jako jste vy, jsem opravdu ještě nepotkal. Jdete na Divoký západ a myslíte si, že se vám nemůže nic zlého stát, protože chcete dělat jen dobro. Ale až dostanete první zákeřnou ránu do zad, změníte své mínění. S Indiány není možné vyjít po dobrém."

Jan usilovně přemýšlel, co dělat. Byl v zoufalé situaci. Octnout se bez koně v divokých pustinách, na desítky mil daleko od lidských příbytků, znamenalo skutečně vážné ohrožení života. A posel mu nemohl pomoci.

„Mohu vám poradit jedině to, abyste zde zůstal a nevydával se dále. Nejdéle za čtyři dny pojedu zpět a vezmu vás na koně. Vráťte se se mnou do Pittsburgu, kde si můžete obstarat jiného koně."

„Ale moje semena zatím zplesniví, zůstanou-li tak dlouho v úkrytu," řekl Jan. „A pak — nemám tolik peněz, abych si mohl koupit nového koně."

Posel pokrčil rameny.

„Pak tedy musíte čekat, až vás někdo jiný vezme dále. Pochybují však, že sem první výprava dorazí brzo. Teď v zimě pohyb na západ ustal, lidé čekají až na jaro."

„Musím být co nejdříve v Mariettě. Nemohu čekat. Nesmím ztratit ani jediný den. Půjdu dále bez koně."

„Jste blázen!" vykřikl posel, sedaje na koně. „Nenapravitelný blázen."

Posel Spojených států nesměl být ničím zdržován. Nemělo by smyslu, myslet si, přemlouvav dále tohoto tvrdohlavého muže o nesmyslnosti jeho počínání. Pobídl koně, ale sotva ujel

několik kroků, otočil se a vrátil se k Janovi.

„Poslyšte, radím vám ještě jednou, zůstaňte zde. Půjdete-li sám dále, nevyhnete se Indiánům a bude s vámi zle. Netušil jsem, že jsou nablízku. Kdybych to byl předvídal, nebyl bych včera večer střílel na srnce. Moje rána je určitě přivolala. Způsobil jsem to všechno já a velmi mne to mrzí.“

Jan pohlédl na posla s teplou sympatií v očích, usmál se a řekl:

„Nemějte o mne obav, přáteli. Ale chcete-li pro mne něco dobrého udělat, vezměte s sebou moje vaky s jablkovými jádry do Zanesville a odevzdejte je tam Izákovi Staddenovi, farmáři, který vloni odešel z Pittsburgu. Jeho nové obydlí je blízko ústí říčky Licking. Řekněte mu, aby jádra dobře uschoval, že k němu dorazím nejdéle do týdne. Chci na jeho farmě zřídit první ovocnou školku v severozápadním území Ohia.“

„Ale Jane, nemůžete přece jít dál sám. Jsou tu všude smečky vlků. A první tlupa Indiánů, s níž se potkáte, vám stáhne s hlavy kůži. Budou vás považovat za lovce a víte dobře, jak Indiáni bílé lovce nenávidí.“

Jan se znovu usmál.

„Nějak se dál dostanu. Pozdravujte Staddena a vyříd'te mu, že se na něho těším.“

Pomohl poslovi upevnit vaky za sedlem, zamával čepicí a díval se za jezdcem tak dlouho, dokud mu nezmizel z očí.

5

Když osaměl, padla na něho najednou tíha samoty a opuštěnosti.

Všude kolem viděl drsnou, divokou přírodu, zbavenou všeho kouzla a přitažlivosti. Neznámá, neprobádaná krajina ho děsila. Vzpomínka na pittsburský sad s dřevěným domkem a

krbem byla mu v té chvíli ostře bolestným prožitkem, jaký člověk mívá nad ztrátou něčeho drahého a bezpečného.

Nicméně se vzchopil, zabalil náčiní a vak s potravinami do pokrývky, převázal balík pevným provazem, přehodil si jej přes záda, vzal pušku a vystupoval stezkou vzhůru k hřebenům.

Celý den se trmácel přes nevlídnou Alleghanskou náhorní planinu, podobající se oceánu prastarých lesů. Stezka šla nahoru na hřebeny a zas dolů kopcovitým terénem, plným zarostlých, skalnatých a neschůdných roklí.

Jan se občas zastavil, aby si oddychl a nabral sil. Chůze byla neobyčejně namáhavá a vyžadovala soustředěnosti a opatrnosti. Stačilo uchýlit se od stezky — a poutník byl ztracen.

Tu a tam spatřil po stranách cesty vybílené kosti koní a dobytka, který zde zahynul, když se poranil a byl zanechán táhnoucími přistěhovalci. Minul i několik náhrobků s hrubými deskami a s - prostým označením pohřbených lidí. Jeden z těchto smutných, zapomenutých hrobů byl propadlý a pootevřený. Jan navršil čerstvou hlínu a u hrobu chvíli tiše postál.

Ničeho se tak neobával jako toho, aby nebyl neočekávaně přepaden člověkem nebo dravou zvěří a aby neztratil stezku. Rovněž toho se strachoval, aby se nešťastným pádem nezranil tak, že by nemohl pokračovat v cestě. I když postupoval velmi opatrně, bylo zde stále nebezpečí, že se mu něco přihodí. Jednou zaslechl nablízku hlasy Indiánů. Musel sejít ze stezky a ukrýt se. Trvalo mu pak přes půl hodiny, než opět našel cestu.

Když nadcházel večer, uchýlil se do malé jeskyňky ve skále, kterou spatřil blízko cesty. Podle drobných kostí i podle pachu usoudil, že to bylo pravděpodobně doupě lišky. Vyčistil jeskyňku, vykopal otvor pro kouř a rozdělal oheň. Vůně hořícího kletí a dým odstranily z jeskyně nepříjemný pach.

Pak opatrně a tiše jako zvěř, jdoucí na lov, sešel dolů k bystřině, kde chytil rybu a nalíčil past na divokého králíka.

Když se navečeřel, udusal oheň a rozprostřel na zemi houni. Před vchodem do jeskyně natáhl provaz, upevnil jej na kolíky a zavěsil na něj bílý šátek.

Když ulehl, musel pokrčit unavené a bolavé nohy, neboť v jeskyňce bylo málo místa. Ale i v této nepohodlné poloze upadl brzo do tvrdého spánku.

Probudil se až k ránu větrem, který venku lomozil. Slyšel nablízku vytí hladových vlků. Vysypal rychle před jeskyňku hromádku střelného prachu a zapálil ji. Výbuch syčících plamenů zahnal zvířata, potulující se kolem jeskyně. V koruně nad hlavou zaslechl šramot. Pohlédl vzhůru a spatřil pumu. Ležela přikrčena na silné větvi a její oči zasvítily v šeru. Za chvíli zmizela.

Jan šťastně přečkal první noc o samotě. Ale věděl, že nebude mít vždy takové štěstí, aby našel pro nocleh jeskyni. Oheň pod otevřeným nebem měl být nyní jeho domovem a puška jeho ochránkyní. Ale záře plamenů a rána z pušky mohly lehce přivolat Indiány.

Rozednilo se. Jitro bylo nevlídné, šedivé a studené. Asi po hodinové cestě se rozpoutala sněhová bouře a Jan byl nucen vyhledat přístřeší. Hustá metelice tak oslepovala oči, že téměř neviděl na cestu. Později, když metelice přešla v déšť, vydal se opět dále. Postupoval velmi pomalu, protože půda byla kluzká a mazlavá.

Bylo asi k poledni, když přišel k rozvodněné říčce, ženoucí se hlubokým korytem. Nemohl se přebrodit, neboť proud byl příliš prudký a voda dosti hluboká. Chodil chvíli po břehu nahoru i dolů, hledaje nejužší přechod přes říčku, kde by mu mohutné větve vodních klenů umožnily dostat se na druhou stranu. Posléze našel místo, které se mu zdálo nejvhodnější. Přivázal vak k dlouhému provazu, rozhoupal jej a šťastně přehodil na protější stranu. Vak dopadl těsně na břeh, pod kterým se hnal zpěněný proud. Jan se vyšplhal s puškou na plecích na mohutný strom, jehož větve trčely přes říčku, a jal se ručkovat

po jedné silné větvi. Když už cítil, že se větev pod ním nebezpečně prohýbá, rozhoupal se a mohutným skokem dopadl vedle vaku. Asi po hodinovém bloudění kolem říčky našel opět stezku přerušenu vodním tokem.

Stezka stoupala prudce do kopce a z jeho vrcholku opět klesala prudce do údolí.

Když slézal stráž, uklouzl a padl téměř přímo na velkého, vychrtlého vlka, krčícího se na kyčlích k zemi. Byl hladový a vycenil na Jana strašné tesáky. Jan ho odehnal pažbou pušky ve chvíli, kdy se vlk chystal chňapnout po jeho noze.

Dal se do běhu, chtěje se co nejdříve dostat z těchto míst. Nenadálé setkání s vlkem ho zneklidnilo. Vlk zde jistě nebyl sám a Jan věděl, že se každou chvíli může setkat s celou smečkou.

Chvilku klopýtal, až dostihl rovinky, kde cesta byla schůdnější. Běžel po ní dál, když náhle stanul jako přikován.

Dva kroky před ním ležel na zemi Indián, obrácen tváří k zemi.

Jan se dosud nezbavil nepříjemného pocitu, který ho přepadl, když narazil na vlka — a nyní nebyl s to pohnout se z místa, zíraje zděšeně před sebe. Cítil, jak ho při pohledu na divocha, ležícího bez pohnutí na stezce, zamrazilo v těle a jak mu na čele vyvstal studený pot.

Ale stejně rychle, jako přišlo toto nové, nenadálé překvapení, nabyl Jan opět klidné mysli a rozvahy. Zpozoroval, že Indián má silně zakrvácenou nohu a že leží v kaluži vlastní krve. Rychle k němu přiklekl, obrátil jeho bezvládné tělo na záda a zatřásl jím, aby ho přivedl k vědomí. Rudoch měl tvář potřísněnu blátem a nejevil známky života. Ale když mu Jan ohmatal puls, seznal, že žije.

Spěšně vyňal z vaku šátek, navlhčil jej a omyl jím rudochovu tvář. Pak mu nadzdvihl hlavu a přiklonil mu k ústům polní láhev s vodou. Indián otevřel oči a něco zablábolil.

Jan věděl, že Indiáni, žijící kolem Pittsburgu, znají trochu

anglicky ze styku s bílými obchodníky s kůžemi, a povzbudivě zvolal:

„Odvahu, příteli. Odvahu. Pomohu ti.“

Indián zpočátku nechápal, koho má před sebou. Zavřel opět oči, ale hned je zas otevřel a tichounce zasténal.

Jan se ho ptal na jeho kmen a na místo, odkud je. Ale rudoch neodpovídal. V jeho očích to náhle zablýsklo. Zdálo se, že přichází k sobě a že začíná rozeznávat Janovu tvář. Jeho ruka zatápala po zemi a Jan v ní spatřil dlouhý nůž.

Beze slova poklekl k vaku a vyňal z něho obvaz. Pak se vrátil k Indiánovi, nožem mu rozřízl jelenicovou nohavici v místě rány a začal mu ji obvazovat. Byla to střelná rána. Jan opatrně ohmatal stehenní kost. Nezdálo se mu, že by kost byla poraněna; ale rána vypadala ošklivě.

Když ho ošetřoval, nemohl se zbavit nepříjemného pocitu, že Indián mu může každým okamžikem vrazit nůž do zad. Ale nic takového se nestalo. Jan viděl, jak se Indiánova pěst rozevřela a nůž mu vypadl z ruky.

Pohlédl na rudocha, usmál se a řekl teplým hlasem:

„Bude zase dobře, příteli.“

Pak mu ještě jednou omyl tvář, dal mu napít a odtáhl ho pod strom vedle stezky, kde ho přikryl svou houní.

Indián se mlčky díval střídavě na Jana a na jeho pušku, ležící vedle vaku. V tomto pohledu bylo něco tak dětsky prostého, že se Jan opět musel usmát. Vzal pušku, zakroutil hlavou a odnesl ji co nejdále z Indiánova dohledu.

Pokoušel se ještě jednou dostat z něho aspoň několik slov, která by mu osvětlila celý záhadný případ. Ale divoch zatvrzele setrval v mlčení.

Všechny okolnosti však nasvědčovaly tomu, že Indián byl na lovu a že nebyl sám. Dříve či později se mohli objevit jeho druhové, kteří po něm jistě pátrali. Bylo třeba jednat.

Děšť zatím ustal a přicházela chladná a tmavá noc. Jan zažehl velký oheň, jehož plameny šlehalo vysoko k černé

obloze a byly daleko viditelné. Pak vypálil do vzduchu několik ran. Tyto poplašné signály opakoval několikrát po celý večer. Z praženého obilí připravil rychlou, jednoduchou večeři a přinutil Indiána, aby trochu pojezl. Dívaje se v záři plamenů zblízka do jeho tváře, na které se objevily kapky potu, uvědomil si, že je to jeho první bezprostřední setkání s rudým člověkem. Indiánova tvář byla nepohnutá a neprobádatelná. Rudoch nespouštěl Jana z očí. Tyto oči byly to jediné, co bylo v jeho tváři živé. Ale ani ony nemluvily, jen se dívaly. Jan v nich nenašel ani nejmenší známky toho, co si Indián myslel. Poznal jen to, že raněný má horečku.

Nanosil co nejvíce dříví, aby mohl celou noc udržovat oheň. Pak usekl dvě silné větve vodoklenu, připravil z nich hůlky a s pomocí větví a provazů začal zhotovovat nosítka pro raněného. Byl přesvědčen, že Indiánovi druhové přijdou.

Teprve nyní, když osekával větve a splétal nosítka, rozleželo se mu všechno v hlavě. Ocítl se v situaci, kterou nepředvídal a na kterou nebyl připraven. Byl sám a sám daleko od lidí s raněným Indiánem, o kterém nevěděl nic, jen to, že je bezmocný a ubohý.

Jak rád by se byl s ním domluvil a ujistil ho o tom, že není jeho nepřítel a že pro něho udělá vše, co bude v jeho silách a možnostech. Pocítil k němu téměř bratrský vztah. Podle výrazu tváře usoudil, že Indián byl ještě mladý člověk.

Občas pozdvihl hlavu od práce a pohlédl k místu, kde ležel raněný. Indián měl zavřené oči a zdálo se, že usnul.

Jan k němu tiše přistoupil a naklonil se nad ním. Indián skutečně usnul neklidným spánkem lidí stížených prudkou horečkou. Dýchal zrychleně a jeho rty se chvílemi pohybovaly, ale slova z nich nevycházela.

Jan se vrátil ke své práci. Ztratil vědomí času i prostoru a měl zvláštní představu, že se náhle octl mimo skutečný svět.

Když opět pozdvihl hlavu, spatřil mezi stromy tři postavy. Byli to Indiáni. Jeden z nich byl ozbrojen puškou a druzí dva luky. Všichni tři měli dlouhé skalpovací nože. Vyhlíželi jako přízraky. Dívali se upřeně na Jana, sledující každý jeho pohyb. V jejich pohledech bylo něco zvířecího, vyčkávajícího a ostražitého.

Jan se napřímil, odložil sekyrku, ukázal na raněného a řekl: „Váš bratr žije. Je raněný. Neřekl mi nic o svém neštěstí, když jsem ho zde našel. Teď usnul. Nebuďte ho. Ztratil mnoho krve.“

Indiáni tiše přistoupili ke svému druhovi. Jeden z nich opatrně nadzdvihl pokrývku. Přiklekl a prohlížel obvázanou ránu. Při tom pronesli mezi sebou několik tichých slov, kterým Jan nerozuměl. Pak opět pečlivě raněného přikryli a mlčky

usedli k ohni.

Jan dokončil práci a rovněž přisedl k ohni. Mohl nyní zblízka hledět do tváří těch, o kterých slyšel tolik divokých pověstí.

Indiáni hleděli mlčky do ohně a Janovi se zdálo, že náhle přestali vnímat jeho přítomnost.

Bylo to podivné a zvláštní. Cítil na sobě stále ještě jejich pátravé, ostražitě pohledy, jak se na něho dívali z lesní tmy — a nyní tu seděli, jako by ho vůbec nebylo. A přece mezi nimi leželo ostré napětí. Jan to zřejmě cítil, dívaje se do tváří Indiánů, na první pohled netečných, tupých a lhostejných. Pod touto zdánlivou nehybností a strnulostí skrývala se ostražitá bdělost a střeh, připravenost ke skoku, k obraně či k útoku.

Vzpomněl si na slova posla, který ho varoval před rudochy. Měl snad posel pravdu?

Jan věděl, že Indiáni považují mlčení za ctnost. Ale jak je mohl poznat, jak se s nimi mohl sblížit, když tak zarytě mlčeli, hledíce upřeně a bez zájmu o něho do plamenů?

A přece v jejich strnulé nehybnosti bylo něco až posvátného, co naplňovalo Jana úctou i tichým obdivem.

Vstal, přiložil dříví na oheň a otázel se:

„Z kterého jste kmene?“

Jeden z nich tiše odpověděl:

„Jsme Šónijové.“

Jan slyšel o tomto kmeni v Pittsburgu. Šónijové obývali dříve Alleghany. Pak byli zatlačeni do Ohia, kde se zdržovali v menších skupinách. Kdysi to byl silný a mezi Indiány proslavený kmen. Ale tito Indiáni vypadali chudě; jejich jelení-cové nohavice byly vetché a košile záplatované.

„Váš druh vám zítra jistě poví, co se mu přihodilo,“ řekl opět Jan. „V těchto končinách všichni lidé by si měli být bratry. Bílí i rudí.“

Pak tiše odešel k raněnému, lehl si vedle něho a přikryl se zbytkem houně.

Slyšel ještě chvilku praskot ohně a viděl záda Indiánů, sedících nepohnutě v záři plamenů.

Nakonec ho přemohl spánek. Jeho poslední myšlenka byla:

Všechno záleží na tom, co zítra řekne raněný Indián svým druhům. Řekne jim pravdu, nebo Jana zradí?

7

Otevřel oči a shledal, že je již ráno. Ale nemohl si hned uvědomit, co se s ním děje. Měl zkrehlé údy a celé tělo ho bolelo. Místo vedle něho bylo prázdné.

Rychle se vzbudil a seznal, že Indiáni už byli vzhůru. Právě nakládali svého druha na nosítka.

Oheň hořel a na něm se opékalo maso. Jeden z indiánských lovců přistoupil k Janovi a nabídl mu kus masa. V jeho chování byla přirozená nenucenost a upřímnost. Snažil se vyložit Janovi, že je všechno v pořádku. Raněný druh jim řekl, jak došlo k neštěstí. Postřehl vlka; rychle znovu nabil pušku a jak utíkal za raněným zvířetem, uklouzl, padl na pušku, rána vyšla a střela mu projela nohou. Byl to mladý, ještě málo zkušený lovec. Indiáni našli jeho pušku i mrtvého vlka brzo I ráno, když Jan ještě spal.

Přemýšlel o tom, proč asi neslyšel rány z Indiánovy pušky. Usoudil, že se to stalo asi v době, kdy přelézal říčku. Hukot říčky byl příliš silný a přehlušil obě střelné rány. Kdyby je byl Jan slyšel, byl by se mohl spíše domyslet, co se indiánskému lovcovi přihodilo.

Nyní, když bylo vše vysvětleno, pocítil Jan v srdci hlubokou, hřejivou radost. Indiáni už na něho nehleděli jako na neznámého cizince, před nímž by se museli mít na pozoru. Seděli u ohně, pojídali maso a pozvali Jana, aby jedl s nimi. Říkali, že musí mnoho jíst, aby se posilnil.

Jeden z nich, který zpozoroval, že Jan má téměř úplně rozbité boty, otázal se ho, kde má koně. Jan řekl:

„Měl jsem koně. Minulé noci jsem ho ztratil.“ Indiáni pohlédli na sebe a chvílku mlčeli. Pak opět jeden z nich řekl:

„Bílý bratr může jít s námi. Dáme mu všechno, co bude chtít.“

A najednou mluvili jeden přes druhého a smáli se jako malé, nedočkavé děti. Řekli Janovi, že žádný muž jejich kmene mu nesmí ublížit. Řekli mu, že stezka do jejich tábora bude pro něho vždy volná. Řekli mu, že se stal jejich bílým bratrem.

Janovi se rozbušilo srdce radostí.

„Půjdu s vámi,“ řekl.

Věděl, že Šónijové mu nabídli přátelství upřímně a nezákladně. Viděl to na jejich tvářích i pohledech, které ještě v noci byly nedůvěřivé a Ostražité. Tito divocí lovci, s nimiž se setkal na své první cestě na západ, mu otevřou stezky do všech indiánských osad a táborů. Půjde mezi Indiány a bude mezi nimi rozsévat sémě lidské pospolitosti, vzájemné důvěry a úcty člověka k člověku. Půjde se svými jaderky i tam, kam dosud nevkročila noha bělocha, aby připravoval cesty v pustinách a divočinách...

Za chvíli se všichni zdvihli. Vpředu šli dva Šónijové, nesoce raněného na nosítkách, za nimi kráčel Jan a průvod uzavíral třetí Indián.

Šli rychle a bezpečně, neboť znali dokonale všechna místa. Jan se podíval tomu, jak jistě postupovali vpřed, aniž se jedinou chvílku rozmýšleli, kterým směrem se dát. Opustili stezku a kráčeli pralesem, jako by šli po louce. Teprve později si Jan všiml toho, že Šónijové jdou sotva znatelnou pěšinou, vyhýbajíce se všem neschůdným a nebezpečným místům. Byla to jejich lovecká stezka, kterou oko bělocha jen těžko rozeznalo.

Asi po dvouhodinové chůzi ucítil Jan ve vzduchu kouř a zanedlouho stanuli na pokraji velké louky, na které ležel

indiánský tábor.

8

Jan pobyl v táboře Šónijů jen velmi krátce. Měl stále na mysli, aby se co nejdříve dostal do osady Zanesville, kde chtěl začít svou práci.

Krátká doba jeho pobytu však stačila k tomu, aby si muži, ženy i děti zapamatovali jeho tvář a opakovali si slova o tom, jak zachránil jednoho z jejich lovců.

Kolem tábora tekla řeka Muskingum, jeden z větších přítoků Ohia. Směřovala k Zanesville. Jan uvažoval napřed o tom, že se vydá na další cestu na mezku, kterého mu Indiáni nabídli. Pak ale přišel na to, že by cesta po vodě byla pro něho kratší a výhodnější.

Šónijové ho zavedli k řece, kde měli na břehu pod klenbou vodoklenů malou loděnici.

Jan byl překvapen krásou kánoí, které zde spatřil. Nikdy neviděl lodice tak dokonalých, ušlechtilých a vznosných tvarů, jako byly tyto indiánské kánoe. Byly lehké, štíhlé a ozdobené ladnými kresbami.

„Vyber si,“ řekli rudí lidé Janovi.

A tak dostal Jan místo mezka kánoi.

Rozloučil se s Indiány, usedl do lodice, položil na její dno vak a pušku a vyrazil.

Šónijové stáli tiše na břehu a hleděli za ním. Několikrát se otočil a zamával jim svou králičí čepicí.

A ještě dlouho, unášen proudem zpěněné řeky, přemýšlel o svých nových přátelích. Za celou dobu svého pobytu v Pittsburgu nesblížil se s nikým tak jako s tímto hloučkem rudých tváří. Cítil, že ho k nim poutá pevný svazek tiché, hluboké sympatie.

Byl šťasten a současně cítil smutek. Smutek nad jejich údělem. Neboť mu bylo jasné, že tyto roztroušené zbytky původních obyvatel se neubrání dravému proudu jeho bílých soukmenovců, kteří se sem valili z přístavů a zámořských zemí.

Celý den pádloval a k večeru spatřil v mírném, lučinatém údolí roztroušená obydlí osady Zanesville. Byl u cíle své první pouti západními pustinami.

DOBŘI SAMARITÁNI

1

S každým novým jarem rostly zástupy těch, kteří s velkými nadějemi, s odvahou v srdcích a s představou šťastného domova pronikali stále hlouběji a dále na západ.

Jednou z nejpřístupnějších cest byla plavba po řece Ohio a jejích větších přítocích. Plavba nebyla sice vždy nejpříjemnější, ale byla poměrně bezpečná a rychlá.

Mnoho přistěhovalců používalo nejrůznějších plavidel, aby se dostalo po řece Ohio na západ. Zprávy z konce minulého století udávají, že za jediný rok proplulo Pittsburgem po řece Ohio více než devět set plavidel, nesoucích osmnáct tisíc mužů, žen a dětí, dvanáct tisíc kusů koní a dobytka a šest set padesát vozidel.

Proto také vznikaly na této řece loděnice. Téměř v každé větší osadě byla dílna na lodě nebo aspoň vhodné místo, kde osadníci narychlo sbíjeli pramice a jiná plavidla.

Jedním z největších splavných přítoků Ohia byla řeka Muskingum. Pramenila v málo známých a řídko osídlených končinách jihovýchodně od velkého severoamerického jezera Erie a klikatila se zalesněným, mírně kopcovitým územím na jih k toku řeky Ohio. Její čisté vody měly po většinu roku tmavomodrý odstín.

Blízko soutoku této řeky s Ohiem leželo dobře prospívající a rychle se vzrůstající městečko Marietta. Byla to první osada založená přistěhovalci v Ohiu a stala se v prvních letech sídlem správy nového státu i sídlem stálé vojenské posádky.

Od severu byla chráněna drsnou Alleghanskou náhorní pla-

ninou, k jihu přecházela krajina v široké lučinaté údolí, táhnoucí se podél řeky Ohio až k Mississippi.

Nedaleko Marietty ve Velkém dolu, kde nyní rostla pšenice a pásł se strakatý skot, začala před deseti lety poslední indiánská válka. Vláda vybudovala na řece několik pevností, mezi nimi jednu přímo v Mariettě. Byla to pevnost Harmar, založená roku 1788. Kolem ní vyrostla rychle obytná stavení nových přistěhovalců. Některá z nich byla stále ještě opatřena kúlovými ohradami proti náhlým přepadům.

Osada poskytovala velmi pestrý pohled na směsici nejrůznějších druhů staveb. První domky byly postaveny jen z prken a ze zbytků plavidel. Byly velmi jednoduché a měly malá okna, podobná střílnám. Teprve později začali osadníci stavět trámové a srubové stavby s širšími okny a lepším vybavením. Mezi nimi se půvabně vyjímalý domky stavěné na způsob francouzských farem v Kanadě, s arkýřovými okny a sloupovými verandami.

Co každého poutníka zvlášť mile překvapilo, byly květinové zahrádky kolem domů. Téměř každá usedlost, každá chata měla u sebe zahrádku s květinovými záhony.

Na břehu řeky pod zalesněnou strání zřídili přistěhovalci loděnici. Od rána do večera zněly v ní rány seker a kladiv a řinčení pil. V loděnici stavěli i větší plavidla. Reka v těchto končinách byla již značně hluboká a unesla i velké nákladní lodě.

Na severním konci osady proti proudu řeky stálo na strání úhledné stavení, slohem připomínající farmy v Nové Anglii. Před ním na mírném svahu k řece se rozprostírala velká zahrada. V časném březnovém slunci svítila mladá zeleň trávníku oním svěžím odstínem, který vzbuzoval i v srdci diváka radostný pocit teplé něhy a krásy. Zahrada byla současně mladým sadem. Stály tu v řadách broskvové keře a uprostřed nich vyrůstala mladá jabloň.

Tato spořádaná a téměř výstavní usedlost patřila doktoru

Strongovi, kterého sem před lety vyslala Společnost pro osídlení Ohia, aby bděl nad zdravím osadníků, léčil jejich nemoci, spravoval jim polámané údy a pomáhal mladým matkám přivádět na svět nové občany.

Doktor Strong, vysoký, hubený muž středních let, byl lékařem, farmářem a vášnivým sadařem. Přivezl si před sedmi lety z Pittsburgu mladou jablůňku, která za poměrně krátkou dobu vyrostla v hezký vysoký stromek. V Nové Anglii, odkud doktor přišel, potřebovala by nejméně dvakrát tolik let, aby vyrostla tak jako zde v Mariettě.

Doktor Strong mohl být v lékařské vědě považován svými druhy z Nové Anglie za kacíře. Ne snad proto, že by měl vlastní učení nebo praxi, odporující všeobecným zásadám tehdejšího způsobu léčení, ani ne proto, že by si liboval v kacírství. Ale byl v tom přece jen určitý rozdíl být lékařem v Bostonu, Novém Yorku, Philadelphii, Baltimore nebo v jiných známých městech na pobřeží Atlantiku, a léčit a uzdravovat nemocné a raněné v jedné z nejzápadněji položených osad, předsunutých hluboko do málo civilizovaného vnitrozemí.

Nedostatek léků a lékařských prostředků naučil doktora Stronga spoléhat se především na svůj rozum a instinkt, na zkušenost a pomoc několika dobrých lidí, kteří se časem stali jeho věrnými pomocníky.

Vykonával často dlouhé cesty, pěšky, na koni, na mezku, nebo po řece v kánoji, aby mohl ošetřit osadníky, raněné padajícími stromy nebo zle podrápané a pokousané divokou zvěří. V Mariettě i v širokém okolí měl pověst lékaře-zálesáka, který dovedl neohroženě a obětavě bojovat se smrtí, bez patosu, a přece hrdinsky. V tomto boji se nikdy nevzdával naděje, a jestliže ve většině případů končil jeho zápas o lidský život vítězně, pak to bylo z velké míry zásluhou jeho úžasné vytrvalosti a svědomitosti. Dovedl probdít celé noci u lůžka ne

mocného a nic ho nepřimělo k tomu, aby od něho odešel dříve, dokud si neudělal jasnou představu o dalším průběhu

nemoci. Pak ovšem důsledně žádal, aby se pacient podrobil všemu, co nařídil.

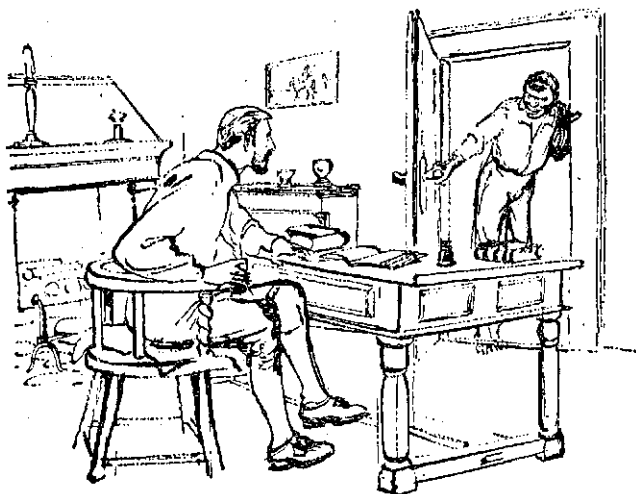
Jen jednou v roce býval k pacientům trochu netrpělivý, a to bylo v době, kdy kvetla jeho jabloň.

„Lidé mohou stonat celý rok," říkával, „ale má jabloň kvete jen několik dní v roce.“

V té době využíval každé volné chvílky k tomu, aby mohl pracovat v zahradě a těšit se z růžových květů mladého stromu.

2

Jednoho dne v polovině března přiběhl k doktorovi Strongovi Kitt Putnam se vzkazem, aby doktor ihned přišel k tetě Mary Lake, že u ní leží nemocný mladý muž.

Kitt Putnam a Mary Lake byli dva lidé, které doktor Strong s hrdostí nazýval „svými lidmi“. Kitt byl obrovský černoš mohutné, téměř obří postavy, největší silák v Mariettě. Byl

vším možným. Osobním sluhou generála Putnama, dělníkem ve mlýně a v loděnici, lovcem, ošetřovatelem a pomocníkem doktora Stronga — a vedle všech těchto zaměstnání, která vyplňovala jeho život v Mariettě a v blízkém Belpré, byl člověkem neobyčejně dobrého srdce, nezmarného humoru a svěžího ducha. Spojoval v sobě fyzickou sílu vyspělého muže s dobromyslností dítěte. Měl býcí šíji, svalnaté tělo, mohutné medvědí tlapy, a přitom mu v tváři stále pohrával úsměv citlivého a laskavého člověka.

Když nyní kráčel s doktorem Strongem, vypravoval mu o tom, jak k němu ráno přiběhla mladá Betty Speace s pláčem, že dole v zátoce leží v bezvědomí mladý sadař.

„Sadař?“ zvolal překvapeně a se zájmem doktor. „Jaký sadař?“

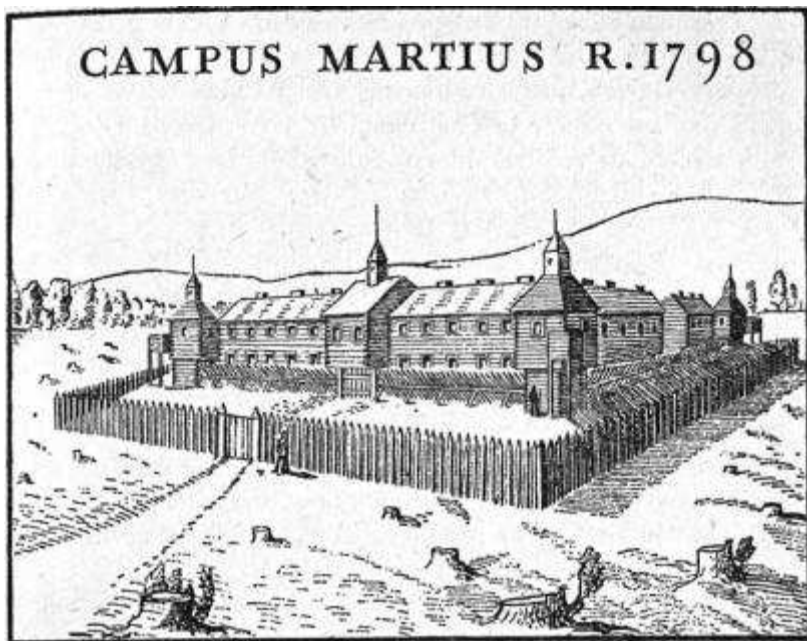
„Nevím. Betty říkala, že se jmenuje Jan a že ho poznala teprve včera. Mluvila o nemocném poněkud zmateně a velmi pro něho plakala.“

„To je zajímavé. Jsem tu už hezkých pár let, ale nikdy jsem neslyšel, že by v Mariettě byl sadař.“

„Betty říkala, že připlul v indiánské kánoi po Krásné řece. Odnosl jsem ho do domu tety Mary Lake. Byl horký jako oheň.“

Dům tety Mary Lake byl jakousi malou nemocnicí v Mariettě. Kdykoli doktor Strong potřeboval lůžko pro pacienta, který nebyl z Marietty, dobrá teta Mary Lake pohotově připravila ve svém starém domku postel pro nemocného.

Šedesátiletá žena, vdova po kapitánu rybářské lodě z Nového Foundlandu, zůstala na světě sama. Děti jí zemřely a kapitán se utopil. Přišla do Marietty s prvním proudem přistěhovalců, přečkala indiánskou válku a byla nyní oddanou pomocnicí doktora Stronga, který v ní měl zlatý poklad, jak sám říkal.

Žila se čtrnáctiletou Betty Speace v jednoduchém, úhledném domku v nejstarší části Marietty, zvané Campus Martius, založeném před dvanácti lety.

Betty byla sirotek. Její rodiče zabili Indiáni ve Velkém dole hned na počátku poslední indiánské války. Teta Mary Lake se jí tehdy ujala jako vlastní dcery; byla ráda, že může mít u sebe někoho, kdo potřebuje její péči i ochranu.

Když doktor Strang s Kitem docházeli k domku Mary Lake, běžela jim Betty vstříc. Její velké modré oči s dlouhými řasami byly zarudlé pláčem.

„Oh, doktore, má velkou horečku a chce stále pít. Nemůžeme mu přece dát napít, když má horečku," oznamovala mu důležitě.

„Opravdu chce pít? To je od něho docela rozumné, Betty. Tak mu tedy dáme napít," řekl doktor s úsměvem a pohládl dívku po vlasech, hustých a tmavorudých jako kožíšek

veverky.

„Dáme mu napít a pak mi řekneš vše, co o něm víš," dodal.
A všichni tři vešli do domku, kde vládla teta Mary Lake.

3

Na lůžku ležel mladý muž. U něho seděla Mary Lake a pozorovala bedlivě tvář nemocného šedozelenýma, laskavýma očima. Když vešel doktor Strong, vstala a řekla:

„Oblékla jsem ho do svého župami, doktore. Měl vlhké šaty a jeho jelenicová kazajka byla úplně propocená."

Doktor se sklonil nad nemocným, ohmatal mu puls, shodil s něho pokrývku a přikázal Kittovi, aby „vyrazil střílny". To byl jeho oblíbený výraz pro otevření malých oken, pevně zapuštěných do topolových lišt.

Nemocný měl zavřené oči a rychle a namáhavě dýchal. Doktor mu dal napít. Mladý muž pil a pil a pil. Pak mu hlava poklesla zpět na podušku a hluboký, úlevný povzdech vydral se mu z prsou.

„Tak, už to bude lepší," řekl doktor. „Chlapík lapal po vodě jako ryba na suchu. Je jako oheň. Mary Lake, musíme ho trochu ochladit."

Obě ženy, Mary Lake i Betty, omývaly nemocného čerstvou, studenou vodou. Doktor se mu upřeně díval do tváře.

Byla to tvář, která ho nejen zajímala, ale dokonce i uváděla do jistých rozpaků. Neboť takovou tvář doktor Strong nevidal často mezi osadníky Marietty a jejího okolí. Měla ušlechtilý, téměř chlapecky jemný výraz a i při vši ztrhanosti a hu-benosti vyzářovala z ní mužná něha a síla.

„Betty říkala, že ještě včera pracoval na stráni nad loděnicí a vyhlížel, jako by mu nic nebylo," řekla Mary Lake.

„Víš, kdo je to, Betty?" otázal se doktor dívky.

„Vím jen to, že se jmenuje Jan. Setkala jsem se s ním včera nad loděnicí. Kvetou tam na jaře jaterníky. Když jsem tam přišla, viděla jsem napřed za křovím jen jeho nohy a lekla jsem se, že je to Indián. Měl na nohou mokasíny.“

Doktor pohlédl ke krbu, kde se sušily šaty nemocného a kde ležely indiánské mokasíny. Vzal je do rukou a prohlížel si je.

„Opravdové mokasíny,“ řekl. „Dokonce zánovní a krásně zdobené. Kde je asi vzal?“

Položil je zpět a obrátil se k Betty.

„Kitt mi říkal, že je to sadař.“

„Ano, doktore. Založil na stráni ovocnou školku. Vyséval jablková jádérka a stavěl kolem zahrádky plot z tyčí a větví. Byla jsem s ním celé odpoledne.“

Doktor kroutil hlavou. Pak si opět sedl k nemocnému a zkoušel jeho tep.

„Kdo by to jen mohl být,“ bručel spíše sám pro sebe.

„Doktore, je to jistě dobrý člověk,“ pokračovala vzrušeně Betty. „Říkala jsem mu o vaší jabloni a ptala jsem se ho, je-li to pravda, že v některých zemích je plno ovocných sadů. A on řekl: Jednou tu bude také plno ovocných sadů, Betty. Každý osadník bude mít svůj ovocný sad.“

Doktor se mlčky díval do tváře, zalité potem, jako by z ní chtěl vyčíst odpověď na otázku, kterou si stále dával.

Nestaral se nikdy o jména svých pacientů, ale zajímal se o jejich zdraví, o způsob jejich práce, o jejich životy. Léčil je bezplatně, dostáváje skromný plat od Společnosti pro osídlení Ohia. Jako svobodný člověk, který se vydal na západ, neměl velké požadavky pro svou osobu. Nemocní byli pro něho trpícími lidmi, které měl léčit a uzdravovat. Na titulech a jménech mu nezáleželo.

Ale tento mladý neznámý muž vzbuzoval jeho zvědavost a vzrušoval jeho představivost. Jak se sem dostal a co zde chtěl?

Mezitím se vrátil Kitt Putnam, který odešel k zátoce, kde

neznámý tábořil, aby donesl jeho věci.

Doktorovu pozornost zaujal kožený vak s jablkovými jádery. Vzal jádra do hrsti, pozorně si je prohlížel a pak je opatrně vysypal zpět do vaku, aby se ani jedno jádérko neztratilo. Jeho pohled padl na dvě velká písmena na lodní plachtě, do které byl vak zabalen. Byla to písmena J. Ch.

Doktor se plácl dlaní do čela a vykřikl:

„Už to mám! Jonathan Chapman, mladý pittsburský sadař! Říkají mu Jan Jadérko. Že mne to hned nenapadlo! Oh, Mary Lake, nechci se rouhat, ale ať mě šlak trefí, jestli ho z té prožluklé malárie nedostanu!“

4

Na římse krbu hořely dvě svíce zasazené do svícnu z jeleňích parohů. Jejich záře matně osvětlovala tři tváře v místnosti : Janovu tvář na podušce, lékařovu tvář u lůžka nemocného a drobný, vrásčitý obličej Mary Lake, která seděla v le-nošce blíže krbu.

Doktor Strong dal nemocnému několikrát za noc lék. Ani na chvíli nezamhouřil oko. Malárie vysilovala Janovo tělo prudkým střídáním teplot. Vysokou horečku vystřídala třesavka, při níž se nemocný zaléval studeným potem. Pak opět stoupla teplota a po ní zas přišla třesavka. Tyto pravidelné vlny horka, při kterých byl Jan rozpálen a žhnul jako oheň, aby se zanedlouho opět celý roztrásl náhlým poklesem teploty, oslabovaly především srdce. Proto doktor zkoušel starostlivě tep nemocného a sledoval jeho neklidný spánek, podobající se chvílemi úplnému bezvědomí.

Občas se zadíval na Mary Lake, dřímající v lenošce, ale připravenou kdykoli se vzchopit a přiložit ruku k dílu. A znovu si uvědomil, co tato žena pro něho znamenala a jak těžko by se

bez ní v Mariettě obešel.

Mary Lake scestovala se svým mužem půl světa a zažila věci, které by leckterý muž nedovedl snášet tak statečně a trpělivě jako ona. Viděla mrtvé a raněné, umírající i uzdravující se, a stala-li se v pokročilém věku ošetřovatelkou a pomocnicí doktora Stronga, bylo to právě proto, že tolik zkusila a poznala, co je lidské utrpení.

Doktor vzpomínal na to, jak s ní začal před lety pracovat, když celá osada byla zamořena černými neštovicemi. Tenkrát oba mnoho nocí nespali, bojující s nákazou, a nakonec slavili společně vítězství nad smrtí.

Stará žena občas pozdvihla hlavu, otevřela oči a zeptala se:

„Jak je mu, doktore?“

„Má silné srdce,“ odpověděl doktor.

„Potí se stále? Nemám ho převléci?“

„Až ráno, Mary Lake.“

V domě bylo ticho. Vedle spal na buvolí kůži černocho Kitt a v přístěnku Betty. Svíce tiše hořely. Doktor se občas naklonil nad nemocným a utřel mu pot s čela.

Konečně nastalo ráno. Venku kokrhali kohouti a rodil se nový den. Doktor vstal, trochu se protáhl a řekl:

„První noc jsme šťastně přečkali, Mary Lake.“

Stařena hbitě vstala, sfoukla svíce, otevřela dveře do přístěnku a zvolala:

„Betty, holčičko, vstávej! Je třeba podojit krávu.“

Vzbudila i černocho, a když se doktor začal chystat k odchodu, měla už uvařenou kávu.

„První várka je pro vás, doktore. Je silná, osvěží vás.“

„čím je to, Mary Lake, že nikde mi tak nechutná káva jako u vás?“ řekl doktor.

„Naučil mě ji dělat můj nebožtík kapitán. Uměl mnoho věcí,“ povzdechla Mary Lake.

Pak vyňala z příborníku velkou, malovanou porcelánovou mísu, plnou koláčků, a pobídla doktora, aby si vzal.

„Ach, vaše malovaná mísa," usmál se doktor. „Už jsem ji dlouho neviděl."

Malovaná mísa Mary Lake měla svou historii. Mary Lake ji znovu — už po kolikáté — vypravovala Betty několik hodin po doktorově odchodu. A byla to první slova, která jasně zaslechl Jan, když přicházel po dlouhé době k vědomí.

Otevřel oči a spatřil ve dveřích stát bosého chlapce. Chlapec si drbal palcem jedné nohy kotník na druhé noze a díval se zvědavě na Jana, ležícího na posteli.

„Dej mu koláček z mísy, Betty," řekla Mary Lake. „Jistě má hlad."

„Ano, teto Mary Lake," řekla Betty a dala chlapci koláček. Popadl jej, otočil se a zmizel.

Jan slyšel nejasně, jako v těžkém polosnu, jména Betty a Mary Lake. Snažil se uvědomit si, zda tato jména již někdy slyšel a kde. Zavřel oči a zaslechl hlas, který najednou zněl v jeho uších jasně a zřetelně.

„Víš přece, Betty, že jsem tu mísu dostala od svého muže jako svatební dárek, když jsme se brali v Bristolu."

„Ano, teto Mary Lake."

„Dostala jsem tenkrát víc dárků, ale ty už nemám. Jen mísa přečkala nějakým zázračným způsobem kapitána i moje děti. Cestovala se mnou všude a mohla jsem ji už stokrát rozbít. Je stále taková jako tenkrát před čtyřiceti lety. Myslím, že přečká i mne. Odkážu ti ji, Betty."

Jan slyšel kromě hlasu i příjemné, uspávající vrčení kolo-vratu. Ale nechtěl spát, i když cítil strašnou slabost a malát-nost v celém těle. Připadal si jako na vlnách. Na vlnách řeky Muskingum, po které připlul.

A najednou si vzpomněl na všechno.

Vzpomněl si na jasný slunečný březnový den, kdy připlul do Marietty. Je tomu už dávno, nebo to bylo včera? Vzpomněl si, jak zamířil s kánoí ke skupině vrb na břehu u loděnice a jak tam přistál. Spatřil krásné, chráněné zákoutí na stráni na okraji

lesa. Bylo to místo, jaké hledal.

Měl za sebou několik týdnů pilné práce podél řeky na sever od Marietty, kde na několika místech blízko usedlostí založil ovocné školky. Musel napřed vymýtít pozemky, zbavit je keřů, plevele, kamení a překopat a uhrabat půdu tak, aby byla připravena pro setbu. Pak teprve udělal nehluboké rýžky a zasel do nich jádra. Takto upravené a oseté pozemky obehnal plotem z tyčí a větví.

Když připlul do Marietty, byl už značně unaven. Při práci jedl jen málo. Začínal brzo ráno a končil vždy až za tmy.

Spal většinou pod širým nebem, maje pod sebou plachtu, pod hlavou vak s jádry a na sobě pokrývku. Večer si vždy rozdělal oheň. Ale protože býval po celodenní práci unaven, spal často tak tvrdě, že se v noci neprobudil a oheň vyhasl. Když ráno vstával, třásl se zimou.

Jakmile však připlul do Marietty a spatřil místo, které bylo přímo stvořeno pro nový sad, zapomněl rázem na únavu předešlých dní a pospíchal s vakem a náčiním na stráň. Slyšel veselé, jasné zvuky kladiv, seker a pil, rozléhající se údolím. Do těchto zvuků se mísil ptačí zpěv a mlaskání veverek, honících se po kmenech stromů. Reka se leskla na slunci a svět byl krásný a dobrý.

Jan se radostně pustil do práce. Půda byla měkká a lehká, takže z ní mohl plevel vytrhat rukama. Pak osekal sekyrkou největší větve divokých keřů, vykopal kořeny a shrabal pečlivě všechno na velkou hromadu, kterou zapálil.

Teprve když místo důkladně vyčistil, překopat a uhrabal půdu, mohl sázet.

Slunce se opíralo do stráně a Jan chvílemi cítil únavu, přecházející až k mdlobě. Odpočinul si a pracoval dál. Ležel na zemi, připravuje rýžky pro setbu, když najednou zaslechl hlas — teplý, dívčí hlas, který řekl:

„Strašně jsem se vás lekla. Myslela jsem, že jste Indián.“

Janovi se od jeho odchodu z Pittsburgu nestalo, aby ho

někdo oslovil tak bezprostředně prostě jako tato dívka.

Nebyl poustevník ani samotář a měl okamžiky, kdy hluboce toužil po sdílnosti lidí. Ale měl v povaze něco, co mu bránilo svěřovat se lidem se svými myšlenkami a plány. V Pittsburgu měl mnoho známých a byl oblíben, ale neměl důvěrné přátele. Nikdo z jeho známých nevěděl, odkud Jan přišel nebo jaké měl dětství. Jan o tom s nikým nemluvil. Tvořil si vztah k lidem službou, kterou jim prokazoval, radou, kterou jim poskytoval, prací, kterou jim pomáhal. Poslání, pro které se rozhodl, mu nedovolovalo setrvávat na jednom místě a seznamovat se s lidmi tak důvěrně, aby se mohli stát jeho blízkými přáteli. A protože se upřel celou bytostí k svému velkému snu, zapomínal při tom ještě více na sebe a na své potřeby.

Když zaslechl dívčí hlas, napřímil se a spatřil dole pod sebou tvář, z níž si v prvním okamžiku uvědomil jen dvě velké, modré, zářící oči.

Usmál se a řekl:

„Vypadám snad jako Indián?“

„Ted už ne,“ zakroutila dívka hlavou. „Ale viděla jsem zpočátku jen vaše nohy a mokasíny.“

Mimoděk pohlédl na mokasíny. Dali mu je Šónijové, když byl u nich v táboře.

„Tady přece nejsou Indiáni,“ řekl.

„Ó ano. Přicházejí sem pokaždé, když táhnou divoké husy k severu. Prodávají kůže. Smrtelně se jich bojím. Zabili mi rodiče před deseti lety ve Velkém dole.“

Jan spatřil náhle v jejích velkých očích záblesk hrůzy. Sklonil hlavu a mlčel.

Ale dívka jako by vytušila, že zarmoutila mladého muže tím, co mu řekla, poklekla k zemi, sklonila se k něžným kvítkům jaterníků a řekla vesele:

„Na jaře je tolik krásných věcí na světě. Moje jaterníky už kvetou. Podívejte se na ně, jaké jsou něžné.“

Vstala a zavadila pohledem o otevřený vak s jablkovými

jádry. Zvědavě se rozhlédla, a když spatřila rozestavěný plot, otázala se:

„Co to zde děláte?“

„Ovocnou školku. Vysévám do země jablková jádra.“

„To je krásné! Doktor Strong má v zahradě mladou jabloň. Chodíme se na ni dívat s tetou Mary Lake, když kvete. Teta Mary Lake není moje teta, ale všichni jí tak říkají. Ujala se mne, když Indiáni zabili mého otce a matku. Byly mi čtyři roky. Od té doby bydlím v jejím domě.“

Dívka zřejmě nebyla překvapena, že zde našla neznámého mladého muže. Téměř s každou lodí připlul sem nyní na jaře někdo nový. Všichni lidé, kteří sem přicházeli, káceli stromy a mýtili lesy, kdežto tento mladý muž vyséval jádra, aby z nich vyrostly stromy. To ji udivovalo a naplňovalo vzrušením.

„Jmenuji se Betty,“ řekla náhle. „A vy?“

„Říkají mi Jan.“

Byla zřejmě spokojena, že se seznámili. Usedla na pařez, vytáhla šití, které měla za pasem, a začala šít.

Všechno, co dělala, bylo přirozené a půvabné. Jan na ni občas pohlédl s tichým obdivem. Měla teplý, příjemný hlas a něžnou tvář, poněkud bledou pod těžkými rusými vlasy.

„Slyšela jsem od starších lidí, že jsou na světě země, plné

krásných kvetoucích sadů. Nikdy jsem ještě neviděla kvetoucí sad."

Jan si na chvílku přikryl oči dlaněmi, jako by chtěl přivolat obraz budoucnosti, vykouzlit vidění, které se stane skutečností.

„Jednou tu bude plno ovocných sadů, Betty. Každý osadník bude mít svůj ovocný sad."

Pohlédla na něho překvapeně — a přece s důvěrou v očích.

„To bude krásné," vydechla nadšeně.

Cítil, jak její přítomnost na něho blahodárně zapůsobila. Opustila ho únava, i škubavá bolest v hlavě přestala.

Zůstala s ním celé odpoledne.

Když se slunce naklánělo k protější stráni, řekla:

„Nechcete se jít podívat na tetu Mary Lake? Je už stará, ale je stále čilá a pracovitá. Je strašně hodná, Jane, a všichni lidé v Mariettě ji mají rádi."

„Až zítra," řekl Jan. A vysvětlil dívce, že musí dokončit stavbu ohrady, která měla chránit útlé rostlinky před zvěří. Pak musí v osadě najít člověka, který by na školku trochu dohlédl, aby nezarostla plevelem a divokými rostlinami. Jan se sem přijde podívat každý rok, bude-li to možné.

Betty naslouchala dychtivě jeho slovům. Její hezký obličej ožil ruměncem a její velké oči zářily tmavou modří, jako vody řeky Muskingum, na kterou se začaly snášet večerní stíny.

7

Když se Jan, ležící na posteli, nyní díval na Betty, která seděla u kolovrátku a předla, pocítil v srdci něco podobného jako před časem v pittsburském sadě.

Tehdy seděla pod starou rozkvetlou jabloní mladá, neznámá žena a její tvář byla vzrušena krásou jabloňových květů, na které se dívala.

Betty byla ještě dítě. Ale za dva za tři roky se vdá a bude z ní žena. Dívky v těchto končinách rychle vyspívaly a v šestnácti letech se už vdávaly. I ona bude brzo ženou a odejde s neznámým mužem do divočiny, aby tam s ním založila nový domov. To byl úděl všech dívek na západě. Bude pečovat o muže a o děti, kterých bude rok od roku přibývat, a bude mít plno práce kolem nové usedlosti s dobytkem a s domácím hospodářstvím.

Vzpomněl si na to, jak mu říkala, že se bojí Indiánů. Mlhavá, ale strašná vzpomínka z dětství na výkřiky hrůzy, na krev a vraždění pravděpodobně nikdy úplně nevymizí z jejího života.

Jaké statečnosti, odhodlanosti a tichého hrdinství bude asi třeba, aby se toto útlé, něžné stvoření rozhodlo jít s mužem do neznáma, do samoty, opuštěné a odloučené od světa a lidí. A jaká výsada pro muže, který se stane jejím manželem a ochráncem, a který z ní udělá ženu-průkopnici.

Otevřenými dveřmi zaslechl zpěv ptáků a ucítil silnou vůni jara. A najednou si hořce uvědomil, že toto jaro je pro něho nenávratně ztraceno. Ležel zesláblý, malátný a vysílený a jádra ve vaku marně čekala na jeho pilné ruce. Pohnul rukou, ale hned ucítil, že ji má jako z olova. Nová vlna horkosti ho zalila.

Vzpomněl si na tu noc po setkání s Betty, kdy tábořil v ohbí řeky a kdy se roznemohl. Pozdě večer, už za tmy, rozdělal oheň, ale byl tak unaven, že si k večeři nic nepřipravil. Rozprostřel na zem plachtu a ulehl, dívaje se na hvězdnaté nebe. Podle jména znal jen Polárku, hvězdu, určující směr námořníkům na mořích a lovcům v pustinách. Dříve či později i on se vydá na sever, kde ležela velká, málo probádaná země s velkými jezery, kterou znal jen z doslechu. I tam budou jednou žít lidé.

Noc byla chladná a ještě větší chlad čísel z řeky. Ale Jan neměl už tolik sil, aby vyhledal jiné místo pro přenocování. Zabalil se do houně a usnul.

Několikrát se probudil, chvěje se zimou. Přiložil dříví na oheň a opět se zahalil do pokrývky. K ránu usnul tvrdým, bezesným spánkem. Páry z vody uhasily dohořívající oheň. Když Jan otevřel oči, bylo celé údolí zaplaveno hustou mlhou. Všechno kolem bylo šedivé, vlhké a studené. Jan se nemohl probrat. V hlavě cítil ostrou, šubavou bolest a v těle horkost. Ústa měl vyprahlá žízní, rty rozpukané. Namáhavě vstal, dotáhl se k bystřině, tekoucí do řeky, lehl si na zem a pil. A zůstal tam ležet.

Když později vyšlo slunce, probral se trochu z těžkého stavu a jeho pohled bloudil po okolí. Byla mu zase zima a třásl se na celém těle. Na stráň nad ním svítilo už slunce. Měl v tom okamžiku jedinou touhu: dostat se na stráň, lehnout si tam a ohřát se na slunečních paprscích. Vrátil se ke svému tábořišti, vzal plachtu a vak se semeny a táhl je za sebou. Ale po několika krocích se mu zatočila hlava, padl tváří k zemi a už nevstal.

Asi za hodinu poté jej tam našla Betty.

8

Denně přicházel doktor Strong k nemocnému.

Jaro se rychle rozvíjelo, ale Janovi se jen pomalu vracely síly. Pravidelné záchvaty horeček a třesavek ponenáhlu slábly, až ustaly docela. Tělo však zůstávalo dlouho slabé a malátné.

V té době dělala Mary Lake za pomoci Betty vše, aby Jan hodně jedl a zesílil. První ranní mléko patřilo vždy jemu. Pro něho připravovala všechna dobrá jídla a pro něho chodil nyní Kitt na lov divokých kachen.

Když konečně Jan vstal, kvetly už v zahrádkách karafiáty a strdivky i broskve v zahradách doktora Stronga a generála Varnera byly v plném rozkvětu.

Jakmile začal trochu chodit ven, pustil se do lehké práce. Okopával a plel květinové záhony v zahradách v Campus Martius. Lidé se zastavovali a pozdravovali ho, těšíce se z jeho uzdravení.

Jednoho dne k večeru, když už se cítil lépe, vydal se na návštěvu k doktoru Strongovi.

Našel ho v zahradě, sedícího pod rozkvetlou jabloní.

„Doufám, že nejdete ke mně jen jako pacient, ale také jako sadař,“ uvítal ho doktor s úsměvem.

Jan, unaven dvoumílovou cestou, ale šťasten, že vidí kvetoucí jabloň, klesl do trávy. Hleděl na mladý strom obalený něžnými, růžovými květy s tak blaženým a radostným výrazem v tváři, že doktor byl dojat.

Jaké krásné sady mohou vyrůst v tomto příznivém podnebí, přímo stvořeném pro pěstování ovoce! Jaké nádherné plody mohou zde dozrát pro ty, kteří tu budou žít, myslel si Jan.

„Jsou to dobrá jablka?“ zeptal se doktora, dívaje se stále na kvetoucí korunu mladého stromu.

Doktor jen stěží ukryl svou pýchu.

„Myslím, že mají dobrou pověst. Je to druh letních šťavnatých jablek. Bude jich hodně, strom krásně kvete.“

Jan chvilku tiše pozoroval divoké včely, bzučící a poletující z květu na květ, a pak řekl:

„Je ještě jiná práce, doktore, nežli sklizeň ovoce. Musíte jabloň obrýt a zbavit půdu drnů. Musíte prořezat korunu, je příliš hustá a větve se kříží. Těch nejlepších a nejzdravějších odnoží použijte k tomu, aby každý osadník v Mariettě měl časem vaše letní šťavnatá jablka.“

Doktor se naklonil k Janovi a řekl:

„Vezmu si na starost vaši ovocnou školku nad loděnicí a budu o ni pečovat s Kitem Putnamem. Já vím, že mladé stromky jsou jako děti. Hynou, nejsou-li starostlivě ošetřovány. Ale teď vám něco povím, Jane. I vy jste ještě mladý strom. Chraňte se toho, abyste opět onemocněl. V celém

Ohiu nejsou ani tři lékaři a druhou Mary Lake byste také těžko našel. Já často musím vykonávat dlouhé cesty k raněným a nemocným, ale když se vrátím, spím ve vlastním domě a jím řádná, vydatná jídla. A musím-li už někdy přespat venku, najdu si suché a příhodné místo, jako Indiáni, a nikdy nepřenocuji na dně vlhkého údolí, plného mlhy. Zvolil jste si velký a krásný úkol, ale nesmíte při tom zapomínat na sebe. Dám vám prášek z peruvianské kůry proti malárii. Kdyby vás ta prožluklá nemoc měla ještě jednou přepadnout, mohlo by být s vámi zle."

Odešel do domu a vrátil se s balíčkem, který dal Janovi.

Vtom spatřili muže, jenž spěchal přímo k nim a rozčileně volal: „Doktore, potřebuji vás." Přivezl v člunu z Velkého dolu svou mladou ženu, která měla родit, a nechal ji u Mary Lake.

„Nový pacient zabere vaše lůžko, Jane. Nabízím vám svůj dům. Můžete u mne být tak dlouho, dokud nebudete schopen vydat se na další cestu."

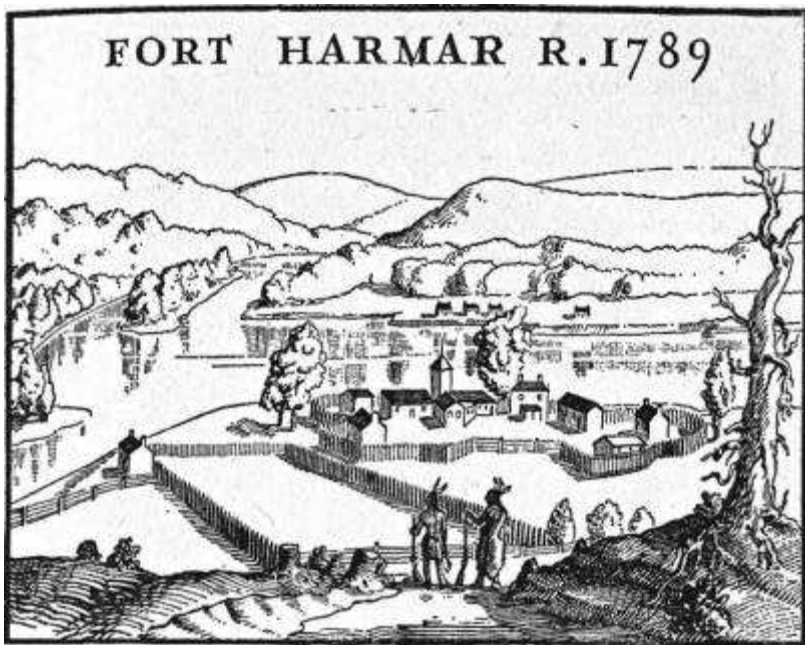
„Děkuji vám, doktore. Ale odejdu zítra ráno. Cítím se už zdrav a musím aspoň trochu dohonit to, co jsem nemocí zameškal."

Doktor se s ním ve spěchu rozloučil a pospíchal s mužem k mladé ženě.

9

Jan pomalu kráčel stezkou po svahu stráně za nimi.

Cítil dosud v těle slabost. Chtělo se mu zůstat v této krásné končině, plné líbezné vůně, klidu a bezpečí. Ale myšlenka na to, že ztratil drahocenné jarní týdny, ho hnala vpřed. Nebylo ještě pozdě na setbu. Byl rozhodnut opustit časně ráno Mariettu a vydat se dál.

Když došel do Marietty, byl už večer, ale všude bylo neobyčejně živo. Lidé se sešli z celého okolí na večerní slavnost, kdy měla být v loděnici spuštěna na vodu první větší dopravní loď Svatá Klára, určená k pravidelné plavbě po řekách Muskingum, Ohio a Mississippi až do Nového Orleánu. Slavnost zahájily dělové výstřely z pěti bašt pevnosti Harmar, ležící na řece.

V ulicích chodili lidé, nosili pochodně a provolávali slávu nové lodi. Jan došel až k domu, kde byly osvětlené úřadovny Společnosti pro osídlení Ohia.

Dům byl přímo obléhán davem lidí, chystajících se k první plavbě na jih. Bylo mezi nimi i několik Janových známých. Ptali se ho, kam pojedete. Do Chillicothe nebo Cincinnati? Nebo snad ještě dále?

Ale Jan zavrtěl hlavou.

Jižní, dobře prospívající sady nemohly být cílem jeho pouti.

Věděl, že by to bylo pro něho nejpohodlnější, ale tam ho tolik nepotřebovali.

Na severozápadě mezi osadami Daytonem a Clevelem leželo rozsáhlé území na samých indiánských hranicích, kde roztroušeně usedlí osadníci, žijící v úplné odloučenosti, bojovali s nehostinnou, divokou přírodou a s dravou zvěří a kde jeho pomoc bude vítána.

Tam chtěl obrátit své kroky.

KOUZELNÝ OSTROV

1

Jednou z nejstarších indiánských cest v Severní Americe byla tak zvaná „Krvavá stezka“ dlouhá přes tisíc kilometrů.

Byla to lovecká a válečná cesta, táhnoucí se od jezera Erie přes nynější státy Ohio, Kentucky, Tennessee a Alabamu až k Mexickému zálivu.

Indiáni ji upravili tak, že byla dobře schůdná pro pěší i pro jezdce. Srovnali se zemí hrbolky a opatřili ji na příkrých a nebezpečných místech náspy a hrázemi. Po obou jejích stranách ležela staletá tábořiště, připomínající dobu volného putování rudokožců celou zemí.

Bílí osadníci přeměnili časem tuto stezku na sjízdnou cestu, po které mohly jezdit i větší povozy. Byla to hlavní tepna, spojující v dobách osidlování sever s jihem. Běloši převzali její jméno od Indiánů, aniž věděli, jak toto pojmenování vzniklo.

Krvavá stezka překračovala řeku Ohio pod Mariettou, nedaleko ústí řeky Muskingum do Ohia. Tato končina byla neobyčejně půvabná a byla považována za nejkrásnější kraj na řece Ohio. Přímo ve středu tohoto kraje ležela malebná přístavní osada Belpré.

Na rozdíl od Marietty měla osada Belpré čistě francouzské jméno podle krásných, terasovitě rozložených lučin. Byla také vystavěna jako francouzská farmářská vesnice.

Přímo naproti ní ležel na řece ostrov Le Beau.

Ani ten neměl zbytečně jméno „krásný“. Byl pokryt pestrými loukami a dokola obrostlý věkovitými cedry, takže z výšky vyhlížel jako tmavozelený člun, spočívající klidně na

široké hladině řeky. Břehy zde byly mírné, písčité, plné lesklých oblázků.

Krvavá stezka vedla přes horní část ostrova, který byl dlouho téměř netknutý. Indiáni se tu na svých výpravách nezastavovali, ani tu netábořili, neboť na ostrově kromě drobného ptactva nežila lovná zvěř, jež by je lákala.

V době, kdy Jan Jadérko začínal svou průkopnickou práci v Ohiu, byl ostrov sídlem vojenských hodnostářů z Marietty, generála Putnama a plukovníka Cushinga, a po celém okolí známé rodiny britského právníka Blennerhasseta.

Blennerhassetovi vybudovali na ostrově přepychový zámek, podobající se malému pohádkovému paláci. Hlavní budova s mansardní střechou a s pilířovým průčelím měla po obou stranách křídla a celé sídlo tvořilo s přilehlými budovami a skleníky elipsu, na jedné straně chráněnou mohutnou hradbou cedrů a na druhé otevřenou k řece a k vzdáleným vrchům.

Blennerhassetovi, kteří vládli tomuto malému království, byli známí všem osadníkům na dolním toku řeky Muskingum. Pan Blennerhasset, vzdělaný a jemný muž evropského vychování, podporoval každé hnutí, které mělo osadníkům přinést pokrok a ulehčit jim těžkou práci. Financoval první historickou plavbu mezi Mariettou a Novým Orleánem nově postavenou lodí Svatá Klára. Zajímal se i o botaniku a zahradnictví a zřídil na ostrově travnaté dvorce a skleníky, nechal dovézt vzácné květiny, pěstoval broskve a zkoušel na ostrově i vinařství a zahradní jahody.

V politickém životě zaujímal významné postavení jako zkušený a dobrý právník a patřil ke skupině mužů, kteří se klonili k mírovému řešení sporných otázek mezi přistěhovalci a domorodými obyvateli.

Jeho žena byla dcerou generála Agnewa a její zásluhou se stal ostrov Le Beau útočištěm všech, kteří potřebovali ochrany a pomoci.

Jan slyšel o ostrově i o Blennerhassetových za svého

pobytu v Mariettě. Doktor Strong ho požádal, aby se na ostrově zastavil. Netušil, že tento ostrov, nazývaný lidmi „kouzelný“, bude jednou hrát v jeho životě i v životě ohijských osadníků důležitou úlohu.

2

Městečko Marietta bylo po probdělé noci tiché. Z žádného komína se ještě nekouřilo a nad řekou ležely lehké páry.

Jan právě ukládal na dno kánoe skromná zavazadla, když za sebou zaslechl spěšné kroky. Otočil se a spatřil Betty, přibíhající k němu se slaměným kloboukem v ruce.

„Ach, Jane, neodjíždějte. Zůstaňte tu ještě dnes. Přijede sem paní Blennerhassetová na svém krásném vraníku. Musíte ji poznat, Jane. Je to nejpůvabnější žena, jakou znám. Bydlí na Kouzelném ostrově.“

Ale Jan zakroutil hlavou a řekl:

„Nemohu čekat na krásnou paní Blennerhassetovou, Betty. Můj čas je vyměřen a každý den tohoto pozdního jara je mi drahý. Ale zastavím se na ostrově. Doktor Strong mi říkal, že mě tam čekají.“

Betty usedla na vyvýšený útes nad řekou, a pohlížeje dolů na Jana, mluvila dál:

„Paní Blennerhassetová má strašně ráda tetu Mary Lake a vždycky se u ní zastaví, když přijede se svým průvodem do Marietty. Slíbila mi župan z indického mušelínu a vlněný plášť, až se budu vdávat.“

Trochu se odmlčela rozpaky. Jan zatím prohlížel svůj vak se semeny a pečlivě jej balil do lodní plachty.

„Víte, Jane, je mi nyní čtrnáct let a teta Mary Lake říká, až mi bude šestnáct, že se musím vdát a že půjdu s mužem někam do lesů založit nový domov.“

Jan na ni pohlédl a usmál se:

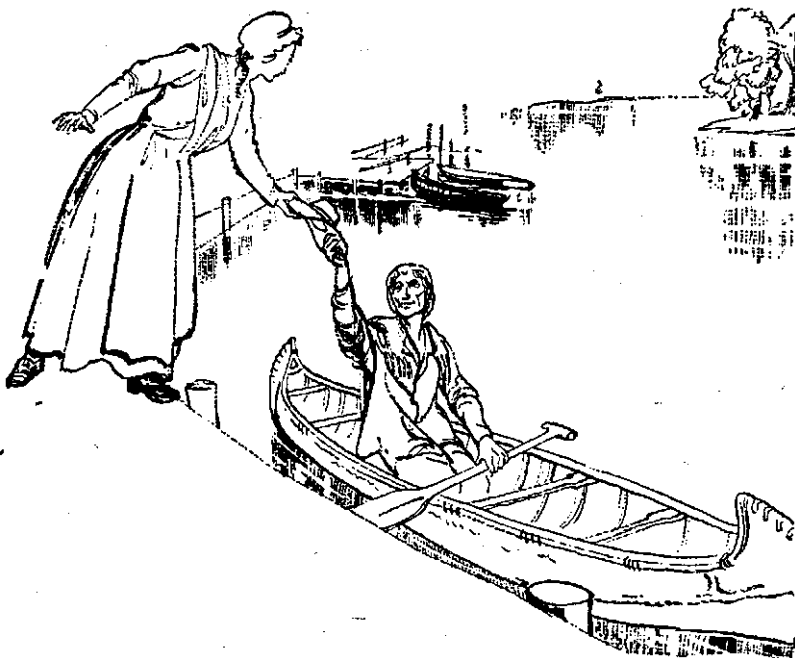
„Těšíte se na to, Betty?“

Zdálo se mu, že její modré oči vyhlížejí poněkud poděšeně. Zachytila jeho pohled a řekla:

„Oh, já se nebojím práce v divočině. A budu mít ráda svého muže a děti. Ale bojím se, že ještě přijde nová válka s Indiány. Je to hrozné pomýšlení, že bych musela zanechat děti tak, jako moje matka zanechala mne.“

A opět spatřil Jan v jejích očích záblesk hrůzy a děsu.

„Nebojte se, Betty. Postarám se o vaše děti, bude-li to třeba. Indiáni jsou mými přáteli.“

Avšak Betty pila strach před Indiány s mateřským mlékem a Jan si bolestně uvědomoval, že její strach nebyl neodůvodněný. Díval se povzbudivě na dívku, která mu náhle připadala bezbranně dětská. Až odejde od Mary Lake, bude potřebovat více

než cokoli jiného — ochrany a podpory spolehlivého a silného muže stejně jako všechny ostatní dívky a ženy zde na západě.

„Musíme se rozloučit, Betty. Nemějte obav před budoucností. Budoucnost je krásná, dovedeme-li ji vyplnit užitečnými úkoly.“

Seběhla k němu, stiskla mu ruku a dala mu svůj slaměný klobouk.

„Vezměte si ho, Jane. Bude vás chránit před žářem slunce.“

Když vyplul, stála na břehu a mávala mu. Její štíhlá, útlá postava vyhlížela dojemně osamoceně na liduprázdném břehu se spícím městečkem v pozadí.

3

Jan cestou přemýšlel o Betty.

Nemusel mnoho pádlovat, neboť proud byl silný a unášel lodici lehce jako korkovou zátku.

Projel pod pevností Harmar a vplul pod mohutnou klenbu vodoklenů, vroubících oba břehy. Po stranách viděl lehce zvlněnou a mírně zalesněnou krajinu s rozsáhlými, šťavnatě zelenými loukami. Reka se podobala v záři ranního slunce stříbromodrému sametu. V lesích zpívali ptáci a vysoko po modré obloze plula bílá oblaka.

Jan cítil blahodárný vliv tohoto svěžího rána. V prvních chvílích měl před očima stále ještě zjev mladé dívky, jak za ním přišla k řece. Věděl, že kdyby se rozhodl změnit život a upustit od svého předsevzetí, že by to byla Betty, kterou by si chtěl vyvolit za ženu. Ale tuto myšlenku hned zapudil. Nic ho nesmí svést z cesty, na kterou se vydal, nic ho nesmí odradit od jeho záměrů.

Betty mu byla blízká a drahá, bližší než kdokoli jiný. Byla mu po dobu jeho nemoci milou a pozornou společnicí a dávala

mu najevo svou náklonnost. Jan nepochyboval o tom, že ho má ráda. Ale jestliže se jednou vzdal myšlenky mít někde stálý domov a stát se osadníkem, nemohl dát svou lásku jediné bytosti. Pole, které před ním leželo a čekalo na jeho dílo, bylo obrovské, téměř neohraničené.

Bylo svěží ráno, když jeho lodice zaskřípala na písčitém přístavišti ostrova Le Beau. Našel si suché místo pro tábořiště nad řekou, kde stála skupina starých cedrů.

Na první pohled vyhlíželo pohádkové sídlo na ostrově opuštěně. Slunce ozařovalo bílé zdi hlavní budovy a její okna se leskla odrazem jasných paprsků. Bylo skutečně něco kouzelného v celém vzezření zámečku a jeho okolí.

Jan se chystal vynést z kánoe věci, když k němu přistoupil asi padesátiletý, svalnatý muž vojenského držení těla a představil se mu jako plukovník Cushing.

„Jestliže dovolíte, utábořím se zde se svou lodicí,“ řekl Jan.

Plukovník si s obdivným zájmem prohlížel lodici. Upoutala ho ladností a indiánskými kresbami. Povšiml si i Janových mokasínů. Na jeho tváři se zračila otázka, kterou nevyslovil: Jak tento skromný, mladý, ale poněkud sešlý muž v ošuntělých, hrubých šatech zálesáka přišel k tak dokonalým výrobkům indiánského umění.

Jan se zatím porozhlédl po okolí a řekl:

„Hledám místo vhodné pro ovocnou školku, kterou bych zde chtěl založit pro veřejné blaho.“

Plukovník poněkud povytáhl obočí a jeho ústa se rozšířila radostným úsměvem.

„Nejste Jan Jadérko?“

A když Jan přikývl, pokračoval:

„čekáme vás už několik dní. Váš příchod je pro nás nejradostnější událostí od skončení poslední indiánské války. Generál Putnam a Blennerhassetovi vás právě dnes chtěli unést z Marietty. Připravili jsme pro vás na ostrově několik pozemků a oplotili jsme je podle pokynů doktora Stronga, který nám o vás mnoho vyprávěl.“

Jan si naplnil kapsy jablkovými jádérky a vytáhl z vaku náčiní. Plukovník Cushing mu donesl pár velkých bot z kravské kůže.

„Máte krásné a jistě vzácné mokasíny, ale vezměte si tyto boty. Na ostrově jsou močály a v trávě se skrývají hadi.“

A zatímco se Jan přezouval, pokračoval:

„Jsem tu dnes sám, všichni odjeli do Marietty. Ach, příteli, dám nevím co za to, až uvidím své děti, jak se s chutí zahryzují do jablek. Děti, které se tu narodily, nikdy neviděly jablko.“

„Doufám, že je uvidí brzo,“ řekl Jan. „Je zde mnohem příznivější podnebí nežli v přímořských oblastech Nové Anglie. Ostrov je přímo stvořen pro jabloňové sady.“

Celé dopoledne pracoval Jan na pozemcích přichystaných pro setbu jáderek. Přešel několik močálů a probrouzдал se vysokou trávou, ale nikde nespátřil hada. Na ostrově rostlo

mnoho různých keřů a stromů, mezi nimi i magnólie, které byly v plném květu. Kosi vyletovali z křovin hlasitě pokřikující a modrá volavka se vznášela nízko nad liliově kvetoucím paloukem. Jan zahlédl přes řeku plachou srnu, která se přišla napít k bystřině, tekoucí z lesů. Za chvíli poté mihl se kolem v kánoi indiánský lovec s úlovkem divokých kachen.

Všude kolem ležela slunná pohoda jarního dne, plného vůně květů, vody a lesů. Jan zapomněl úplně na to, že byl nemocen. Pociťoval živelnou radost a práce mu šla hravě vpřed.

4

Odpoledne, když už dokončoval práci na pozemku blízko zámečku, přihrnul se k němu hlouček dětí provázených rodiči.

Přišli oba důstojníci a manželé Blennerhassetovi. Paní Blennerhassetová v jezdeckých šatech byla skutečně půvabným zjevem. Nesla hrdě svou krásnou hlavu, na které seděl jezdecký klobouk, a její svižná a při tom důstojná chůze připomněla Janovi něco ze starých pohádek o vznešených zámeckých paních. Stiskla mu ruku a řekla teplým altovým hlasem:

„Vítáme vás. Byl jste už dlouho toužebně očekáván.“

Děti se seskupily kolem mladého sadaře a pozorovaly zvědavě jeho práci. Jedno z nich, hezky urostlý chlapec s jemnou tváří, vzal do drobné dlaně hrst jablkových jader a důkladně si je prohlížel.

„Chtěl bych vidět, jak z jádra vyrůstá strom,“ řekl.

„Uvidíš to, Dominiku, ale ne hned,“ řekl pan Blennerhasset synkovi. A dodal, obraceje se k Janovi:

„Dominik by si nejraději dal jádro pod mikroskop a donutil je, aby hned rostlo.“

Ale také dospělí se zajímali o Janovu práci. Jeho příchod na

ostrov byl pro ně skutečně významnou událostí. Každý muž, který přicházel do těchto končin s nějakým posláním, budil jejich zájem.

Když děti poodběhly, aby pokračovaly ve svých hrách, rozhovořili se oba vojenští hodnostáři a manželé Blennerhassetovi o Janových záměrech a plánech. A protože otázka soužití s Indiány byla pro ně stejně důležitá jako pro všechny osadníky v Ohio, vyptávali se Jana na jeho zkušenosti s rudochy. Generál Putnam i plukovník Cushing soudili, že možnost nové války s Indiány stále ještě není vyloučena.

„Kdyby přišla válka, mohlo by se lehkostát, že by vaše práce byla z velké části zničena, Jane,“ řekl pan Blennerhasset s obavou.

„Myslíte, že by k tomu mohlo dojít?“ otázal se starostlivě Jan. Pan Blennerhasset pokrčil rameny.

„Vláda zatím nezajistila nic pro to, aby tomu předešla. Smlouvy s indiánskými náčelníky mají platnost tak dlouho, dokud je osadníci neporuší. Všechno záleží na vývoji v nejbližších letech a na těch, kteří zakládají své domovy v bývalých indiánských lovištích. Obávám se, že až lovná zvěř bude z velké části vyhubena a Indiáni nebudou mít co lovit, budeme s nimi mít potíže. Musíme se naučit chápat postavení Indiánů, porozumět jejich těžkostem a pomoci jim najít cestu k civilizovanému způsobu života. Vím, že několik jejich předních náčelníků jsou vzdělaní muži s širokým rozhledem a že lze s nimi jednat.“

„Ano. A Logan je jedním z nich,“ řekl generál Putnam. Obrátil se k Janovi a pokračoval:

„Logan je mladý náčelník kmene Šónijů, žijících na západě v osadě Piqua. Je přímým potomkem slavného irokézského náčelníka Tah-gah-juta, který žil v minulém století. Jako sirotek dostal se mladý Logan do domova kapitána Logana v Kentucky a byl vychován společně s jeho syny. Později se usadil v osadě Piqua, vzal si mladou ženu z kmene Šónijů a stal

se jejich náčelníkem. Je velkou nadějí nás všech, kteří si přejeme žít s Indiány v míru. Pracuje se svým lidem na zemědělských usedlostech a snaží se, aby přiměl i ostatní Indiány vzdát se divokého způsobu života. Ale má odpůrce v severních kmenech, žijících v Michiganu a Kanadě. Kdyby vypukla válka, kdo by mohl zajistit civilizovaný a prospívající kmen na samých hranicích Ohia? Logan pracuje proti strašným nerovnostem, předsudkům a staletým tradicím a jeho čas je omezen. Potřebuje pomoci. Slyšeli jsme o vás, Jane, že jste se spřátelil s Indiány."

Všichni hleděli na mladého muže, čekajíce, co odpoví.

Jan si uvědomil, že se dostane dříve či později do proudu významných událostí, důležitých pro vývoj této země a jejích obyvatel. Klid zbraní, který nastal po uzavření greenvillské dohody s Indiány, mohl být lehce porušen novým konfliktem. Bílí osadníci, kteří přišli do země rudochů jako nevídaní dobyvatelé, nepočínali si tak, aby nedocházelo k novým sporům.

Paní Blennerhassetová, která dosud jen naslouchala rozhovoru mužů, řekla:

„Jan by se mohl setkat s Loganem v Mariettě, nebo přímo zde na ostrově. Logan přichází do těchto končin nejméně dvakrát do roka, aby navštívil všechny osady svého kmene. Snad byste tu mohl, Jane, na něho počkat."

Avšak Jan namítl:

„Slyšel jsem o Loganovi od Šónijů, žijících na řece Muskin-gum, a velmi rád bych se s ním setkal. Ale nemohu čekat, až sem přijde. Nemohu čekat na nikoho. Můj čas je vyměřen a já jej nesmím ztrácet v době příhodné pro má jádérka. Vydám se zítra na sever do země Indiánů a doufám, že tam Logana najdu."

Když dokončil práci na ostrově, začal se chystat k odchodu.

Pan Bienenhasset mu dal nové lovecké šaty, balík vojenského chleba, pražené obilí a javorový cukr. Pušku a náboje, které mu také nabízel, Jan odmítl.

„Nepůjdu do země Indiánů se zbraní v ruce," prohlásil.

Vzal si jen sáček střelného prachu, kterého někdy užíval k rozdělávání ohně.

„Nevíte, kam jdete, Jane," pravila paní Blennerhassetová. „Na severu je mnohem více dravé zvěře nežli zde. A Indiáni vás tam ještě neznají. Měl byste být ozbrojen."

Když Jan trval na svém, pohodila prudce hlavou; byla zvyklá, že lidé přijímali její slova bez odporu. Nicméně řekla Janovi:

„Nezapomeňte, že tento ostrov je vaším domovem i útočištěm a že sem můžete přijít, kdykoli to budete potřebovat."

Bylo již pozdě večer, když se vrátil na místo svého tábořiště pod cedry. Tichý hukot řeky ho ukolébal k spánku.

CESTA NA SEVER

1

Mezi dolním tokem řeky Muskingum a řekou Scioto rozprostíral se kraj, který byl už v dávných dobách hojně osídlen Indiány. Desítky bystřin, po kterých dnes už není památky, spěchaly se strání a svahů do obou řek, napájejíce je křišťálovou vodou. Jejich tůňe byly plny ryb a zamrzaly jen zřídka, neboť podnebí zde bylo mírné. V lesích s četnými palouky žila v celých stádech srnčí a jelení zvěř. Proto tyto končiny s oblibou vyhledávali indiánští lovci.

Ale Indiáni, kteří zde žili po celá staletí, zvěř nikdy nevyhubili. Jedním z jejich nepsaných, ale přísných zákonů byl zákon lovu. Rudoši podle tohoto zákona šetřili loviště cizích kmenů a neulovili nikdy víc zvěře, než kolik jí potřebovali pro obživu. Hromadné vybíjení zvěře neznali. I když byli vášnivými a náruživými lovci a lov byl jejich hlavním zaměstnáním, byli natolik moudří a prozíraví, že dovedli zvěř šetřit pro budoucí generace.

S příchodem bílých osadníků však nastala změna. Vláda nevydala zákony na ochranu lovné zvěře a každý osadník mohl lovit, co chtěl, kdykoli chtěl a kolik chtěl. Protože téměř všichni muži, přicházející na západ, byli vyzbrojeni puškami a střelivem, stal se brzo lov jejich zálibou a nemírnou vášní. Zabíjeli zvěř i v době, kdy měla mlád'ata, nejen pro potřebu, ale také ze sportu a zábavy a v neposlední řadě i proto, že tím chtěli vypudit Indiány ze svého okolí. „Vybít rudokožcům loviště“ bylo jejich obvyklé rčení.

V době, kdy Jan Jadérko po odchodu z ostrova Le Beau

přišel do těchto končin, byly osídleny nejvíce jejich okrajové části.

První chaty se objevily v údolích podél bystřin v blízkosti míst, kde vody časem naplavily úrodnou prst', čímž vznikla jakási přirozená políčka s dobrou zemí.

Jan prošel tímto územím bez větších nesnází.

Bylo již pozdě na to, aby mohl cestou vysévat jablková semena a zakládat ovocné školky. Chtěl však důkladně poznat zemi, chtěl se seznámit s jejími lidmi, vyhledat místa vhodná pro podzimní setbu a proniknout co možná nejdále do bažinatých lesů v horní části, kde v blízkosti velkých severoamerických jezer ležela oblast obývaná Indiány a všeobecně nazývaná „Indiánskou zemí“.

Pozdní jaro mu přinášelo téměř každý den nějaký nový radostný objev, drobný zázrak, potěšující div. často si vyzul mokasíny a brouzдал se bos bystřinami. Působilo mu zvláštní radost stanout neočekávaně před chatou, ukrytou někde na břehu, a překvapit její obyvatele svým nenadálým objevením. Všude ho vítali jako známého člověka, kterého předcházela pověst nadšeného průkopníka. Lidé, i když žili roztroušeně a daleko od sebe, rychle se dověděli o jeho práci v Zanesville, na řece Muskingum a v Mariettě. Mnozí ho znali už z Pittsburgu, kde prožili nějaký čas, nežli se vydali dále na západ.

Jan pomáhal osadníkům budovat ze zelených kaštanových klád chaty, vyspravoval jim ploty, a když bylo třeba, chopil se i pluhu nebo srpů. Mlátil obilí v otevřených kůlnách nebo venku na buvolí kůži a snažil se zpříjemnit lidem dny jejich těžké lopoty. Jeho zvláštností byla výstavba vepřinců s hliněnými ohradami, které chránily brav před vlky.

Osadníky nezapomínal nabádat k tomu, aby žili v míru s Indiány a nevyvolávali s nimi rozepře. I když lidé, žijící v neustálém střehu vůči rudochům a odkázáni v samotách a pustinách sami na sebe, slyšeli hrůzostrašné historky o poslední indiánské válce, nemohli Janovi upřít skutečnost, že Indiáni se

v poslední době chovali tiše a pokojně a že se již delší dobu nepříhodila žádná pobuřující nebo zneklidňující událost mezi původními obyvateli a přistěhovalci.

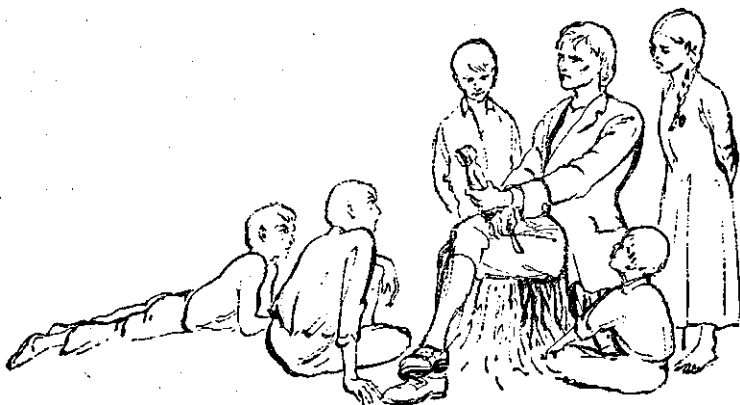
Jan dostával za své služby nocleh a jídlo. Přijímal to jako přirozený projev lidského účastenství a společenství. V těch dobách byla každá dobrá, pracovitá ruka osadníky vítána jako dar z nebe.

Bylo něco nezvykle dojmavého v Janově zjevu, když znenadání vystoupil z hlubin lesa na mýtinu, kde stála chata, vysoký, hubený, osmahlý sluncem, neozbrojený, se slaměným kloboukem, plným lesních jahod, které si cestou nasbíral; nebo když ho osadníci spatřili v ohradě, obklopeného dětmi.

Jan miloval děti. Dovedl jim za malou chvílku vyřezat z kousku dřeva nejrůznější hračky: mlýnek na vodu, lodičku, panenku, postavu Indiána nebo nějaké zvíře.

Když odcházel, běžely děti za ním jak nejdále mohly, mávaly mu a volaly:

„Přijdete zas brzo, Jane?“

A on odpovídal:

„Ovšemže přijdu. Nezapomenu na vás.“

Chlapci a děvčata, rostoucí v končinách, kde nebylo ještě škol, hltali každé jeho slovo. Vypravoval jim příběhy o zvířa-

tech, vypravoval jim o stromech, o svých cestách a o své práci, i o tom, jak se spřátelil s Indiány. Snažil se vstřípit jim úctu k člověku a lidské práci a probudit v nich lásku ke všemu živoucímu.

Věděl dobře, že tyto děti nemají lehké mládí a že jejich příští život bude tvrdý, krušný a lopotný. Neměly mnoho volného pohybu; všude na ně čekalo nebezpečí, jakmile se jen trochu vzdálily od svých domovů. Směly se pohybovat jen v ohrazených místech nebo pod dohledem rodičů. Jan slyšel příběhy, při kterých vstávaly lidem hrůzou vlasy na hlavě; o dětech roztrhaných nebo unesených dravou zvěří, utopených v bažinách nebo zbloudivších a zahynuvších v lesích.

Večer co večer, když děti odešly spát, zůstal Jan s dospělými a vykládal jim, proč přišel do těchto končin a jaký cíl má jeho putování.

Divoké stromy v lesích rostou samy, bez lidské péče. Ale ovocné stromy, jabloně, jež dávají lidem vůni květů a zdravé plody, jsou na lidi odkázané jako domácí zvířata. Člověk, který přišel do divočiny, nechtěl, aby v ní zemřel. Chtěl ji proměnit ve svůj domov. Jabloňový sad je kus vlídného domova, říkal Jan. Jabloňový sad pomůže proměnit divočinu v šťastný a mírný domov, bude-li člověk o jabloně pečovat.

Lidé, naslouchající jeho slovům, věřili, že nehostinná divočina ustoupí a že jejich hrubá obydlí se stanou vlídnými příbytky, kde život nebude jen lopota a obava a boj, nýbrž také radost a štěstí.

Za těchto večerních rozhovorů, které se často protáhly do nocí, vytvářel Jan v osamělých příbytcích osadníků ovzduší radostné, hřejivé sdílnosti a důvěry. Lidé hleděli do jeho očí, planoucích odvahou, vzrušením a nadšením, a přejímali mimoděk něco z jeho záměrů i z jeho upřímné víry v člověka a v jeho lepší budoucnost.

Bylo to pro ně zpočátku nezvyklé a podivné, když je mladý sadař — obyčejně hned po svém příchodu — vyzval, aby s ním

šli vyhledat místo pro příští ovocný sad. Někteří kroutili hlavami, jiní byli uvedeni jeho žádostí do rozpaků, ale nakonec nikdo z nich mu neodepřel ani neodmítl.

Tyto pionýrské rodiny ztratily brzo po svém příchodu na Divoký západ smysl pro družný život a schopnost pro jakýkoli druh užitečné zábavy kromě lovu. A najednou tu před nimi stál mladý muž s vakem jablkových jadérek a vykládal jim, že mohou udělat něco, co jejich děti neznaly a co jim dá sladké, šťavnaté a zdravé plody bez těžké lopoty a dřiny. A tu v nich rostla naděje, že jejich životy pozbudou hořkého pocitu samoty, vyřazenosti a opuštěnosti.

Za necelé dva měsíce znali Jana téměř všichni osadníci mezi řekami Muskingum a Scioto. Vzpomínali na něho při denní práci i za nocí, kdy se ozývalo v blízkosti chat vytí vlků nebo když slyšeli na střeších příbytků plíživé kroky divokých šelem.

Tu vstávali muži, aby přiložili dříví na oheň, zatímco ženy ležely s divoce otevřenýma očima, čekající na ráno.

Muži i ženy, otcové i matky měli v těch chvílích v očích vedle bdělosti a hrůzy ještě něco jiného: představu kvetoucích stromů a klidných, bezpečných domovů.

2

U Velké skály přišel Jan na starou muskingumskou indiánskou stezku, která byla součástí Krvavé stezky.

Pokračoval po ní dále podél břehu proti proudu řeky až k Velké křižovatce, která byla jakýmsi uzlem starých indiánských cest. Odtud se rozcházely stezky všemi směry jako loukotě vozu.

Jan se vydal směrem severozápadním, tam, kde ve vzdálenosti několika set mil ležela „Indiánská země“ — území, které

bylo Indiánům, žijícím v Ohio, přikázáno americkou vládou po poslední válce v letech 1791—1795.

Začínalo již léto a Jan měl před sebou několik týdnů putování končinami, které neznal.

Stezka, po níž se ubíral, byla zarostlá a málo užívaná. Neležely při ní mýtiny a Jan často ušel celý den, aniž spatřil lidský příbytek nebo lidskou tvář. Byl opět nucen přenocovat v přírodních úkrytech, buď v děrách a jeskyních, nebo pod zelenými stany, které tvořily úponky divoké letní révy nebo jiných popínavých rostlin. Jan tyto přirozené stany vyztužoval na noc tyčemi, které svazoval konopným provazem.

Protože v těchto neosídlených končinách nebyla zatím potřeba ovocných školek, postupoval Jan co nejrychleji.

I když po celé dny neviděl člověka, necítil se být osamělý. Lesy byly v té době již bez ptačího zpěvu, a přece pro Jana nebyly prázdné a pusté. Stromy, živé rostliny, měly své kořeny v zemi a země byla jejich matkou, stejně jako byla matkou člověka. Staly se Janovými tichými společníky, když kráčet pod jejich korunami, a stály tiše, nehybně, a přece ne bez života kolem ohně, u kterého večer sedával.

Podnebí v Ohio nemělo v těch dobách tak yelkých tepelných rozdílů jako dnes. Mohutné, daleko se rozprostírající lesy mírnily letní žár slunce, právě tak jako zimní mrazy a vichřice. Země nikdy úplně nevyschla, neboť téměř každý den se na ni snesla občerstvující sprška deště. Všude bujela šľavnatá, hýřící zeleň a všude bylo dost úkrytů před rychle přicházejícími bouřemi. V baldachýnových lesích se déšť dostával k zemi hlavně po kmenech zarostlých mechem a nepronikal dolů hustými, spletenými větvemi lesní klenby. Bylo příjemné procházet údolími, plnými zeleného, šera i o polednách, kráčet podél bublajících bystřin, slézat stráně se staletými listnatými porosty a opět stanout na vrcholku, odkud bylo vidět jen nepřehledné moře lesů.

Dlouho před tím, nežli stanul na hranici indiánské země,

zbavil se Jan posledního kousku zásob potravin. Některé dny neměl k jídlu nic než divoký oves a několik polozralých plodů planých švestek, čím dále šel na sever, tím více pociťoval nedostatek potravy.

Jednoho dne k večeru dorazil do tábora solivárníků. Už zdaleka pocítil dým a ostré solné výpary. V údolí u skály, ze které vytékal solný pramen, stála otevřená, narychlo postavená kůlna z hrubých klád a pod její střechou na ohništích viselo několik černých železných kotlů.

Celé údolí bylo zaplaveno jedovatými výpary.

Jan rozeznal kolem kotlů drsné, zarostlé tváře mužů, nemytých, nečesaných, polonahých a divoce vyhlížejících. Spali střídavě v jeskyni a žili jen z toho, co ulovili.

Dozvěděl se od nich, že dostávají osm dolarů za jeden bušel vyvařené soli. Nic v těchto končinách nebylo tak potřebné a hledané jako sůl, která se jen v malém množství dovážela po řece Ohio do jižních osad a kterou osadníci, žijící v odlehlých lesích, často zoufale sháněli.

Solivarna, položená v hlubokém, zarostlém údolí, působila dojmem pekelného doupěte a Jan litoval muže, kteří po celé dlouhé dny žili v tomto nezdravém prostředí a neslyšeli jediné vlídné slovo. Byli hrubí, zasmušilí a nemluvní. Nicméně nabídli Janovi přístřeší. Jídla měli málo a Jan litoval, že jim nemohl nabídnout nic, jen slova útěchy a povzbuzení. Proto byl tím více potěšen, když mu jeden z mužů řekl, že solivárníci brzo skončí práci v tomto nevlídném koutku země a odejdou na jih k řece Scioto, kde byl před nedávnem objeven silný solný pramen. Poznamenal si do zápisníku jejich jména i místo, kam se měli odebrat, a přislíbil jim, že je navštíví a založí pro ně v jejich novém domově ovocný sad.

Na sklonku jednoho dne počátkem léta spatřil ve velké zarostlé proláclině chatu, která se zdála být opuštěna dříve, nežli byla dostavěna.

Jan věděl, že nemá již daleko k hranicím indiánské země, a

proto se domýšlel, že chatu rozestavěl některý z osadníků, kterého nakonec odradila blízkost Indiánů nebo jiná příčina, pro kterou chatu opustil.

Když však přišel blíže, spatřil ženu s dítětem, prchající před ním zděšeně do chaty. Chata neměla dveře a místo nich se třepala v otevřeném otvoru buvolí kůže. Kolem chaty bylo na obděláném kousku půdy zaseto obilí, které bylo již dost vysoké. Obilí, i když ještě nedozrálo, znamenalo potravu a potravina znamenala život.

Jan, který byl už blížek úplného vyhladovění, přebrodil rychle bystřinu a za několik okamžiků stanul v chatě.

Žena s divoce rozcuchanými vlasy a s pološíleným výrazem v očích krčila se v tmavém koutku brlohu, jenž se podobal spíše pasti než lidskému příbytku. Tiskla k prsům dítě a zděšeně pohlížela na Jana. Pak se rozvzlykala a z jejích úst zazněla zoufalá slova:

„Samé lesy. Nic než lesy. Zblázním se z nich.“

Jan poznal podle výslovnosti, že je to Němka. Přistoupil k ní a zeptal se klidným, laskavým hlasem, kde má muže.

„Odešel prodat mezka, aby koupil mouku. Jsem už třetí den sama. Lesy a hlad. Hlad a lesy a nic jiného,“ mumlala v slzách.

Posadil se k ní a jeho ruka začala mimoděk hladit její rozčuchané, neupravené vlasy.

„Hlad přejde, až váš muž přinese mouku. Zůstanu tu s vámi, dokud se nevrátí.“

Porozhlédl se a spatřil vyhaslé ohniště. Přistoupil k němu, rozhrabal popel, ale nenašel v něm ani jednu jiskérku.

„Oheň vyhasl v noci. Celý den jsem nejedla. Není co,“ řekla žena a znovu se rozplakala.

„Oheň bude,“ řekl Jan a usmál se. „Bez ohně je smutno.“

Viděl už často lidi v zoufalé situaci, ale neviděl dosud takový lidský vrak, jakým byla tato opuštěná žena.

Vzal několik borových větví, ležících vedle ohniště, a nožem nařezal jemné hoblovačky. Pak k nim přidal hrstku střelného prachu, položil směs na ohniště a ocílkou rozkřesal jiskru. S malým výbuchem vyšlehly plameny do komína. Přiložil větve a za chvíli praskal v chatě dobře založený oheň.

Když opět pohlédl na ženu, byl překvapen změnou v její tváři. Spočíval na ní klid a její oči, hledící upřeně do ohně, ztratily šílený výraz. I dítě hledělo do ohně a najednou se hlasitě zasmálo.

A tu se žena sama rozhovořila.

Jan se dozvěděl, že její muž, kovář, sem přišel, aby zde spolu s jinými osadníky založil novou osadu. Mělo sem přijít několik rodin německých vystěhovalců, ale kovář se svou rodinou tu byl zatím sám. Ostatní nepřišli. Vůz s nábytkem, který si sem vezli, se jim převrhl při přejezdu přes řeku do vody a oni o něj přišli. Pak jim za několik dní zemřelo starší dítě. Jediná kráva, kterou si přivedli, se zatoulala do lesů a už ji nenašli. Samé neštěstí, samé kruté rány. Nic dobrého je ne-

potkalo od té doby, co opustili starý domov. Žena byla nemocna touhou po lidech. Už druhý den nic nejedla. A muž se nevracel.

Jan řekl:

„Venku je obilí. Podívám se na ně.“

Za chvilku se vrátil a vysypal z kapes nedozrálé obilí. Řekl ženě, aby ze zrní vytlačila dřeň. Žena odložila dítě a pustila se do práce.

Jan šel několikrát pro zrní a vždycky se vrátil s plnými kapsami. Vymačkanou dřeň osolil hnědou solí z hroudy, kterou dostal od mužů v solivárně, udělal placky, obalil je slupkami ze zrn a vložil do žhavého popele, aby se v něm upekly.

Vůně ohně i pekoucích se placek naplnila chatu. Žena si opět sedla, vzala dítě a přitiskla je k sobě. A pak se tiše rozplakala. Slzy úlevy jí stékaly po vyhublých tvářích a hlava se jí otrásala tichým pláčem. Ale Jan věděl, že to není pláč zoufalství a hrůzy.

„Samo nebe vás sem poslalo," zaslechl její slova.

Pozdě v noci se vrátil její muž s pytlkem mouky a s trochou potravin na zádech. Žena mu vypravovala o Janovi, který ležel vedle ohně a spal. Muž dlouho hleděl do klidné tváře mladého sadaře a pak řekl:

„Slyšel jsem o dobrém člověku, který se vydal do pustin, aby v nich zakládal sady a pomáhal lidem. Říkají mu Jan Jadérko. Nemůže to být nikdo jiný než on.“

4

Muž přinesl radostnou zprávu: Tři farmářské rodiny byly již na cestě k nim a další dvě se chystaly k odchodu. Už nebudou sami. Budou mít sousedy a on bude mít práci.

Hned ráno začal s horečným spěchem připravovat zrezivělé

kovářské náčiní.

Jan neodešel dříve, dokud noví osadníci nedorazili na místo. Vyspravil kovářovi plot, pobouraný zvěří, a připravil nedaleko chaty pozemek pro ovocnou školku, kde chtěl vyset semena na zpáteční cestě ještě před zimou.

Noví osadníci přinesli s sebou i nový život. Kovář pracoval od rána do večera a ostatní muži s ním. Zazněly pily a sekyry, zabouchala kladiva, zasvětlaly se mýtiny. Kovář sbíjel ze starých podkov a obručí kol veřeje a závěsy ke dveřím, skoby a jiné potřebné předměty, kul železo v ohni, rozháněl se a propěvoval si staré německé písničky o krásné domovině. A jeho noví sousedé přicházeli k němu a on zas přicházel k nim a všichni měli plno práce, neboť do zimy tu měla stát nová osada.

Po několikadenní přestávce vydal se Jan na další cestu. Kovář ho kus cesty doprovodil a při loučení mu dlouho tiskl ruku. Znovu mu připomínal, aby se před zimou, až se bude vracet z horní země, určitě u nich zastavil.

„Ovšemže se zastavím," řekl Jan. „To už snad budete mít nejtěžší dobu za sebou."

„Mám ji za sebou už teď," pravil kovář s úsměvem. „Nejhorší byly ty první dny, když jsme tu byli sami. Teď budu mít práci až do zimy. A dobrou práci." Usmál se spokojeně, poškrábal se na zarostlé bradě a pokračoval:

„Zanedlouho narazíte na Indiány. Doufám, že vám nestáhnou kůži s hlavy. Zatím nás nechávají na pokoji."

„Nechají vás na pokoji tak dlouho, dokud vy necháte je," řekl Jan. „Je na nás, abychom jim ukázali dobrou vůli k soužití. Byli tu před námi a je to jejich země."

„Alejší tu dosti pro nás," řekl kovář. „Starý světje přelidněn a tady na míle cesty daleko sotva jeden člověk potká druhého."

Jan si vzpomněl, s jakými těžkostmi sem tento prostý německý vystěhovalec se svou rodinou přišel a s jakou horlivostí

se pustil do práce, když dorazili jeho krajané. Byl šťasten, když ho viděl spokojeně se vracet ke své práci.

Až sem přijde na podzim, budou ho zde čekat noví přátelé.

5

Asi po hodinové chůzi si uvědomil podivnou změnu v povětří. Vzduch byl plný lehké fialové mlhy, jaká bývá na podzim, když začne indiánské léto. Zbystřil pozornost a brzo seznal, že tato zvláštní mlha pochází od požáru.

Lesní požáry nebyly v těchto končinách neobvyklým zjevem. Ale Jan věděl, že Indiáni nepodpalují husté porosty a křoví v lesích v době letních měsíců, činí tak až před příchodem zimy, zpravidla po prvních lehkých mrazících, kdy počasí bývá klidné a bezvětrné a kdy lesům nehrozí zhouba ohněm. Věděl také, že Indiáni, když zapálí porost, sledují pozorně plameny, plazící se po trávě a mechu, a nedovolí jim, aby zničily loviště nebo ublížily zvěři.

Požár byl pravděpodobně založen některým z osadníků na hranicích indiánské země, k níž se Jan rychle přibližoval.

Slyšel o tom, že někteří osadníci vypalovali celé plochy lesa, aby si ulehčili práci s mýtním. Bylo to barbarské, neboť požár se často rozšířil a zničil nejen staleté stromy, ale i lovnou zvěř. Vypalování lesů bylo rovněž namířeno proti Indiánům, kteří v něm spatřovali útok na své loviště.

Tyto okolnosti naplňovaly Janovu mysl obavami. Nyní, když už téměř dostihl cíle své cesty, vítal ho dým ničivých plamenů, který stále hustěji zatahoval oblohu. Oblaka kouře se mísila s bouřkovými mraky a ovzduší bylo naplněno těžkým napětím.

Když Jan dostihl vrcholku hřebene, spatřil přímo pod sebou široké údolí v plamenech. Středem údolí protékala bahnitá

říčka. V jednom jejím záhybu stála na břehu chata, chráněná před požárem bažinatým potokem a močálem. Před chatou stál muž s puškou v ruce a klidně pozoroval požár. Okolí chaty již vyhořelo. Oheň zřejmě přicházel z té strany, kde stála chata.

Jan seběhl rychle k říčce a zapadl do močálu. Zastavil se a vzkřikl na muže, aby vypálil několik poplašných ran nebo zatroubil na roh. Tábor Indiánů nemohl být daleko a Indiáni by jistě přispěchali na pomoc, aby uhasili požár.

„Hled' si svého!“ zahulákal muž. „Zapálil jsem les sám. Je to lehčí práce než porážet stromy a rvát se s kořeny.“

„Neměl jsi k tomu právo!“ vykřikl pohněvaně Jan. „Podívej se, jakou zkázu jsi způsobil!“

„Co je ti do toho? Je to můj les, a ne tvůj,“ hulákal muž dále.

„Není to tvůj les. Ničíš majetek, který ti nepatří!“

V té chvíli zadul z mraků silný vítr a ještě více rozdmýchal plameny. Požár se rychle šířil nahoru na stráž a zachvátil palouk, kde stály staré obrovské jedle. Netrvalo to dlouho a nádherné stromy se změnilly v planoucí pochodně.

Jan viděl, jak kolem říčky pobíhá zmateně zvěř. Několik srn se mihlo kolem a hned za nimi běžel zoufale skučící vlk. Z houštiny, ve které praskal a řádil oheň, vyběhla velká medvědice.

Zastavovala se a ohlížela se zpět, žalostně mručíc. Jan spatřil na horním okraji houštiny v blízkosti hořících stromů dvě medvědí mláďata. Byla poděšena a neviděla matku pro hustý dým, který se valil z houštiny. Pod jejich tlapami už chytala tráva. Jan se k nim rozběhl, nedbaje hořících stromů, aby je sehnal dolů k řece.

Vtom zaslechl výstřel z pušky, a když se otočil, viděl medvědici, smrtelně raněnou, ležet u močálu. Muž před chatou sklonil pušku, ze které se ještě kouřilo, pak vešel do chaty, přibouchnuv za sebou dveře.

Jan stál chvílku nehybně, neschopen učinit jediný pohyb.

Byl jako omráčen. Surovost muže, který zde páchal veřejné zlo, otřásla celou jeho bytostí. Byl to jeho soukmenovec, bílý člověk, který na samé hranici indiánské země mohl vyvolat svým krutým, nelidským činem roztržku s rudým plemenem.

Hleděl několik okamžiků strnule na zavřené dveře chaty jako na děsivý přízrak a pak se celý otřásl. Současně si uvědomil s hořkým, tíživým pocitem, že tu nic nezmůže dobrými slovy.

Pohlédl znovu na velké, nehybné tělo mrtvé medvědice a pak upřel zrak k protějšímu břehu řeky.

Na velkém kamenu nad řekou stála vysoká postava štíhlého Indiána s orlím perem ve vlasech. Rudoch mířil puškou přímo na chatu bílého osadníka; čekal, až se otevřou dveře a muž z nich vyjde.

Jan se k němu rozběhl, zapadaje až po kolena do bahnitého dna řeky, zdvihl obě ruce a zvolal:

„Nestřílej! Nezačínej boj!“

Indián sklonil pušku, ale jeho pohled byl stále upřen k chatě.

V tom okamžiku zazněla od chaty rána. Jan, který stál s rukama dosud zdviženýma v řece přímo ve vzdušné čáře mezi chatou a Indiánem, zaslechl zasvištění kulky kolem hlavy. Pak třeskla druhá rána a Jan pocítil v levé paži bolest. Současně zaslechl za zády přibouchnutí dveří chaty. Ruce mu klesly dolů a on se lehce zapotácel.

Několika dlouhými skoky byl u něho Indián. Pomohl mu přejít řeku, vytáhl ho na břeh a pak mu bez jediného slova vyhrnul rukáv a obvázal ránu. Kulka projela Janovou paží jen na povrchu.

Když Indián Jana ošetřil, zavedl ho pod strom a řekl anglicky:

„Můj bílý bratr si zde odpočine. Přivedu svého koně.“

Jan se teprve nyní ze všeho vzpamatoval. Seděl pod stromem a díval se za odcházejícím Indiánem. Všechno se událo rychle a jeho silné vzrušení jen pomalu ustupovalo klidné myšli.

Nenadálé objevení Indiána bylo pro něho podobným překvapením, jako když přišel v lesích Alleghanské planiny na raněného rudocha. Nyní byl raněn on a neznámý rudoch převzal úlohu ošetřovatele.

Jeho zjev silně na Jana zapůsobil. Byl štíhlý a krásný jako dobře rostlý strom. Jeho chůze byla lehká a vznešená. Jan si povšiml jeho zručných pohybů, když mu obvazoval ránu. Několik slov, která pronesl anglicky, znělo čistě. Všechno svědčilo o tom, že je to kultivovaný Indián. A orlí pero na hlavě znamenalo hodnost.

Indián se za chvíli vrátil s hedvábně hnědým jezdeckým koněm, který měl na sobě zánovní vojenské sedlo. Přivázal koně ke stromu, vytáhl nůž a zabodl ho do kmene.

Jan hned nechápal, co Indián zamýšlí. Pak ale poznal, že rudoch vydlabává z kmene kulku, která se tam zaryla.

Když ji konečně dostal ven, podržel ji chvíli v prstech a řekl:

„Byla určena mně.“

A vložil ji do kapsy své kazajky.

Jan si uvědomil s mrazivým pocitem v těle, co Indiánova slova znamenala. Chtěl kulku vrátit tomu, kdo ji vypálil. Bude ji u sebe nosit tak dlouho, až se mu naskytne příležitost.

Náhle se ozvalo temné zahřmění hromu a vzápětí se spustil z mraků déšť. Jan si oddychl. Déšť uhasí požár.

„Stydím se z hloubi duše za svého soukmenovce,“ řekl Indiánovi, který odvažoval koně.

„Znám tvé bratry,“ řekl rudoch. „Všichni nejsou takoví.“

Ukázal štíhlou rukou na koně a pravil:

„Můj kůň je připraven.“

Pak pomohl Janovi do sedla. Jan se opřel o jeho rámě, a dívaje se mu do klidných, tmavých očí, řekl tiše: „Logane.“

Indián se sotva znatelně usmál a řekl teplým hlasem: „Ano, jsem Logan. Čekal jsem tě, Jane Jadérko.“

LOGAN

1

Boje Angličanů a Francouzů o Kanadu, vedené v letech 1754 až 1760 a končící postoupením Kanady Angličanům, měly neblahý vliv na indiánské kmeny, žijící v těchto oblastech.

Obě bojující strany se snažily získat domorodce pro sebe. Potřebovaly je především k pátrací a vyzvědačské službě, jako výborné stopaře a zkušené bojovníky, znající důkladně válečný terén a taktiku vhodnou pro válku v divočině. Indiáni prokázali oběma stranám neocenitelné služby. Ale válka bílých mužů znamenala pro ně ve skutečnosti oslabení mocenské i morální.

Nebyli jednotní ani před touto válkou, neměli vůdce, který by je sjednotil, a válka je ještě více rozdvojila. V kanadské oblasti se sice vytvořila pod vedením výbojných Irokézů konfederace pěti indiánských kmenů, ale Angličané těmto kmenům nepřiznali nikdy větších práv, používajíce je jen pro upevnění své moci.

Po pádu města Quebecku v roce 1759, dobytého anglickým generálem Wolfem, se zdálo, že moc Anglie v Novém světě je na delší dobu zajištěna. Ale za šestnáct let poté vypukla v přístavním městě Bostonu nová válka bílých mužů, válka nově založených anglických kolonií proti anglické koruně a jejímu impériu. Když tento boj za nezávislost skončil vítězstvím osadníků, kteří se válečné taktice naučili od Indiánů, a když nová republika byla prohlášena za samostatnou a uznána celým světem, měla být podle ústavy o rovnosti a svobodě všech lidí přiznána samostatnost a nezávislost také indiánským kmenům.

Avšak osidlování amerického vnitrozemí na obrovské rozloze, porostlé většinou staletými pralesy a prériemi, s horstvy a divokými řekami, přes které nevedly žádné cesty, bylo těžko kontrolovatelné a nedělo se v duchu nové ústavy. Vláda sice vydala již v roce 1787 vládní nařízení, aby „s Indiány bylo vždy jednáno s největší ohleduplností a aby půda a majetek jim nebyly odebírány bez jejich souhlasu“, ale ve skutečnosti nebylo tohoto nařízení vůbec dbáno. Nová republika, které záleželo na tom, aby byla silná a mocná, ponechávala osadníkům libovůli při jejich postupu na západ a časté vojenské výpravy, podniknuté proti Indiánům, zhoršovaly poměr mezi oběma rasami. Spojeným státům severoamerickým šlo o to, aby co nejvíce částí země bylo v krátké době připojeno k původním třinácti státům, které vytvořily Unii, bez ohledu na to, co tomu říkají Indiáni.

Angličané, držící ve svých rukou Kanadu, sledovali s obavami rychle rostoucí moc svého mladého souseda. I když je s Američany pojil stejný jazyk a původ, neboť velká část osadníků pocházela z Britských ostrovů, byli si vědomi toho, že nový stát vyrůstá z jiných, odlišných základů a že jeho odtržení od anglické koruny bude mít v budoucnosti dalekosáhlé následky.

Proto uvítali, když jeden z nejznámějších a nejvlivnějších indiánských náčelníků té doby, Tecumseh, potomek starého válečného rodu, začal hlásat, že Indiáni musí dobýt zpět ztracené území, odkud byli vypuzeni Američany.

2

Logan pocházel ze známého rodu irokézského náčelníka Tah-gah-juta, kterému běloši dali jméno John Logan. Tento

slavný náčelník byl sice míšenec, ale v dějinách Indiánů patří dodnes mezi nejznamenitější postavy indiánských pohlavárů. Vyznačoval se odvahou a chytrostí. Jednou zachránil bílého zajatce, kterého chtěli Indiáni popraviti. V rozhodném okamžiku mu hodil na krk svůj bílý náčelnický pás z vampumových peněz — drobných bílých mušliček — což znamenalo: „Jsem váš, přeji si mír,“ a tím bělocha zachránil.

Mladý Logan, potomek Tah-gah-jutův, v mládí brzo osiřel. Opuštěného indiánského chlapce se ujal jeho jmenovec Dick Logan, jeden ze tří synů kapitána Logana, který se usadil jako farmář ve státě Kentucky.

Kapitán Logan brzo poznal, že chlapec je bystrý a vnímavý a že má v sobě určitou vrozenou ušlechtilost a inteligenci. Malý sirotek se stal druhem jeho synů ve hrách i v učení. Imponoval jim znalostí indiánského umění, kterému se naučil od lovců svého kmene, uměním stopařským, vědomostmi o přírodě a zvířatech a neobyčejnou zručností. Osvojil si poměrně rychle a lehce znalost anglického jazyka a uměl se brzo správně vyjadřovat. Byl neohrožený a odvážný a získal si sympatie obětavostí, kterou považoval za samozřejmost. Po předcích měl sice irokézskou krev, ale nikdy nedával zvlášť najevo tuto kmenovou příslušnost.

Jeho několikaletý pobyt v domově kapitána Logana a jeho styk s osadníky a s civilizací bílých lidí ho nakonec přesvědčil o tom, že Indiáni se mohou s bílými lidmi sblížit a spolužít s nimi, poskytnou-li jim běloši k tomu dosti času a příležitosti. Věděl, že boj lidí jeho rasy s bělochy by byl nerovný a že by nepřinesl Indiánům užitek ani uspokojení.

Kapitán Logan ani jeho synové nikdy nemluvili o Indiánech jako o nepřátelích. Nikdy nedávali mladému rudochovi znát, že barva pleti by mohla být překážkou v jejich dorozumění. Chlapec měl v kapitánově domově naprostou volnost a byl považován za člena rodiny. Také v nejbližším okolí neslyšel nikdy mladý Logan narážky na svůj původ nebo ne-

přátelské slovo. Ale divoké historky, které k nim do Kentucky přicházely ze severních oblastí, zneklidňovaly jeho mysl. Uvědomoval si čím dál tím více, že jeho místo není zde, v pokojném, pohodlném domě bílého muže, ale mezi jeho soukmenovci v Ohio, kam se stále ve vzpomínkách vracel.

Kapitán Logan mu poskytl stejnou výchovu jako svým synům. Mladý Indián poznal dokonale způsob života bílých lidí, a když se pak jako dospělý muž vrátil do Ohia, usadil se na radu svých bílých přátel v osadě Piqua, kde žila početná skupina kmene Šónijů. Logan utužil svazek s tímto lidem manželstvím se Šónijkou a Šónijové si ho vyvolili za náčelníka.

Rozhledem, vrozenou inteligencí a náčelníckými schopnostmi měl všechny předpoklady k tomu, aby sehrál důležitou úlohu ve vývoji vztahů obou ras. V několika letech se stal známým po celém Ohio, od hranic Pensylvánie až k nejzazším hranicím na západě, od Cincinnati až po Sandusky. Učil Indiány obdělávat půdu, pěstovat obilí, chovat skot a obchodovat s bělochy.

Při tom obcházel všechna rozptýlená sídla a tábory Indiánů, žijících v Ohio, a stal se jejich učitelem i vychovatelem. Jeho lid čítal téměř tisíc mužů, tisíc zkušených lovců, znamenajících v té době celou malou armádu dobře vycvičených stopařů a bojovníků.

Proto vzdělaní lidé s ušlechtilými záměry, jakými byli Blennerhassetovi, generál Putnam a plukovník Cushing, skládali v Logana velké naděje jako v budoucího vůdce těch Indiánů, kteří budou hledat cesty dorozumění s bílými osadníky.

Ale Logan brzo poznal, že změnit staletý způsob života Indiánů je mnohem obtížnější, nežli bojovat s tomahavkem v ruce. Učit Indiány obdělávat půdu, pěstovat obilí a plodiny, chovat dobytek, oplocovat pole proti zvěři a stavět dřevěné kůlny a skladiště pro obilí nebylo těžké. Ale těžké bylo přimět Indiány k tomu, aby se vzdali volného pohybu a stah se země-

dělci. V jejich žilách kolovala neklidná krev kočovníků, lovců a bojovníků. Měli nechuť k usedlému způsobu života, milovali vášnivě pohyb, změnu a nade všechno volnost a nebyli dost trpěliví, aby čekali na výsledky své práce. Konečně také nemohli pochopit, proč by měli přestat dělat to, co po staletí dělali jejich předkové. Bělochy považovali za vetřelce, kteří měli mnohem více zbraní a prostředků k boji nežli oni, jiného Boha a jinou víru nežli oni, ale nikdy nezatoužili po tom, aby žili jako běloši v dřevěných, uzavřených domech a celé dny se plahočili na polích kolem domovů.

Proto když Logan začal s farmářskou výučbou v osadě Piqua, získal pro farmářství zpočátku jen ženy. časem se mu však podařilo přiblížit i mužům nový způsob života a přesvědčit je o jeho výhodách. Indiáni znali některé plodiny už z dávných dob, hlavně kukuřici a boby, ale jejich pěstování ponechávali ženám, věnujíce se výhradně lovu. Více je zajímal chov dobytka na pastvinách, kde měli dostatek volnosti a pohybu. Proto také v osadě Piqua mělo indiánské dobytkářství dobré jméno.

Logan věděl, že k přeměně života nestačí deset let, ani doba a práce jedné generace. Přistěhovalci se hrnuli do země celými proudy, a když bylo Ohio v roce 1802 vyhlášeno novým státem a připojeno k Unii, byla již velká část země v rukou bělochů.

3

Tábor, do kterého Logan zavedl Jana, byl jednou z menších osad Šónijů, žijících na severu.

Jan brzo poznal, že tito lidé se něčím lišili od Šónijů, s nimiž se setkal na své cestě z Pittsburgu na západ.

Žili poměrně v příznivějších podmínkách, na území, které bylo Indiánům přikázáno vládou. Byla to končina bohatá na

zvěř, lehčeji schůdná nežli Alleghanská náhorní planina;

tábor Šónijů byl spořádaný a všechno zde svědčilo o dostatku potravy. V okolí osady byla obdělána políčka kukuřice a bobů a Jan lehkou našel místo vhodné pro příští jabloňový sad.

Když ho Logan dovedl do tábora, byl obklopen zvědavými tvářemi mužů, žen i dětí. K Loganovi se všichni chovali uctivě, a když se dověděli, kdo je nově příchozí, prokazovali úctu i Janovi.

Jan se neptal Logana, jak se dověděl o jeho cestě na sever do země Indiánů. Mladý náčelník měl jistě dobré zprávy od svých lidí, rozptýlených po celém Ohiu, a věděl již dávno o příhodě, kterou Jan zažil v divokých lesích Alleghanské planiny. Proto se Jan nedivil tomu, že ho Logan poznal — stejně jako Jan poznal Logana. Lidé, žijící dlouho v přírodě, mají vyvinutý poznávací instinkt a dovedou se sblížit bez předsudků a zábran.

Mladého sadaře zavedli do vigvamu, kam mu jedna z šónij-

ských žen přinesla polévku z kukuřice a masa. Unaven lehl si na lůžko z měkkých kožešin a zakrátko usnul.

Když se probudil, byl už večer. Otevřenými dveřmi vigvamu vnikala dovnitř záře ohně, který hořel venku. Jan viděl Indiány, sedící ve velkém kruhu kolem vysoko šlehajících plamenů. Mezi nimi stál Logan s orlím perem na hlavě. Jan nemohl poznat, co říká svým lidem, ale věděl, že jeho řeč není řečí nenávisti, nýbrž dobré vůle a snahy po dorozumění.

Pozdě v noci vešel mladý náčelník do vigvamu a ulehl vedle Jana. Jeho ruka spočinula lehce na bělochově rameni a Jan zaslechl ve tmě tichý hlas:

„Bratře!“

4

Příští dny měl Jan dojem, že si ho Indiáni téměř vůbec nevíšmají. Chovali se, jako kdyby mezi nimi vůbec nebyl. Nikdo ho neoslovil ani nezastavil, když se procházel táborem a seznamoval se s jeho okolím.

Teprve po několika dnech, když se mu rána zahojila a on začal pracovat na pozemku, který si vybral pro ovocnou školku, přišlo k němu několik zvědavých žen a dětí. Byli mezi nimi i odrostlejší chlapci a děvčata. Chvilku se naň dívali, jak vykopává keře, a pak se jali bez pobízení sbírat a snášet větve a kořeny na hromadu. Když ji Jan zapálil, stáli tiše kolem a hleděli do plamenů.

Logan byl po celé dny pryč. Často ho Jan viděl odjíždět brzo ráno na hnědém koni s jinými Indiány, nebo ho zas slyšel pozdě večer, když už usínal ve vigvamu, jak se vrací z výpravy.

Jednoho dne přišel k Janovi jeden z chlapců a ukazoval mu, že jde chytat ryby. Jan porozuměl jeho vyzvání a šel s ním k

blízké řece. Bylo tam několik indiánských chlapců, a když spatřili Jana, smáli se na něho a ukazovali mu své úlovky. Strávil s nimi příjemné odpoledne.

Toho dne před večerem se vrátil Logan. Usedl k Janovi, sedícímu před vigvame, a řekl:

„Viděl jsem dnes tvého bratra, který zapálil les. Byl na lovu podél našich hranic.“

Jan pohlédl tázavě do tváře mladého náčelníka. Byla klidná a jasná jako záře zapadajícího slunce.

„Není to dobrý muž. Mohl jsem ho zabít, ale neudělal jsem to. Vzpomněl jsem si na tvá slova. Nepřineslo by to nic dobrého, kdybich ho zabil.“

Vyňal z kapsy kulku a chvilku ji podržel v prstech, jako by chtěl znovu zvážit její cenu. Pak ji zahrabal hluboko do země.

Jan sledoval s pohnutím jeho počínání. Nebylo v něm žádné vznešené gesto, žádná okázalost, a přece to bylo to největší, co indiánský bojovník mohl udělat: vzdát se myšlenky na odvetu.

A opět měl Jan podivný pocit, že indiánský náčelník po tomto činu upadl do stavu hluboké nepřítomnosti a odcizení, s očima upřenýma někam mimo tento svět. Seděl nepohnutě, s rukama složenýma v klíně, s tváří jako vytesanou z kamene, připomínaje Janovi obrazy vznešených mužů a vládců ze starých dob.

„O čem přemýšlí můj bratr Logan?“ otázal se ho po chvíli.

Orlí pero na náčelníkově hlavě se lehce zachvělo. Logan obrátil k Janovi tvář a řekl:

„Jane Jadérko, jsi jedním z těch, kteří hlásají dorozumění mezi bílými a rudými muži. Nepřišel jsi do naší země s puškou v ruce a z tvých úst nevycházejí slova nenávisti, nýbrž slova přátelství a lásky. Máš volnou cestu do všech domů bílých lidí a do všech vigvamů rudých tváří. Tvoji bratři přinesli do této země jiné zákony, nežli jsou zákony naše. Tvoji bratři žádají, aby můj lid ctil jejich zákony a podřídil se jim.“

Jan naslouchal jeho slovům a díval se přes táborové nádvoří na druhou stranu, kde několik mužů zhotovovalo indiánské kánoe. Viděl jejich svalnaté, štíhlé paže, jejich hbité, lehké pohyby, připomínající pohyby divokých koček. Pracovali beze spěchu, rozvážně a soustředěně, dlabajíce vytrvale do silného kmene, jehož tvar již nyní prozrazoval ladnost a krásu příštího plavidla.

„Moji lidé žili po celé věky v této zemi,“ pokračoval po chvíli Logan, „a řídili se zákony předků. Šónijové patří do velkého národa algonkinských Indiánů. Kdysi dávno přišel do této země velký náčelník, který se stal otcem všech Algonkinských. Jmenoval se Menabozho. Byl moudrý, laskavý a dobrý. Naučil můj lid mnoha užitečným věcem. Přinesl mu oheň, bez kterého žádná lidská tvář nemůže žít. Naučil muže lovit i chránit zvěř. Naučil ženy dělat z kostí zvířat jehly a ze zvířecích střev nitě, aby mohly zhotovovat oděvy a mokašiny. Dal mým lidem zelená pera a řekl jim, aby je zasadili do země. Vyrostlo z nich obilí. Menabozho naučil Algonkinské obdělávat půdu a pěstovat kukuřici a boby. Byl bratrem zvířat i stromů, neboť znal jejich řeč a rozuměl jí. Miloval všechno, co bylo živé. člověka, ptáka v povětrí, rybu ve vodě, strom v lese. Menabozho dal mému lidu zákony. Odešel na východ ke svým předkům, ale jeho zákony zůstaly.“

Logan se odmlčel. Mluvil dlouho a Jan věděl, že Indiáni neradi pronášejí dlouhou řeč.“ Díval se na náčelníka s obdivem a trpělivě čekal, až opět promluví.

„Poznal jsem zákony bílých bratří v domově kapitána Logana a ctím je. Víím, že pro tvé bílé bratry jsou dobré a prospěšné. Jane Jadérko, řekni svým lidem, že můj lid bude ctít jejich zákony, jestliže tvoji bratři budou ctít zákony mých předků. Menabozho nebyl bohem, byl jen velkým náčelníkem, ale zákony, které nám dal, jsou dobré a spravedlivé. Můj lid nemá příčinu, proč by měl na ně zapomenout. Kdyby na ně zapomněl, byl by ztracen.“

A nečekaje na Janovu odpověď, vstal a tiše odešel.

Přešlo několik týdnů klidného života v táboře.

Jan pracoval ponejvíce s ženami na polích, nebo sám vyspravoval ploty. Postavil několik můstků z březového dřeva přes bystřiny a upravil cesty kolem tábora. Oplocený pozemek pro ovocnou školku byl připraven pro podzimní setbu. Jan měl s sebou ještě dosti jablekových semen i pro zpáteční cestu. Chtěl se zastavit u všech osadníků, kterým slíbil, že je ještě před zimou navštíví.

Občas rozprostřel jádra na buvolí kůži před svým vigvammem, aby ještě více vyschla. Několik hochů bylo vždy při tom a jednou přišel i Logan. Jan mu vypravoval o setbě a o tom, jak malé stromky pěstovat a ošetřovat. Logan překládal jeho slova do nářečí svého lidu. Když jeden z chlapců projevil zájem o jabloňový sad, zapamatoval si Jan jeho tvář a věnoval mu co nejvíce pozornosti. Chlapec se stal jeho stálým pomocníkem.

Čím déle byl Jan v táboře, tím více poznával, co všechno Logan vykonal pro štěstí a pokojný život svých soukmenovců. Nepochyboval o tom, že mladý náčelník se rozhodl dát lidu co nejvíce vzdělání a přiblížit jeho způsob života nové civilizaci, kterou sem přinášeli bílí lidé. Přitom zůstával věrným Indiánem a byl dalek jakéhokoliv napodobování zvyků osadníků.

Jednou řekl Janovi:

„Když vidím tvé bílé bratry, jak zbytečně ničí stromy a zvěř, nemohu je milovat.“

Jan si s hořkostí uvědomoval, jak málo dosud udělali bílí lidé, aby porozuměli Indiánům. Kolik takových mužů jako Logan bylo mezi osadníky nebo mezi těmi, kteří rozhodovali o budoucnosti země?

Logan říkal, že jejich největším nepřitelem není bílý člověk, ale čas. Osídlování se dělo překotně rychle; územní smlouvy sjednané s Indiány osadníci nedodržovali a zabírání území pro nové usedlosti a osady bylo v podstatně násilnou

okupací na úkor domorodého obyvatelstva. Po vytvoření Spojených států zesiloval neustálý tlak od Atlantského pobřeží a Indiánům nebylo dopřáno dost času, aby se přizpůsobili změnám.

Jednoho dne vyzval Logan Jana, aby se s ním vydal na cestu k severním jezerům.

Jeli na koních celý den, až stanuli na jižním pobřeží jezera Erie.

Jan spatřil obrovskou hladinu jezera, lesknoucí se v záři zapadajícího slunce. Hluboké lesy podél pobřeží byly na sklonku letního dne tiché a tajemné a působily dojmem naprosté neporušenosti.

Logan ukázal přes jezero k severozápadu a pravil: „Tam někde je můj příbuzný, velký náčelník Tecumseh se svým bratrem Prorokem. Je to slavný a udatný bojovník a ctím ho, ale nemohu schvalovat jeho záměry. Kdysi byl můj otec jeho přítelem a spolubojovníkem. Ale nyní se naše cesty rozešly.“

Z jeho hlasu nezněla hořkost, jen bolest. Seděl nehybně vztyčený v sedle, s očima upřenýma do dálky. Jan řekl:

„Vím, Logane, že to byli moji bílí bratři, kteří tvůj lid rozdvojili. Ale ani moji bílí bratři nejsou jednotní. Bojují proti sobě, místo aby se dohodli a žili v míru.“

„Tvoji bratři jsou posedlí touhou po moci. Jsou zaslepeni bohatstvím, které skýtá tato země. Naši otcové nás učili, že největším bohatstvím muže je jeho udatnost, síla jeho těla a ducha. Naši nejslavnější náčelníci nebyli bohatí majetkem, ale udatností. Tou proslavili jména svých kmenů.“

Jan položil lehce ruku na Loganovo rámě.

„Přál bych si, abychom si vždy rozuměli, Logane. A chci udělat všechno pro to, aby moji lidé rozuměli tvým.“

„Věřím ti, Jane Jádérko. Tecumseh chce za pomoci Angličanů dobýt znovu tuto zemi. Chce prolévat krev svých bojovníků i krev tvých bratrů. Učiní-li tak, nepřinese to nic dobrého. Jen nenávisť vzroste. Bylo již dosti bojů mezi tvými a

mými lidmi. Jediná dobrá cesta je cesta dorozumění."

Za několik dní poté, když už se léto chýlilo ke konci, rozloučil se Logan se svými lidmi i s Janem a vydal se na cestu domů.

Jan mu dal váček s jablkovými jádry a Logan přislíbil, že sám doma obdělá půdu a zaseje jádra.

„Až přijde tvůj čas, doprovodí tě moji lidé nejbezpečnější cestou k Velké křižovatce. Neodmítej tuto službu. Stal ses jejich bratrem. Vím, že tě nevidím naposledy. Můj domov je ti otevřen, kdykoli přijdeš."

Jan se za ním dlouho díval, jak odjížděl na svém hnědém koni, vzpřímený v sedle, ušlechtilý a osamocený, potomek slavného rodu velkých bojovníků.

BETTY

1

Minuly dva roky.

Dva roky neustálého putování mezi řekou Ohio a jezerem Erie, podél řek Muskingum a Scioto, v krajinách, kde se stále objevovaly nové usedlosti, osady a cesty.

Jan Jadérko vysel za ty dva roky desetitisíce jablkových semen. Podél řeky Muskingum našel po roce většinu ovocných školek zničených zvěří nebo zarostlých plevelem a křovím. V žádné z nich, vyjma v Zanesvillu a ve Velkém dolu, nevyrostlo víc než několik stromečků, schopných k přesazení. Vysadil je před chaty osadníků, ošetřil je a svěřil do ochrany těch, kterým měly dávat příští plody.

S neúnavnou trpělivostí zbavoval Jan školky plevele, opravoval oplocení a vyséval nová jadérka. Osadníkům říkal:

„To je jen začátek a život je dlouhý. Dočkáte se plodů.“

Nejlépe se dařilo školce v Mariettě, na stráni nad loděnicí. Nad tímto koutkem země bděli doktor Strong s Kitem Putnamem, opravovali neustále oplocení a střežili každou rostlinku jako oko v hlavě.

Toho dne koncem března, kdy opět připlul do Marietty, čekal na Jana radostný úkol: připravit první sazenice jabloní pro výsadbu příštích zahrad a sadů. Smluvil s doktorem Strongem, že vyzve osadníky, aby si druhého dne přišli do školky pro mladé jablůňky.

Šťasten procházel záhony. Jak dlouho čekal a jak se těšil na tuto chvíli!

Snesl nejslabší stromky do jedné skupiny, do jiné dal

stromky středního růstu a ty nejsilnější a největší, s rovnými, urostlými kmeny, světlou kůrou a zdravými očky na větvích pozorně prořezal. Všem očistil kořínky a pečlivě je zahrabal do škarp, které pro ně připravil.

Několik malých, pokřivených stromečků, které byly schopny vypustit trny a udržet se bez lidské péče v divočině, zasadil mezi hloh, dřín a jidášníky v rohu lesa.

Stromky, které měly dobré kmeny, ale málo slibné korunky, oddělil od ostatních. Chtěl na nich naroubovat výhonky z jabloně doktora Stronga a rozvézt je do Belpré, na ostrov Le Beau a do osady Gallipolis, aby se doktorova ušlechtilá a dobrá odrůda co nejvíce rozšířila.

Pozdě odpoledne začínal právě připravovat půdu pro nová semena, když k němu přišel od loděnice hoch.

Kdekoli se objevil Jan, objevily se i děti. Přicházely k němu s důvěřivou přichylností, ochotné horlivě mu pomáhat a vyptávat se ho přitom na všechny možné podrobnosti. Jan byl zvyklý trpělivě jim odpovídat a znovu a znovu vysvětlovat o klíčení semene v zemi i o růstu každé rostliny. Děti slyšaly o Janovi často od svých rodičů a čekaly na něho, až se objeví se sadařským náčiním a s vaky, plnými jadérek. Za dva roky stal se Jan jejich milovanou bytostí, o které si vyprávěly za dlouhé zimy, těšíce se na jaro.

Chlapec, který přišel k Janovi, bydlel v sousedství tety Mary Lake a byl jedním z těch, kteří k ní tak rádi chodili na koláčky. Jan se hned po příjezdu do Marietty odebral na stráň nad loděnicí a neviděl se ještě ani s Betty, ani s tetou Mary Lake.

Hoch chvílku okouněl a pak se zeptal Jana, je-li pravda to, co říkal o kořínkách Dominik Blennerhasset. „Co říkal?“ otázal se Jan.

„Říkal, že každý kořínek má malá ústa a jimi že pije vodu.“ Jan se usmál. Pak několika slovy vysvětlil chlapci všechno, co se odehrává v zemi a co lidské oko nevidí. Voda putuje kořínky

do kmene, odtud stoupá v podobě mízy do koruny, do květů a posléze do šťavnatých, chutných plodů.

Chlapec se zájmem poslouchal a pak řekl:

„Chtěl bych být sadařem.“

„Můžeš jím být,“ usmál se Jan.

Vzpomněl si přitom na indiánského chlapce, svého pomocníka v táboře Šónijů, a vypravoval o něm bílému hochovi. Vloni, když navštívil indiánský tábor, zavedl ho malý Indián hned první den na místo, které mu Jan svěřil do ochrany, a s pýchou mu ukazoval první rostlinky.

Chlapec Janovi vypravoval novinky z městečka.

„U nás je teď smutno,“ řekl. „Doktor Strong je už několik dní u tety Mary Lake a Betty k nám chodí a pořád pláče.“

Janovi vypadla motyčka z rukou. Pohlédl na chlapce a zeptal se ho s obavou:

„Proč je doktor Strong pořád u tety Mary Lake? A proč pláče Betty?“

„Myslím, že teta Mary Lake je velmi nemocná. Říkají, že asi brzo zemře. Už ani nevstává z postele.“

Teta Mary Lake těžce nemocná! Teta Mary Lake snad umírá!

Nechal všeho a pospíchal s chlapcem do Marietty.

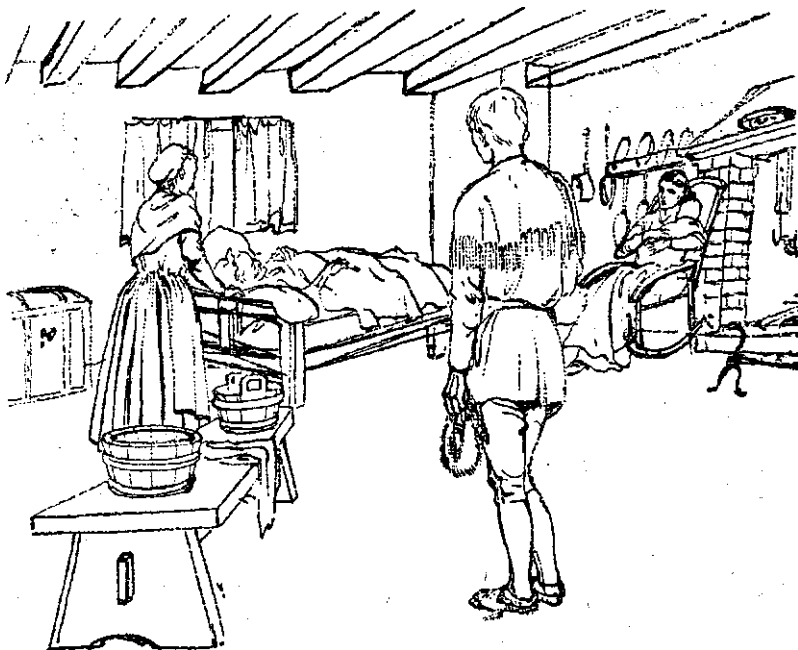
V Campus Martius bylo vše tiché, pouze skupina mlčících žen nabírala u pramene do nádob vodu.

Před domkem Mary Lake seděl na židli doktor Strong. Opíral se unaveně o trámčovou stěnu a jeho tvář prozrazovala smutek i porážku.

„Je to pravda, doktore?“ otázal se Jan.

Pokývl smutně hlavou.

„Umírá. Ach, Jane, snad bych ji byl ještě uzdravil, kdyby mi k tomu jen trochu pomohla. Ale ona je smířena s tím, že odejde za svým kapitánem a za svými dětmi,“ řekl se zármutkem v hlase.

Jan vešel do domku. Nad lůžkem nemocné se skláněla žena ze sousedství. Měla s sebou dítě. Betty seděla na houpací židli a držela dítě v náručí.

Vstoupil tiše, nikým nepozorován. Teprve za chvíli zdvihla Betty hlavu a její modré oči se rozšířily údivem. Jan viděl, že pláče. Odložila dítě a podala Janovi obě ruce.

„Nepláči pro tetu Mary Lake, Jane. Nemá žádné bolesti a je šťastná. Ale až odejde, nebudu mít nikoho... nikoho na celém světě.“

A aniž by si byla vědoma toho, jak těmito slovy Janem otrásla, vyšla rychle ven, aby svým usedavým pláčem neprobudila a nevyrušila umírající tetu Mary Lake. Za ní odešla i sousedka s dítětem a Jan na chvíli osaměl u lůžka nemocné.

Teta Mary Lake měla zavřené oči a tiše, sotva slyšitelně dýchala. Její tvář byla klidná, beze stop po smrtelném zápase. Janovi se zdálo, že spí. .

Rozhlédl se po drahém, dřevěném hnízdě s nízkým, trámovým stropem, kde před dvěma léty sám zápasil se smrtí. Kolik životů zde bylo zachráněno, kolik nových životů zde spatřilo světlo světa! Jak často byla smrt odehnána od těchto dveří! Dlouho tu vévodil nezdolný a obětavý duch té, která nyní snad už prožívá svou poslední hodinku.

Konečně otevřela oči a její kalný, matný zrak spočinul na Janovi.

„Drahý příteli, kéž by ses stal dřením srdce ženy, která tě miluje!“ zašeptala.

Ale Jan v té chvíli nemyslel na sebe; myslel na Betty. „Teto Mary Lake, co se stane s Betty?“ Umírající se usmála.

„Myslíš, že tak hezké děvče... zůstane dlouho svobodné?“ Odpověděl poněkud stísněným hlasem: „Ó ano, vdá se jistě brzo. Ale ... miluje někoho, teto Mary Lake?“

Chvilku neodpovídala. Dívala se dlouze a pozorně na Jana a pak se rozhlédla místností, jako by v ní chtěla najít ještě někoho.

„Mladé děvče, jako je Betty... nemiluje nikoho dost... dokud ji o to někdo nepožádá. Pamatuj si to, Jane.“

V té chvíli se Betty vrátila. Byla uplakaná, ale její tvář prozrazovala, že se uklidnila. Hubené děvčátko s lněným přehozem přes ramena přišlo s ní. Plachá, drobná postavička, stojící rozpačitě ve dveřích, nemohla být ničím jiným než matným stínem pro zapadlé oči a vyhasínající zrak tety Mary Lake — a přece ji poznala.

„Dej Lucii koláček, Betty... jistě má hlad.“

To byla její poslední slova.

Byla noc a Jan ležel na Velkém pahorku za městem. Hleděl na mrazivě se lesknoucí hvězdy.

Nenadálá smrt dobré stařeny, která tak dlouho pečovala o osiřelou Betty, zasáhla hluboko do jeho života. Nemohl pochytovat o tom, že mu teta Mary Lake těsně před smrtí dala jasně najevo, co má udělat s Betty. V jeho srdci vzklíčila láska

k této dívce už před dvěma léty. Tehdy však se rozhodl, že se nezpronevří svému velkému snu. Ale nyní cítil, že láska k Betty, kterou v sobě popíral, znovu oživila se vši prudkostí.

Našel Betty opuštěnou, oloupenou o nejdražší bytost, bez ochrany a útočiště. Musí ji chránit v této divočině pod shromažďujícími se mraky nejisté budoucnosti, ve které stále hrozí válka.

Práce, kterou dosud vykonal, připadala mu náhle malá, neuspokojující a div ne marná. V nejbližším okolí mělo jen málo usedlostí podmínky pro založení vzkvétajících sadů. Kdyby se trvale usadil v Mariettě, mohl by na mnohá místa podél řeky posílat každý rok poštou zásilky s jablkovými jádry i rozvážet mladé jabluňky. Mohl by vydělat dost peněz, aby zaměstnal několik lidí zakládáním ovocných školek a sadů. Mohl by si v Mariettě pronajmout farmu, jak mu to už několikrát nabízela Společnost pro osidlování Ohia, nebo si postavit podobný domov, jaký měl v Pittsburgu. A až by divočina ustoupila a až by se Indiáni zcivilizovali tak, aby se jich Betty už nebála, mohli by se spolu vydat dále na západ a založit nový domov v lesích.

Nechybělo k tomu nic, jen zřící se svého poslání a vysvětlit lidem, že je nemůže vykonat. Uvěřili by mu a přijali by ho jako osadníka, ať by to bylo kdekoliv.

Ale pak si uvědomil, že mu nejde jen o sady, které chce na Divokém západě zakládat. Stal se bratrem Indiánů. Stal se spolupracovníkem Logana, v něhož věřili mnozí jeho přátelé.

Převzal úlohu těžší, ale snad ještě potřebnější, nežli bylo zakládání sadů: úlohu mírového zprostředkovatele dvou ras, dvou odlišných světů. Úlohu vyslance lásky a míru, pokojné práce, sbližování, dorozumívání.

Osidlování ještě zdaleka neskončilo. Tisíce nových lidí bylo na cestě do Nového světa. Je třeba pomáhat jim v překonávání překážek, nedorozumění, osamění, zoufalství a bídy. Těchto úkolů se nemohl zřící. Celou svou bytostí, zmítanou

náhlými pochybami a rozdvojenou mezi láskou k Betty a láskou k lidem, cítil, že to druhé je mocnější a naléhavější. Jeho sen o rovnosti a svobodě všech lidí této země nabyl opět bývalé síly, jasnosti a velikosti.

A tak se s bolestí v srdci rozhodl podruhé, že se vzdá myšlenky na manželství s Betty. Prací, na kterou se soustředí, vyplní příští léta.

Po pohřbu tety Mary Lake a po rozdělení stromků osadníkům odplul do Belpré a na ostrov Le Beau na velké šesti-veslové lodi, kterou mu dala paní Blennerhassetová i s plavčíky k dispozici.

Betty odkázal dočasně do péče doktoru Strongovi a její srdce nechal volné pro jiného muže.

3

Na počátku léta odešel přes Cincinnati do Daytonu a pak k Šónijům do osady Piqua.

Náčelník Logan podle slibu založil v osadě ovocnou školku a získal několik lidí pro pěstování stromků.

Jan našel školku v dobrém stavu. Jeho radost z této skutečnosti však brzo zkalily zprávy o vzrůstající se nespokojenosti Indiánů, žijících v oblasti státu Ohio.

Lovné zvěře rychle ubývalo, protože osadníci ji soustavně hubili. Lovu nebyly kladeny žádné meze ani zákonem, ani vymezením lovišť.

Indiáni tím samozřejmě velmi trpěli. Vedle toho, že zvěřina byla jejich hlavní potravou, opatrovali si některé nezbytné potřeby výměnným obchodem s kožešinami. Za kůže dostávali od bělochů zbraně, střelivo, různé nástroje a koně, kterých měli stále málo.

Ale osadníci začali lovit i lišky, kuny, medvědy, hranostaje,

bobry, chtějíce si opatřit kůže sami. Indiáni v tom spatřovali další krok, namířený proti jejich právům, a ještě více nenáviděli bílé lovce.

Šónijové, žijící v osadě Piqua pod přímým vedením náčelníka Logana, nepociťovali tyto následky tolik jako jejich druhové, žijící na vlastní nebezpečí mimo území jim přikázaná. Na břehu řeky Miami stály spořádané chaty, nelišící se příliš od chat osadníků. Byly zde i kůlny, stodoly a obilné boudy. Pole byla zorána dřevěnými radlicemi a dobytek chován na ohrazených loukách a pastvinách. Ženy vrchlovaly na trdlících a pracovaly u kolovratů a tkalcovských stavů.

Ale v této civilizované osadě žila jen malá část Indiánů z celého Ohia.

„Za dva roky se věci změnilly k horšímu,“ řekl jednou Logan Janovi. „Tecumseh zde má své muže a ví o všem, co se děje mezi lidmi mého kmene. A Angličané za hranicemi ho v jeho záměrech stále více podporují.“ Jan s těžkým srdcem a s obavami vyslechl tuto zprávu.

Za několik dní poté dorazil do osady na unaveném mezku indiánský posel. Druhého dne vydal se s ním Logan na cestu k Šónijům, vzdáleným několik set mil od osady Piqua.

Po Loganově náhlém odjezdu chtěl Jan odejít do severních oblastí, ale byl uštknut jedovatým hadem a musel zůstat v osadě. Loganova mladá žena ho ošetřovala a pečovala o něho jako vlastní sestra. Byla to tichá, skromná žena, matka tří dětí, dvou chlapců a děvčátka. Jan poznal v její domácnosti i jiné indiánské ženy, které náčelníkovu ženu navštěvovaly. Znal už natolik jejich nářečí, že se s nimi mohl domluvit. Někdy měl dojem, že se tyto ženy téměř ničím neliší od bílých. Byly pracovitě a přizpůsobivé, mnohem přizpůsobivější nežli muži.

Když se zotavil, dali mu Indiáni poníka, opatřili ho potravinami a dovedli ho na starou loveckou stezku od Miami ke Sciotu.

Jednoho večera koncem srpna jel Jan po zarostlém hřebenu nad dlouhým, mírným údolím s potokem.

Mezi mohutnými stromy, sestupujícími terasovitě do údolí, spatřil pojednou rozlehlý lesní palouk, tvořící nádherné zátiší, přímo stvořené pro pastvu srnčí zvěře.

Na druhé straně pod strání stáčela se řeka širokým a klidným proudem dolů. Vrby vroubily její břehy a travnaté stráně nad řekou byly plné divokých lilí, zdvihajících ohnivě kalichy, které se lehce kývaly mírným vánkem.

Na jednom okraji palouku bylo tábořiště s ohništěm, na kterém doutnala polena. Lidé museli být nablízku.

Jan se zastavil a uvažoval, nemá-li sjet dolů, když náhle zaslechl kroky a vzápětí se ozval mužský hlas:

„Haló, Jane! Jsi to opravdu ty? Jaké štěstí! Jsem velmi rád, že tě tu mohu pozdravit.“

Pohlédl do tváře přicházejícího muže a poznal v něm Davida Vermona z Marietty.

To ho mile překvapilo. Nečekal, že zde najde přítele, s nímž strávil chlapecká léta v Nové Anglii.

David Vermon pocházel ze staré rodiny puritánských přistěhovalců a byl přibližně stejného věku jako Jan.

Podle pokácených kaštanů, kterých osadníci užívali jako stavebního dříví, Jan usoudil, že se jeho přítel rozhodl vybudovat si v lesích nový domov. Přinese si sem svou bibli, přivede ženu, bude sloužit Bohu a státu a krok za krokem zakládat osadu. Vystaví školu, kostel a všechno ostatní. Lidé rázu Davida Vermona dobývali a zalidňovali území za územím. Milování rodiči a ctění sousedy shromažďovali majetek pro sebe a pro svůj rod. Žili podle přísných náboženských řádů a tradic, ale od Plymouthské skály až po Zlatou bránu málokterý z nich stiskl přátelsky ruku rudému

muži, ušetřil neškodné zvíře nebo strom pro jeho věk a krásu, nebo se dokonce zastavil, aby v okouzlení naslouchal zpěvu lučního skřivana. Byli to lidé praktického založení, kteří vedle své víry uznávali jen to, co bylo člověku prospěšné.

Když zanedlouho poté seděl Jan u ohně a hlídal kotlík, ve kterém se dusily houby, přemýšlel o tom, koho si asi David vybral za ženu. Jistě to musela být dívka spartánské povahy, jestliže se rozhodla jít s ním do této neobydlené, opuštěné oblasti blízko indiánských hranic. Pak ho náhle bodlo u srdce.

Vzpomněl si na Davidův zájem o Betty hned po pohřbu tety Mary Lake.

David a Betty... Bylo by to možné? Jemná, něžná Betty se svým strachem před Indiány?

Viděl Davida přicházet od řeky, s rybou v ruce. David měl statnou postavu a tvář s vyhraněnými, poněkud tvrdými rysy. Se zatajeným dechem se ho otázel:

„Davide, neděláš to všechno... pro Betty?“

David se zastavil a jeho tvář se mihl úsměv.

„Ano. Betty bude mou ženou. Bůh byl ke mně nevýslovně milostiv, že jsem si ji mohl vyvolit.“

„Kdy si ji vezmeš?“ otázel se Jan po chvíli.

„Příští jaro. Potrvá mi to celou zimu, nežli toto místo pro ni připravím.“

„Ona... ona tě asi velmi miluje, Davide, když se rozhodla jít sem s tebou. Víš přece, co se stalo s jejími rodiči. Betty se smrtelně bojí Indiánů.“

David se tvrdě zasmál.

„Postarám se o to, aby se Indiáni báli mne.“ „Oh, je lépe se s nimi spřátelit. Bude to pro Betty jistější a bezpečnější.“

Ale David potřásl zamítavě hlavou.

„Nikdy neuděláš přátele z divokých koček a hadů. Indiáni jsou divoši a pohané.“

Zpozoroval Janův starostlivý výraz v obličejí a zvolal:

„Bůh žehnej tvému dobrému srdci, Jane, ale o Betty se

neboj. Budu o ni dobře pečovat a ochráním ji před Indiány."

Ale Jan věděl, že Davidův zpupný, pohrdavý a nenávistný vztah k indiánským lovcům, které měl mít za nejbližší sousedy, nemůže mu přinést nic jiného, než neustálé nebezpečí ztráty všeho, co mu patří. David byl sebevědomý a dával svou sebedůvěru okázale najevo. Nespoléhal příliš na sebe a na to, že jako bílý člověk a k tomu věřící puritán má za sebou zákon i Boha, který ho ochrání a požehná mu? Jan nemohl zapomenout na zsinalou tvář a poděšené oči Betty, když mluvila o Indiánech. V Mariettě byla v bezpečí, ale zde, po boku muže, který předem odmítal myšlenku na dorozumění š rudými sousedy, bylo všechno jiné.

Po neklidné noci, kdy mu obavy nedaly pokojně spát, probudil se Jan do svěžího srpnového rána, plného zlata a modře. Před ním ležel orosený palouk a na něm stál dobyvatel divočiny, mladý a silný, a vykládal Janovi o svých plánech. Líčil mu svůj příští domov jako vzkvétající sídlo, kde bude všeho dostatek.

„Bude to stát hodně námahy, práce a peněz," řekl. „Ale my musíme být připraveni na všechny oběti."

Janův pohled spočinul zkoumavě na jeho tváři.

„Davide, říkal jsi včera, že Bůh byl k tobě nevýslovně dobrý, když ti popřál Betty. Ale jaký k ní budeš ty? Nebojíš se přivést ji sem, do této samoty a odloučenosti od světa? Mluvíš o kráse příštího domova, a přece chceš Betty uvěznit v ztraceném koutě na samých hranicích. Přejde sem s tebou jako zpívající drozd, a za rok bude křičet hrůzou, až stín padne na dveře nebo až strom zapraská ve vichřici. Viděl jsem mladé ženy v lesních pustinách, pološilené strachem a zmučené steskem a touhou po lidech. Muži mají své úkoly a dovedou si najít společnost jiných lidí a zábavu. Ale ženy musí být stále doma. Jejich úkol není nikdy skončen. Jsou ztraceny, kdykoli je muži nechají samotné."

David naslouchal pozorně Janovým slovům. Na jeho tváři

se objevil výraz, který Jana dojal — výraz plísňeného děčka. Rozhodil rukama a řekl téměř zoufale:

„Ale tohle je nejlepší půda, kterou jsem našel daleko široko.“

„Nemysli jen na půdu, Davide. Nemysli jen na sebe a na svůj příští majetek. Mohu-li ti dobře radit, pokus se získat co nejdříve několik osadníků, kteří by tu žili s tebou a s tvou budoucí rodinou. Nic nebude pro Betty tak důležité, než aby měla blízko sousedy a viděla denně vystupovat kouř z komínů jejich domovů. A aby si tvoje děti mohly hrát s jejich dětmi.“

Pak už o tom nemluvili. Rozešli se. Jan putoval na poníku dále k horním břehům řeky Scioto a podél pobřeží jezera Erie ke Clevelandu. čekalo tam na něho několik desítek ovocných školek, které před rokem založil.

Cestou přemýšlel o Davidu Vermonovi. Měl ho rád jako hochu. Nyní se z něho stal mladý muž, tvrdý a hrdý puritán, toužící po majetku, cti a rodině. Bude s ním Betty šťastná? Vzpomněl si na slova, která mu řekla před dvěma lety, před jeho prvním odchodem z Marietty:

„Nebojím se práce v divočině. A budu mít ráda svého muže a své děti.“

Bude jí David Vernon dobrým mužem? A přemůže její strach před Indiány? A čím? Nenávisí? Se zbraní v ruce?

5

Několik dní před svatbou Davida Vermona s Betty odebral se Jan na Davidův pozemek u hranic, aby tam vysadil jablonové štěpy, které dovezl v kánoi z dobře prospívajícího sadu v Chillicothe. Byly to štěpy dobrých, ušlechtilých odrůd, odolných proti zimě i divočině.

Když Jan dorazil na místo, byl překvapen Davidovým

obrovským dílem. Chata byla zhruba dokončena a kolem celého pozemku stála pevná ohrada z těžkých kaštanových klád. Jan si dovedl představit, jakou práci dala Davidovi tato malá pevnost. Klády byly zapuštěny hluboko do země a nahoře končily ostrými hroty. Nad střechou chaty se zdvíhal komín jako kamenná bašta a na břehu řeky tulila se ke skále nad pramenem s ledovou vodou komora na mléko. David připravil i pozemky pro kukuřici a pšenici a pro malou zeleninovou zahradu.

Jan vysázel podél vnitřní strany ohrady hloh, dřín, planý svatojanský chléb, kalmie, bezinky, divoké růže a šípký. Všechny tyto keře rostly na hřebenu stráně nad pozemkem a Jan je tam vykopal a snesl dolů. Před sloupovým vchodem na verandu zastrčil do země výhonky kasty lékařské a růži z Jericha. Tu a tam zasadil jabloňové stromky tak, aby dodaly nejbližšímu okolí vzezření příští ovocné zahrady. Věděl, že po celou generaci nebudou v této oblasti trhy na ovoce. Ale příští osadníci mohou zde vypěstovat dobré druhy jablek pro sebe i pro poutníky, kterých bude každým rokem přibývat. V těchto končinách, kde půda byla levná a lidský život drahý, měly ovocné sady sloužit všem.

Jednu jablůňku vysadil pod mohutnou korunu obrovského bílého dubu a jinou posadil ke studánce. Poslední štěp, který sliboval mít nízké a rozložitě větve, zasadil přímo před chatu tak, aby po něm mohly lézt děti.

V pórovité lesní půdě, plné bohatého humusu, nepotřebovaly jabloně hnojení, jen trochu péče na zimu, a tu jim David i Betty jistě věnují. Může zde za několik let vyrůst jeden z nejlepších sadů na západní hranici.

Jan po celou dobu, co zde pracoval, udržoval venku oheň. Chtěl, aby lidé v širokém okolí poznali, že toto místo je obydleno a aby se co nejdříve stalo známé. Leželo na cestě do Piqua, blízko Velké křižovatky, kudy procházelo mnoho poutníků. Jan myslel stále na Betty, aby její budoucí domov

nebyl od začátku místem naprosté samoty a odloučenosti.

Když byl hotov s prací venku, věnoval se zdokonalování vnitřku chaty. Ohobloval prkna na podlaze. Pak připravil ohniště, postavil hranici z polen a vložil dovnitř jemnou drť a hoblovačky na zápal.

V té době měli už být mladí novomanželé na cestě z Marietty. Nákladním plavidlem se chtěli dostat do Chillicothe, kde David zakoupil krávu a koně. Z Chillicothe zamýšleli pokračovat v cestě krytým vozem podél řeky Scioto až na místo nového domova.

Bylo to jednoho večera koncem dubna, když Jan zaslechl kodrcání vozu, údery koňských kopyt o kamenitou cestu a bučení krávy, toužící po chlévě.

Otevřel bránu do ohrady, vběhl do chaty, zapálil oheň a zmizel.

Když David Vermon zastavil před chatou koně s těžkým, naloženým vozem, na kterém seděla Betty, nebylo po Janovi ani vidu. Ale hořící oheň v krbu znamenal, že je nablízku. Smluvil si s Davidem, že zde na ně počká.

Přicházela již noc, a proto David s Betty pospíchali, aby dostali co nejdříve pod střechu nábytek po tetě Mary Lake. Byla to široká postel, několik židlí, mezi nimi i houpací židle, kterou Jan tak dobře znal, stůl, prádelník a několik beden s nádobím a ostatními potřebami. Mezi nádobím byla i pečlivě zabalená porcelánová mísa na koláčky.

Betty zavěsila na okno záclonku a David rozprostřel na podlahu velkou medvědí kůži. Za chvíli bublala v kotli vesele voda.

Betty si oblékla svatební župan od paní Blennerhassetové a vyšla na verandu. Hleděla do houstnoucího šera. Řekla Davidovi:

„Jak je tu krásně, Davide. Noc je plná květů, hvězd a rosy. Ale kde je Jan? Proč nejde?“ A zavolala do tmy:

„Jane, kde jste? Čekáme na vás. Prosím, ozvete se!

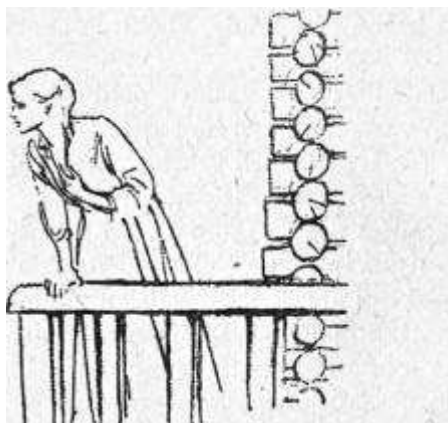
Prosím!"

Ale nikdo se neozval a její volání pohltila tma.

David obešel celou chatu a obsloužil oba koně a krávu. Když se vrátil, stála Betty ještě na verandě a chvěla se chladem.

Beze slova ji vzal kolem pasu a odešel s ní dovnitř. Pak zavřel dveře na petlici. Úzkou skulinou mezi olejovým papírem, kterým bylo okno zakryto, vnikal do hluboké, tiché tmy proužek osamělého světla.

Ve vrbách u řeky zakřičel táhle a kvílivě virginský lelek.

DOMOV NA HRANICÍCH

1

Byl osmý rok po svatbě Davida Vermona s Betty.

Zima byla velmi mírná a skončila v polovině února.

V sadech podél řeky Ohio rašilo tisíce jabloňových stromů, vyrostlých z Janových jadérek. A na severu podél řek Muskingum a Scioto zdvíhaly své korunky mladé jabluňky, chystající se rozkvést. Ovocné školky kolem Daytonu se probouzely z krátkého zimního spánku, stejně jako mladé sady podél dlouhého pobřeží jezera Erie, od Sandusky až ke Clevelandu. Zanesville se stalo známou ovocnářskou osadou a výborná jablka z Cincinnati rozvážely lodě právě tak jako mouku, cukr, rýži a sůl. Stromy, které vyrostly z Janových semen v divočině na odlehlých místech, stranou hlavních toků a cest, se rychle přizpůsobovaly svému prostředí; rozkvétaly na jaře, udivující osamělé poutníky nádherou květů, a na podzim vydávaly drobné, ale lahodné ovoce pro osvěžení těch, kteří k nim zbloudili.

Doktor Strong, který občas jezdil do Pittsburgu pro léky, nejednou prošel s Janem všechny sady mezi Mariettou a Pittsburgem. Vycvičil černocho Kitta Putnama na zručného sadaře a sám s láskou pečoval o Janův velký sad v Mariettě.

Vzmáhající se lodní doprava po Ohio umožňovala rychlou přepravu ušlechtilých odrůd štěpů, zabalených do vlhkého mechu. Jan Jadérko vyučil desítky nových sadařů, mezi nimi i několik Indiánů.

Za osm let přibýlo mnoho nových osadníků, mnoho nových usedlostí, osad, sadů i cest. Divočina ustupovala krok za kro-

kem a v osadách i osamělých farmách se začínaly projevovat první náznaky mírného blahobytu bílých lidí. Avšak mezi divoče žijícími Indiány tomu bylo jinak. Zvěře bylo čím dál tím méně. Indiáni podnikali daleké lovecké výpravy a často se z nich vraceli s nuznou kořistí, nespokojení a hladoví. Jejich děti umíraly nemocemi, způsobenými podvýživou.

Jan úzkostlivě sledoval smýšlení a náladu Indiánů. Nejednou si vzpomněl na Loganova slova, jak těžké bylo přinutit Indiány, aby se vzdali starého způsobu života.

Loganova osada Piqua byla výjimkou. Tam nebyl hlad, tam byly stodoly plné obilí a komory plné mléka a másla, na pastvinách se pásal dobře živený dobytek a Loganovi lidé měli stále co jíst. Ale všude jinde trpěli Indiáni nedostatkem životních potřeb a Logan na všechno nestačil.

Nebyl však úplně sám. Na severu, na samých hranicích Ohia, žilo několik menších polocivilizovaných kmenů, které pod vedením pohlavárů černého Jestřába a náčelníka Wyandotů chtěly nastoupit podobnou cestu, jakou před lety nastoupil Logan. Jejich náčelníci odmítali plány velkého Tecum-seha na znovudobytí ztraceného území násilím a byli ochotni uznat Bílého otce ve Washingtonu. Všechno záleželo na tom, jak těmto kmenům, střežícím severní hranice, pomůže vláda mladé republiky.

2

Ta však byla zaměstnána jinými starostmi.

Jan v zápalu pro práci, kterou konal už celé desetiletí, nemohl sledovat vývoj událostí tak, aby věděl o všem, co se dalo v zemi.

Jen občas slyšel od lidí o těžkostech, kterými procházely nově se tvořící státy, o nadějích, upínajících se k třetímu pre-

sidentu Spojených států Tomáši Jeffersonovi, i o jeho odpůrcích, pracujících proti němu a proti celé Unii.

Když se dozvěděl, že jeden z těchto vnitřních nepřátel země a odpůrce Jeffersona, plukovník Aaron Burr, který se sám chtěl stát presidentem Spojených států, zabil v souboji dlouholetého spolupracovníka Jiřího Washingtona a spoluzakladatele Unie Alexandra Hamiltona, byl rozhořčen i smuten.

Aaron Burr, dobrodruh a ctižádostivý člověk, toužící po moci a slávě, pokusil se dvakrát rozbít mladou republiku. Alexander Hamilton proti němu veřejně vystoupil a zaplatil to životem. Aaron Burr uprchl do Anglie, ale jeho zhoubné dílo zanechalo v zemi následky.

Ještě více však byl Jan Jadérko zarmoucen zprávou, že Blennerhassetovi z Kouzelného ostrova byli nařčeni ze spolupráce s Aaronem Burrem. Nechtěl tomu uvěřit. Nemohl pochopit, že by se tak šlechtí a dobří lidé, jakými byli Blennerhassetovi, mohli stát zrádci národa. Byli vypovězeni jako zločinci ze svého sídla na Kouzelném ostrově.

Později se ukázalo, kolik nevinných lidí přivedl Aaron Burr do neštěstí. Blennerhassetovi byli jedněmi z nich. Aaron Burr zneužil jejich důvěry i majetku ke svým zrádným záměrům, které se mu sice nezdařily, ale které způsobily v zemi zmatky v době, kdy Unie byla ještě slabá a měla nedokonalé zákony, nesourodé lidi a nesjednocené vedení.

Vědomí, že Kouzelný ostrov byl opuštěn, skličovalo Jana právě tak jako myšlenka na to, že neklid mezi původními obyvateli stále více vzrůstal a že celou Janovu práci ohrožovalo nebezpečí nové války.

3

Jan navštívil své staré indiánské přátele ve východním

Ohiu. Přišel k jejich táborovému ohni jednoho chladného březnového večera, kdy nízko nad lesy stál srpek měsíce.

Nejstarší z Indiánů uvítal Jana slovy: „Čekali jsme tě, Jane Jadrko. Měsíc nad lesem nám dnes řekl, že přijdeš.“ Jan se usmál.

Každý rok, když skončil zimní práci ve mlýnech a naplnil vaky novými jádry, přicházel na návštěvu do tohoto tábora, kde začalo jeho přátelství s Indiány.

Rozhlédl se po tvářích mužů, kteří k němu vzhlíželi s úctou a vážností, přijal mísu s kukuřičnou kaší a pojedl v naprostém tichu. Šónijové mlčky čekali, až dojí.

Pak se jich otázal, mají-li dost potravy do příštích žní.

Uslyšel slova, která ho naplnila zlou předtuchou.

„Náš bílý bratr ví, co se stalo se zvěří. V Alleghanském pohorí bylo od dob našich předků stále dosti lovné zvěře a na řece Muskingum byla hejna divokých kachen. Ale bílí lidé vnikli do našich lovišť a vyhubili nebo zahnali zvěř. Na severu leží země, které bílí lidé říkají Kanada. Bílí bojovníci v této zemi jsou našimi přáteli. Dávají rudým bojovníkům teplé přikrývky místo koží, dávají jim zbraně a střelivo, obilí a jídlo. Dostaneme od nich všechno, co budeme potřebovat.“

„Angličané podplácejí a vyzbrojují vaše rudé bratry,“ řekl Jan. „Budou za to žádat jejich kůže. Jestliže zaútočí na nás, Američany, budou chtít, abyste bojovali proti nám. Ale Američané neopustí zemi, kterou tak těžko získali. Budete-li bojovat proti svým nejbližším sousedům, ztratíte všechno. Vaši opravdoví přátelé jsou ti, kteří vás chtějí naučit chovat dobytek, dát vám náčiní na obdělání půdy a zrní, z něhož by vyrostlo dost obilí pro vás a vaše děti. Chov dobytka vám poskytne maso a mléko a vy budete mít náhradu za zvěř, která zmizela. Loganovi lidé nemají hlad, protože přijali způsob života bílých lidí a uznali Bílého otce ve Washingtonu. Mají dost masa i obilí a jsou spokojeni.“

Dlouho do noci jim vykládal o pokojném způsobu života.

vyplněném prací na polích, ve stájích a na pastvinách, i o radosti z úrody, kterou dává dobrá matka země.

Poslouchali ho mlčky a uctivě, s nehybnými tvářemi a s očima upřenýma do plamenů.

Když je druhého dne opouštěl, měl těžký, bolestný pocit, že se s nimi vidí na tomto místě naposledy.

4

Dvakrát do roka, zjara a na podzim, navštěvoval Jan Betty a její rodinu.

David Vermon vytvořil za ta léta ze svého domova na hranicích dobře prospívající farmu. Pracoval cílevědomě a vytrvale, rozšiřoval pozemky, obdělával pole a zakládal pastviny. Zřídil v sadě včelín a pečoval o stromy, zasazené Janem. Dařilo se jim znamenitě v dobré lesní půdě, rostly rychle a brzo vydávaly plody. Davidova farma byla jednou z nejlepších v těchto končinách.

V jeho povaze byla houževnatost sedláka, který věděl, co chce. Sousedé, kteří se usadili v blízkosti jeho farmy, přicházeli k němu na radu a vážili si ho jako podnikavého, spořádaného muže. Jeho jméno mělo dobrý zvuk odvážného, pracovitého a spolehlivého pionýra. Byl na nejlepší cestě stát se ctěným občanem mladého státu.

Betty bylo nyní čtyřicet let. Z útlé dívky stala se mladá, velmi hezká žena, matka čtyř dětí. Nejstarší, děvčátko Mary Lake, dostalo jméno po tetě z Marietty, kterou děti znaly jen z matčina vypravování. Po holčičce přišli na svět dva chlapci, dvojčata Daniel a Jonathan, a konečně třetí chlapec Jimmy, kterému byly dva roky.

Janovy návštěvy byly pro Betty a její děti svátečními dny.

Betty nikdy nezapomněla na jaro, kdy poznala Jana. Byla to

doba jejích šťastných dívčích let, kterou prožívala s dobrou a laskavou tetou Mary Lake. Nyní jako žena Davida Vermona viděla v Janovi milovaného přítele, který jí přinášel pozdravy ze starého domova a oživoval v ní vzpomínky na doby dívčího mládí.

Děti milovaly Jana rok od roku vroucněji. Nejstarší Mary Lake vzpomínala na hru, kterou si pro ni Jan vymyslel, když byla malá, a kterou pojmenovali „cestou kolem světa“. Jan si posadil děvčátko na ramena a putoval s ním kolem celé farmy, ukazoval mu krásná a zajímavá místa a vykládal mu o životě veverek, které vesele hopsaly po větvích, o broucích a hmyzu, o práci včel, o ptácích, poletujících z koruny do koruny, o květech i o zvířatech, žijících v hlubinách tajemných lesů. Vnímavé děvčátko se tak dovídalo o světě, a když povyrostlo, postoupilo místo na Janových ramenou Davidovi a Jonathanovi, kteří hru přijali stejně nadšeně jako jejich sestra.

Časem, aniž si to zvláště uvědomil, převzal Jan úlohu milovaného učitele dětí, které v něm viděly zářivý příklad.

5

Byla již noc, když Jan dorazil na koni k Davidově farmě.

Cestou našel nedaleko farmy opuštěné psí štěně. Leželo při cestě s čumáčkem přitisknutým k zemi a tiše kňučelo. Jan usoudil, že pravděpodobně vypadlo nepozorovaně z vozu některého osadníka, putujícího na západ. Nyní, když opět přišlo jaro a počasí koncem dubna bylo jasné a klidné, začaly zas po cestě kolem Davidovy farmy kodrcat vozy nových osadníků.

Jan sebral štěně, ošetřil mu bolavou tlapu a vzal je s sebou.

Měsíční světlo ozařovalo rozlehlou farmu, obehnanou kůlovou ohradou. Vrata byla zavřena. Jan zajel k řece, kde sesedl a pustil koníka, aby se po dlouhé cestě napásl na lučinatých stráních a odpočinul si. Pak přebrodil se štěnětem v rukou a s vakem na zádech mělké rameno řeky a kolem komory na mléko se lehko dostal do sadu a pěšinkou ke stavení.

Štěně, které pustil, běželo za ním a hlasitě kňučelo. Jan si vzpomněl, že má asi hlad. Vrátil se s ním ke komoře a strčil mu pod čumáček mísu s mlékem. Pes hlasitě chlemtal a za chvíli byla mísa prázdná.

Právě když zavíral dveře do komory, rozlehl se sadem Davidův rázný hlas:

„Kdo je tam?“

„Jan Jadérko.“

David mu šel vstříc s puškou v ruce.

„Podruhé raději zavolej z cesty, Jane,“ řekl poněkud podrážděně. „Jinak by se mohlo stát, že bych tě přivítal kulkou. Indiáni nám před týdnem ukradli krávu a vybrali nám maso z udírný. Zastřelím každého z nich, kdo se objeví nablízku.“

„Mají hlad a bídu. Lovná zvěř zmizela z lesů.“

„Co je mi do toho. Nebudu je krmit. Mají dost země, ať pracují jako my.“

„Nevědí, jak pracovat, Davide. Nemají náčiní ani lidi, kteří by je tomu naučili. Musíme je tomu naučit sami. Musíme s nimi mít trpělivost.“

„Nikdy nenaučíš vlka pást ovce,“ řekl tvrdě David. Pak změnil hlas a pokračoval přátelsky:

„Ale pojď dál, Jane. Betty a děti tě čekají každý den, už se tě nemohou dočkat.“

Objal kamarádsky Jana kolem ramenou a teprve pak si všiml, že za Janem běželo štěně. Shýbl se k němu a se zájmem si je prohlížel. Jan mu řekl, jak mladého psa našel.

„Jane, je to štěně pravého anglického ovčáckého psa! Jaké štěstí, žeš je našel! Chtěl jsem si právě sehnat ovčáckého psa. Pojď, ukážu ti něco.“

A zavedl Jana do stáje plné krav, kde v jednom koutě ležel velký, chlupatý beran merinoský. David ho s pýchou ukázal Janovi. Tento vzácný druh byl v Nové Anglii vysoce ceněn pro svou velmi hodnotnou vlnu. A vlna byla v té době jednou z nejhledanějších a nejpotřebnějších surovin v Novém světě, kde se chov ovcí dosud nerozšířil. Mnozí osadníci táhli s sebou tato drahocenná zvířata stovky mil, střežíce je jako své děti.

„Tenhle beran je z královského kláštera v Gaudoupe a má dlouhý rodokmen ušlechtilých předků. Dal jsem mu vznešené jméno: Maršál. S ovcemi, které dostanu příští měsíc od plukovníka Cushinga, bude mě stát víc než celý pozemek. Ale vyplatí se to, Jane. Jaká stáda ovcí se tu budou jednou pást, až vyčistíme kraj od vlků, divokých koček a Indiánů!“

Když vyšli ze stáje, Jan se zastavil a jeho ruka spočinula na Davidově rameni. Vzpomněl si na ozbrojené bojovníky, stojící v Kanadě pod Tecumsehovým velením a čekající na pokyn, aby vtrhli do této země. Nic nebylo před nimi dost bezpečné, i když osady a usedlosti byly chráněny kůlovými ohradami, puškami a hlídacími psy. Uvědomoval si to tento mladý muž, pro něhož byl jeho majetek vším?

„Davide, vyhneme se těžko válce s Anglií. Tecumseh organizuje vpád do naší země a Angličané dávají jeho lidem zbraně a jídlo. Některé kmeny s Loganem v čele jsou s námi v přátelském poměru, ale Tecumsehových bojovníků je mnohem více.“

„Generál Harrison si bude s nimi vědět rady, odváží-li se překročit hranice,“ řekl poněkud netrpělivě David. „A my mu

pomůžeme. Nepotřebujeme lízat rudochům kůži a prosit se jich, aby šli s námi."

„Víš o tom, že dvě bělošské rodiny byly vyvražděny u Sandusky? Není tomu tak dávno."

„Vím. Ale neříkej o tom Betty. Žije v domnění, že je všechno v pořádku. Udělal jsem si ze své farmy malý arzenál a všichni moji sousedé si stavějí kůlové ohrady."

„Přihodí-li se něco, nenechávej zde Betty s dětmi, Davide. Pošli je hned do Marietty."

David přikývl.

Chtěl, aby Jan šel s ním spat do chaty. Ale Jan cítil, že musí zůstat venku. Po rozmluvě s Davidem těžko by snášel těsnost a uzavřenost stěn i střechy, pod kterou spala Betty se svými dětmi klidným, bezstarostným spánkem.

Ležel pod kvetoucími větvemi mladých jabloní. Uvědomoval si, že toto šťastné hnízdo může být smeteno bouří právě tak lehce a neočekávaně jako ptačí hnízda servaná z korun vichřicí. Daleko široko kolem něho svítila stříbrně mléčná noc s vysokou hvězdnou oblohou. Sad voněl sladce a omamně a od řeky znělo tiché šplouchání vln.

Konečně usnul a měl divoké sny plné válečného křiku, divoce zkřivených tváří, tomahavků, planoucích pochodní a požárů — a když se z nich vytrhl, byl udiven hlubokým tichem a mírem, kterým dýchala dubnová noc.

6

Brzo ráno přišla do sadu Betty a po špičkách se přiblížila k spícímu Janovi. Jeho tvář byla ztrhaná a unavená. Betty mu opatrně přitáhla houni, pod kterou ležel, a když přišel David, vložila prst na ústa a zašeptala:

„Nebud' ho, Davide,"

Zanedlouho vyběhly ven děti. Betty umlčela jejich výkřiky radosti a vzrušení nad hezkým pejskem, který se vyhříval na slunci, a poslala je s tykvicovou lahví, plnou vlhkých ovesných vloček, aby nakrmily kuřata.

Přinesla si houpací židli, sedla si do ní s šitím, a tiše pracujíc, pozorovala s obavou Jana jako tehdy, když ležel nemocen před dvanácti lety v Mariettě. Jeho unavený obličej ji znepokojil.

Oči se jí zalily slzami. Uvědomila si, kolik šťastných rodin, matek s dětmi usedne toho dne pod kvetoucí stromy v sadech, které Jan založil — kdežto on zůstal sám, opuštěn a bez domova.

Janovi bylo nyní třicet šest let — a Betty věděla, že i kdyby mu bylo sto let, měl by v sobě stále něco mladého. Ale roky lopoty a samoty, stálého putování z místa na místo bez teplého krbu, roky sebeobětování poznamenaly jeho tvář i celý jeho zevnějšek.

Byl to vlastně zázrak, utěšovala se Betty v duchu, že po všechna ta léta, co chodil neozbrojen křížem krážem celou zemí, divočinami a pustinami, neupadl nikdy do vážného nebezpečí a nebyl napaden ani člověkem, ani zvířetem.

Když se Jan konečně probudil, rozhlédl se udiveně a nechápavě kolem, protíraje si oči. Vůně květů naplňovala vzduch, včely bzučely a po cestě kolem ohrady kodrcal vůz. A v houpací židli vedle něho seděla mladá žena. Nebyla to však neznámá žena, kterou kdysi hostil ve svém pittsburském sadě. Byla to Betty!

A jako v krásném polosnu zaslechl hlas:

„Ach Jane, drahý Jane, jak jsem vás s dětmi nedočkavě očekávala! Vzpomínáte si na tu noc, kdy zemřela teta Mary Lake? Tehdy jsem byla velmi nešťastná, protože jsem neměla nikoho, kdo by mi náležel a pro koho bych mohla žít. A teď mám Davida a plnou náruč dětí a vás a sad, který jste pro nás založil.“

Přinesla mu snídani a usedla k němu. Měli spolu tolik společných vzpomínek a myšlenek a toto byl jejich den!

„Betty, kdykoli vás po několika měsících znovu vidím, je mi, jako bych začínal na stráni v Mariettě.“

Betty se šťastně usmála a řekla:

„Pamatujete se, co říkal doktor Strong, když kvetla jeho jabloň? Lidé mohou stonat celý rok, ale má jabloň kvete jen jednou v roce... Tak je tomu i dnes se mnou. Je tolik věcí, které bych dnes měla udělat, ale myslím, že neudělám nic.“

Celé dopoledne pracoval Jan v sadě, ořezáváje vlky a odřené a překřížené větve tak, aby koruny stromů byly světlé, vzdušné a otevřené k slunci. Pak vzal srp, požal pod stromy trávu a přikázal Betty, aby ji neshrabovala. Tráva shnije, zmizí v čerstvé zemi, rozpadne se a dá příštímu ovoci barvivo.

„Dnes odpoledne k nám přijde společnost,“ řekla Betty. „Matky s dětmi ze sousedství k nám občas přicházejí, aby s námi poseděly v sadě. Připravila jsem pro ně oříškové koláčky, javorový cukr a čaj z kasty lékařské, kterou jste tu vysadil.“

To Jan rád slyšel. Jestliže sem chodily matky s dětmi ze sousedství, znamenalo to, že v nejbližším okolí bylo bezpečno. A Betty si mohla s ženami pohovořit o výchově dětí a vedení domácnosti a pobavit se.

„Jane, strašně ráda bych jednou zavedla děti na Kouzelný ostrov, abych jim ukázala všechna ta krásná místa, kde žili Blennerhassetovi. Víte, co se s nimi stalo?“

Jan přikývl hlavou.

„Vím, Betty, a velmi je lituji.“

„Nebohá paní Blennerhassetová,“ pokračovala soucitně Betty. „Někdy tomu ani nemohu věřit, že už není na Kouzelném ostrově. Jak jí asi bylo, když musela s dětmi opustit svůj domov? Nemyslí si o nich lidé, že skutečně měli něco společného se zrádnými činy Aarona Burra?“

„Ne, Betty. Každý, kdo je znal, lituje toho, že byli Burrem podvedeni. Ale ostrov jim stále patří.“

„Nikdy jsem se pořádně nedozvěděla, jak se ta věc vlastně stala. Víím jen to, že Aaron Burr zabil v souboji Alexandra Hamiltona a že zneužil svých přátel, než odešel z Marietty.“ „Ano. Lidé mu věřili a doplatili na to,“ řekl smutně Jan.

„Pobláznil je svými plány a dal za jejich peníze postavit loď, kterých použil k zrádným záměrům,“

„Vzpomínáte si na loď Svatou Kláru? Jak jsme byli všichni hrdi na to, když poprvé vyplula. Ti, kteří se o to nejvíce zasloužili, museli jako zločinci opustit domov, kdežto původce všeho zla, Aaron Burr, nebyl potrestán. Jaká bída!“

„Betty, co je horšího než vyhnanství?“ řekl Jan. „Blennerhassetovi museli opustit Kouzelný ostrov, ale nebyli vyhnáni ze země, a já věřím, že se vrátí, až bude dokázána jejich nevina. Ale Aaron Burr musel před zákonem uprchnout a žije v cizině, všemi opovrhován, zbaven přátel, cti a hodnosti. Skončí život v chudobě a zapomenutí. Je to dost velký trest pro sobeckého a ctižádostivého člověka, toužícího po slávě, moci a majetku, pro člověka, který se chtěl stát prvním mužem v zemi, když musí žít osamocen, nikým nemilován.“

Po chvíli zamyšleného ticha otázala se Betty:

„Jane, víte něco o tom, jaké to na ostrově je nyní? Myslím dům, pohádkový palác, jak jsme mu říkali — stojí stále?“

„Ano a vyhlíží z Belpré stejně pohádkově jako před lety. Jistý muž z Kentucky si pronajal od plukovníka Cushinga jeho farmu a dohlíží i na zámek. Přichází tam se svými lidmi každé jaro, aby zasel a sklídl úrodu. Ale od října do dubna je ostrov opuštěn.“

„Kéž by o tom paní Blennerhassetová věděla, že se někdo stará o její domov! Byla k nám tak hodná, každému pomáhala. Jak by moje děti byly šťastné, kdybych je tam jednou mohla vzít! Zde nemohou jít nikam, ani do nejbližšího lesa... ale tam, kde nejdivočejším zvířetem je veverka a kam nikdy nepřijdou Indiáni, mohly by volně pobíhat celý den.“

Betty připomněla Janovi ostrov, který byl po několik let

útočištěm všech poutníků, ocitnuvších se v nesnázích. Blennerhassetovi nikomu neodepřeli přístřeší. Nebylo to místo přímo stvořené k tomu, aby se v případě války stalo útočištěm dětí a žen, pro které nebylo dost místa v řídce roztroušených pevnostech? Místo, o které se Indiáni nikdy nezajímali a které bylo přirozeně chráněno rameny řeky?

Ale ne, ať raději k tomu nedojde, myslel si Jan.

7

David, který se před večerem vrátil z polí, začal výcvikem štěněte.

„Jaké mu dáme jméno?“ otázal se Betty a Jana. Ale ani jeden, ani druhý nepřišli na vhodné jméno. Rozhodl tedy David sám, že pes se bude jmenovat Kaprál. David měl zálibu ve vojenských jménech, a jmenoval-li se beran Maršál, bude jistě Kaprál dobrým hlídačem příštího stáda ovcí.

„Zavřu ho dnes s Maršálem do stáje, aby se spolu spřátelili. Ale vzpomněl jsem si, že Maršál je ještě venku. Podívám se po něm.“

„Večeře je připravena,“ řekla Betty, přinášeje na stůl mísu s polévkou. „Mohli bychom se napřed najíst.“

Chtěli zasednout ke stolu, na kterém bylo prostřeno jídlo, maso, doma pečený chléb, máslo a oříškové koláčky, když se náhle tiše otevřely dveře a v nich se jako přízrak objevil starý, zbědovaný Indián s polozvířecím, divokým výrazem v tváři.

Indián vztáhl ruku ke stolu obtěžkanému jídlem, oči mu vzplanuly a jeho ústa pronesla několik slov, kterým jedině Jan porozuměl:

„Jíst! Dejte mi jíst!“

„Táhni odtud!“ vykřikl David, rudý hněvem, a chopil se pistole, kterou po návratu z polí odložil na římsu krbu.

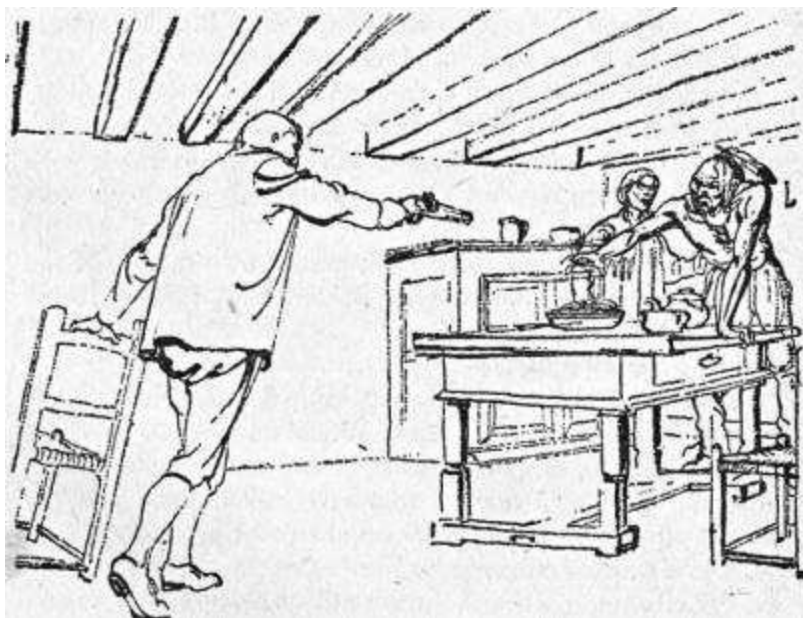
Ale Indián se nehýbal. Zíral hladově a vyjeveně na stůl.

Betty, zsinalá ve tváři a celá se chvějící, pochopila, co Indián chce. Soucit u ní zvítězil nad strachem.

„Davide, dovol mi, abych mu něco dala.“

„špinavému, opilému, línému divochovi!“ křičel David celý bez sebe. „Nikdy! Táhni k čertu, povídám! Pryč z očí!“

Jan postoupil k rudochovi. Byl to Indián kmene Šónijů — toho kmene, který mu kdysi dal krásnou lodici a přijal ho za svého bratra.

„Možná, že je opilý, Davide, ale je také hladový a nebezpečný jako vlk,“ řekl. Pak se obrátil k Indiánovi a snažil se ho slovy, pronesenými v indiánském nářečí, ukonejšit a vnést trochu světla do jeho zatemnělého mozku.

„Znám tě a ty jistě znáš mne. Jsem Jan Jadérko. Byl jsem v táboře tvých bratří. Jsem přítelem náčelníka Logana. Jdi ven na cestu a počkej tam, přinesu ti potravu ze svého vaku.“

Ale Indián, který byl hlady nepřičetný, pohlédl na Jana vytřeštěnýma nechápavýma očima, vytáhl nůž a blížil se ke stolů.

David namířil a vystřelil. Divoch zavravoral, otočil se a vy-potácel se do tmy.

Děti, probuzené výstřelem, vyskákaly z postýlek a hlasitě se rozplakaly. Betty je chlácholila, ještě celá bledá a chvějící se na celém těle.

David vynesl z komory svítilnu a zažehl světlo.

Jako v těžkém snu šel Jan za ním ven. Zavřeli za sebou dveře a chvíli stáli ve tmě, naslouchající. Nikdo z nich ne-promluvil jediného slova.

Pak se ozval z kouta ohrady táhlý, bolestný bekot zvířete.

Když přiběhli k místu, kde se přes den pásával Maršál, našli skonávajícího berana s hlubokou ránou v týle.

Několik kroků vedle na pěšině k řece ležel mrtvý Indián. Svíral v ruce zkrvavený nůž.

VÁLKA

1

Příštího jara upadli Indiáni v celé zemi do stavu těžké otupělosti, ze které bylo nesnadno je vytrhnout.

Jan se celé léto zdržoval mezi nimi, obcházel jejich osady a tábory a snažil se je vyburcovat z tupé netečnosti, dodat jim odvahy a vzpružit jejich pokleslou mysl.

Chovali se k němu stejně přátelsky a uctivě jako dříve a naslouchali u ohňů jeho slovům o mírové spolupráci, ale Jan viděl na jejich tvářích únavu, přecházející do lhostejnosti.

Pracoval horečně s Loganem, sháněje pro Indiány dobytek, pluhy a obilí. Piqua dodávala Indiánům vycvičené muže, kteří ovládali spřežení volů, zhotovovali z provazů a kůže postroje a naučili se stavět obilné boudy, ohrady podél cest a ploty kolem polí a pastvin. Ale těchto lidí bylo málo; bylo třeba několik desítek let k tomu, aby se indiánské osady změnily ve farmářské vesnice s dostatkem polí, pastvin a dobytka. Sami bílí osadníci zápasili stále ještě s nedostatkem náčiní a jenom těžce a pracně obdělávali půdu.

Nicméně když dozrálo obilí, zlepšily se vyhlídky. V říjnu před příchodem zimy obcházel Jan znovu sídliště Indiánů a zjišťoval všude lepší náladu. V severozápadní části Ohia bylo uskladněno mnohem více potravin než kdykoli předtím. Po celé léto nepřišly žádné znepokojující zprávy z údolí řeky Wabash v Indiáne, kde měl Tecumseh jeden ze svých ozbrojených táborů na hranicích státu.

V listopadu se neočekávaně strhla bitva mezi vojskem generála Harrisona a Tecumsehovými bojovníky u Tippecanoe.

Američané zvítězili. Generál Harrison využil Tecumsehovy nepřítomnosti v táboře, obklíčil Indiány a pobil přes sto dvacet jejich bojovníků. Zbytek Indiánů rozprášil po lesích.

Pittsburg se o této bitvě dozvěděl až za měsíc.

Současně s touto zprávou přišla zvěst o prudkém zemětřesení, které postihlo údolí dolního toku Ohia a Mississippi.

Tecumseh se svým výmluvným bratrem Prorokem a ostatními pohlaváry využil přírodní pohromy k tomu, aby podnítil a vydráždil pověřčivost Indiánů, vykládaje zemětřesení jako projev hněvu Velkého Ducha nad jejich nestatečností.

Tecumseh byl znám úžasnou výřečností, která přecházela až do stavu šíleného vzrušení. Jeho bojovná slova, nabádající Indiány k válce s Američany, přinesla výsledek. Lesy podél historické „Krvavé stezky“, táhnoucí se až k Mexickému zálivu, spatřily po delší době klidu opět divoké Tecumsehovy posly pomalované válečnými barvami a vyzývající všechny indiánské kmeny k válečným přípravám.

Jan byl v té době na cestě do mlýnů, ve kterých si chtěl přes zimu připravit dost jablkových semen pro příští období.

Dověděl se o těchto událostech od Indiánů, u kterých se zastavil.

Ale ke svému překvapení shledal, že Indiáni byli vzrušení méně nežli on.

„Válka nebude, dokud k ní bílí generálové z Kanady nedají pokyn,“ řekl jeden z nich. „Tecumseh sám nevykope válečný tomahavk, i když posílá posly daleko na jih k Velké vodě. Udělá to, co mu řeknou bílí bojovníci z Kanady.“

Janovi bylo jasné, že jeho rudí přátelé považují Angličany za bojovníky, kteří přišli do Ameriky dříve nežli přistěhovalci z Unie, a že plně ovládají situaci. Angličané dávali Indiánům zbraně, střelivo, potravu, pokrývky a ohnivou vodu. On jim mohl dát jen slova povzbuzení a naděje.

Noc byla chladná, téměř mrazivá a jasná. Jan spal spolu s Indiány kolem ohně. Náhle všichni vyskočili, jako by byli

probuzení naléhavým poplachem.

Země pod nimi se dlouze zachvěla.

Hvězdy zmizely a vzduch se naplnil těžkými, dusivými, sirnatými výpary, ze kterých vyšlehovaly modravé plaménky.

Pak znovu zaduněla země táhlým otřesem, jako by si zhluboka povzdychla ze spánku a protáhla se.

Stromy kolem začaly s praskotem padat k zemi. Břeh řeky se sesul a vzedmuté vlny se převalily přes louku až k indiánskému nočnímu ležení. Smečka vlků zavyla v hlubokém lese a v hrozivé temnotě se rozléhal křik zděšených říčních ptáků. Vypadalo to, jako by se celá příroda rozkládala.

Zemětřesení trvalo sotva dvě minuty. Ale krátká doba stačila k tomu, aby Indiáni upadli do stavu primitivní, kruté hrůzy a nepříčetné zuřivosti. Jan viděl kolem ohně poskakovat postavy s podivně zkřivenými údy a krvavými očima. Jako by se náhle octl v jiném světě.

Celou hodinu musel nečinně a bezmocně přihlížet divokému obřadu za usmíření Velkého Ducha a naslouchat divo-

kým skřekům. Věděl, že jakýkoli zákrok z jeho strany by Indiáni považovali za nepřátelský, urážlivý čin.

Byl hluboce otřesen. Nikdy si nemyslel, že by mohl prožít něco tak strašného. Zkřivené, znetvořené tváře se míhaly v záři plamenů a prach se zdvíhal pod patami bojovníků, kteří tančili pohanský, zběsilý tanec. Kdyby je neznal tolik let, nevěřil by, že jsou to titíž lidé.

Poodešel stranou od ohně, ulehl na zem a široce otevřenýma očima hleděl do tmy. Cítil se bezmocným.

Pak se mu náhle zdálo, že všechno zmizelo jako příšerný, těžký sen a že vidí před sebou tvář tety Mary Lake, ustaranou, ale jasnou, a že slyší její tichý povzdech: „Pamatuj na Betty.“

Nebyl pověřivý. Ale uvědomil si, že nebyl na farmě Davida Vermona celý rok.

Vyskočil, přiběhl k ohni a vykřikl:

„Koně! Dejte mi rychle koně!“

Indiáni překvapení jeho výkřikem stanuli tiše, oddychující po vysilujícím tanci. Zpočátku se zdálo, že ho nevnímají — ale pak jeden z nich odběhl do tábora a za chvíli se vrátil s osedlaným koněm.

Jan se vyhoupl do sedla, zarazil paty do slabin zvířete a zmizel ve tmě.

3

čtvrtý den večer dorazil k Davidově farmě. Dům byl osvětlen, a když stanul za dveřmi, slyšel uvnitř divoký štěkot Kaprála. Otevřel dveře a spatřil Betty, stojící u stolu, s puškou v ruce. Když poznala Jana, klesly jí ruce a zbraň z nich vypadla.

„Oh, Jane, strašně jste mne polekal. Myslela jsem, že to jsou Indiáni. Jsem pošetilá a nevím, co dělám. Jsem tu tak

sama."

Jan k ní přistoupil, uchopil ji za ruce a řekl: „Co je s vámi, Betty?"

Pohlédla mlčky na něho... a on teprve pak pochopil: Betty čekala dítě.

„David odejel před několika dny do Chillicothe. Má tam převzít na rozkaz guvernéra Meigse velení nad setninou milice."

Opřela se těžce o stůl a Jan viděl, jak se přemáhá.

„Neměl mne opustit... teď. Měl raději jít pro doktora. Ale já... já jsem nevěděla, že to přijde tak brzo."

Pák se tiše zhroutila k zemi.

Jan ji vzal do náruče a odnesl na lůžko.

„Betty, půjdu, do nejbližšího tábora a přivedu indiánskou žeňu. Nebojte sje jí. Doktor Strong říká, že indiánské ženy jsou velmi zkušené a dobré. Kaprál vás tu zatím ochrání."

K ránu se vrátil se starou, vrásčitou Indiánkou. Nechtěla zpočátku jít, až když jí Jan slíbil maso a brambory. Byla na pohled ošklivá, neupravená a nevrlá, ale když spatřila Betty, ležící tiše a odevzdaně na lůžku s bledou, unavenou tváří, zazářily její tmavé oči a ona řekla něžně:

„Dobrá squaw. Všechno v pořádku."

Jan jí přenechal péči o Betty a šel po práci. Bylo tu plno věcí, které bylo třeba udělat. Nakrmit dobytek, podojit krávy, nanosit dříví a vodu a dohlédnout na děti, aby nebyly matce na obtíž a zdržovaly se co možná nejvíce venku. Po večeri, připravené na indiánském ohni před stodolou, jim řekl o tom, že maminka čeká děťátko.

Pak uložil chlapce ke spánku do stodoly. Byli šťastni, že budou spát ve vonícím seně, a ani si nevzpomněli na své teplé postýlky.

Když usnuli, řekl Jan Mary Lake, která s ním byla vzhůru: „Půjdeme spolu na malou noční procházku, Mary Lake. Něco pěkného ti ukážu."

Pro dívku, která mohla spočítat na prstech, kolikrát byla venku za kůlovou ohradou domova, byla Janova výzva příslibem neočekávaného dobrodružství. Radostně poskočila, chytila se Janovy ruky a šla s ním. Ani se neptala, kam ji vede.

Chvilku kráčeli podél řeky proti proudu. Pak přišli k místu, kde na břehu vyrůstal nízký, hustý podrost vrb a olší s vysokým uschlým kapradím. Prošli houštinou, nezanechávajíce po sobě žádných stop. Za houštinou se zdvíhala do mírného kopce stráň, plná mohutných, věkovitých stromů.

V přírodním, vodou a hustým porostem chráněném zákoutí stála ohrada z křoví a tyčí, po kterých se vinuly provazce divokého lesního vína a jiných popínavých rostlin. Za ohradou se skrývala ovocná školka.

„Pojd, přelezeme plot,“ zašeptal Jan dívce.

Hbitě jako veverka přelezlo děvče ohradu a zastavilo se před řadami jabloňových stromků.

„O tomto místě ví jen tvůj otec,“ řekl jí Jan. „Ale mohlo by se stát, že by ve spěchu na ně zapomněl nebo že by nebyl doma, kdybyste museli s matkou náhle odejít. Víš, je to taková tajná skrýš, jako když si s bratříčky hraješ na schovávanou. Zapamatuj si dobře toto místo, Mary Lake.“

Dívka nadšeně přikývla hlavou. Co mohlo být pro ni krásnějšího a významnějšího než to, že jí Jan svěřil tajemství a pověřil ji důležitým úkolem?

4

Za několik dní, když děvčátko už bylo na světě a když indiánská stařena odešla, vrazil jednoho večera do dveří David Vermon s popelavým obličejem a planoucíma očima.

„Indiáni povstali. Lesy jsou plné vraždících tlup. Musíme ihned odvést děti do bezpečí.“

Zahalil Betty s novorozenětem do houní, uchopil ji a odnášel přes zamrzlou trávu v sadě k zátoce.

Zatímco se děti rychle oblékaly do teplých oděvů, sháněl Jan nejnnutnější potravu na cestu. Pak chytil medvědí kůži a pospíchal s dětmi za Davidem. Kůži rozprostřel na dno loďky a zabalil do ní Betty, která nebyla ještě dost silná, aby mohla sedět. Mary Lake usedla k matce a David se chopil vesel. V druhé lodici byli Jan, chlapci a Kaprál.

Padal suchý, štiplavý sníh a fičel silný severozápadní vítr. Pro Davida, který znal dobře proudy i břehy řeky, nebyla plavba ve tmě obtížná. Jan se držel těsně za ním. Skučení větru chvílemi utichalo, takže bylo slyšet jen tiché nárazy vesel do vody.

Nikdo nemluvil, nikdo se na nic neptal.

Asi po hodinové plavbě dostihli dřevěné kůlové pevnůstky v menší osadě na řece Scioto. Byla přeplněna uprchlíky z celého okolí.

Jan pomohl Davidovi vynést Betty s dítětem po příkrém břehu do válečného srubu, který stál ve středu pevnůstky. Kromě kůlové ohrady byla ještě obehnána hradbou ze silných klád a hlubokým příkopem. Ve srubu se Betty ujaly ženy a uložily ji na pryčnu.

Strávili neklidnou noc a druhého dne začal David organizovat obranu. Ujal se velení a zdokonaloval s několika muži opevnění pevnůstky. Jiní muži, ozbrojení puškami, vydali se v menších skupinách po usedlostech, kde osadníci zanechali dobytek, aby jej ošetřili nebo přivedli do válečného srubu. Jan svážel na lodích z nejbližšího okolí dobytek a potraviny. Byl jediným mužem, který se odvážil sám a beze zbraně odejít třeba i na celý den. Byl to také on, který přinášel uprchlíkům zprávy. Indiáni vypálili několik usedlostí ve vzdálenějších oblastech, ale k vraždění nedošlo.

Jednoho večera, když se Jan vrátil s několika muži z míst, kde opět zajišťovali dobytek, našel Betty bledou, tichou a

uplakanou. Děti seděly u ní, rovněž nápadně tiché. Mary Lake šla k Janovi a řekla smutně:

„Děťátko zemřelo.“

Jan pohlédl na Betty. Její rty se slabě pohnuly a z očí jí vytryskly slzy.

„David... David šel najít místo pro hrobeček.“

Vyšel ven do houstnoucího studeného soumraku hledat Davida. Našel ho opodál srubu pod velkým javorem, kde kopal jámu.

Přicházející utrpení si vyžádalo první nevinnou oběť. 5

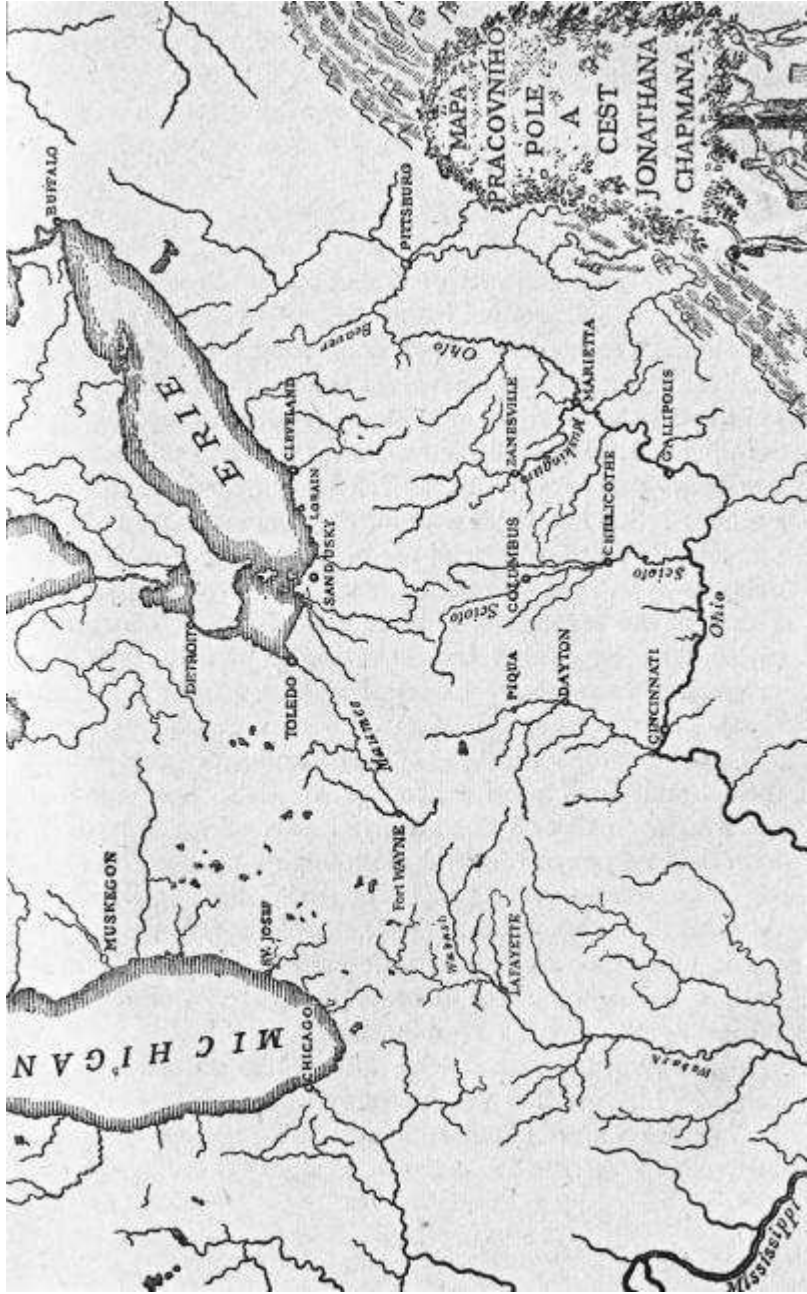
Nejbližší nebezpečí minulo a lidé se začali vracet do svých domovů.

I David odvedl rodinu zpět na farmu. Přes zimu chtěl zůstat doma a jen občas dojíždět do Chillicothe, kde bylo jedno z hlavních výcvikových středisek ohijské milice.

Jan změnil svůj plán a strávil celou zimu mezi Indiány. Neměl mnoho nadějí, že by se v příštím roce mohl věnovat sadařské práci. Počítal s tím, že v neklidné době, kdy stále hrozilo nebezpečí války, bude mít jiné, důležitější úkoly.

Těžce se ho dotkla změna, která se stala s některými dosud pokojnými, usedlými kmeny. Indiáni se hned na začátku zimy, pravděpodobně pod vlivem zemětřesení a Tecumseho-vých příprav k boji, vrátili ke svým divokým pohanským zvykům. Na mnohých místech zničili pluhy a tkalcovské stavy, které jim Logan a Jan tak pracně sehnali, snědli obilí, určené pro jarní osev, a při slavnostech a hostinách pobili dobytek.

Ale záhy toho litovali. Zima byla dlouhá, lovné zvěře málo a oni neměli co jíst.

Jan se dostal i do severních pohraničních táborů a osad. Zde našel Indiány bohatě zásobené teplými pokrývkami, střelivem, moukou i masem.

„Zrazujete své přátele," řekl jim hořce. A odmítl jakoukoliv potravu, kterou mu nabízel.

V těch těžkých týdnech se cítil často osamocen a opuštěn. Poznával, že jeho několikaletá práce pro dorozumění a mírové soužití se mu rozpadává přímo před očima. Angličané si kupovali indiánské bojovníky již delší dobu, ale nyní tak činili veřejně, majíce na své straně dobře ozbrojenou armádu Tecumsehových bojovníků.

Když nastalo jaro, stalo se něco nepředvídaného: jako na pokyn tajemného slova, neseného větrem, zmizeli náhle všichni Indiáni žijící v nejsevernějších oblastech Ohia. Opustili osady a tábory a odtáhli na západ, kde měl část svých bojových sil Tecumseh.

Jan spěchal ihned do osady Piqua k Loganovi, aby se s ním poradil. Logan měl sedm set dobře vyzbrojených bojovníků, připravených bránit osadu i americkou poštovní cestu, jdoucí na západ od osady. Když Jan viděl tyto ukázněné rudochy pod Loganovým vedením, znovu si připomněl jeho slova o závodění s časem. Za deset dvacet roků bylo by jistě takových pořádaných, dobře prospívajících indiánských osad více; běloši by si zvykli na jejich sousedství a přestali by je považovat za stálé nebezpečí. Avšak čas se nedal zastavit.

Logan byl pevně rozhodnut bojovat v případě války na straně Američanů, i když se američtí osadníci dopustili mnoha křivd a bezpráví vůči jeho soukmenovcům a často zacházeli s Indiány hůře než Angličané.

„Nemám na vybranou," řekl Janovi. „Tecumseh vede své bojovníky do záhuby. Přepadne-li tuto zemi, zanechá po sobě spoušť a zkázu a ničeho tím nedosáhne. Bílí lidé budou ještě více nenávidět a pronásledovat mé rudé bratry."

Nicméně pobyt v Loganově osadě Jana posílil a vrátil mu

ztracenou naději. Vydal se do Daytonu, odkud poslal veškeré sadařské náčiní plukovníku Cushingovi v Belpré. Věděl, že v nastávající době nebude moci pěstovat stromy a vysévat jablková jádérka...

6

Armáda, ve spěchu vytvořená na obranu Ohia, měla málo vycvičených vojáků — jen jediný pluk pod vedením generála Harrisona. Všechno ostatní byli dobrovolníci, poněkud z řad mladých osadníků — pionýrů. Ti si sami zvolili důstojníky, kteří byli ve válce stejně nezkušení jako jejich mužstva.

Milicionáři přicházeli naprosto nepřipraveni, přímo z polí a z lesů, v pracovních, obnošených šatech. Zbraně si přinesli s sebou: laciné kulovnice a pistole, rezavé muškety, ručnice, kterých jejich dědové užívali před čtyřiceti lety. Někteří měli dokonce i pušky s křesacím kamenem, posvátné památky z dob slavné revoluce a bojů za nezávislost. Z Cincinnati přijeli do vojenských ležení kováři, aby předělali tyto nevyhovující, často téměř bezcenné zbraně na použitelnou zbroj.

Tato nesourodá armáda, čítající zhruba pět tisíc mužů, měla bránit zemi proti značné přesile dobře vyzbrojených rudochů a Angličanů se zkušenými válečníky v čele, kteří jen čekali na pokyn britských důstojníků z pevnosti Malden.

Nedostatečnou výzbroj měli američtí dobrovolníci nahradit nadšením, obětavostí a statečností.

Ale místo toho ozývaly se stále častěji projevy nespokojenosti a nevole ohijských dobrovolníků, kteří marně volali po vydatnější pomoci z Washingtonu.

Washington byl však daleko, měl mnoho starostí s Angličany a příliš spoléhal na generála Harrisona, který se stal po

laciném vítězství nad Indiány u Tippecanoe národním hrdinou.

Nakonec si lidé, žijící v severozápadních oblastech Ohia, s trpkostí uvědomili, že musí svou zemi bránit sami, že si sami musí sehnat peníze a prostředky na obranu, vycvičit vlastní schopné vůdce a postavit vlastní loďstvo, které by bylo schopno ovládnout vody i břehy jezera Erie.

Jednu věc znali tito mladí pionýři dokonale: porážet stromy a zpracovávat je na stavební dříví. Celé týdny zněly sekery a pily v údolích řek a zakrátko vyrostly podél hranic dřevěné ohrady, válečné sruby, pevnůstky a záseky.

Pak přišla zpráva, že větší skupina hrdinských dobrovolníků se dostala ohroženým územím do Detroitu, jenž byl baštou jezera Erie. Zprávu uvítali osadníci jásotem a provoláním slávy. Většina dobrovolníků považovala tento čin za odvrácení bezprostředního nebezpečí války a vrátila se ke své práci. Ani ve snu je nenapadlo, že tak silně opevněné místo, jakým byl v té době Detroit, by se mohlo stát kořistí nepřítele.

Osudný omyl byl dovršen dalším neštěstím. Peřejemi řeky Maumee, která se vlévala do jezera Erie, poslali Američané transport vojenských potřeb, léků, střeliva a potravin na pomoc obráncům Detroitu. Loď se stala kořistí Britů, kteří již déle nečekali a dali příkaz Tecumsehovi a jeho pohlavárům k útoku.

Menší skupina ohijských dobrovolníků byla rychle vyslána zpět na hranice, aby bránila opevnění. Na cestě ji však přepadli a pobili Tecumsehovi bojovníci, kteří vpadli do země údolím řeky Wabash od západu.

Válka byla zahájena.

7

Jan byl v té době v Mariettě.

Město mělo vzezření vojenského tábora. Nic zde Janovi

nepřipomínalo jeho první šťastný pobyt před třinácti léty.

Teta Mary Lake byla mrtva, Betty vzdálena a doktor Strong byl narychlo odvolán do jiného města.

Jan se nedlouho po příchodu do Marietty setkal na ulici s mladým, poněkud těžkopádným a obtloustlým mužem, který se jmenoval Lewis Cass. Přišel do Marietty, aby studoval zákonodárství s guvernérem Ohia Meigsem a aby spravoval obvod údolí řeky Muskingum. Jan ho znal z dřívějších let a několikrát s ním mluvil.

Mladý muž hloubavé povahy a rozvážného slova měl v celém okolí pověst čestného, vzdělaného a jasně myslícího státníka. Byl označován za příštího guvernéra michiganského území. Zajímal se o Janovu práci, a když se s Janem setkal, rozpřel s ním rozhovor.

„Udělalí jsme těžké chyby, za které musíme pykat. Potrvá to nejméně dva roky, než je napravíme,“ řekl.

„Myslíte, že válka potrvá tak dlouho?“ otázal se ho starostlivě Jan.

Cass pokrčil rameny.

„Myslím na škody, které válka způsobí. Možná, že bude kratší, než si myslíme. Ale víte sám dobře, Jonathane Chapmane, jakou cenu má v této mladé zemi každý člověk, každé nově narozené dítě, každý lidský život. Vypálené usedlosti i osady lze obnovit, vybudovat nové, vypleněné sady lze znovu osázet, opuštěná pole znovu zorat a osít — ale utracené lidské životy nelze vzkřísit. Válka dosud nezačala v plné síle... a snad lze ještě mnoho vykonat na záchranu lidských životů.“

Upřel na Jana velké, upřímné modré oči, ve kterých se odrážely jeho jasné myšlenky, a pak řekl:

„Snad nikdo z nás nezná tak dobře tuto zemi jako vy, Jonathane Chapmane. Prošel jste jí mnohokrát křížem krážem a znáte každou její stezku, každou sebevzdálenější a sebeopuštěnější chatu a usedlost. Lidé o vás říkají, že máte zázračná

křídla, že se dovedete objevit vždycky, když vás potřebují, jako by vás přivolali svými myšlenkami. Jděte do postižených krajů, Jane Jadérko, jděte na sever a na západ a na východ a udělejte vše pro záchranu našich lidí. Já věřím, že jste k tomu určen — vy jediný — a že to dokážete."

Když kapitán David Vernon pochodoval s oddílem dobrovolníků na pomoc ohroženým hranicím, předejel ho na koni Jan Jadérko a zmizel v rozsáhlých lesích na severu.

VYZVĚDAČ

1

Mezi ústím řeky Maumee do jezera Erie a osadou Sandusky rozkládaly se rozsáhlé bažiny a močály, zarostlé křovinatými porosty a staletými pralesy.

Cestování v těchto končinách bylo velmi nesnadné. Indiáni sice znali stezky, jimiž bylo možno přejít tato nebezpečná místa, ale jejich cesty nebyly zvlášť vyznačeny, takže i zkušený chodec nebo jezdec mohl zde lehkou zabloudit a zahynout.

Ani v horkých letních dnech nevyschly bažiny a močály natolik, aby se poutníkova noha nebohla hluboko do černého bahna. Blízkost jezera Erie a četné letní spršky udržovaly pobřeží stále vlhké. Byl to domov moskytů a jiného nepříjemného hmyzu, kterému se ve vlhkém, dusném ovzduší a v hnijícím rostlinstvu dobře dařilo.

Na jih od těchto končin sídlil zcela odděleně a nezávisle na jiných kmenech nečetný kmen Wyandotů. Tito Indiáni sem přišli před lety z Kanady a měli přátelský poměr k francouzským osadníkům, kteří žili v roztroušených usedlostech v počítí řeky Maumee a na západních hranicích státu Ohio.

Jan Jadérko se k Wyandotům dostal uprostřed horkého léta, které vystřídalo neklidné jaro.

Ujel téměř dvě stě mil napříč Ohiem, nezastavuje se nikde déle, nežli kolik bylo třeba pro odpočinek koně i jezdce. Lesy byly pusté, téměř vyhladněné a horké počasí ještě zvyšovalo jejich zamlklost.

Jan se chtěl od Wyandotů dozvědět všechny zprávy, které by mu umožnily vytvořit si správnou představu o situaci v po-

hraničních oblastech a připravit plán na záchranu ohrožených osadníků.

Wyandoti v té době prokázali mnoho cenných služeb francouzským osadníkům. Řekli Janovi, že hodlají bojovat jako stopaři pro americkou armádu.

Nebyli však obeznámeni s posledními událostmi za hranicemi Ohia, kde byl Tecumsehův hlavní štáb.

„Půjdu k náčelníku černému Jestřábovi,“ řekl Jan. „Je to můj dlouholetý přítel.“

Wyandoti chvilku mlčeli. Tvářili se rozpačitě. Pak jejich náčelník řekl:

„Je mi líto dobrého bílého bratra, který se vydal na dalekou cestu na sever. Bojovníci černého Jestřába se přidali k náčelníku Tecumsehovi.“

Jan vyskočil a vykřikl:

„To není možné! Černý Jestřáb je moudrý a čestný muž!“

„Je příliš starý, než aby udržel své mladé bojovné pohlavary, kteří jsou pro válku. Dostali mnoho zbraní a střeliva od bílých bojovníků z Kanady a ukryli je na březích jezera u svého válečného tábora.“

Tato zpráva Jana velmi zarmoutila a znepokojila. Skutečnost, že nepřátelské zbraně byly dopraveny do Ohia, byla pro něho mnohem závažnější nežli zrada bojovníků černého Jestřába.

„Je-li tomu tak, jak říkáte, pak musím najít jejich úkryt a zničit zbraně i střelivo.“

„Bílý bratr přijde pozdě. Musí obejít bažiny a to potrvá dlouho.“

„Půjdu přes bažiny,“ prohlásil Jan.

Náčelník, vida jeho pevné rozhodnutí, Jana nezrazoval. Chtěl mu nabídnout doprovod, ale Jan odmítl.

„Bude lépe, půjdu-li sám. Jedna tvář se lépe ztratí a skryje před nepřítelem.“

„Bílý bratr si tedy může vyměnit koně. Naše koně znají

dobře stezky bažinami."

S tím Jan s povděkem souhlasil. S vakem praženého zrní a indiánského chleba a s malým indiánským koněm vydal se přímo k jezeru Erie.

2

Jan nikdy nezapomněl na dny, které nadešly.

Cesta bažinami a močály mu zaručovala bezpečí před Tecumsehovými bojovníky, kteří se těmito končinám vyhýbali. Věděl, že může projít, nikým nepozorován a nesledován. Na druhé straně však tu bylo stále nebezpečí, že se dostane do míst, kde mu nepomůže ani zkušený indiánský kůň.

Tři dny se trmácel a prodíral divokou spleť bažin, podobající se nezdravé džungli, nežli stanul na pobřeží jezera.

Dusný vzduch ležel těžce a téměř nepohnutě nad hustým zeleným kobercem lesů a protivné bzučení moskytů neustávalo ani v noci. Místy zapadal kůň až po břicho do černých vod

prorostlých hustými travinami. Avšak veden pudem šel stále dál a nakonec donesl Jana na písčité břeh jezera Erie.

Pobřeží bylo opuštěno a ocelově lesklá hladina jezera byla téměř nehybná.

Jan se vyhnul osadě Sandusky a utábořil se v lesním výběžku na písčitém břehu s širokým rozhledem po jezerní pláni.

Na první pohled se zdálo, že okolí jezera bylo úplně liduprázdné. Ale k večeru spatřil Jan na severu i na západě kouř vystupující z lesů.

Druhého dne začal prohledávat okolí. Věděl, že nesmí ztrácet čas a že zdánlivý klid může být kdykoli přerušen náhlým vpádem nepřátel, skrytých zatím jeho zrakům.

Jako liška plížil se obezřele pobřežními houštinami, hledaje stopy po bojovnících černého Jestřába. Ti opustili svůj tábor u Sandusky a odtáhli směrem na západ k ústí řeky Maumee.

V časných odpoledních hodinách Jan ucítil kouř. Současně zaslechl vzdálené zahřmění bouřky.

Přehnal se prudce a rychle a zanedlouho opět pražilo slunce do obrovské jezerní plochy.

Pak zaslechl Jan vzdálené hlasy a výkřiky. Prodral se

vlhkou houštinou, a když se přiblížil k jejímu okraji, spatřil před sebou velké indiánské ležení oživené postavami bojovníků. Byli pomalováni divokými barvami.

Až do pozdního večera ležel Jan v úkrytu, a teprve když nastala noc, odvážil se pod rouškou tmy dále.

Indiáni se shromáždili kolem několika velkých ohňů a Jan odhadl jejich počet asi na pět set mužů.

Slyšel zřetelně hlasy i výkřiky, kterými provázeli projevy svých pohlavárů. Podle pohybů lehko usoudil, že to byly projevy válečné. Přiblížil se k jednomu ohni a snažil se rozpoznat jednotlivá slova. Zaslechl několikrát jméno Tecumsehovo. Slova, kterým porozuměl, mluvila jasně proti bílým osadníkům a pro nadcházející boj a vítězství rudých bojovníků.

Po půlnoci, když ležení utichlo a na oblohu vyšel krvavý disk měsíce, našel Jan dobře vyšlapanou stezku k pobřeží. Šel po ní a zakrátko stanul u přístaviště v zátoce, kde byla skryta malá flotila indiánských člunů. Lodice nikdo nehlídal. Byly přivázány ke kůlům, zaraženým do břehu, konopnými provazy.

Ve svitu měsíce stříbřilo se jezero jako pohádkový prelud z jiného světa. Klid ležel na široké hladině a hluboké ticho bylo jen mírně rušeno šploucháním vlnek rozlévajících se po písčitém břehu.

Jan nevypátral zatím to, co chtěl. Wyandoti mluvili o zásobách zbraní a střeliva, které Indiáni ukryli někde na pobřeží.

Bylo pochopitelné, že náčelníci nesložili tyto zásoby přímo v táboře, aby je Indiáni nerozkradli. Zbraně byly určeny pro dobu, až nastane boj.

Úkryt těchto zásob chtěl Jan za každou cenu vypátrat.

Uplynulo několik horkých dní a dusných nocí.

Přes den se Jan skrýval v houštinách, v nocích přicházel k přístavišti a znovu prohledával celé pobřeží.

Domníval se, že úkryt nemůže být daleko od přístaviště. Zbraně sem dovezli Indiáni pravděpodobně v člunech po jezeře a jistě je daleko neodnesli.

Myšlenka, že by těchto zbraní použili proti lidem, kteří si teprve před krátkým časem vybudovali pracně své domovy, nedávala mu pokoje.

Po usilovném hledání vypátral několik záseků na stromech poblíže hlubokého zálivu. Prohlédl pozorně břeh a shledal, že byl udupán. Z toho usoudil, že lodice se zbraněmi a střelivem přistály v tomto zálivu. Záseky na stromech ho zavedly k mírnému suchému pahorku, hustě zarostlému stromy a keři. Obešel pahorek a na jeho druhé straně našel skalnatou slují, jejíž vchod byl úplně zakryt divokými keři.

Když lezl do sluje, cítil, jak mu prudce bije srdce. Hmatal kolem sebe, dotýká se zpočátku jen kamenů a země. Pak se jeho prsty zastavily u hromady studených kovových hlavní pušek. Byla to skrýš, kterou hledal!

Nahmatal v ní ještě dva soudky prachu a několik beden. Usoudil, že je v nich střelivo. Jedna bedna byla otevřená, a když do ní Jan sáhl, dotkl se lahví. Kořalka!

Když vylezl ze skrýše, svítalo. V ranním šeru se odplížil jako vlk k jezeru, kde se po probdělé noci vykoupal, a pak ulehl do křovin blízko zátoky k posilňujícímu spánku.

Příští noci potom vytahal všechny zbraně i střelivo z úkrytu a odnesl je v náruči k zátocce, kam si v předvečer přivezl jeden člun z přístaviště. Uložil zbraně i bedny se střelivem do člunu a vyplul na jezero, ne příliš daleko od břehu, aby neztrácel čas. Kus po kuse klesaly pušky i střelivo ke dnu.

Pak se vrátil do sluje, vytáhl oba soudky prachu, otevřel je a vysypal obsah do blízkého močálu. Do něho také vylil kořalku. Soudky i bednu s lahvemi uložil zpět do skrýše a opustil ji, znaven, ale spokojen.

Na východě již svítalo, když odcházel od přístaviště, kam se vrátil s prázdnou lodicí. Věděl, že se musí co nejrychleji vzdálit z těchto míst, dříve než Indiáni objeví jeho čin.

Proto, nedbaje únavy, vracel se rychle kolem Sandusky a asi deset mil na východ od této osady našel místo vhodné pro

pozorovatelnou. Odtud mohl sledovat pohyb Indiánů na jezeře i na břehu.

Zásoby praženého zrní a indiánského chleba, které mu dali Wyandoti, již téměř úplně vyčerpali. Živil se lesními ořechy, bukvicemi a jinými plody, rozhodnut neopustit toto místo, dokud nevyptává úmysly nepřátel.

4

Ve čtyři hodiny ráno zářilo již slunce nad stříbrnými plochami severoamerických jezer. Obloha se přes den pokryla bouřkovými mraky, ale k večeru se vždy vyjasnilo. Šestnáct hodin denně byl nyní Jan na stráži, pozoruje neustále jezero i zalesněné pobřeží.

Tecumsehova hlavní armáda, která se koncem června, po vyhlášení války, dala do pohybu a překročila kanadské hranice, zastavila se na poloviční cestě a zdržovala se přes léto v divokých michiganských pralesích. Když bylo počasí zvlášť jasné, mohl Jan vidět táborové ohně jako chvějící se hvězdy, odrážející se na vodách podél břehů.

Jednoho rána, nedlouho po svém odvážném nočním dobrodružství, spatřil Jan na jezeře spoustu člunů směřujících k Detroitu.

Déle již nečekal. Bylo mu jasné, že útok na Detroit započal. Tímto útokem zahájil Tecumseh otevřený boj proti Američanům.

Ještě téže noci dostihl Jan usedlosti francouzského farmáře v prostore mezi osadami Sandusky a Lorain, vzbudil ho i jeho rodinu a vyžádal si koně, lesní roh a trochu potravy.

„Indiáni obklíčili Detroit. Zažeňte dobytek do lesů a vydejte se ihned na cestu k hornímu toku řeky Scioto. Podél ní se dostanete rychle k Ohio. Varujte cestou všechny osadníky. Ať

učiní totéž, co vy. Odjíždím na východ podél pobřeží ke Clevelandu a pak na jihozápad, kde lidé nebyli dosud varováni. Nečekejte do rána, odejděte ihned."

Vsedl na koně a zakrátko se rozléhal hlubokou nocí jeho varovný signál, troubený na lesní roh.

Celý příští den se brodil s koněm vlhkým pískem a blátivými cestami podél pobřeží. Kdekoli spatřil chatu nebo farmu, všude zvěstoval varovné poselství.

„Indiáni přicházejí! Varujte své sousedy. Pošlete zprávu do Clevelandu. Zažeňte dobytek do lesů, vezměte si nejnutenější jídlo a prchejte k jihu!"

Jeho roh probouzel lidi ze spánku, jeho slova je vyháněla z chat a z domů. Opouštěli rychle své domovy, vsedali na koně a ujížděli s ranci, přivázanými k sedlům, s dětmi a ženami dolů k jihu.

Za tři dny a noci projel Jan téměř celé rozlehlé území při severních hranicích Ohia. Sta a sta uprchlíků se hnalo zděšeně k pramenům řek Scioto a Muskingum, aby se podél jejich koryt dostalo do bezpečí. Strach před Tecumsem a jeho bojovníky, kteří vtrhli do země, se změnil v paniku.

V polovině čtvrté noci, když Janův kůň byl již vyčerpán a těžce klopytal neschůdnou cestou, zaslechl Jan náhle za zády divoké, rychle se blížící výkřiky a střelné rány. Zastavil se a seskočil s koně. Spatřil záři planoucích smolných pochodní, vystupující z tmy a tančící mezi kmeny stromů. Kulka mu zasvištěla kolem hlavy. Zavedl koně do hustého vysokého podrostu. Jednou rukou ho držel za udidlo, druhou přiložil k ústům a vyrazil z hrdla válečný pokřik Šónijů. Zaslechl odpověď mnoha hrdel. Velký les byl ozářen světlem pochodní a postavy rudých bojovníků s tomahavky a puškami se míhaly mezi kmeny jako příšerné zjevení hrůzy a děsu. Bylo jich mnoho a všichni se hnali vpřed, křičíce jeden přes druhého.

Několik minut trvalo toto vzrušující divadlo. Jan mohl být každým okamžikem objeven a zabit. Ale Indiáni, kteří slyšeli

jeho válečný pokřik, považovali ho za svého bojovníka a přehnali se kolem houštiny jako divoké tornádo.

Když výkřiky dozněly a tma se opět rozhostila kolem, uvědomil si Jan dosah toho, co se stalo. Tecumsehova armáda ho předhonila, pálíc a pleníc vše, co bylo majetkem bílých lidí.

V bledém úsvitu nadcházejícího dne spatřil doutnající trosky opuštěných domů s hromadami zuhelnatělého obilí, pobitá zvířata ležící na zemi, vyvrácené ploty, rozbořené kamenné hráze a zrušené sady a políčka s obilím. Kouř požárů halil obzor a každou chvíli vyrazil z lesů nový sloup ohnivého dýmu. Nic než zkáza a zmar.

Jan si vzpomněl na Loganova prorocká slova: „Přepadne-li Tecumseh tuto zemi, zanechá po sobě spoušť a zkázu a ničeho tím nedosáhne.“ A tu se Janova sklíčená mysl obrátila k těm, na které v poslední době v zápalu svého poslání zapomněl: k Betty a k jejím dětem.

Opět se mu zjevila bledá, něžná tvář a vyděšené oči sirotka, kterého poznal před lety na stráni nad loděnicí v Mariettě. Při vzpomínce na Bettinu hrůzu a strach před Indiány vyvstal mu studený pot na čele.

Obrátil koně směrem k řece Scioto. Doufal, že podél jejího toku se nejrychleji dostane k Velké křižovatce a dále k Bettinu domovu. Ale unavený kůň neměl již tolik sil, aby nesl rychle svého jezdce. Jan se musel často zastavovat a popřát zvířeti oddechu.

Na Velké křižovatce se neočekávaně setkal s Loganem. Ujížděl na svém sametově hnědém koni, sledován dívkou jedoucí na indiánském poníku. Opustil osadu, aby zavezl milovanou dceru do Chillicothe z dosahu války. Tamodtud ji měli dopravit Loganovi přátelé dále na hranice státu Kentucky a předat synům kapitána Logana, usazeným blízko města Lexingtonu.

Když se Logan dozvěděl, kam Jan spěchá, požádal ho, aby se sám ujal dívky.

„Má žena neopustí své lidi a chlapci už jsou natolik velcí, že mohou sdílet úděl kmene. Ale Nelly jsem nechtěl nechat v nebezpečí. Ujmi se jí, Jane Jadérko, a až se ti to hodí, odvez ji do Chillicothe. Nezdrží tě, je dobrá jezdka a je statečná. Já pojedu přímo k Daytonu, kde mne čeká generál Harrison.“

„Rád ti to udělám, Logane. Ale řekni mi ještě, neslyšel jsi nic o kapitánu Vermonovi?“ otázal se Jan.

„Kapitán Vermon padl při útoku na řece Raicin,“ pravil Logan. „Byla to krvavá bitva.“

Stiskli si ruce, otec objal dceru a rozešli se.

Bylo to naposledy, kdy Jan viděl tohoto sympatického indiánského pohlavára, k němuž ho poutalo upřímné přátelství a dlouhá léta společné práce. Zanedlouho poté byl Logan zabit jako vedoucí stopařů ve službách amerického generála Harrisona.

Slunce se sklánělo k západu, když Jan dojížděl po horském hřebenu k domovu Vermonových na západních hranicích.

Ucítil kouř ze spáleniště a za chvíli spatřil kamenný komín čouhající z hromady dohořívajících trámů.

To bylo vše, co zůstalo z Davidovy krásné, prospívající farmy.

ZACHRÁNCE UPRCHLÍKŮ

1

Jan stál chvíli jako omráčen.

Celou cestu měl obavu o Bettin domov. Myšlenka na to, že je sama, bez muže, ho skličovala. Ale pohled na spáleniště byl tak příšerný a hrůzný, že mu tuhla krev v žilách.

Pobídl koně a jako divý se hnál kolem doutnajících trosek k řece a podél břehu k místu, kde se skrývala ovocná školka. Nelly na svém koníku mu sotva stačila.

Z houští, kterým se před několika měsíci prodíral s malou Mary Lake k tajnému úkrytu, vyrazil náhle Kaprál a s bláznivým štěkotem se vrhl k Janovi.

Jan zarazil koně, seskočil a pustil ho, aby se napásl na blízkých travnatých stráních. Pak běžel za psem, až stanul před hustým, zarostlým plotem. Přitiskl tvář k listnaté ohradě a zvolal:

„Betty! To jsem já, Jan! Jste tam?“

Zaslechl něco jako lidský hlas, smíšený s žalobným povzdechem.

„Přijdu hned, Betty!“

Několik kroků od něho, těsně u ohrady, ležel mrtvý Indián s prokousnutým hrdlem. Jan ho rychle odstranil, aby ho Betty nespátřila, vrátil se pro Nelly a pomohl jí přelézt ohradu.

Nemusel jí nic říkat. Viděla vše a její mlčenlivá tvář měla výraz smutného soustředění.

Betty se choulila s dětmi v zadním rohu ovocné školky ve skrýši, podobající se živé, zelené jeskyni. Divoká réva zde vytvořila přirozený úkryt, skrytý pohledu.

Jan viděl z bezbarvého, ztrhaného obličje jen oči, upírající se k němu jako dvě smutné hvězdy z bezedné hloubky temnoty. Ale pro děti bylo indiánské děvče hotovým zjevením milosrdného rozptýlení v jejich vyděšené samotě. Nelly v šarlatové sukni, modré blůze se stříbrnými knoflíky a v krásně propracovaných ozdobných mokasínech ze srnčí kůže vyhlížela jako neskutečný přelud.

„To je Nelly, dcera náčelníka Logana,“ řekl Jan. „Svěřil mi ji a sám odejel na pomoc generálu Harrisonovi.“

Přátelské, zvědavé i obdivné pohledy dětí pozdravily opuštěné indiánské děvče.

Nelly stála tiše vedle Jana. To, co se událo, nemohlo na bílé lidi působit jinak, než vzbudit v nich ještě větší nenávisť k její rase. S nehybnou tváří hleděla na ty, kteří se pro nej-bližší dny měli stát jejími ochránci i přáteli.

Malá Mary Lake k ní přistoupila, přitiskla růžový obličej k její bronzové tváři a řekla:

„Nemám sestru, jen bratry. Bud mou sestrou, Nelly.“

Vzala ji za ruku a odvedla ji do skryše, kde na houních seděly ostatní děti.

Jan s Betty poodešel, aby děti neslyšely jejich rozhovor, a řekl:

„Nesmíme tu dlouho prodlévat, Betty. Musíme odvést děti do bezpečí.“ Přikývla hlavou.

„Nezbylo nám nic, jen holé životy,“ řekla tiše. „Všechno ostatní je pryč.“

„Na to teď nemyslete, Betty. Myslete jen na záchranu svých nejdražších.“

„Je to zlé, Jane?“ otázala se.

„Detroit padl. Tecumseh vpadl od severu i západu do země.“

Čtěla se ještě zeptat: Co je s Davidem? Ale neodvážila se otázku vyslovit. Zažila již příliš mnoho. A těžko by snesla více.

„Lituji, že jsem přišel pozdě, Betty,“ řekl Jan. „Povězte mi,

jak se vše přihodilo."

„Na Indiány mě upozornil kouř. Viděla jsem hejna divokých holubů, prchajících zděšeně k jihu. Kaprál zběsile štěkal a pobíhal kolem farmy jako divý. Pustila jsem dobytek a Kaprál ho zahnal do lesů. Bylo to hrozné, Jane... byla jsem s dětmi sama a nevěděla jsem, co dělat, kam jít. Ale Mary Lake mi řekla o tajné skrýši v ovocné školce a to byla naše záchrana. Mary Lake tam odvedla děti a já honem sehnala trochu jídla a pospíchala jsem s Kaprálem za nimi. Slyšela jsem blížící se křik... a pak jsem spatřila, jak vyšlehl z našeho domu sloup ohně a dýmu."

„Kdy se to stalo?"

„Včera. Když Indiáni zapálili farmu, začali se shánět po nás. Jeden Indián se dostal až k ohradě školky, ale když ji chtěl přelézt, Kaprál..."

„Vím," řekl Jan. „Kaprál je dobrý pes."

Mlčky hleděli do houstnoucího šera a naslouchali temnému hučení vody.

Konečně řekl Jan:

„Vraťte se k dětem, Betty, a pokuste se trochu vyspat. Po půlnoci vás vzbudím a vyrazíme."

2

Jan věděl, že Betty těžko usne. Měl však přesto po všech strašných chvílích nejistoty pocit úlevy. Byl zde a mohl chránit Betty a její děti. Šel k řece do zálivu, aby se přesvědčil, zda je tam loď. Byla dobře ukryta v hustém vrboví.

Nyní, když měl za sebou dlouhou cestu napříč Ohiem, upínala se jeho mysl opět k nejbližší budoucnosti. Válka zuřila všude kolem a nikdo nevěděl, kam až se rozšíří. Jan měl na mysli jedno místo, o kterém věřil, že je bezpečné: ostrov Le

Beau, kde poprvé slyšel o Loganovi a kde se setkal s dobrými lidmi.

Avšak kouzelný ostrov byl daleko a mezi ním a vypálenou farmou na hranicích ležely divoké lesy, plné Tecumsehových bojovníků.

Rozhodl se, že odveze Betty a její děti do kůlové zahrady na řece Scioto, kam utíkali před rokem s Davidem Vermonem. Byla to nejbližší pevnůstka v okolí.

Prozkoumal pobřeží řeky i její okolí, a zjistiv, že všude je klid, vrátil se k úkrytu ve školce. Betty seděla venku. U nohou jí ležel Kaprál.

„Nemohla jsem usnout," řekla tiše. „Ale děti spí a Nelly také."

„Je mi líto, že je musím vzbudit. Ale nemůžeme čekat do rána. Plavba ve dne by nebyla dost bezpečná."

Pohlédla na něho a Jan viděl, jak se jí vlhce zaleskly oči.

„Teď je mi už lépe, když mám vás, Jane."

Vzala jeho ruku do své a vzrušeně ji stiskla.

„Bude zase dobře, Betty," řekl. „Ne hned, nějaký čas to potrvá, ale pak..."

Tu si vzpomněl, že David Vermon je mrtev, a další slova mu uvázla v hrdle.

Ne, nemohl jí to říci, i když věděl, že to tuší.

Pohládl ji lehce po vlasech a řekl:

„Je čas k odchodu, Betty."

Vzbudili děti. Když vyšla z úkrytu Nelly, řekla Betty setrně:

„Má drahá, takhle nemůžeš jít. Dám ti jiné šaty."

Většina lidí, žijících v lesích, neměla jiný oděv nežli jedny skromné, obnošené a často vyspravované pracovní šaty. Krásný, barevný oblek dívky nenáviděné rasy mohl vzbudit hořké pohoršení a zuřivost uprchlíků. Betty pomohla dívce převléci se do jednoduchých lněných šatů a obyčejných bot a ukryla její krásný indiánský kroj do uzlíčku, který si Nelly

mohla nést na zádech.

Jan je všechny naložil do lodice a odrazil od břehu.

Ještě před svítáním přistáli u kúlové pevnosti, která se už jednou stala jejich útočištěm.

Osada byla vypálená, ale pevnůstka, střežená ozbrojenými muži, stála nedotčena na mírném návrší.

Mnoho Udí odešlo do Chillicothe ještě před příchodem Indiánů, ale bylo stále dost těch, kteří sem přicházeli ze všech stran. Na cestách vedoucích k pevnůstce stály hlídky a pomáhaly uprchlíkům dostat se rychle do bezpečí.

Ale Jan brzo shledal, že toto přeplněné místo by se lehkou mohlo stát krvavým hřbitovem, kdyby na ně Indiáni ve větším počtu podnikli útok. Proto přeplul lodicí na druhý břeh a hledal v hustých bažinatých porostech vhodné chráněné místo pro tábor. Prodíral se spleť divokého vína a trnitých křovisek, která tvořila černou, téměř neproniknutelnou džungli. Konečně našel mírný travnatý svah, chráněný hradbou hustého porostu.

Na toto místo odvedl Betty a její děti s menší skupinou uprchlíků a přikázal jim, aby zde v tichu vyčkávali, dokud se nevrátí.

Když se vracel do pevnůstky pro další uprchlíky, zaslechl z lesa vzdálený divoký pokřik Indiánů. Leh si na cestu, přiložil ucho k zemi a rozpoznal dunivé údery koňských kopyt a kodrcání vozu. Přivolal několik ozbrojených mužů a běžel s nimi k lesu, odkud vyrazili v divokém úprku koně s vozem. Na voze seděl mladý Herman, jeden z Davidových sousedů, se

svou ženou. Jan zastavil koně a zvolal:

„Hermane, běž se ženou k řece a počkej na mne u lodice.“

Vypřáhl koně a šlehl je bičem, který vzal Hermanovi z ruky. Koně utíkali k pevnůstce, odkud již vybíhali další ozbrojení muži.

V té chvíli se k nim blížil od lesa hlouček křičících Indiánů. Naštěstí jich nebylo mnoho. Když spatřili ozbrojené muže, rozprchli se a zmizeli v lese.

3

V té době přiběhl do ležení uprchlíků na druhém břehu řeky Kaprál s košíkem v hubě. Betty našla v košíku malé děťátko, zabalené do houně, a v šátku trochu javorového cukru.

Malý siroteček, kterého pravděpodobně nešťastná matka v posledním okamžiku svěřila osudu a náhodě a kterého ukryla v koši někde v křoví, byl živ a zdrav. Betty vyňala dítě z koše a přitiskla je k ňadrům. Její vlastní osud k ní promluvil po létech v podobě neznámého batolátka.

„Musíme najít ženu s děťátkem, která by mohla dát tomuto nebohému sirotkovi mléka,“ řekla. Pak si vzpomněla na Kaprála, zavolala ho k sobě, pohladila ho po hlavě a řekla:

„Běž, Kaprále, a přižeň krávy.“

A Kaprál rozuměl. Kolikrát hnal svým štěkotem krávy z pastvy, když mu to přikázal jeho pán nebo paní. V okolních lesích se všude potuloval dobytek, vyhnaný z opuštěných a vypálených farem a hledající pastvu. Pes odběhl a asi za hodinu se vrátil. Hnal před sebou dvě krávy s plnými vemeny.

Dva dny a dvě noci leželi uprchlíci v tomto skrytém táboře. Každou chvíli přiváděl Jan s ostatními muži nové rodiny; travnaté ležení bylo brzo přeplněné.

Mnozí z těchto lidí měli rozdrásané, bolavé a oteklé nohy.

Jan se obával, že nebudou s to vydat se na dalekou cestu. Tu zakročila Nelly. Indiánské dívky jejího věku znaly od svých matek léčivou a hojivou sílu různých bylin a také Nelly se seznámila s tímto domácím lékařským uměním. Obcházela tiše uprchlíky, omývala jim rány a odřeniny a obvazovala je chladivými listy léčivých rostlin. Betty vystříhala a ušila z několika houní měkkou obuv pro ty, kteří nemohli jít bosí.

Více než dvě stě lidí dalo se třetí noc pod Janovým vedením na pochod hlubokou úžlabinou kolem bystriny vroubené mohutnými vodokleny.

Jan kráčel v čele dlouhé karavany mužů, žen a dětí, lidí, kteří ztratili domovy a svěřili holé životy divoce zarostlému muži s hustými, tmavými vlasy, splývajícími až na ramena, s vychrtlou, asketickou tváří a s očima planoucíma jako dva obětní ohně.

Celé léto neměl Jan možnost pečovat o sebe a o svůj zevnějšek a stálé napětí poznamenalo jeho tvář hlubokými vráskami na čele i v tvářích. Udržoval se při životě spíše silou ducha a pevné vůle nežli potravou. Jeho šat byl rozedrán; kalhoty se mu tak roztřepily, že uřezal spodní část nohavic, a jeho zjizvené, oteklé nohy byly holé až po kolena.

Noc co noc postupoval průvod uprchlíků pomalu vpřed zalesněnými hřebeny, houštinami a údolními bažinami, bludišti divokých křovin, které drásaly nohy do krve. Muži nesli na ramenou malé děti, podporovali unavené, klopýtající ženy, zatímco Jan využíval každou chvíli oddechu k tomu, aby obešel dlouhý zástup a povzbudil uprchlíky.

Ve dne tábořili na chráněných místech, zarostlých divokým lesním vínem. Občas zaslechli v dálce výkřiky indiánských hord a spatřili sloupy dýmu. Každý den našli nové lidi, schované ve skrýších, kteří se k nim přidávali, takže jejich počet stále vzrůstal.

Hlad jim šel v patách“ i když v lesích bylo dost zvěře. Z lesních ovsů volaly křepelky a hejna vodních ptáků poletovala

nad vodními toky; ale uprchlíci se obávali střítet z pušek a péci maso na otevřených ohních. Jen v nejnútnejších případech mohli na malém ohni upéci trochu brambor nebo zrní, které našli v několika opuštěných, Indiány přehlédnutých chatách.

Krávy, které přihnal Kaprál, udržovaly svým mlékem při životě nejmenší děti.

Ve dne, když unavení poutníci odpočívali a spali, vydal se vždy Jan s několika muži na výpravu za potravou. Sbírali plané ovoce a jedlé bobule, trhali dozrávající lesní oves a vykopávali jedlé kořeny lilí.

Skupina procházejících Udí vzrostla dlouhým pochodem na malou armádu; každý nový přírůstek zvyšoval utrpení a nebezpečí všech. Jan se čím dál tím víc vysiloval starostmi o udržení pořádku a dobré myslí.

Pout' se značně prodlužovala tím, že noční pochody musely být pro únavu a špatný tělesný stav některých uprchlíků neustále zkracovány. Nelly měla přes den stále plné ruce práce s ošetřováním raněných a nemocných. Mary Lake jí vydatně pomáhala. Mezi oběma dívkami vzniklo tiché, hluboké přátelství, které nejvíce těšilo Betty. Když viděla, jak její dcera obětavě a obratně pomáhá indiánské dívce, vzpomínala na tetu Mary Lake a tyto vzpomínky jí přinášely uklidnění i víru v lepší život.

Poslední noc šli jen několik málo hodin a často odpočívali. Většina žen už byla úplně vyčerpána a také děti těžko snášely útrapy posledních dní, zvláště když pily stále jen kravské mléko. Jan obcházel kolonu, často se zastavoval, čekaje na opozdilé pln obav, aby nezbloudili nebo nezůstali vysílení ležet, a neustále pobízel unavené a klesající.

„Odvahu, přátelé! Blížíme se k cíli!"

Sám byl již krajně vyčerpán, ale nepřipouštěl si to.

Konečně přešli poslední hřeben a sestupovali dolů k řece. Když vyšli z lesů na otevřenou plochu luk, zazněla náhle před nimi v temnotě střelná rána.

Stanuli jako přimražení. Pak se ozvalo vzlykání poděšených žen a pláč dětí. Jan, který stál vpředu, zíral do tmy a s utajeným dechem čekal, co se stane.

„Kdo je tam?" zazněl silný hlas ze tmy, halící osadu Belpré.

„Jan Jadérko s uprchlíky."

Ozval se dupot a za chvíli stanul před Janem muž s puškou v ruce. Objal Jana a řekl: „Bůh s vámi, Jane. Kolik lidí máte s sebou?" Byl to mladý Waldo Putnam, který zde měl noční hlídku.

„Na tři sta," řekl Jan.

„Proboha!" vykřikl mladý muž. „Tři sta uprchlíků! To je

celá armáda! Kam vás uložíme? Všechny domy v Belpré jsou až pod střechy přeplněny uprchlíky. Máme dost jídla, ale nemáme přístřeší."

„Je někdo na kouzelném ostrově?"

„Nyní ne. Nájemce se svými lidmi utekl do Kentucky, hned jak přišly první zprávy o bojích s Indiány."

„Dobrá. Utáboříme se na dolní části ostrova," prohlásil Jan. A dal pokyn k dalšímu pochodu.

Lidé, kteří mezitím posedali nebo si lehli, kde se dalo, opět povstali a namáhavě se vlekli dále.

Šli nyní loukami podél polí, na kterých ve tmě tichounce šumělo obilí. Jak dlouho už necítily vůni klasů a neslyšeli jejich mírný šelest! Muži zdvíhali unavené hlavy, konejšili plačící a naříkající děti a objímali ve tmě své ženy, dodávající jim odvahu k překonání posledního úseku mučednické pouti.

Pak ucítily všichni ze sadů sladkou vůni dozrávajících jablek a tma kolem nich přestala být strašná, cizí a nepřátelská.

4

Brzo po půlnoci probudilo dům plukovníka Cushinga zuřivé bouchání na dveře a volání, které znělo v noční tmě jako úpěnlivé výkřiky o pomoc.

Obyvatelé domu vyběhli se svítilnami ven a našli přede dveřmi ležícího muže s bledým, vyhublým obličejem, do kterého padaly divoce dlouhé, nepěstěné vlasy. Měl zavřené oči, ale dýchal.

Paní Cushingová mu posvítla do tváře a vykřikla:

„Můj Bože, to je Jan! Jan Jadérko!"

Za chvíli přišel Jan opět k sobě. Omdlel únavou, vyčerpáním a hladem. Paní Cushingová mu vnutila pohár teplého mléka, a opírajíc mu hlavu, otázala se:

„Co se přihodilo, Jane?“

Vzchopil se, vyskočil a zvolal:

„Tam... na břehu čeká tri sta uprchlíků, smrtelně unavených a hladových. Pomozte jim na ostrov!“

Lidé vyběhli z domu, probudili sousedy a za chvíli se tichá noc změnila v změť hlasů, v dupání nohou a v prudké údery vesel do vody. Všichni spěchali na břeh jako včely vylétnuvší z úlů, mezi nimi obrovská postava černocho Kitta Putnama, který se hnál mezi prvními.

Až do svítání trval převoz uprchlíků na ostrov. Celá osada Belpré byla vzhůru. Děvčata v lehkých letních šatech pobíhala na písčitém pobřeží a pomáhala unaveným ženám a dětem vylézat z přeplněných lodic. V obavě, aby některý z Tecumsehových bojovníků, proniknuvších nepozorovaně až sem, se neskrýval někde nablízku, byly po celém pobřeží rozestaveny stráže.

Rodiny se ve skupinách uložily k spánku. Vysílení uprchlíci spali až do poledních hodin. Pak se najedli a spali zas dál, až do večera, a po večeri zas, neboť spánek v poslední době nejvíce postrádali.

Všichni tito lidé z nejrůznějších končin ohijských lesů, kteří viděli zblízka smrt a prožili hodiny hrůzy a zoufalství a po nich dlouhé dny a noci strádání a útrap, leželi nyní klidně na malém kousku země, vděčice za záchranu Janu Jadérkovi.

5

Nádherné barvy podzimu planuly proti stříbrně modré obloze. Údolí řeky Ohio svítilo a zářilo indiánským létem a v sadech, táhnoucích se na míle cesty kolem Belpré a Marietty, ležely na hromadách jablka všech oblíbených druhů. Byly tu červené srdcovky, zlaté pepiny, brunatky i rambosy a mnoho

jiných. Doktor Strong, který se opět vrátil do Marietty, obcházel s Janem a plukovníkem Cushingem úrodu, jakou dosud Ohio nepamatovalo.

Plukovník Cushing cvičil nyní každý den několik hodin nováčky, aby, jak říkal, „dostal tato mláďata do formy“ a mohl je poslat generálu Harrisonovi.

Jan Jadérko uvažoval o odchodu, neboť se blížila doba podzimní setby. Chtěl být co nejdříve zpátky, aby mohl obnovit zpusťosené školky a sady.

Věděl, že nadcházející údobí bude pro něho zvlášť těžké. Musel se připravit na to, že bude celé měsíce sám v divoké samotě, bez přístřeší a ve stálém nebezpečí, v jakém se dosud snad nikdy neocítl. Vlci se opět rozmnoží a budou útočnější. A zdivočelí Indiáni ze severu ani po válce všichni neodejdou. Někteří z nich se budou skrývat a potulovat v lesích a žádný běloch nebude před nimi v bezpečí. Jan nenajde přístřeší ani u bílých osadníků, ani v indiánských táborech.

A přece zahořel nadšením, když mu plukovník Cushing jednoho dne oznámil, že jeho sadařské náčiní je již na cestě z Cincinnati.

Nyní měl vykonat už jen jednu, poslední povinnost: postarat se o Nelly Loganovou, aby se šťastně dostala na hranice státu Kentucky, kde na ni už netrpělivě čekal Dick Logan. Napřed s ní chtěl jet sám, ale pak se rozhodl, že ji svěří Kittovi Putnamovi, který znal dobře cesty a byl výborným jezdcem. Kittova mohutná postava i naprostá spolehlivost poskytovaly záruku, že bude indiánské dívce nejlepším průvodcem.

Jan věděl, že osadníci v poříčí Ohia se nyní dovedou už sami postarat o ovocné školky a sady. Sady kolem řeky Ohio se staly ovocnou komorou celé severní Ameriky a jejich vĕhlas se brzo rozšířil i za moře.

Jan nyní opět myslel na práci v opuštěných a neosídlených končinách země. Nemusel se již obávat o osud uprchlíků, které přivedl na kouzelný ostrov. Ujali se jich jejich známí z Belpré a

Marietty i z okolí jim poskytli jim přístřeší přes zimu. A o sirotky se postaral na ostrově plukovník Cushing.

„Jsme všichni vašimi velkými dlužníky," loučil se s Janem plukovník, „za všechno, co jste udělal pro tuto zemi a její lid. Nevím, jak vám jednou odplatíme vaši obětavost. Snad ji ani nelze odplatit."

„Chcete-li mi v něčem pomoci, plukovníku, dejte mi dobrého koně, pokrývku a vak s jídlem. Až se všichni vrátí na místa, kde dříve stály jejich domovy — a já doufám, že to bude brzo — byl bych rád, kdyby tam našli kvetoucí stromy a obnovené sady. Musím je předejít a připravit půdu pro jejich návrat."

„Bude to nebezpečné, Jane. Válka stále ještě trvá a její následky hned nezmizí."

„Nebudu trpět a Indiáni mne nebudou obtěžovat. Najdu k nim zase cestu. Jabloňová ratolest na uzdě mého koně mne všude ochrání."

Stiskli si ruce a rozloučili se.

6

Ale byla tu ještě Betty.

Vyplnilo se jí to, po čem toužila: její děti poznaly kouzelný ostrov. Ale za jakých obětí! David byl mrtev, domov zničen a ona tu zůstala sama s dětmi. Nejstarší Mary Lake bylo sotva deset a nejmladšímu Jimymu nebyly ještě čtyři.

Děti byly na ostrově velmi šťastné. Celé dny si hrály na písčitém pobřeží, pobíhaly v hájích nebo sbíraly lískové oříšky. Plně vychutnávaly volnost pohybu a k matce přicházely jen v době jídla. Jinak je téměř celý den neviděla.

Betty s ostatními ženami již po několik dní stříhala a šila prádlo pro vojáky. Byla ve smutku, přepadlá a bledá. Něco z

jejího mládí jako by navždy odešlo. Zůstala však pevná a odhodlaná.

Seděla na kládě u tábořiště, s bradou opřenou v dlaních. Jan si znovu uvědomil, že ji bude milovat navždy, ať bude kdekoli.

Přisedl a zeptal se s teplou účastí v hlase: „Unavena, Betty?”

„Myslím na všechno, co musím udělat, Jane. Sama.“
„Vrátíte se do Marietty?”

„Ano. Až přijdou deště, dříve ne. Chci tu být s dětmi tak dlouho, jak to jen bude možné. Jsou zde tak šťastné! V Mariettě zůstaneme jen přes zimu.”

„A potom?”

Obrátila se k němu a řekla:

„Potom se vrátíme tam, kam patříme a odkud jsme museli utéci. David by těžce nesl, kdyby jeho děti vyrůstaly v cizím domově, závislé na cizích lidech. Jeho přátelé mi pomohou obdělat půdu a sehnat dobytek. Mladý Herman, kterého jste zachránil, převezme ode mne nějakou půdu a bude mi za to pomáhat. Sama bych na všechno nestačila. Bude to těžké, Jane, pro mne i pro děti, ale já nemohu jinak. Potrvá to dlouho, než se zas ze všeho vzpamatujeme... a náš domov už nikdy nebude tak krásný...”

„Bude zas krásný, Betty. I já se vrátím tam, kam musím. Zítra odjízďím.”

Vykřikla zármutkem i hrůzou:

„To přece neuděláte! Válka ještě neskončila. Ztratila jsem Davida — mám snad ztratit i vás?” Vzal ji za ruku a řekl mírně:

„Nemohu čekat, Betty. Pamatujete se, jak jste mě kdysi chtěla zdržet v Mariettě k vůli paní Blennerhassetové? Já se nesmím nechat nikým zdržovat. Život může být dlouhý jen pro ty, kteří nechtějí žít pro jiné. Ale je krátký pro každého člověka, který nemyslí jen na sebe, a stále poznává, co všechno by měl vykonat. Musím ještě letos zachránit to, co lze zachrá-

nit. Je toho mnoho. Příští rok už jistě bude po válce a lidé se budou vracet. Je třeba udělat vše, aby jejich návrat nebyl nešťastný a beznadějný."

Dívala se na něho s obdivem v očích. Její tvář oživila lehkým ruměncem.

„Dodává mi to tolik odvahy vidět vás, Jane, a slyšet vaše slova. Nikdy dříve jsem nechápala, proč stále někam odcházíte, proč vyplňujete celý svůj život neustálým loučením. Ale nyní to začínám chápat. Život bez obětí je prázdný. Vy jste jej dovedl až po okraj vyplnit službou a obětí."

„I vás čeká mnoho úkolů, Betty."

„Vím. Je tolik věcí,~které chtěl David udělat. Chtěl upravit pozemek pro školu, chtěl vyčistit lesy od vlků, založit pastviny a chov ovcí, chtěl poslat chlapce, až vyrostou, do Marietty na studia, chtěl udělat vše, aby příští generace mohla žít lépe, aby neupadla zpět do surovosti, hrubosti a netečnosti."

„Drahá Betty, nebudete nikdy sama, dokud..."

Pak se zarazil, vstal a dodal:

„Nikdy jsem od vás neodcházel s myšlenkou, že vás už neuvidím. Při každém odchodu se vždy těším na návrat a na shledání. Jak jinak bych vás mohl opustit?"

Porozuměla mu a stiskla mu dlouze a pevně ruku.

V ZEMI JEZER A PRÉRIÍ

1

Několik let po válce s Angličany, která skončila na Štědrý den roku 1814, nastala nová etapa stěhování a osidlování jezerní země Michigan.

Zatímco břehy Ohia a jeho hlavních přítoků vroubila čím dále tím více rychle rostoucí města a osady a poříční plavba se rok od roku rozmáhala, zůstávaly severní hranice státu stále ještě řídky obydleny.

Teprve po roce 1825, po skončení stavby kanálu, který spojil řeku Hudson s jezerem Erie a tím i Nový York s Bufallem v délce tří set šedesáti tří mil, došlo k novému přílivu obyvatel do těchto končin.

V dějinách osidlování Západu měl téměř celé půlstoletí kanál Erie podobný význam jako řeka Ohio.

Proudy přistěhovalců putovaly touto novou vodní cestou; ještě větší význam měl kanál pro dopravu zboží z přístavů na Atlantském pobřeží do vnitrozemí i zpět. Potkávaly se tu parníky a plavidla všech druhů s náklady potravin, soli, javorového cukru, mouky, rýže, třísla, hospodářského náčiní a předmětů denní potřeby, sirény houkaly a lidé v přístavech nadšeně pozdravovali lodníky, kapitány i vlajky mladé republiky, vlající na předních. Vodní cesta spojila pobřežní státy s úrodnými kraji kolem Toleda a Detroitu, kde se rozprostírala nová zaslíbená země.

Přistěhovalci, spěchající do těchto krajů, měli značně lepší podmínky cestování nežli jejich předchůdci před čtvrtstoletím.

při osidlování Ohia. Z velkých clevelandských loděnic vy-

cházela stále nová a dokonalejší plavidla a rozsáhlé jezero Erie stalo se po skončení války s Angličany a Indiány bezpečnou vodní cestou. Rok 1825 zapsal se do historie mladé země ještě jinými významnými událostmi: byla dokončena důležitá strategická a obchodní cesta cumberlandská do Wheelingu, ležícího v severním cípu Virginie, a Ohio navštívil starý, téměř sedmdesátiletý francouzský generál de La-fayette, veterán americké revoluce a hrdina bojů za nezávislost Spojených států, na jehož počest byla založena v novém státě Indiána na řece Wabash osada, nesoucí jeho jméno.

Lafayette byl velkým přítelem amerického lidu a vymohl mu v kritickém roce revolučních bojů vojenskou pomoc od Francie proti Angličanům. Po celé zemi bylo známo, že poslal Jiřímu Washingtonovi klíč od dobyté Baštily na znamení své sympatie i úcty k americkým revolucionářům. Nyní připlul z Evropy, aby mohl ještě jednou zhlédnout památná místa, kde bojoval po boku Washingtona za nezávislost Unie. Skutečnost, že mohl tuto cestu vykonat poštovním dostavníkem z Potomacu a dále přepychovým parníkem po Ohio a Mississippi až do St. Louisů, naplnila srdce amerických pionýrů hrdostí nad vykonaným dílem.

Všechny tyto události dodaly mladému americkému národu sebevědomí a smělosti a podnítily tisíce nových osadníků k dalšímu pronikání na západ.

2

Jan Jadérko prožíval tato léta s pocitem nového jara v srdci.

V padesáti letech byl statným, šlachovitým a neúnavným mužem hubené tváře, s výrazem stálého odříkání. Jeho hustý vlas neprořídil, jen zšedivěl.

V celém Ohiou nebylo v té době jediného místa, jediné

osady, jediné osamělé usedlosti, kde by ho neznali,

Děti, které před čtvrtstoletím očekávaly vzrušeně jeho návštěvu za ohradami osamocených, hrubých a nepohodlných chat v pustinách Divokého západu nebo které naslouchaly za dlouhých zimních večerů vyprávění rodičů o jeho obětavé práci, vyrostly v muže a ženy a vítali ho nyní na vzkvétajících farmách a usedlostech právě tak radostně jako kdysi jejich rodiče. Na jejich pozemcích vzkvétaly sady, které on založil, a děti, zakusující se do šťavnatých jablek, znovu slyšely podivuhodné příběhy o tom, jak na prvních vymýcených plochách vyrůstaly současně s dřevěnými chatami a domky i útlé stromky z Janových jader.

Mladí sadaři v úrodném údolí Ohia, Janovi žáci, mohli být právem hrdi na svého učitele. Sláva ovoce z jejich sadů byla známa daleko za hranicemi země. Znali ji v St. Louisu právě tak jako v dalekém Novém Orleáně. Jablka z ohijských sadů plnila každým rokem útroby nákladních lodí, plujících po Krásné řece k mohutné Mississippí. Jeden z nejlepších a nejchutnějších druhů amerických jablek, šarlatové „jonathánky“, nesly Janovo původní jméno a staly se nejvyhledávanějším ovocem na amerických trzích.

Tyto úspěchy však neznamenaly pro Jana nic víc a nic méně než stálou vzpruhu v neúnavné práci uprostřed divoké přírody. Rok po roce vykonával trpělivě dílo rozsévače jablkových jader, rozsévače krásy květů a plodů, radosti a užitku.

3

Betty bylo v té době čtyřicet let a neměla dosud ani jediný šedivý vlas, ale její velké modré oči pozbyly lesku mládí a byly často zasněné a zádumčivé.

Oba její chlapi — dvojčata — pracovali v Cincinnati; nejmladší Jimmy studoval v Andoveru a Mary Lake, která se provdala za Ethana Hildretha, žila s matkou na farmě. Ethan byl synovec lékaře, který vystřídal v Mariettě starého doktora Stronga. Mary Lake se s ním seznámila v sedmnácti letech, když prožívala šťastnou zimu u známých v Mariettě.

Dvě zdravá batolata, děti Mary Lake, oživovala svým žvatláním rodinné hnízdo, které za dvacet let přečkalo první doby těžké samoty, indiánskou válku i nová jara s kvetoucími stromy. Každým rokem rozkvétaly na okolních stráních rudé lilie a cestu kolem farmy vroubily jabloňové květy, které naplňovaly vzduch sladkou vůní. Zastavovali se tu poutníci, táhnoucí na západ, a Betty měla pro každého slova povzbuzení, poskytujíc jim drobné praktické rady a často i hmotnou pomoc.

Ale Jan dobře věděl, odkud pramení Bettina neúnavná péče a starost o nové osadníky. Pozoroval ji, jak s nimi rozmlouvala,

když se na ni obraceli s nejrůznějšími otázkami, s hřejivým pocitem hrdostí, ale také s obavami o její křehké zdraví.

Jednou, když s ní byl Jan sám, řekla Betty:

„Pamatujete se, Jane, na tu noc, kdy mne sem David přivedl jako nevěstu? Zapálil jste na uvítám oheň v krbu a měl jste ten večer zůstat s námi. Kde jste byl té noci, Jane? Proč jste nezůstal?“

Jan chvíli mlčel, dívaje se do houstnoucího šera jarního večera. Co se změnilo od těch dob? Ve světě mnoho, ale v jeho poměru k Betty nic. Slyšel táhlé volání virginského lelka ve vrboví, jako tenkrát — a pohlédnuv na Betty, sedící ve staré houpací židli, odvětil:

„Byl bych tenkrát zůstal, Betty, kdybych to byl snesl.“

„Já vím, Jane. Myslím, že jsem to věděla od toho dne, kdy zemřela teta Mary Lake. Neměla jsem od té doby nikdy nikoho dražšího a bližšího nad vás.“

A po chvíli se zeptala:

„Nebyl jste nikdy nešťasten, Jane?“

„Ne, má drahá. Nikdy jsem nebyl nešťasten natolik, abych si zoufal. Moje poslání, ve které jsem uvěřil a pro které žiji, je větší a silnější nežli všechno ostatní.“

4

Po roce 1825 se stal Detroit, kdysi pevnost na jezeře Erie, průchodní bránou nově vznikajícího státu Michigan.

Bylo to původně město dřevěných domků, oplocených zahrádek a malebných sadů. Stálo v rovině zelených luk a polí, posetých farmami, s dobyt看em, pasoucím se klidně pod stromy, které skláněly větve k tichým jezerním vodám.

Za několik let se změnilo v hlučné, rychle rostoucí středisko s přistěhovalci nejrůznějších národností, v pestrou

směsici barev a jazyků.

Byli tu obchodníci s kůžemi, přicházející z okolních lesů na městská tržiště, francouzští trapeři s křiklavě pestrými pokrývkami a přehozy, utkanými indiánskými ženami, misionáři a kněží, křtící děti a oddávající mladé lidi, strakatě oblečení hejskové i vznešení indiánští náčelníci v bobřích kožich, státní úředníci se svými rodinami, plantážníci z jižních států, pionýři z Ohia, Angličané, Francouzi, Němci, Holanďané, Irové, Švédové, malý Babylon národů.

Ulicemi se procházeli elegantní dámy staré francouzské a britské aristokracie, vojáci i blahobytně vyhlížející obchodníci, kteří sjednávali smlouvy, koupě i prodeje.

V přeplněných obchodech, kde bylo možno téměř vše dostat od tomahavku až po piano, koupil si Jan Jadérko jelenicové kalhoty, nepromokavé boty z kravské kůže, promaštěné rybím tukem, balík soli a něco potravin. Poslední peníze vydal za silného, statného poníka.

Když nakládal věci na zvíře na náměstí Velkého Cirkusu, které bylo shromaždištěm poutníků, odcházejících na západ, pocítil náhle na rameni něčí ruku.

„U všech všudy, koho to zde vidím! Procházíte Detroitem a nezastavíte se u starého přítele?“ zazněl jasný, srdečný hlas.

Jan se otočil. Silný, obtloustlý muž ve vládní uniformě, s bobří čepicí na hlavě a s širokým úsměvem v tváři, který ho oslovil, nebyl nikdo jiný než Lewis Cass, guvernér státu Michigan.

Jan se usmál a stiskl mu ruku.

„Nepotřebujete mne, guvernére. Máte svůj dobrý sad.“

„Ano, mám sad. Ale mám také pohostinný dům a v něm pracovnu, kde bych rád viděl statečného a dobrého muže, jakým jste vy. Detroit dostal své sady z Kanady už za dob Francouzů. Ale země kolem je stejně divoká, jako bylo Ohio v dobách, kdy jsme přišli poprvé na Krásnou řeku. Neviděl jsem vás od dob, kdy jsme se spolu setkali v Mariettě na začátku

poslední indiánské války. Mnoho se od těch dob změnilo,

Jane Jaderko, jen vy ne. Nezdá se, že by vám přibylo let. Ale přibylo hodně lidí, kteří vám vděčí za své životy a vzpomínají na vás s úctou a láskou."

Jan se díval na guvernéra, který tu stál s úředním odznakem jako nejvyšší představitel moci nové země, pozdravován kolemjdoucími občany. Slova uznání a chvály jistě myslil upřímně, ale Jan řekl:

„Jsme stále na začátku a udělali jsme málo. Hodnotit nás budou až příští generace."

Guvernéř pokývl souhlasně hlavou a pokračoval.

„Ano, jsme stále na začátku. Ohio, Michigan, Indiána, to všechno jsou jen odrazové můstky Dalekého západu. Nechal jsem zřídit několik nových cest k Michiganskému jezeru. Doufám, že jich s úspěchem použijete. Mohl by vám pomoci můj doporučující list?"

Jan okamžik uvažoval a pak řekl:

„Ne, děkuji vám, guvernére. Nepotřebuji doporučující list k lidským srdcím." Guvernéř se usmál.

„Opravdu jste se nezměnil, Jane Jaderko." Pak nazdvihl svou bobří čepici, uklonil se Janovi a odcházel.

5

S pocitem silné a prudké radosti, jakou nezažil od doby, kdy před dvaceti pěti lety opouštěl Pittsburg, vydal se Jan na novou výpravu.

Byla-li jeho první cesta přes alleghanské podhoří a jeho divoké, nehostinné pustiny v drsných zimních měsících cestou odvahy a stálého nebezpečí, podobala se nyní jeho pout' v pozdním jaru radostnému poznávání nových, krásných krajů, hýřících životem, bohatstvím zeleně, květů a zpěvem ptáků.

Lidé v sedlech i na vozech, pokrytých plachtami, táhli bahnitými, narychlo vybudovanými cestami k západu.

Jan potkával všechna možná vozidla: mohutné prérijní „koráby“, tažené voly, chatrné drožky, jichž kostry ležely často opuštěné podél cest, staré vehikly z konce minulého století i dvoukolové káry, tažené poníky.

Ti, kteří šli pěšky jako Jan, vedouce zvířata obtěžkaná náklady, nemuseli zdolávat těžké překážky, neboť v této jezerní zemi nebylo hor, ani hlubokých údolí a zarostlých, nebezpečných strží a proláclin.

Po osm měsíců v roce proudili cestami mezi dvěma velkými jezery noví osadníci, zalidňující každou míli tohoto kraje. Jan opět slyšel známý veselý zvuk sekyr a pil. Každý vhodný vodní tok měl vodní pilu a kouř stoupal z lidských obydlí a tábořišť do jasného, svěžího vzduchu.

Poutníka, který tábořil nebo přenocoval někde o samotě, mohli ohrozit obrovští medvědi, vlci, rysové, pumy nebo divoké kočky. Avšak Jan našel většinou pohostinství ve společných leženích.

Jedinou starost mu dělala jádérka. Nebyly zde příhodné slunečné stráně a svahy pro ovocné školky jako na březích ohijských přítoků, ani světliny v lesích, kde by mohl vyset seménka. Proto musel často vymýtít divoké křoví, zbavit půdu kořenů a oplocovat pozemky, nebo ohradit vhodné kousky země při vodních pilách bahnem a klestím.

6

Jednou počátkem května dostihl osady Svatého Josefa ležící na řece téhož jména a vlévající se do Michiganského jezera.

Za touto řekou rozprostírala se velká indiánská země Potta-

watomiů. V posledních letech nepostavili bílí osadníci ani jedno obydlí na severním břehu řeky. Dbali zákona, který přiřkl tuto část země kmeni, jemuž již dávno patřila. Byl to početný kmen, žijící nyní v míru s bílými sousedy za řekou.

Jan přešel mělkou řeku, chtěje navštívit náčelníka kmene Pottawatomiů, Pokagona. Když vylezl po travnatém svahu na druhou stranu, spatřil v blízkosti indiánského tábora pod korunami starých bříz čerstvě postavenou chatu. Uvázal poníka ke stromu a vešel do chaty.

Uvítal ho zuřivý štěkot psa, který na něho vycenil tesáky. Zarostlý muž hrubých rysů v tváři stál u stolu s puškou v ruce a žena, oblečená Mo jelenicových šatů jako squaw, hleděla polekaně na Jana, jenž zůstal stát v otevřených dveřích.

„U čerta, myslel jsem, že je to nějaký otravný rudokožec s tomakavkem v ruce, cizince. Musím se mít před nimi na pozoru. Nejsi snad ten jablkový misionář? Zavři dveře a pojď dál.“

Ale Jan stál dále v otevřených dveřích.

„Indiáni jsou mírumilovní. Proč by tě otravovali?“

„Protože jsem se utábořil blízko jejich smradlavé vesnice. Chtějí mě vyhnat. Ale já se nedám vyhnat. Chci jim zaplatit za tenhle mizerný kousek země.“

„Nevezmou od tebe nic. Dobře víš, že toto je jejich země a že z ní neprodají ani píd. Jsi zloděj a tvůj čin poskvřňuje dobré jméno přistěhovalců. Jestliže se nepřestěhuješ za řeku, oznámím tvůj přestupek zákona guvernérovi Cassovi. Jestliže mne poslechněš a vrátíš se na druhý břeh, zřídím rád u tvé chaty ovocný sad.“

Zavřel dveře, odvázal poníka a odcházel zamyšleně do indiánského tábora.

Zneklidňovalo jej, že se staré zločiny opakovaly na nové hranici. Věděl, že náčelník Pokagon respektoval zákony bílých lidí a že s nimi chtěl žít v míru. Proč tedy tento hrubý muž porušuje to, co bylo Indiánům posvátné?

Došel do tábora, ve kterém hořel oheň. Nebyl si jist tím, jak ho Indiáni přijmou. I když Pokagon předcházela dobrá pověst přítele bílých tváří, nechtěl se vzdát práva na starodávný způsob života a byl odhodlán bránit je třeba i se zbraní v ruce. Jeho lidé byli bojovní a jistě by těžko snesli jakýkoli zásah do země, kterou jim vláda vyhradila.

Ale Indiáni viděli, že Jan Jadérko vešel do chaty bílého vetřelce a že ji ihned opustil. Nebyl to tedy jeho přítel. A dovedli také z výrazu Janovy tváře vyčíst, že k nim nepřišel jako nepřítel.

„Všichni lidé, bílí i rudí, jsou moji bratři!“ řekl Jan. „Ale nikdy jsem nejedl chléb společně se zloději a rušiteli zákonů a míru. Nechte toho Šruže, který vám ukradl půdu. Zbavím vás ho bez násilí.“

Jeho rozhodná slova zapůsobila. Indiáni udělali okamžitě Janovi místo u ohně a nabídli mu jídlo.

Náčelník Pokagon, velký, silný muž důstojného vzezření, s dvěma orlími pery na hlavě, řekl:

„Mluví-li k nám bílá tvář slovy míru a přichází-li k nám neozbrojena, věříme jí a je naším hostem. Jaké má jméno?“

„Jsem Jan Jadérko.“

Náčelník na něho překvapeně pohlédl, pak se hluboce uklonil a na jeho tváři se objevil výraz úcty i obdivu.

„Slyšel jsem mnoho dobrých slov o bílém bratru s jablkovými jádérky. Bojovníci mého kmene chtějí žít v míru s bílými bratry, kteří neruší zákony.“

Seděl s nimi a vzpomínal na Indiány, kteří mu poskytli tolik dobrých služeb. Bez jejich pomoci a porozumění nebyl by mohl nikdy konat své dílo v divočinách a proměňovat je v pokojné domovy s kvetoucími sady.

Tváře bojovníků kolem ohně byly klidné a přátelské. Mohl s nimi mluvit jako s novými přáteli. Poskytli mu přístřeší v jednom z vlgvů a postarali se o jeho koníka.

Druhého dne mu náčelník Pokagon nabídl kánoe, aby se

mohl vydat na výpravu po řece a prozkoumat její břehy.

V této severní zemi začínalo jaro později nežli v Ohio a Jan mohl ještě v květnu vyset na několika místech v blízkosti nových usedlostí jaderka. A jako před čtvrtstoletím i nyní nabádal osadníky k tomu, aby udržovali se svými rudými sousedy přátelský poměr a nezavdávali příčinu k roztržkám a svárům. Neboť nic nebylo této zemi tak potřebné jako mír.

7

Když se po několika týdnech vrátil do tábora náčelníka Pokagona, byl již začátek léta. Chata bílého osadníka zmizela.

Jan zjistil, že se osadník přestěhoval na druhý břeh a postavil si chatu nedaleko osady Svatého Josefa. Dostal svému slibu a založil za chatou na mírném svahu, chráněném vysokým lesem, ovocnou školku.

Muž s ním nemluvil. Ale když Jan odcházel, přišla k němu žena a řekla:

„Nebyla jsem na druhém břehu šťastná. Tady budu klidná, protože se nebudu bát o své děti.“

Na mýtinách se červenaly lesní jahody a vysoké obilí se vlnilo na nově obdělaných polích. Země dýchala sladkým letem, které zde bylo svěží a vlhké.

Po několikadenním odpočinku v táboře Pottawatomiů se Jan rozhodl, že se vydá do Indiány, aby byl s příchodem zimy opět na březích Ohia a mohl ve mlýnech shromažďovat a připravovat zásoby jablekových semen pro další rok práce.

Náčelník Pokagon mu nabídl svůj osobní doprovod až k řece Tippecanoe. Zapřáhl koně a vola do bohatě ozdobeného válečného vozu, na který byl neobyčejně hrdý, neboť si ho sám zhotovil dávno před tím, než do země přijeli na svých vozidlech bílí osadníci. Pokagon používal tohoto vozidla jen

při obzvlášť významných a slavnostních událostech.

Vysoký, honosný kozlík, podobající se trůnu, byl umístěn na hikorových nápravách a těžká, pevná kola, ohnutá, vypálená a pečlivě vymazaná, zhotovená z bílého buku, byla pomalována divokou rumělkou. Celek působil jako posvátná starověká archa na kolech.

Pottawatomiové později opustili svou vlast u Michiganského jezera a přestěhovali se s jinými indiánskými kmeny na západ za řeku Mississippi. Ale dokud se tak nestalo, mohl Jan při návštěvách jejich země počítat vždy se slavnostním korábem náčelníka Pokagona.

Nyní seděl na vysokém kozlíku jako na skutečném trůnu vedle pohlavára, ozdobeného všemi odznaky své hodnosti. Přehlížel širokou prérii severní Indiány, kudy se vůz pomalu pohyboval.

Tato pouť, trvající několik dní, byla jednou z nejpříjemnějších cest, jaké Jan zažil. Pokagon mu projevoval až dojemnou pozornost a úctu, a když se s ním loučil, řekl mu podobně jako kdysi Logan:

„Můj domov je otevřen pro bílého bratra s jádérky, kdykoli přijde do země Pottawatomíů.“

Od řeky Tippecanoe putoval Jan s poníkem dál starou cestou, vedoucí přímo na rozhraní prerie a pásma lesů. Na jedné straně ležely uprostřed stromů a keřů zbytky starých indiánských tábořišť a opuštěné totemy. Druhá strana skýtala pohled na nepřehledné vlnící se moře trávy s oblačnými stíny a s jásavým zpěvem lučních skřivanů.

Občas spatřil Jan stádo buvolů nebo srnek.

Po několikadenním pochodu dostihl mladého přístavu Lafayette na břehu řeky Wabash, v jejímž údolí měl před lety své zálohy Tecumseh. Přístav byl vybudován teprve před rokem a v jeho loděnici bylo živo; zněly zde rány kladiv a seker jako kdysi v loděnici v Mariettě.

Řeka Wabash, zbrocená za poslední války krví rudých i

bílých bojovníků, byla jedním z těch kouzelných vodních toků, které přitahovaly romantickou krásou a úrodnými břehy osadníky. Protékala napříč Indianou a napájela vody

Ohia jako její poslední větší přítok před ústím do Mississippi.

Jan strávil celé léto průzkumem rozkošného údolí horního toku této řeky. Nalezl zde mnoho nových osadníků i vodních pil, zpracovávajících stavební dříví, a mohl nerušeně připravovat pozemky pro pozdější setbu jablekových semen.

Podzim byl suchý a bezvětrný. Jan postupoval proti proudu řeky. Pracoval rychle, neboť chtěl brzo dorazit do pevnosti Fort Wayne, ležící v mírném údolí řeky Maumee.

Vysoká prérijní tráva v posledních dnech náhle zhnědla. Chladné, ostré noci ji zbavily purpurových a zlatých barev.

Jan cítil zvláštní, silné kouzlo dalekých prostorů, překlenujících širokou klenbou oblohy, zalitou sluneční září, kde volně vály větry a kde lidský duch toužil po rozletech a nových dobrodružstvích.

Po celé roky pracoval Jan v lesích; nyní, na cestě do Fort Wayne, spatřoval jen tu a tam osamělé stromy, pod kterými si obyčejně vyhledal přístřeší přes noc. často se na ně vyšplhal a díval se do dálek na nekonečné vlnění suché trávy, ozářené sluncem, na prérijní koráby osadníků, pohybující se pomalu vpřed, na vozy plné obilí, směřující k říčním přístavům jako lodě na moři.

Před jeho očima se zde vytvářely nové dějiny. Nebyl dobyvatelem této země a netoužil nikdy po jejím vlastnictví. Cítil jen vděčnost za to, že může žít v této pohnuté, mnohdy drsné a kruté, ale přece veliké době.

8

Avšak končiny, kterými procházel, dovedly být právě tak hrůzné a strašné jako krásné.

Stačila jediná jiskérka neopatrného lovce nebo poutníka, aby se celý kraj změnil za necelou hodinu v moře plamenů na padesát mil daleko široko a aby požár prerie zahubil celá stáda buvolů a snců i množství jiné zvěře.

Proto kolem každé usedlosti v blízkosti prerie posekali lidé trávu a vypálili široké pruhy území.

Poslední den v říjnu, když už se Jan přibližoval k cíli své pouti, zdvihl se náhle silný vítr. Slunce zapadalo mlhavě rudé. Obloha se pokryla těžkými mraky, které se divoce hnaly od západu.

V temnotě, která neočekávaně nastala, nemohl Jan najít chráněnou úžlabinu nebo jiný přirozený úkryt, kde by mohl přenocovat. Přivázal neklidného koníka ke stromu, pojezd trochu sušeného ovoce a ulehl ke spánku.

Zpočátku měl dojem, že se celá krajina změnila v temně řvoucí peklo. Vichřice nebyvalé síly se rozpoutala nad prerií, země duněla jako pod tisícem kopyt, větve v koruně osamělého stromu praskaly a sténaly. Jan zažil mnoho bouří a nepohod, ale préríjní bouři neznal.

Usnul, přemožen únavou, ale i ve spánku slyšel temný hukot rozpoutaného živlu.

Pak ho náhle probudilo zuřivé řehtání koníka a dusot buvolího stáda, ženoucího se těsně podél stromu. Ve tmě viděl temné obrysy zvířat a slyšel jejich supění. Současně ucítil pach dýmu, a když vyskočil, spatřil hradbu plamenů, která se k němu rychle blížila.

Dříve nežli mohl odvázat pološíleného koníka, snesl se na něho déšť jisker. Kůň zděšeně prchal a Jan klopýtal ve řvoucí tmě za ním, aniž věděl kam. Vzápětí ho obklopil hustý dým a ucítil, jak ho dohánějí rychle se plazící plameny. Do nosu mu vníkl pach spálených vlasů a kůže. Strašný žár ho obklíčil. Jelenicová kazajka mu začala na těle hořet. Shodil ji se sebe a prchal dále. Pak najednou klopýtl o kámen a padl. Země pod ním byla bahnitá a vlhká. Lezl po ní — a najednou padl do vody. Bylo to jako zázrak.

Ležel napolo ponořený ve vodě a křik a nárek zvířat mu zaléhal v uši. Pak najednou všechno utichlo a on si uvědomoval jen bublání vody, tekoucí mělkým kamenným řečištěm.

Dým se pomalu zdvíhal nad řeku, a když dostihl roviny prémie, byl větrem unášen pryč.

Po dlouhé době vylezl Jan z vody, popálený a poloslepý, a ležel na břehu ve větru, který vál v prudkých poryvech, zdvíhaje oblaka popele a troudu.

Když se z otřesu poněkud vzpamatoval, uvažoval o tom, je-li to jeho konec. V očích cítil ostrou, palčivou bolest. Měl dojem, že oslepl. Popáleniny ho rezavě bolely a chvílemi cítil mdlobu. Neviděl nic, jen tmu. Utrhl kus rukávu košile, namočil jej do vody a zavázal si jím oči. Koník zmizel někde v moři plamenů, vak s potravou i semeny shořel a on tu ležel sám a sám v mrtvé, pusté prérii. Nezanechá po sobě nic, jen nedokončené dílo.

V duchu spatřil tvář Betty. Seděla pod kvetoucím stromem, měla v klíně šití a hleděla do dálky. Její tvář byla mladá a její těžké, rusé vlasy zářily na slunci. Pak její tvář zmizela jako

hasnoucí plamen a místo ní viděl Logana a Davida Vermona. Stáli vedle sebe, ale jejich tváře byly opředeny jemnou mlhou. Něco nevýslovně teskného a tklivého leželo v tomto zvláštním vidění. Janovi připadalo, že ho volají k sobě.

Ano, je to asi můj konec, pomyslí si.

Přece však vstal. Vstal, a hmatáje rukama kolem sebe jako slepec, klopýtal tmou.

9

Ztratil pojem času i prostoru. Nevěděl, je-li noc nebo den. Zastavoval se, usedal a opět vstával, aby šel dále. Popáleniny ho bolely, ale on je chvílemi už ani necítil. Byl čím dál tím slabší, neboť nejedl, šel celé hodiny, snad dny... nevěděl. Jen jedno si uvědomoval: že se každým krokem blíží svému konci.

Pak najednou jako v těžkém snu zaslechl cinkot kravských zvonců a smích a křik dětí. Zastavil se, vztáhl obě ruce a zvolal:

„Je tu někdo? Děti, kde jste? Ozvěte se!“

Nevěděl, že se přiblížil k pevnosti Fort Wayne.

Děti, pasoucí v jejím okolí krávy, vykřikly úžasem, když spatřily neuvěřitelně podivnou, divokou postavu muže v ohořelých cárech a s mrtvolně bledou tváří pod spálenými vlasy. Viděly hořící prerii z pevnosti a domyslely si, co se stalo. Přiběhly k Janovi a chopily ho za ruce.

„Tu jsme, pane,“ řekl dvanáctiletý Billy Worth. Hlas se mu zachvěl soucitem a jeho drobná ruka něžně pohladila Janovu popálenou pravici.

„Kde to jsem?“ otázal se Jan.

„U pevnosti Fort Wayne.“

„Doved'te mne k lékaři.“

Madelaine Bourie, dcera francouzského trapera, uchopila ho za druhou ruku a otázala se ho se slzami v očích:

„Ach, pane, snad nejste slepý?“

„Doufám, že ne úplně, mé dítě. Ale nesnesu světlo.“

Po několika krocích klesl k zemi, vysílen hladem a únavou.

„Opřete se o mne, pane,“ řekl Billy. „Jsem dost silný. Madelaine vás povede z druhé strany.“

Večer se skláněl nad pustou, spálenou prérií, když dvě děti, hoch a dívka, odváděly Jana tichými poli do pevnosti Fort Wayne.

HLUBOKÝ SNÍH

1

Staří pamětníci americké revoluce a bojů za nezávislost byli na jaře roku 1830 znepokojeni povětrnostními úkazy, projevujícími se již v prvních měsících roku a připomínajícími jim krutou a dlouhou zimu v letech 1777—1778, kterou jako dobrovolníci v armádě Jiřího Washingtona přečkávali v památném údolí Forge.

Tyto jarní úkazy vyvrcholily velkými bouřemi na Atlantiku v době kolem jarní rovnodennosti.

Celé pobřeží od státu Maine až po Georgii bylo vroubeno vraky ztroskotavších lodí. Bouře vnikly až do širokého mississippského údolí a jejich ničivá síla a prudkost přímo ohromily obyvatele. Příslušníci nejstarší generace se marně rozpomínali na obdobné jarní bouře.

V těch časech byla meteorologie v Americe teprve v začátcích a zabývali se jí jen tu a tam někteří nadšení amatéři. Mladá Amerika neměla ještě žádnou observatoř ani větší meteorologickou stanici a lidé byli v určování a předvídání počasí odkázáni jen na vlastní zkušenosti.

Pravda, farmáři, trapeři, lovci a všichni lidé, žijící po léta v přírodě, dovedli často správně předvídat vývoj počasí pro nejbližší dobu. Mnozí z nich se naučili tomuto umění od Indiánů. Každý muž, který měl co dělat se setbou a sklizní obilí nebo s lovem zvěře nebo který žil v lesních pustinách, považoval počasí za důležitý činitel velkého významu. Tito lidé věděli příliš dobře, že na počasí záleží často více než na práci jejich rukou. Sucho, stejně jako nenadálý příval vod, žár

prudkého slunce nebo předčasný mráz mohly obrátit jejich celoroční námahu vniveč. Proto byli farmáři svým způsobem prvními meteorology v zemi, sledujícíce pozorně po celý rok průběh ročních období.

Jejich pozorování a znalosti počasí neměly ovšem potřebného vědeckého podkladu a každá větší úchylka od běžného průběhu je uváděla v rozpaky. Proto jaro 1830 s neobvykle studeným a vlhkým měsícem setby a s divokými bouřemi vneslo do jejich představ a dosavadních zkušeností značný zmatek. Cítili, že tu byla nějaká disharmonie, přírodní výtržnost, porušení rovnováhy — ale nedovedli si vysvětlit ani příčiny, ani odhadnout, jaké budou následky.

2

Jan Jadérko, který se po zraněních a spáleninách, utrpěných při velkém požáru prerie v severní Indiáne na podzim v roce 1825, poměrně brzo zotavil a jehož zrak nebyl přechodným oslepnutím vážně ohrožen, založil za čtyři roky mnoho nových sadů a pěstitelských školek v severním Ohio, v Indiáne a v oblastech mezi jezery Erie a Michigan. Přitom nezapomínal na staré sady kolem Marietty, Zanesvillu, Daytonu a Clevelandu a v poříčí všech řek od Muskingumu až po Wabash.

Procházeje velkými rozlohami z lesů do prerií a z prerií zpět do zalesněných pásem, sledoval neustále a s neutuchajícím zájmem rychle se vyvíjející život osadníků, jichž počet každým rokem vzrůstal.

Některá území byla již tak četně osídlena, že mu připomí-

nala pobřežní státy Nové Anglie. Přibyly nové cesty, doprava byla pravidelná a lidé nebyli už tak odříznuti od světa jako před dvaceti nebo třiceti lety. I do vzdálenějších osad a usedlostí mohly docházet pravidelně noviny z Bostonu nebo Nového Yorku a lidé se tak dovídali, co se dalo ve světě.

Vedle těchto civilizovaných nebo polocivilizovaných krajů byly tu však stále ještě velké prostory, podobající se zemi z prvních let Janovy práce. Ani v samotném Ohio, které bylo už téměř třicet let součástí Spojených států, nevymizela dosud divočina. Země byla sice už z velké části zbavena divoké zvěře a zbylí Indiáni, kteří tu ještě žili, přestali být nebezpečnými sousedy bílých osadníků, ale cestování v některých ročních obdobích bylo stále obtížné a nejisté.

Za třicet let proměnil Jan Jadérko s mnoha nadšenými spolupracovníky Ohio v ovocnou komoru, jejíž bohatství začalo ovlivňovat způsob života osadníků. Z jejich domovů odešla počáteční divokost a hrubost, nedostatek i těžká lopota a místo nich nastoupilo mírné pohodlí a dostatek. Jejich děti chodily do škol a mohly se volně a bez obav pohybovat v přírodě. Po četných splavných řekách jezdily téměř po celý rok parníky a jiná plavidla, přístavy rostly a nové poštovní a obchodní cesty pronikaly dále do vnitrozemí. První etapa osidlování Ohia zhruba skončila a většina nových osadníků táhla nyní dále na západ a na sever, kde se rozprostíraly nové, dosud málo obydlené končiny.

3

Jan Jadérko se vydal brzo zjara r. 1830 po jedné z cest, které nechal zřídit guvernér Cass. Podél četných písčivých zátok Michiganského jezera a dále na západ zakládal s francouzskými misionáři nové sady v zemi, která dosud nepoznala jablečková jádérka.

Bouřlivé a studené jarní počasí vzbudilo v něm obavy o jeho setbu. Za dlouhou dobu činnosti stal se z něho zkušený pozorovatel všech přírodních jevů a podobně jako farmáři i on sledoval každým rokem vývoj počasí od časného jara až do příchodu zimy. Ve svém zápisníku vedl pečlivě záznamy o počasí a o teplotě vzduchu v různých ročních obdobích, v době setby, květu, letního zrání ovoce i sklizně. Byl velmi citlivý na

jakékoli porušení rovnováhy v přírodě a snažil se lidem vštípit názor, že každý jejich neuvážený zásah do této rovnováhy je nežádoucí.

Po jarních bouřích přišlo suché a horké léto. I v severních zalesněných oblastech, bohatých na vodstvo, se projevíly následky abnormálního slunečního záření. Elektrické napětí ve vzduchu působilo neblaze i na staré otrlé lovce, zvyklé na různé výstřelky počasí a nepohody.

Pak jednou v srpnu nastal den zlověstného vzezření. Kolem slunce s viditelnými skvrnami, vydávajícího bledě modré a fialové paprsky, utvořil se velký kruh a noc skončila záplavou nejzářivějších červánků, tak krvavých, že si jen málo starých Udí pamatovalo na něco podobného. Vzápětí na to přišlo šest týdnů bouřlivého počasí s nočním zářením.

Jan byl v té době v Muskegonu na východním pobřeží Michiganského jezera, kde se setkal se starým francouzským traperem. Francouz byl jen částečně vzdělán, neuměl dobře číst ani psát a mluvil podivným nářečím „patois“, směsí francouzských a indiánských slov. Byl tak starý, že se jeho malý obličej podobal scvrklému škvarku hnědé barvy. Krepovou kůži v obličejí rozrývaly nesčetné drobné vrásky. Nevěděl, koUk mu je let; ale misionář, který ho delší dobu znal, řekl Janovi, že nemá daleko do stovky.

Tento stařec s veselým úsměvem a živou hatlaninou slov tvrdil Janovi, že přijde neobyčejně tuhá, krutá a dlouhá zima, s hlubokým sněhem, dobrá jen pro lov „M'sieu Wolfa“.

„Před mnohými lety, když jsem byl mladým mužem a žil s Indiány v prérii kolem pramenů Mississippi, zažil jsem něco podobného,“ vypravoval Janovi. „Sluneční skvrny, polární záření, suché léto, větrné bouře — a pak přišla zima, jakou si už nikdo nepamatuje. Tenkrát z Montrealu až do Kaskaskia byla zvěř vyhubena vlky a mnoho traperů se nevrátilo domů. M'sieu Wolf se má letos nač těšit.“

Předpověď starého muže otřásla Janem právě tak jako

zprávy o prudkých bouřích, o kterých četl v novinách v Detroitu. ;

V příštích týdnech, které zpravidla bývávaly v minulých letech jasné a klidné, děsilo ho jezero svou těžkou, ocelově šedou hladinou stejně] jako „krvavé bitvy na nebesích“, jak lidé říkali polární záři.

S vážnou obavou o jabloňové sady zamířil s lovci, plavíci se v nepromokavém člunu, k osadě Svatého Josefa.

Jan si v posledních letech vyvolil toto místo jako výchozí stanici pro své cesty po severu. Náčelníka Pokagona vždy potěšila sadařova návštěva. Měl v táboře vigvam, stále připravený pro „bílého bratra s jadérky“.

Jakmile Jan dorazil do osady, vzkázal po vracejících se lovcích do Detroitu a jiných míst, aby lidé dobře ošetřili ovocné stromy před zimou, pohnojili kořeny a opatřili kmeny zábaly.

V krátkém, sotva dva týdny trvajícím indiánském létu, po kterém přišly chladné deště a studené noci, stala se mu jednoho večera zvláštní příhoda.

Vraceje se do tábora Indiánů, volal na druhý břeh, aby mu Indiáni poslali kánoi, neboť řeka měla vysoký stav vody a Jan ji nemohl přebrodit. Pokagon ihned spustil člun na vodu. Když byla loď asi uprostřed řeky, ozval se náhle v hlubokém večerním tichu sladký, líbezný zpěv ptáka. Bylo to tak neočekávané a překvapující, slyšet ptáka zpívat pozdě na podzim, že Indián v kánoi přestal pádlovat a naslouchal jako očarován zpěvu, řinoucím se z večerního šera.

Byl to zpěv drozda-poustevníka, zvláštního druhu drozdů, žijících v některých oblastech Severní Ameriky. Tohoto velmi plachého ptáka bylo zřídkakdy vidět, neboť hnízdl při zemi v osamělých podrostech. Indiáni, kteří znali jeho čarovný zpěv, říkali mu pták- duch. To, že zpíval nyní na podzim, překvapilo Indiána stejně jako Jana, jenž čekal na břehu.

Jan měl silný pocit, že se něco nesmírně krásného a

něžného dotklo jeho srdce. Něžná vzpomínka na Betty ho zaujala tak hluboce, že ji opět spatřil jako děvčátko nad loděnicí v Mariettě. Zdálo se mu, že mu dívka kyne rukou, tak jako mu kynula před lety, když odjížděl za časného rána z Marietty na svou první cestu na sever.

Pak zpěv náhle umlkl právě tak, jako začal. Jan mlčky usedl do kánoe a Indián ho v tichu večera převezl na druhý břeh.

Náčelník Pokagon se dlouze zadíval do jeho tváře, stále ještě vzrušené, jako by z ní chtěl vyčíst Janovy myšlenky. Indián, který Jana přivezl, řekl:

„Slyšel jsem zpívat ptáka-ducha. Zpíval pro našeho bílého bratra.“

Rudochova prostá slova Jana dojala. Usedl mlčky k ohni, sledován uctivými pohledy Pottawatomiů. Záře plamenů dodávala této chvíli posvátné tajemnosti. Pak promluvil Pokagon.

„Před mnohými léty žil v zemi našeho kmene bílý bratr. Říkali mu Otec Marquette. Léčil a uzdravoval naše předky, jejich ženy a děti a modlil se za ně k bílému Manitou. Nikdy nezabil žádné zvíře a neublížil žádné rudé tváři. Můj kmen na něho nezapomněl. Jako chlapec slyšel jsem o něm vypravovat od svého otce i od jiných bojovníků. Můj otec říkal, že Marquette měl tvář, jakou neměl žádný bílý bratr.“

Náčelník se odmlčel a zadíval se dlouze na Jana. Pak se vážně, téměř obřadně uklonil a řekl:

„Můj bílý bratr s jaderky má takovou tvář. Je to tvář muže, který je velkým bratrem všech lidí. Přinesl mu zpěv ptáka-ducha poselství?“

Jan, dívaje se zamyšleně do ohně, řekl:

„Ano. Pták zpíval o lásce. Není nic většího a silnějšího v životě nežli láska.“

Několik dalších týdnů drsného a ponurého počasí, ve kterých tu a tam zazářila v nocích polární záře, strávil Jan podél řeky Maumee. V listopadu se vydal na jih, rozsévaje

jádra podél řek Cuyahoga a Muskingum. Chtěl se dostat co nejdříve k Ohio a pak vzhůru po řece Scioto, kde se hodlal zastavit u Betty.

Počátkem prosince dostihl Zanesvillu, kde byl svědkem podobného dne, jaký zažil v létě v Muskegonu.

Bledé slunce s tmavými krátery bylo náhle obestřeno nádherným světelným kruhem. Po jeho západu objevila se na nebi polární záře dosud nebývalé síly. Zaplavila téměř celou polovinu obzoru. Rudá barva ustupovala směrem k zenitu barvě oranžové a zlaté. Průsvitné záclonovité převisy vlály mezi sloupy karmínového ohně. Vřetena stříbrných svícňů se spouštěla kolmo dolů a mezi nimi se chvěly hvězdy jako modrobílé elektrické body. Na jižní straně, kde byla obloha břidlicově tmavá, zářily hvězdy tvrdě a jasně. V hlubokém tichu klesla teplota až k bodu mrazu. První velké sněhové vločky začaly poletovat vzduchem, podobajíce se při tomto zvláštním osvětlení nádherným růžím, klesajícím zvolna k zemi.

Toto neuvěřitelně krásné vidění vyvolalo pověřčivost a bázeň i u vzdělaných lidí. Nepamatovali se na to, že by se přírodní úkazy, obvyklé v polárních končinách, objevily tak silně a výrazně v mírném pásmu, ve kterém žili.

Jan se dozvěděl z časopisů, vycházejících v Bostonu a v Novém Yorku, že polární záři, kterou spatřil v létě v Muskegonu, pozorovali i na evropském pobřeží a na observatořích v Londýně a v Paříži. Nešlo tedy o úkazy místního rázu. Až přijde do Marietty, zeptá se na to doktora Hildretha, který se zabývá meteorologií.

V prosinci bylo počasí stejně výstřední jako y ostatních měsících toho roku. Sněhové vánice se střídaly s deštěm a s ledovkami a téměř pořád bylo větrno a chladno. Jedná větrná bouře stíhala druhou. Lidé byli vyděšeni. Očekávali to nejhorší.

Mrazy a vánice znemožnily Janovi další práci. Ze zamrzlých hromad jablekové výtlačky nemohl vybírat jádra. Když se

řeka Muskingum pokryla ledem, vydal se po ní do Marietty.

Našel městečko změněné k nepoznání. Leželo pod bílým příkrovem sněhu a ozývalo se veselým cinkáním zvonců na saních, projíždějících širokými ulicemi. Každý, kdo měl koně, byl venku na saních, užívaje zimních radovánek a sportu jako někde v Nové Anglii.

Ale Jan, dívaje se na tento zimní obrázek, plný kouzla starého domova, měl na mysli jiné věci.

Tam, kde zimy byly dlouhé a tuhé, vyrostly jabloně v silné a odolné stromy. Ale zde, v údolí Ohia, kde zimy byly mírné a poměrně krátké a kde brzo zjara kvetly jemné choulostivé broskve, neměly jabloně potřebnou obranu. Mnohé z nich i jako dorostlé stromy měly tenkou, růžovou a lehce zranitelnou kůru.

Jan si prohlížel zapadané sady. Uvědomoval si hořce, že není v jeho moci, aby jim pomohl.

5

Doktor Hildreth, jehož suchý humor znala celá Marietta, byl jedním z mála amatérských, vědecky pracujících meteorologů v zemi.

Měl na dvoře malou meteorologickou stanici, podobající se svou vížkou kapli. Téměř všechen volný čas věnoval oblíbenému koníčku, pozorování a určování povětrnostních změn. Zavedl Jana do své malé svatyně, vyzdobené různými přístroji a diagramy, pohlédl na barometr a řekl:

„Nová bouře přichází.“

A vyvěsil na vížku pozorovatelný černý prapor.

Tento černý prapor byl předmětem sporu i nenávisť mno-

hých zaostalých občanů Marietty. Doktor Hildreth jej používal k tomu, aby upozornil obyvatele na blížící se bouře a nepohody. Byla to jistě dobrá věc, ale mnozí lidé to chápali jako opovážlivou provokaci. Dokonce doktora obviňovali, že černým praporem přivolává neštěstí a že je spojen s temnými silami čarodějů.

Doktor Hildreth však věřil vědě, a ne pověrám.

Jan si se zájmem prohlížel přístroje a doktor mu vysvětloval jejich účel a způsob užívání. Sadař se mu zmínil o starém francouzském traperovi, s nímž se v létě setkal v Muskegonu.

„Staří lidé mívají často velmi vyvinutý smysl pro počasí,“ pokýval hlavou doktor Hildreth. „Je mnoho pravdy na tom, co vám ten Francouz řekl. Všechny náznaky svědčí, že budeme mít dlouhou a tuhou zimu. Polární zjevy v našem mírném pásmu jsou neobvyklé.“

„Ale proč se tyto věci stávají?“ otázal se Jan.

„Snažíme se to probádat. Zatím víme jen tolik, že jednou za padesát až šedesát let přejde pod vlivem magnetických podmínek chlad polárních oblastí do našeho mírného pásma. Letos odtáhly divoké husy a kachny na jih o celý měsíc dříve a můj kůň dostal dlouhou a hustou srst jako buvol. Také kůra ovocných stromů zhrubla a zesílila a pupeny se schovaly do větví. Je podivuhodné, jak se příroda dovede přizpůsobit klimatickým poměrům. Zdá se, že jen my lidé jsme ztratili tuto obrannou schopnost.“

Doktor Hildreth si přičísl vousy pod nosem, natáhl své hubené nohy a pokračoval:

„Poslední velká zima byla přibližně před půlstoletím, v roce 1777—1778. Můj otec tehdy bojoval jako mladý dobrovolník v armádě Jiřího Washingtona. Polozmrzlí vojáci tábořili ve sněhu a pozorovali v nocích „krvavou bitvu na nebi“, která svítila barvou krve právě tak jako krvavé stopy našich otců na sněhu. Měli rozbité boty a někteří byli dokonce bosí. Byla to zlá doba pro hrdinné bojovníky za nezávislost Unie. Otec mi

vypravoval, že tehdy pomrzlo mnoho zvířat a Udí."

Doktorovo vypravování náhle přerušily výkřiky muže, který venku hulákal do větru:

„Dejte ten černý cár dolů, doktore! Za dob otců puritánů byU čarodějníci a čarodějnice upalováni na hranici!"

Doktor se suše usmál a řekl:

„Říkají o mně, Jane, že nikdy neztrácím svůj humor. Ale obávám se, že letošní zimy ho ztratím. Ne proto, že budeme mít se vši pravděpodobností zlou a dlouhou zimu, ale pro nevědomost a zaostalost Udí, kteří nechtějí přijít k rozumu."

K večeru skutečně vypukla nová a prudká bouře.

Jan se dozvěděl, že doktorův synovec Ethan, manžel Mary Lake, odcestoval v listopadu do Bostonu, kde si chtěl prohlédnout nové druhy ovcí, dovezené ze zámoří.

Chov ovcí, o kterém kdysi tak nadšeně mluvil David Vermon, stal se důležitým hospodářským činitelem v životě farmářů v Ohio a podnikavý Ethan Hildreth měl s ním na Bettině farmě dalekosáhlé plány. Minulý týden se zastavil na cestě zpět ve Philadelphii a nyní ho doktorova rodina očekává každou hodinu; má připlout do Marietty parníkem, jehož příjezd byl hlášen už odpoledne.

„Lod' má zřejmě těžkou plavbu, a proto i značné zpoždění," řekl doktor. „Doufejme, že se jí dočkáme."

Jan se chtěl zeptat, ví-li doktor o Mary Lake a o její rodině, když náhle zaslechU táhlé, dlouhé houkání od přístavu.

„Připrav horké jídlo a teplou postel pro Ethana!" zavolal na ženu do kuchyně. „Jdu do přístavu, na palubě budou jistě nemocní a snad i ranění."

A vida Jana, že se chystá jít s ním, dodal:

„Kdybych se snad musel zdržet u nemocných, dovedete Ethana sám, Jane?"

„Zajisté," odpověděl Jan.

A vyšli do větrné, bouřlivé noci.

V těch dobách byly pouliční svítilny jen ve velkých měs-

tech. Avšak světlo z oken příbytků, nechráněných záclonami, ozařovalo částečně cestu k přístavu.

Oba muži spěchali Přístavní ulicí k řece. Viděli tváře žen a dětí, přitisknuté k okenním tabulím a zírající do tmy. Dveře domků bouchaly a muži utíkali k přístavu, aby mohli pomoci vysíleným poutníkům.

Silný vítr zdvíhal vlny, které se s hlučným šplícháním přelézaly přes přístavní hráz. Lod' ve tmě nebylo vidět, ale její pronikavé houkání, které se stále blížilo, svědčilo o tom, že každou chvíli musí přistát. Jako přízrak vynořila se konečně ze tmy, plné sněhových vloček, prorazila kýlem ledovou tříšť a sklouzla ke břehu.

Jakmile byl spuštěn lodní můstek, spěchal Jan s ostatními muži na palubu, aby se ujal potlučených a nemocných cestujících a jejich zavazadel.

Když dav prořídil, přistoupil Jan k doktorovi a řekl:

„Ethan nepřišel.“

„Víte to jistě?“

„Ano. Kapitán mi řekl, že v horách napadlo mnoho sněhu a dostavník z Philadelphie nedorazil do přístavu před odjezdem lodi. Celý týden nepřišla žádná pošta z východu.“

Doktor se příkrčil ve svém kožešinovém zimmíku a pobledl.

„To je vážné, Jane. Nikdo neví, kdy připluje příští loď. Jestliže teplota bude stále klesat jako dosud, je možné, že řeka zamrzne docela a doprava bude přerušena. Mary Lake je na farmě sama a nemá žádnou mužskou pomoc, vyjma šestnáctiletého chlapce, pasáka ovcí. O Ethana se nebojím, ale o Mary a její děti ano. Ethan jistě připravil dost paliva pro obvyklou zimu, ale pro takovouto! To malé hejno lidí by mohlo zapadnout a zahynout.“

„Nemějte o ně obav, doktore. Půjdu k nim. Až se Vráti Ethan, nemusí pospíchat.“

„To nemůžete udělat, Jane!“ vykřikl doktor. „Je to sto padesát mil daleko. Žádný kůň neurazí v tomto strašném počasí

takovou vzdálenost."

„Nemluvil jsem o koni. Půjdu sám. Nic mne tu neudrží."

Řekl to tak rozhodně, že se doktor nesnažil déle mu odpovídat. Věděl už dávno, že Jana spojovalo zvláštní silné pouto s rodinou Mary Lake.

Když docházel s Janem k domovu, řekl mu:

„Aspoň tedy počkejte, až přejde bouře."

„Po úsvitě nepočkám ani chvíli. Bouře může trvat celou zimu. Půjdu kolem řeky do Belpré a z Belpré do Hockingportu a pak vzhůru po řece Hocking, která je jistě zamrzlá. Všude jsou osady a farmy a dobří lidé, kteří mi pomohou. Mohu tuto cestu vykonat v deseti dnech i s větrem proti sobě."

7

Časně ráno se při světle lampy oblékl do teplého vlněného obleku a kožešinového zimníku jako polární cestovatel.

Doktor Hildreth mu dal tmavé brýle, aby mu chránily oči před oslepnutím od sněhu.

Zpráva o Janově cestě na pomoc ohroženým lidem se rozšířila po městě a několik chlapců, obdivujících se každému hrdinství, doprovázelo ho podél řeky k pevnosti Harmar.

V noci se vytvořilo náledí. Sníh byl na povrchu hladký jako sklo, ale kůra nebyla dost silná, aby unesla váhu dospělého muže.

Každým krokem se Jan bořil hluboko do sněhu. Teplota poklesla na pět stupňů pod nulou a hustě sněžilo. Vločky byly ostré jako písek, hnaný divokým větrem. Cesta úplně zmizela a

Jan musel dávat pozor, aby nezabloudil. Čelem proti zuřivým náporům větru postupoval pomalu od stromu ke stromu při okraji lesa. Tu a tam spatřil šedivý proužek nezamrzlé vody na zaváté řece. Každou druhou hodinu se zastavil u roztroušených obydlí, aby se ohřál a vypil trochu horkého nápoje.

Když se nenadále objevil v zavátých dveřích chat a domků, vzhlíželi k němu lidé, krčící se u krbů, s obdivem a s úctou. A když se dověděli, kam jde, jejich obdiv ještě více vzrostl. Všude mu poskytli posilnění a občerstvení a na noc přístřeší. Jan Jadérko byl v jejich očích postavou, kterou spojovali s příběhy o hrdinských činech prvních ohijských pionýrů.

V osadě Belpré, kde přenocoval, dali mu ploché dužiny z hikory. Upevnil je řemínky k botám. Na těchto primitivních lyžích postupoval dále k Hockingportu.

V údolí řeky Hocking narazil na vysoké závěje, které značně zdržely jeho postup. Úzkým korytem zamrzlé řeky šel dále v chumelenici, v níž neviděl dál než na několik kroků.

Bouře neustávala. Chvillemi se měnila v zuřivý orkán.

Teprve na jaře se dověděli obyvatelé Ohia, že strašnou zimní bouří, která začala v posledním týdnu v roce a která neměla obdoby, bylo postiženo celé údolí řeky Mississippi.

Bouře přešla v několika dnech v běsnění, vyvolávající hrůzu, zmatek a zděšení a zuřící celé dlouhé týdny, čas od času se bouře měnila. Přecházela z prudkých, mrazivých vánic do dešťů a nebezpečných ledovek a ohrožovala stále životy zvířat a Udí.

Poutníci, které zastihla venku, byli nuceni schovat se v nejbližších úkrytech a zůstat v nich celé dny a noci. V několika případech lidé vyvázli, ale mnohem více jich pomrzlo.

Desátého dne dostihl Jan spodního konce údolí Hocking a byl nucen přelézt kopcovité hřebeny a razit si cestu bažinatou končinou k řece Scioto. Na míle cesty nebylo zde žádné lidské obydlí.

Jan věděl, že je to nejtěžší úsek cesty. Ale jako dosud, i

nyňí ho hnala vpříd pevná vůle a starost o Betty a její nejdražší. Cítil, že má nohy úplně promrzlé a ztuhlé, ale nemohl si je

ohřát ani ošetřit. V jednu chvíli poznal, že je sledován vlkem. Stačilo, aby jen trochu umdlel, a stal by se kořistí hladového zvířete.

Pozdě večer dostihl břehu řeky Scioto a matné světlo z okna ho přivedlo k chatě, kde našel lidi. Tam, neschopen zout si promrzlé boty, tvrdé jako roh, ležel celý den, nabíraje nových sil.

Druhého dne v poledne přešel na lyžích zamrzlou řeku. Když se obrátil k západu, vzepřel se přímo proti němu mocný vítr. Na hladkém ledu tančilo oslňující světlo, neboť slunce opět po delší době vysvitlo z těžké břídlicové oblohy. Kolem slunečního kotouče zazářil kruh se spektrálními barvami.

V oslňující bílé pasti ležel tiše dům na staré hranici, zavátý sněhem až k samým oknům. Ale veselá záře prokmitávala z

oken do nadcházejícího soumraku. A u stáje hořel velký oheň.

Vedle ohně spatřil Jan postavu chlapce, který roztloukal ve velkém kotli zamrzlý sníh. Když zaslechl Janovy kroky, otočil se — a Jan poznal, že to nebyl chlapec, ale drobná Mary Lake v Ethanových pracovních šatech.

Vztáhla k němu obě ruce a zvolala:

„Ethane! Ach, drahý Ethane! Díky Bohu, žes přišel.“

„Nejsem Ethan, ale Jan,“ zvolal příchozí s úsměvem. Zachytil ji a přitiskl, vzlykající a vzrušenou, na svá prsa.

„Ale, Mary Lake, má malá dobrá Mary Lake, nevypadáš, jako bys to byla ty. Neboj se a neplač, Ethan je v pořádku. Zmeškal loď a přijde později. Proto jsem zatím přišel já.“

Smála se i plakala, objímala stále Jana a v slzách i s úsměvem mu říkala:

„Nevím, čeho jsem se bála více, nepřijde-li Ethan, nebo vydá-li se přece na cestu. Byla to strašná nejistota! Tak mnoho těžkostí nás postihlo tento rok a všechno přišlo najednou a spotřebovalo to všechny mé síly i mou odvahu. Myslím, Jane, že ze mne mnoho nezůstalo.“

„Kde máš svého pomocníka?“

„Otu? V ovčinci pod strání. Je to dobrý, silný chlapec a udělá práci za dospělého muže. Venku neustále udržuje oheň, aby mohl zásobovat dům vodou.“

„Připrav tedy večeri pro dva dospělé muže,“ řekl Jan s úsměvem, odcházející do stáje, kde byl už několik týdnů uvězněn všechen dobytek.

Pohvizdoval si a všechna únava jako by z něho rázem spadla. Byl opět po dlouhé době v domově svého srdce. A zůstane v něm, v blízkosti Betty, dokud se Ethan nevrátí.

Ošetřil dobytek, podojil krávy a dal jim do žlabu seno, jako by to dělal každý den. Až za tmy se vracel se džbery mléka do obytného stavení.

Když vešel dovnitř, spatřil u krbu Bettinu houpací židli.

Rozhlédl se po místnosti, která mu náhle připomněla

domov tety Mary Lake v Mariettě. Na stole ležela porcelánová mísa a v rohu stál starý vyřezávaný prádelník. Ze všech koutů na něho zadýchalo známé, milé, hřejivé prostředí.

Postavil džbery s mlékem na lavici a vtom vstoupila dovnitř Mary Lake.

Byla oblečena v černém a držela v náručí dítě, jehož něžná, bílá tvářička se příkře odrážela od černé barvy matčiných šatů.

„Kde je Betty?“ zeptal se Jan chraptivě.

Mary Lake stála před ním bledá jako svíce. Pak se její tvář stáhla pláčem a slzy jí vytryskly z očí. Celá její postava se zhroutila žalem.

„Kde je Betty?“ vykřikl Jan pološléným hlasem. „Proč mi neodpovídáš, Mary Lake?“

„Ach, Jane... nemohla jsem vám psát, byl jste stále na cestách a nevěděla jsem, kde jste. Myslela jsem, že vám to doktor Hildreth řekl... Matka zemřela... zcela neočekávaně... na podzim.“

NEUMÍRAJÍCÍ LÁSKA

Celé tři měsíce leželo Ohio pod těžkým, tuhým sněhovým příkrovem.

Teprve koncem března přišla několikadenní obleva, ale ne konec zimy. Po prudkém tání zazářila opět na severním nebi polární záře, teplota klesla hluboko pod nulu a sněhové bouře se vrátily.

Sníh zmizel až v dubnu. Země se jen pomalu zotavovala z krutých ran a lidé věděli, že toho roku nemohou očekávat zvláštní úrodu.

V lesích a prériích ležela těla uhynuvších zvířat i mrtvoly mužů, kteří zabloudili ve sněhových bouřích a našli v nich smrt.

Veškeré zásoby byly spotřebovány nebo zničeny. Lidé tu stáli opět s holýma rukama, jako na začátku, když sem přišli.

Obilí, určené pro jarní setbu, bylo dovezeno z jihu a jeho cena byla tak vysoká, že se farmáři zadlužili na mnoho let.

Jarní záplavy rozvodněných řek dovršily dílo zkázy.

Situace v celé zemi byla zlá, hlad strašil v každé usedlosti.

Ubylo mnoho lovné zvěře, a když začalo jaro, zpěv ptáků byl téměř vzácný. Jen divoké husy a kachny, letící ve velkých hejnech k severu, zvěstovaly lidem, že za nimi jde jaro.

Bylo těžké odhadnout škody, které napáchala nezvykle krutá a dlouhá zima. Do měst přicházely opožděné zprávy o osudech rodin osadníků, roztroušených po celé zemi. Některé byly otrásající.

Ale bylo nutno jít dál, i když to pro mnohé znamenalo začít znovu, bez prostředků. Střechy nad hlavami jim zůstaly. A zůstala jim také odvaha, bez které byl člověk na západě ztracen.

2

Desetidenní namáhavá cesta sněhovou bouří Jana tělesně vyčerpala. A Bettina smrt byla pro něho ránou, kterou nejméně očekával a která mu způsobila nesmírnou bolest.

Jen pomalu a těžko se probíral z krutého otřesu. Snažil se uvěřit, že žádná síla na světě mu nemůže vzít to, co si vytvořil za všechna ta léta, kdy se vracel k Betty, do jejího domova, k jejím dětem.

Betty byla pro Jana vždy oním děvčátkem-sirotkem z Marietty, zjevem, který ho provázal po všech cestách a který ho nikdy úplně neopustil. Už dávno nebyl mlád. A Betty měla v poslední době šedivé vlasy a její modré oči bývaly zasněžené a zamžené. Ale tyto vnější změny neměly vliv na jejich vzájemný vztah. Ten se podobal zpěvu ptáka, který Jan slyšel v podzimní noci na řece Svatého Josefa. Kdysi dávno, když poprvé odjížděl z Marietty, řekl Jan své přítelkyni:

„Postarám se o vaše děti, Betty.“

Ano, to bylo nyní to, co měl před sebou a co po ní zbylo. Její děti, její rod. To byl úkol i závazek pro Jana: pomoci všemi silami Mary Lake a jejím dětem přečkat tuto hroznou ničivou zimu, které se Betty nedočkala.

3

Mary Lake byla po matce křehká a něžná.

Dva měsíce, které strávila bez Ethana, ji značně vyčerpaly. Janův příchod jí přinesl okamžitou úlevu. Truchlila stále pro matku a nevzpamatovala se dosud z rány, kterou pro ni znamenala matčina smrt.

Proto byla druhého dne po Janově příchodu neobyčejně povzbuzena, když k ní přišel a řekl:

„Má drahá malá Mary Lake, musíš být statečná! Tvým úkolem bude udržovat dům v teple a dávat pozor na děti. Já s Otou uděláme vše, aby nikdo z vás necítil nedostatek paliva a potravy a aby dobytek byl v bezpečí. Bouře může trvat celou zimu a ta bude dlouhá. A Ethan se možná vrátí až na jaře.“

„Musela bych se stydět, Jane, kdybych vás zklamala,“ řekla Mary Lake.

Netrvalo dlouho a domácnost, která byla v poslední době ochromena, zazářila opět čistotou a životem. Starší holčička připravila stůl k snídani, Mary Lake uvařila kávu a malá Betty, sedíc v babiččině houpací židli, si spokojeně hrála s dřevěnou panenkou, kterou jí Jan před rokem udělal.

Po snídani proházeli Jan s Otou na dvoře sněh a natáhli provazy ke stáji, stodole a kůlně tak, aby se k nim i v bouři a ve tmě mohli bezpečně dostat. Pak doplnili zásoby dříví a nanosili palivo na celý týden. Ze zamrzlého sněhu vykopali a vyhrabali

zbytky dřeva a uskladnili jev kůlně.

Po celý den pracoval Jan v mrazivém, bouřlivém počasí, nevšímaje si toho, že zimou necítí namrzlé nohy.

K večeru se opět objevila polární záře. Jan vešel do domu k Mary Lake a otázal se jí:

„Mary Lake, kde leží Betty?”

Pohlédla na něho s obavou i s úzkostí.

„V sadě, pod stromem s nízkými větvemi. Tam, kde tak ráda sedávala v houpací židli.”

Beze slova vyšel ven.

Sad ležel pod hlubokým sněhem. Větve stromů, bičované neustálými vichřicemi, trčely vyčítavě k nočnímu nebi. Bettin hrob byl zavátý a jen vršek prostého, dřevěného kříže vyčníval z bílé závěje.

Bylo to místo, kde prožil Jan s Betty několik krásných dní svého života. Myšlenka na to, že Betty leží hluboko pod sněhem v promrzlé zemi, roztřásla náhlé celé jeho tělo. Klesl na zasněženou lavici vedle stromu a tiše zasténal.

Vše, co si těžce promyslel a k čemu se probojoval minulé noci, bylo pryč. Polární záře mu připadala jako výsměch ohně, který zažehl onoho nezapomenutelného večera, kdy sem Betty přišla poprvé jako Davidova nevěsta. Nyní byli oba mrtvi a on tu zůstal sám. Opuštěný, stárnoucí muž.

K čemu to všechno bylo? K čemu byla jeho práce? Uvědomil si, že tato nelítostná, krutá zima zničí nejméně polovinu sadů. Úsilí, které vynaložil v posledních letech v Michiganu a v Indiáne, přijde ve zmar. Mladé sady a ovocné školky v prériích Indiány, kolem jezer Erie a Michigan, kde vály divoké větry a kde nebylo ochranných hradeb hor, se nedočkají jara. Obětoval vše pro svůj velký sen — i Betty, která mu byla nejdražší bytostí na světě. Mohl ji zachránit, mohl s ní žít a sčestit ji, kdyby se byl rozhodl jinak. Byla jeho oběť skutečně marná?

Promrzlý až do kostí a celý se chvějící zimou i hlubokým duševním zmatkem, vrátil se do domu. U krbu si protřel oči,

jako by se chtěl násilím vrátit do skutečného života, usedl a řekl stísněným hlasem:

„Mary Lake, myslím, že se mi něco stalo s nohama.“

Mžikem byla u něho, zula mu boty, a když spatřila mrtvolně bílá chodidla, scvrklá mrazem, vykřikla:

„Ach, Jane, proč jste to neřekl hned?“

Ošetřila mu nohy, a když trochu rozmrzly, pokryly se velkými červenými skvrnami. Přinutila ho, aby ihned ulehl.

Trvalo to celé tři dny, než mohl zas vstát.

4

Teplota se držela neustále pod bodem mrazu. Dny byly šedé a vítr vál stále nový sníh. Ohrady a nízká stavení zmizely úplně.

Každé ráno musel Jan s Otou odhrnout vysoké návěže ode dveří i od oken, aby měli uvnitř přes den trochu světla. A dvůr bylo třeba neustále čistit od sněhu, aby mohli aspoň na chvíli vyvést na čerstvý vzduch zvířata ze stáje.

Několikrát za den roztloukali zmrzlý sníh v kotlích a připravovali z něho vodu na ohništi. I seno a slámu pro zvířata museli vyhrabávat a vytahovat ze zamrzlých a zavátých stohů. Krmivo pro dobytek ohřívali třikrát denně. Paliva vůči hledě ubývalo a Jan se obával, že s ním do jara nevydrží.

Ethan nechal velkou část sáhového dříví venku v lesích na hromadách. I kdyby dříví s námahou osvobodili ze závějí, koně by je nemohli odtáhnout v hlubokém sněhu, který ukryl spodní větve stromů, zavál křoviska a utvořil hrbolatý nebezpečný povlak. Proto Jan s Otou poráželi menší stromy podél řeky a tahali jejich kmeny s pomocí provazů na dvůr. Byla to

vysilující lopota, která přinášela jen hořké ovoce; dříví bylo syrové, špatně hořelo a vydávalo málo tepla.

Starost o domácí zvířata a o palivo tak Jana zaměstnaly, že skutečně nemyslel na nic jiného. Kromě toho musel udržovat odvahu i naději v rodině. Naprostá odloučenost od světa doléhala krutě zejména na Mary Lake, která, nemajíc zprávy o Ethanovi, se jen s vypětím přemáhala, aby nepodlehla trudnomyslnosti a lhostejnosti.

Jen zřídka se stalo, že se vzduch trochu vyčistil a oni se mohli dorozumět lesním rohem s nejbližšími sousedy.

Jednoho dne v březnu se Jan probudil zvukem vodních kapek, padajících z okapu. Vyskočil, vklouzl rychle do šatů a vyběhl ven do měkké záře vycházejícího slunce a jižního, vlahého větru.

„Obleva, Mary Lake! Obleva! Sníh taje!“ křičel v záchvatu divoké radosti. „Jaro přichází!“

Mary Lake vypukla v úlevný pláč, objímala děti a tiskla je k sobě jako smyslů zbavená.

Bylo to téměř neuvěřitelné, a přece to byla pravda. Obleva přišla přes noc zcela neočekávaně, voda kapala z okapů, se stromů, stékala po dlouhých střechách, crčela a zpívala, větve stromů se zbavovaly svých břemen, malé laviny se řítily se střech a věci pochované pod sněhem se začaly objevovat. Obloha se vyčistila a vzduch vlaze zavoněl jarem.

Tři dny pozorovali divoké husy a kachny, táhnoucí k severu, hodinu po hodině, ve velkých hejnech.

S čerstvou jabloňovou větví v knoflíkové dírci vyšel Jan ve vysokých Ethanových botách do mokra, aby vykonal přípravy pro blížící se povodeň.

Jeho sad přestál zimu! Prohlížel si stromy a s rozechvěním postával u prvních pupenů šeříků a jabloní.

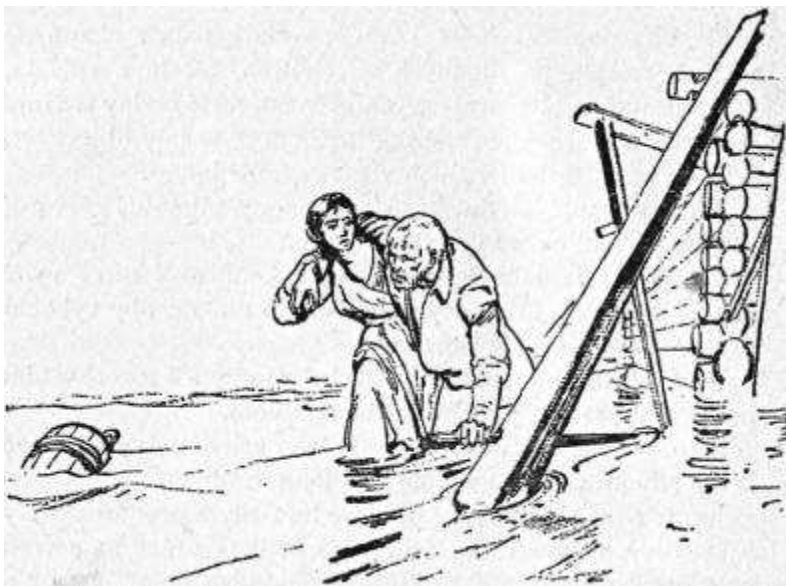
Brzo dostane Betty něžnou pokrývku zelené trávy a růžové květy jabloní zasvítí a zavoní nad jejím hrobem.

Jan se nyní zbavil pochyb, které ho tížily a pronásledovaly v bouřlivých zimních nocích. Jeho pětiletá práce na severu nebyla marná! Až se tam vrátí, nenajde jen pomrzlé sady a zničené ovocné školky, nýbrž najde tam také známé lidi, čekající na něho, aby spojil osady a opuštěné usedlosti jabloňovou stezkou.

5

Po několika dnech oblevy se začal led na řece lámat a kry s velkým hřmotem odcházely po proudu dolů. Voda vystoupila z břehů a zaplavila celé nádvoří. Divoký kalný příval odnášel vyvrácené a vyplavené stromy a klády, které strhal z hrází.

Voda stoupala tak rychle, že bylo třeba vyvést dobytek do bezpečí. Jan přikázal Otovi, aby se postaral o ovce, a sám spěchal do stáje, kde neklidně bučely krávy a řehtali koně. Mary Lake stála ve dveřích a křičela na Jana, aby dal pozor na kůlnu s pískou, kam voda hnala velký kůl. Bylo však už pozdě. Kůl narazil na píčku a padající střecha zasáhla Jana do hlavy. Rozhodil rukama, zapotácel se a klesl na zaplavenou zemi.

Mary Lake se k němu dobrodila ledem a vodou a pomohla mu domů. Obvázala mu poraněnou hlavu a odvedla ho k lůžku; Jan na ně padl bez jediného hlesu.

Jeho tvář byla bledá, téměř bez života. Měl zavřené oči a těžce, chraptavě dýchal.

Mary Lake mu nemohla prokázat nic jiného než sedět trpělivě u lůžka a ulevovat mu chladícími obklady hlavy. A když dostal horečku a blouznil, mluvila na něho a těšila ho, i když věděla, že ji těžko vnímá.

Nevšimla si toho, že slunce náhle zmizelo a že mizí i povo-deň. A že večer nabyla obloha opět své břídlícové tmavosti a na severu že znovu zasvítila polární záře.

Poslední kousek suchého dřeva byl spálen. Oto vyrazil několik vnitřních prken kolem dveří a vhodil je do ohně.

Reka se stáhla zpět do svého koryta a do rána zamrzla. Zamrzla i země.

Celé dva dny a dvě noci otrásal se dům arktickou bouří a svět se opět zahalil do letících mraků sněhu.

V hluku a hrůze této bouře Jan blouznil a neklidně sebou zmítal na lůžku. Časem měli Mary Lake i Oto co dělat, aby ho údržeb v posteli. Chvillemi volal Betty a zas se divoce sháněl po jádérkách. Když vztahoval ruce po houpací židli, stojící u krbu, Mary Lake ji tiše přinesla k jeho lůžku. A když je vztáhl po Bettině karmínovém plášti, visícím na stěně, a mumlal, že je mu zima, Mary Lake jej mlčky rozprostřela přes jeho pokrývky. Konečně bouře utichla a v tichu, které nastalo, uklidnil se i Jan. Ležel pokojně, jeho dech se stal pravidelnější, přestal blouznit a konečně usnul.

Mary Lake ošetřila děti a ulehla s nejmladším neodstrojená, aby si na chvilku odpočinula. Ale únava ji přemohla a ona za krátko tvrdě usnula.

První věc, kterou si uvědomila ráno, když se probudila, byl divoký štěkot psa a mrazivý průvan, vanoucí celým domem. Vyskočila, tušíc nebezpečí. Dveře byly dokořán otevřeny, práh zavátý sněhem a Janovo lůžko prázdné. Venku stále zoufale naříkal pes.

Našla Jana chladného, ležícího v bezvědomí na Bettině zasněženém hrobě, přes který rozprostřel její teplý karmínový plášť. Pes stál vedle něho s naježenou srstí a vytrvale vyl.

Když ho s Otou odnesla dovnitř, naházela vše, co mohlo hořet, do ohně. Proutěná pometla, dřevěné mísy na máslo,

hračky dětí, každou suchou dřevěnou věc, kterou našla v domě.

„Oto, udržuj stále oheň! Všechno, co je ze dřeva, spal, jen ať ho zachráníme!“

Po nějaké chvíli, plné úzkosti a zoufalé nejistoty, zjistila Mary Lake, že Janův tep začal být znatelnější.

Ze ztuhlého stavu, podobajícího se smrtelnému spánku, přešel Jan do deliria horeček, které stravovaly jeho tělo až do příchodu jara.

6

Teprve počátkem dubna vrátil se Ethan Hildreth. Připlul do Marietty poškozenou lodí, která se těžce prodírala bouřemi a polozamrzlou řekou. Před příjezdem do Marietty narazila ve tmě na skálu a měla nejvyšší čas, aby stihla přístav.

Mnoho cestujících bylo pohmožděno a raněno a většina z nich byla nemocná. Ethan měl zlomena dvě žebra a potlučený obličej i ruce a ležel u svého strýce několik týdnů, než mohl zase chodit.

Mary Lake, vysílená starostmi o Jana i o děti a nejistotou a obavami o Ethana, byla na pokraji zhroucení. Rozplakala se usedavě v Ethanově náruči a dlouho to trvalo, nežli ji utišil.

Když Ethan spatřil Jana, ležícího tiše na lůžku, pocítil v srdci krutou lítost a bolest.

Jan Jadérko se změnil ve starce. Jeho hlava, věnčena bílým vlasem a vousem, spočívala bezvládně na podušce. Oči, zapadlé hluboko pod bledým čelem, byly zavřené. Nic z jeho bývalé odhodlanosti a mužné vůle nezůstalo v hubených tvářích.

Když se Ethan dozvěděl, co se s Janem stálo, řekl:

„Napíši hned strýci, aby přijel. Cesty jsou už schůdné a poštovní spojení bylo opět zahájeno.“

„Ethane, obávám se, že Jan už nikdy nebude takový, jakým býval,“ řekla smutně Mary Lake.

„Musíme doufat, že se zotaví a že se mu životní síla opět vrátí. Byla to krutá doba pro nás všechny.“

„Ano... ale obávám se, že Jan ztratil částečně paměť. Nevzpomíná si na věci, které se udály v několika posledních letech. O matce mluví, jako by byla stále mezi námi. Až se probudí, poznáš to sám.“

Jan, který prodělal těžkou mozkovou chorobu, skutečně jevil známky ztráty paměti.

Doktor Hildreth přijel koncem dubna a zůstal u nemocného několik dní. I když Janův stav byl stále vážný, dával jinak skeptický lékař naději, že pacient ze všeho vyvázne.

„Má silné srdce a velkou odolnost. Je obdivuhodné, že se po všech utrpeních tak rychle zotavuje. Jiní lidé by už dávno byli pod zemí.“

A pak přišel jeden den počátkem května, kdy se Jan vztyčil na lůžku a otázel se:

„Jaký je čas, Ethane?“

„Počátek května.“

„Kvetou stromy?“

„Ještě ne. Byla velmi krutá a dlouhá zima.“ Na Janově tváři se objevil výraz obavy. „Přečkaly ji mé sady?“

„V Ohiu ano. Ale první pupeny stromů pomrzly v březnu.“

„Neslyšel jsem ještě nikdy, že by se v Ohiu stalo něco takového. Nepamatuji se na mrazy v březnu.“

„Byl jste velmi nemocen, Jane,“ řekla Mary Lake.

Ethan s úzkostí očekával, nezeptá-li se ho Jan, co se stalo se semeny, která mu měl donést z Marietty. Ethan je cestou ztratil, když se převrhl i s lodicí do proudu rozvodněné řeky.

Ale Jan, klesnuv na lůžko, řekl jen s mírným povzdechem:

„Nebudou tedy letos žádná jadérka." Pak se obrátil k Mary Lake a otázal se: „Kde je Betty, Mary Lake?"

Pohlédla na Ethana, jako by u něho hledala odpověď. Pak pravila, snažíc se přemoci silné vzrušení:

„Vzpomeňte si, Jane... Matka je... v sadě."

„Ale její houpací židle je zde. A Betty na ní nejraději sedává, když je v zahradě."

„Máte pravdu, Jane," řekl Ethan. „Odpusťte, že jsme na to zapomněli."

Vzal rychle židli a vynesl ji do sadu.

7

Když se doktor Hildreth vrátil do Marietty, oznámil všem přátelům a známým, co se stalo s Janem.

Brzo o tom věděli lidé v Belpré, Zanesvillu a ve všech osadách a usedlostech v údolí Ohia, Muskingumu, Sciota a jiných řek.

Zpráva o Janově těžké nemoci, o částečné ztrátě paměti i o pozvolném zotavování letěla od úst k ústům až na sever k jezeru Erie a Michigan a na západ k řekám Wabash a Maumee. Nebylo jediného místočka v celém Ohiu, kde by toho roku lidé nemluvili o Janu Jadérkovi a nevzpomínali ho. Věděli, že se u nich v dohledné době těžko objeví, litovali ho a současně si uvědomovali, jak jeho zjev, jeho osobnost, jeho práce a celý jeho život byly úzce spjaty s jejich životy.

I oni se jen pomalu zotavovali z dlouhé a kruté zimy a z jejích následků. Léto bylo chmurné, chladné a málo příznivé, sklizeň chudá a vyhlídky neutěšené. Sady na severu po-mrzly téměř všechny.

Ale po všech útrapách a těžkostech lidé věděli, že se strašná zima už nebude opakovat. Ať je čekalo cokoli, byli odhodláni všechno přečkat. Věřili, že nadejdou lepší časy. To byla slova, kterých Jan často užíval, když procházel zemí a těšil a povzbuzoval osadníky a jejich rodiny.

Pak opět nastalo krátké indiánské léto s mírným sluncem a země se připravovala k zimnímu spánku.

8

Celý rok žil Jan s Mary Lake a její rodinou, aniž jedinkrát projevil touhu nebo úmysl odejít.

Jeho zdravotní stav byl už v létě natolik dobrý, že mohl s Ethanem pracovat venku. Pomáhal mu na polích a Ethan mohl při tom ocenit jeho znalosti a zkušenosti a jeho dobré rady.

Někdy šel Jan s Otou pást ovce po okolních kopcích, zbavených vlků a dravé zvěře. Všechny okolnosti nasvědčovaly tomu, že s návratem sil se mu vrátila i jeho stará láska k práci.

Nejpodivnější bylo to, že mluvil o Betty stále jako o živé bytosti. Mary Lake a Ethan měli někdy silný dojem, že ji Jan vidí nějakým vnitřním pohledem. Mluvil o ní něžně, starostlivě a láskyplně, bez smutku a žalu, tak, jako by ji měl živou před sebou.

Jednou byla Mary Lake s Janem v sadě. Den byl výjimečně slunný a teplý. Mary Lake pod vlivem vzpomínek, které na ni přišly vždy, když se octla v blízkosti matčina hrobu, řekla:

„Pamatujete se, Jane, jak jste si se mnou hrával na cestu kolem světa, když byla malá?“

„Ovšemže se pamatuji," řekl klidně Jan. Pak vzal jedno z dětí, hrajících si u matčiných nohou, posadil si je na ramena a obešel s ním celý sad i farmu. Vykládal mu jako před lety Bettiným dětem o zvířatech a stromech, o řece, tekoucí lučinatými stráněmi, o lesích, rozprostírajících se kolem, i o polích, na kterých pracoval spolu s Ethanem.

Mary Lake vstoupily slzy do očí. Ne, Jan se nezměnil, řekla si v duchu. Měl je všechny stejně rád jako dříve. Snad přece našel po letech stálého putování to, co nikdy neměl: domov.

Ale když o tom večer vypravovala Ethanová, zakroutil její muž hlavou.

„Myslím, má drahá, že přijde ještě den, kdy se s námi Jan opět rozloučí."

„Ale vždyť on už zapomněl na své původní poslání. Nikdy nemluví o tom, že by se k němu chtěl vrátit."

„Nezapomínej na to, že byl celé jaro nemocen a nepřišel ven. Je pravda, že něco v jeho paměti bylo zasuto nemocí. Ale což my víme, co se stane v jeho hlavě, až přijde nové jaro a květy opět vypučí? Když jsem ho spatřil po svém návratu, bělovlasého a zestárlého, na lůžku, lekl jsem se ho a bylo mi ho neskonale líto. Ale nyní vidím, že se mu vrací mládí. Dříve či později si uvědomí, že ho lidé potřebují a že ho čekají stejně toužebně jako před lety."

9

A opět přišla zima, chladná, ale bez sněhových vánic a větrných bouří. V polovině prosince byla už řeka zamrzlá,

takže bylo možno jezdit přes led i povozem.

Koncem února propuklo jaro. Náhle a prudce. Oteplilo se a slunce lehkou překonávalo mraky, až zazářilo na čisté obloze.

Radostný neklid, který zachvátil přírodu i lidi, naplnil i Jana. častěji než kdy jindy zašel nyní do sadu a jednoho dne ho viděli, jak horlivě a pečlivě prořezává suché a odumřelé větve a pálí je na ohni. Tráva a keře se zelenaly a nabobtnalé pupeny se každým dnem zvětšovaly.

Posléze jednoho jarního slunečního rána v březnu stanul Jan v otevřených dveřích a z jeho očí zářily plameny nadšenejšího rozhodnutí. Rozhodil ruce a zvolal — jako před lety, když se dozvěděl o otevření kanálu Erie:

„Ohio už mě nepotřebuje! Nové země na západě a na se veru se otvírají tisícům poutníků. Půjdu zakládat nové sady!“

Nerozmlouvali mu to. Věděli, že by ho za nic na světě neudrželi. Ethan mu obstaral silného koně a novou výzbroj a Mary Lake mu připravila prádlo a šatstvo.

Odcházel brzo ráno, vyprovázen celou rodinou. A jako vždy, když se vydával na novou cestu, i tentokrát zatkl za řemení ohlávky svého koně jabloňovou ratolest.

Když se loučil s Mary Lake, otázal se jí najednou starostlivě:

„Betty ještě spí?“

„Ano, Jane,“ odpověděla.

„To je dobře. Nech ji spát, Mary Lake.“

Dívali se za ním, jak kráčel vedle svého koně.

Zanedlouho se Ethan vydal za ním. Tajně a nepozorovaně ho sledoval zpozzdáli celé dva dny. Bylo to přání Mary Lake, která se nemohla zbavit obav o něho.

Po dvou dnech se Ethan vrátil.

„Má drahá, nemusíš se o něho bát," pravil své ženě. „Nikdy ve svém životě jsem neviděl něco podobného. Byl to triumfální návrat. Lidé, když ho spatřili, zanechávali práce na polích i v domácnostech a utíkali k němu, aby mu mohli stisknout ruku a s jásotem ho pozdravit. Chlapci a dívky mu přinášeli kytice a matky vyzdvihovaly malé děti, aby viděly Jana a zapamatovaly si jeho tvář. Všude ho vítali, všude se radovali z toho, že se pozdravil a že se k nim vrátil. Byla to nezapomenutelná cesta. Jan není bez domova. Má domov pod každou střechou v celém Ohio."

JABLOŇOVÁ STEZKA

1

Místní kronikáři osad i měst v Michiganu shodují se ve svých zápisech na tom, že prvních deset až patnáct let po kruté zimě v roce 1830 bylo pro tuto jezerní a prérijní zemi údobím velkého rozmachu a rozvoje.

Takové události, jakými byla stavba nové poštovní cesty z Detroitu do Chicaga nebo dokončení nové sítě kanálů a vodních cest mezi severoamerickými jezery a splavnými řekami, znamenaly pro celé velké kraje novou éru v osidlování.

Lodě přivážely lidi, dobytek a zboží a cesty se od jara do zimy netrhly procesími těch, kteří upírali zraky k vytouženému Edenu svých představ a snů.

Země rychle měnila tvářnost. Divoká zvěř po katastrofální zimě téměř úplně vymizela; zato přibývalo dobytka, který se ve velkých stádech pásal na lučinatých březích jezer, na velkých lesních paloucích a pastvinách. Čím dále tím více se objevovaly pruhy úrodných polí, rodících bohatou pšenici. Prérie ustupovala rolím a pastvinám a jen rozsáhlé černé bažiny odolávaly náporu lidských rukou.

Počet farmářských usedlostí rok od roku stoupal. Z každého sebemenšího kopce nebo mírného vrcholku bylo možno zhlédnout roztroušená lidská obydlí, která dodávala celé krajině ráz budoucí bohaté zemědělské země s dobrou ornou půdou.

Lidé, kteří přicházeli do Michiganu, byli vesměs — právě tak jako před několika desítkami let jejich předchůdci v Ohio — chudí nebo málo majetní. V letních měsících chodili bosí a v zimě nosili primitivní, doma vyrobenou obuv. Oblékali hrubé

šaty a jejich způsob života se zpočátku nelišil mnoho od života prvních ohijských zálesáků. Výhodu měli v tom, že jim nehrozilo nebezpečí od divoké zvěře. Indiáni, pokud v zemi ještě zůstali a nebyli bezohledně vyhubeni, přizpůsobili se převážně změněným poměrům. Někteří z nich se stali průvodci cizinců nebo pastevci dobytka. Většina Indiánů se však přestěhovala do prérií na západ za řeky Mississippi a Missouri do „Velké země Indiánů“, jak se v té době říkalo rozlehlým a dosud neorganizovaným končinám, rozprostírajícím se až k Pacifickému pobřeží.

V Michiganu bylo však stále ještě dost odlehlých, neobydlených míst, kde cestování zůstávalo nejisté a nebezpečné. V bažinatých lesích se plazili jedovatí hadi a vznášela se velká hejna moskytů, šířících obávanou malárii. Cesty, které vedly těmito končinami, byly málo upravené a v době dešťů těžko sjízdné. Tam si dlouho příroda udržovala svou původní divokou tvář.

2

V kronikách, líčících toto pionýrské údobí země jako slavnou éru století, nalezneme často pestré a zajímavé záznamy, jež zachycují osudy přistěhovalců.

Někteří z autorů těchto kronik měli básnickou představivost, jiní popisovali a vypočítávali úspěchy dosažené osadníky, růst měst a přístavů, a opět jiní vychvalovali krásu a bohatství jezerní země.

Ale téměř ve všech těchto prostých zápisech neznámých lidí čteme záznamy o zajímavém muži s bílými stařeckými vousy, který všude, kam přišel, zakládal ovocné školky a sady. Na zádech nosil přivázaný vak s jadrky a sadařské náčiní uchovával v pytlíku, upevněném provazem k pasu. Na hlavě

míval lepenkový klobouk domácí výroby a na nohou sandály. Jeho zjev byl poněkud nevšední a nezvyklý a někteří kronikáři ho dokonce nazvali mírně výstředním mužem. Všichni se však shodovali v tom, že v jeho výstřednosti bylo něco přitažlivého a podivuhodného.

Byl milován prostými lidmi, kteří ho znali už z dřívějších let, i novými osadníky, kteří ho teprve poznávali.

V jedné kronice stojí záznam o tom, že tento muž ošetřoval a krmil na cestě pustými lesy nemocného vlka, který za ním šel jako pes. Jiný kronikář zaznamenal zprávu o tom, jak muž s jádérky převedl celý dlouhý zástup poutníků nebezpečnými bažinami, plnými hadů. Počet ovocných školek a sadů, které založil za deset let v Michiganu, byl odhadován na několik set. Jeho jméno znali starci i děti, muži i ženy, farmáři na venkově i lidé v městech, lodníci na jezerech a řekách i dřevorubci v lesích. Všude, kam přicházel, byl vítán jako milý host a přítel všech lidí.

O jeho minulosti bylo známo jen tolik, že přišel z Ohia, že se tam každou zimu vrací, neboť tam má své nejbližší přátele, a že ohijské ovoce získalo věhlas jeho dílem. Byl označován za vzor houževnatého, nadšeného a statečného průkopníka, obracejícího divočinu v kvetoucí ráj.

3

Jan Jadérko nikdy netoužil po slovech uznání a jistě mu bylo lhostejno, co o něm psali michiganští kronikáři.

Měl hlubokou víru v člověka. Tato víra ho přivedla před lety k Indiánům. Neopustila ho v nejtěžších a nejkrutějších chvílích života, ani po tragickém neštěstí, které postihlo jeho hlavu a mozek. Láska k Betty, na kterou nedovedl myslet jinak než jako na stále žijící bytost, stala se pro něho světlem, které

zářilo na všech cestách a zahřívalo jeho stárnoucí srdce.

Když přišel v roce 1932 do Michiganu, našel zde přátele, kteří ho nadšeně přivítali.

Měl zde poměrně lehčí práci nežli v Ohio. Všude, kam přišel, nacházel ochotné ruce, které mu pomáhaly. Sadaři se na něho obraceli, aby jim radil, lodníci na řekách a jezerech, po kterých přeplouval, ho zvali, aby jim přišel založit ovocné sady, farmáři ho přemlouvali, aby u nich zůstal, jak dlouho bude chtít, a ženy ho prosily, aby vypravoval jejich dětem o jablonoňových květech, měnících divočinu v šťastné domovy.

V pozdních letech života rád pozoroval, jak jeho stromky rok od roku sílí a rostou. Jeho sady nerodily jen úrodu jablek; přinášely lidem krásu, spokojenost, mír a klid a vracely jim kus starého, ztraceného domova.

4

Nežli první jabloně kolem staré pevnosti Fort Wayne začaly rodit ovoce, narostly vousy Billymu, chlapci, který kdysi odváděl poloslepého Jana do svého domova.

Nyní byl William Worth statným mladým mužem, který si ohradil kus prerie na břehu řeky severně od pevnosti, postavil si malou chatu a zoral půdu pro obilí.

Když ho Jan zas jednoho léta navštívil, požádal ho Billy, aby založil sad pro jeho snoubenku Madelaine Bourie.

Jejich domek byl vystaven ve stylu domků francouzských přistěhovalců z provincie Quebec. Byl dlouhý a nízký, s arkýřovými okny a širokou krytou verandou a vyhlížel velmi půvabně. Zimolez a préríjní růže pnuly se po sloupech verandy a lombardské topoly stály po stranách kůlových vrat. Bylo to příjemné místo pro odpočinek po celodenním putování. Kdykoli přišel Jan do Fort Wayne, přespával v tomto milém, útulném domě.

Založil sad pro Madelaine, která měla bohaté hnědé vlasy a modré oči a roztomilé, okouzující chování lidí normandské rasy. Mladá žena byla hrdá na to, že mohla Jana nazývat „svým starším přítelem“.

V té době se stala Indiána cílem mnohých poutníků a údolí řeky Wabash a Maumee vyhledávanými místy nových osadníků.

Jan přecházel nyní častěji z Michiganu do těchto krajů. Vždycky ho přitahovala místa, kam přicházeli noví lidé. Někdy, když spatřil proudy přistěhovalců, hrnoucí se z přístavů do nových krajů, děsila ho myšlenka, že nestačí na všechno sám. Avšak čas pro něho neexistoval.

Viděl před sebou jen nová pole pro setbu, nové obzory.

Bylo mu přes sedmdesát let, když se vydal na jaře roku 1847 na cestu kvetoucím údolím řeky Maumee.

Krátce předtím se zastavil ve starém Bettině domově, v němž přibylo dětí nové generace. S dětmi Mary Lake rostla farma i sad, rozšiřovala se pole a přibývalo pastvin se stády ovcí. Ethan Hildreth, kráčeje ve šlépějích Davida Vermona, přivedl domov na hranicích k rozkvětu a stal se váženým osadníkem.

Mary Lake i on přemlouvali Jana, aby u nich už zůstal a strávil zbytek života v klidu a odpočinku. Ale Jan mluvil o nových plánech, které hodlal uskutečnit, stejně nadšeně jako v dobách svého mládí. Chtěl zahájit novou práci v severozápadní části Indiány, kde dosud nebyly žádné sady.

„V příštích deseti letech bude Indiána stejně obydlena jako Ohio," říkal.

V příštích deseti letech... myslila si Mary Lake. Cožpak Jan opravdu nechápe, že zestaral? Mluví o budoucnosti, jako by mu stále náležela.

Bylo to až neuvěřitelné, že nikdy nemyslel na ukončení práce a na odpočinek.

Když toho jara procházel černými bažinami na severu, dostal mírnou nákazu malárie. Vrátil se do Toleda, kde celý měsíc proležel u přátel. Tělesně vyčerpán a znepokojen pokročilým jarem, které nečekalo na jeho uzdravení, vyšel jednoho dubnového dne do okolí města, aby se potěšil krásou kvetoucích stromů.

Uvažoval o tom, že období setby bude už u konce, až dostihne nová působiště. Přátelé ho přemlouvali, aby u nich zůstal celé léto a dokonale se zotavil. Když viděli jeho neústupnost, přinutili ho aspoň k tomu, aby poslal vak se semeny a sadařské náčiní lodí do Fort Wayne, odkud chtěl vyrazit. Sám se rozhodl, že půjde pěšky. Volné a pomalé putování rozkošným údolím v době květů bude pro něho svátkem.

Jaká úžasná přeměna se udála v tomto údolí obětavou prací dvou pokolení! Ještě před deseti patnácti lety byly tyto končiny zjara neschůdné. Temným, divokým údolím plavily se tenkrát pramice a ploché lodě. Převážely Jana, který tu zaséval jádérka po obou březích řeky do málo vlídné a divoké půdy. Nyní se řeka podobala stezce, vroubené po obou stranách růžovou a bílou krajkou květů.

Z Toleda, topícího se zpočátku v močálech a bahně, stalo se líbezné zahradní město se čtyřmi tisíci obyvatel, kteří pomalu, ale jistě bohatli vzrůstajícím se obchodem, lodní dopravou a poplatky, vybíranými v přístavních dokách a v obilných skladištích. Byly zde stále ještě výběžky bažinatých lesů, tlačících se až k městu, ale vedle nich ustupovala prerie, vlnící a vzdouvající se větrem, lánům luk, polí a pastvin s lidskými

příbytky, jež se nyní skrývaly v záplavě květů.

Jan šel tímto krásným údolím jako ve snu. Často se zastavoval a odpočíval. Lidé, které potkával, ho doprovázeli od jedné usedlosti k druhé. Sdíleli s ním jeho tichou radost. Spal v jejich domech, neboť každá střecha zde byla jeho domovem. Děti k němu přibíhaly a přinášely mu ráno, když se probudil, snídani. Ale jejich rodiče hleděli do Janovy tváře, podobající se scvrklému ovoci, sledovali jeho pomalé, unavené pohyby a říkali si v duchu smutně:

„Není to naposledy, co ho vidíme?“

6

Bylo už blízko k západu slunce jednoho květnového dne, když Madelaine Worthová, připravující v kuchyni večeři, zaslechla zavrnutí dvířek u sadu. Vyšla ven a spatřila Jana, unaveného, ale šťastného.

„Došla má jadrka, Madelaine?“

„Už před týdnem. Ach, drahý příteli, proč jste nepřišel lodí? Báli jsme se o vás. Byl jste nemocen a vydal jste se pěšky na tak dalekou cestu.“

„Nic to nebylo, Madelaine.“

Objala ho svýma dobrýma, štíhlýma rukama a pomohla mu po schodech na verandu. Klesl téměř bez dechu do proutěné židle. V okamžiku mu donesla mísu teplého mléka, připravila mu čerstvá vajíčka a topinku s jablkovým džemem. Pak ho přikryla lehkým mušelinovým přehozem a vrátila se k práci.

Seděl a pozoroval padající plátky květů a naslouchal zpěvu ptáků.

Když se William Worth vrátil z polí, Jan spal. Před lety jako chlapec William Jana vybídl: „Opřete se o mne, pane.“

A nyní byl Jan opět zde a William si uvědomoval, že

životní pouť tohoto člověka, kterého s Madelaine tolik milovali, se neodvratně chýlí ke konci. On a Madelaine byli svědky Janovy první těžké práce v kraji jejich her a dětství. Za nějaký čas bude možná neschopen cestovat dál.

Jan si přál, aby mohl přespat venku v sadě. Ale protože se na západě objevil mrak, dali mu slamník na verandu, a když ulehl, přikryli ho teplou pokrývkou.

V tichu přicházející noci přemýšlel znovu o svých plánech. Přistěhovalci proudili do severozápadní Indiány a usazovali se na písčitých dunách v blízkosti staletých dubových porostů a kolem velkých jezer, která se rozlévala k rozsáhlým severním prériím. Mnozí z těchto lidí budou zpočátku opuštěni a osamoceni a bude třeba jim pomoci. V příštích deseti letech budou se pravděpodobně usazovat i v prériích a lesích velké země Illinois. V příštích deseti letech...

Usnul. Zdálo se mu o jabloňové stezce, táhnoucí se daleko za hranice poznaných krajů.

Před úsvitem se náhle probudil tichým šelestem deště.

Zdálo se mu, že zaslechl houkání sirény staré lodi, té, kterou slyšel v prvních dnech v Ohio. Nebylo ještě ráno, ale déšť pomalu ustával a nebe na východě se začínalo jasnit.

V rohu verandy ležel vak s jadrky a náčiní. Tiše vstal, přehodil si vak přes záda, upevnil si pytlík s náčiním k pasu a sešel pomalu dolů do vonícího rozbřesku...

První sluneční paprsky nového dne ozářily mokré topoly před bránou. Prerie ležela v dálce, napřed šedá, pak stříbrná a zářící. Ve vrcholcích stromů štěbetali ptáci. Luční skřivan zazpíval flétnově v blízkých pastvinách.

Madelaine vyšla na verandu, aby zavolala Jana k snídani. Ale jeho lůžko bylo prázdné. S očima plnými slz zvolala:

„Oh, Billy, Jan odešel!“

Na trávě v sadě zůstaly sotva viditelné stopy.

VYSVĚTLIVKY

1. Životopisné:

A. Významné americké osobnosti, o nichž se v díle hovoří:

Blennerhasset Harman (1765—1831), právník a politik britského původu. Byl nařčen v aféře Aarona Burra ze spoluúčasti na Burrově vlastizrádné činnosti. Burr Aaron (1756—1836), plukovník a americký politik, i v letech 1801—1805 vicepresident Spojených států, odpůrce presidenta Jeffersona, který byl zvolen kongresem za presidenta při stejném počtu hlasů, jako dostal Burr. Po smrti Hamiltona, kterého zabil v souboji, byl sice osvobozen, ale později byl vypovězen ze země a zemřel v Anglii.

Cass Lewis (1782—1866), americký státník, později guvernér státu Michigan.

Lafayette, markýz de (1757—1834), vojevůdce a francouzský státník, přeplavil se v roce 1777 malou lodí do Ameriky a bojoval dobrovolně jako generál v armádě Jiřího Washingtona. Byl velkým přítelem Unie a vymohl jí vojenskou pomoc od francouzského krále Ludvíka XVI. v kritickém roce 1781. Později byl dvakrát pozván do Ameriky, jednou Washingtonem (1784) a podruhé americkým kongresem (1824).

Hamilton Alexandr (1757—1804), blízký spolupracovník Jiřího Washingtona a jeho pobočník v bojích za nezávislost. Stal se významným americkým státníkem, politickým spolupracovníkem a správcem financí Spojených států. **Harrison** William Henry (1773—1841), americký generál, devátý president Spojených států. Byl presidentem jen několik měsíců, zemřel v úřadě. Jeho otec Benjamin Harrison byl spoluautorem památné deldarace o nezávislosti Unie. **Putnam** Rufus (1730—1824), americký generál a průkopník.

Wayne Anthony (1745—1796), zvaný „Divoký Anton“, americký generál.

B. Indiánští náčelníci:

Černý Jestřáb (1767—1838), jeden z náčelníků Indiánů, obývajících jezerní končiny kolem města Sandusky. Po válce v letech 1812—1814 odešel se svými lidmi za řeku Mississippi. V roce 1830 se chtěl vrátit do původní vlasti, ale byl Američany zahnán zpět za řeku. **Logan** John, vlastním jménem Tah-gah-jute, slavný náčelník Irokézů, přímý předek mladého náčelníka Logana, s nímž spolupracoval Jan Jadérko. Žil v letech 1725 až 1780. (Logan je v Americe běžné jméno. Tím lze vysvětlit, že se mladého Logana ujal jako sirotka bělošský kapitán téhož jména. Rovněž Delawaři měli náčelníka Logana.) O hrdinských skutcích Johna Logana, který působil hlavně v oblasti dnešní Pensylvánie, se dochovalo mnoho pověstí a zpráv.

Pokagon, náčelník Pottawatomiů, kterým bylo po válce 1812—1814 dočasně ponecháno území v severním Michiganu.

Pontiac (1720—1769), náčelník Indiánů, žijících v Ottavě, jeden z největších hrdinských pohlavářů osmnáctého století. Odolával dlouho přesile anglické armády a byl nakonec zavražděn v lesích blízko St. Louisů Indiánem, kterého si běloši podplatili soudkem rumu. **Tecumseh** (1768—1813), náčelník Sónijů, je označován za jednoho z největších bojovníků za svobodu Indiánů. Padl v bitvě na řece Thames v hodnosti britského generála (ve válce britsko-americké, kterou zažil Jan Jadérko).

2. Ostatní historické vysvětlivky — války s Indiány:

V knize jsou uvedeny dvě války, odehrávající se v době působení Jana Jádérka na území Ohia:

A. Válka v roce 1791—1795, ve které byli zabiti Bettiny rodiče, začala vojenskou expedicí generála St. Claira, guvernéra a vojenského velitele Ohia, proti Indiánům, žijícím v pralesích severně od Cincinnati. Jeho vojsko, čítající dva tisíce mužů, bylo obklíčeno a napadeno ze zálohy a jen pět set mužů se zachránilo. Vláda vyslala proti Indiánům další expedici,

vedenou generálem Wayne, známým indiánobijcem, který nechal postavit na území Indiánů pevnost Greenville. V roce 1794 dostal posilu šestnácti set vycvičených mužů ze státu Kentucky. Zatím povolali Britové indiánské náčelníky do Kanady, kde jim kanadský guvernér Dorchester přislíbil pomoc, budou-li bojovat proti Američanům. Rozhodná bitva se strhla v roce 1795 jižně od pevnosti Greenville. Indiáni byli poraženi a rozprchli se po lesích. Generál Wayne vypálil jejich osady a tábory. Válka skončila dohodou sjednanou v pevnosti Greenville v létě 1795. Indiáni byli přinuceni uznat tak zvanou západní hranici, vytyčenou od řeky Ohio až k jezeru Erie. Tím bylo území pozdějšího státu Ohio z velké části otevřeno bělošským přistěhovalcům.

B. Válka v letech 1812 až 1814 byla válkou Velké Británie se Spojenými státy. Ohio nebylo hlavním bojištěm, nýbrž jen podružným. Válka byla vedena na mnoha místech: na jezeře Erie, na řece Svatého Vavřince, na moři, na Floridě, u Nového Orleánu v Mexickém zálivu, kolem zálivu Chesapeake, kde v roce 1814 dobyli Angličané Washingtonu a zapálili presidentův palác, sněmovnu a mnoho významných budov jako odvetu za zničení anglického (kanadského) parlamentu v Torontu Američany v předcházejícím roce. Z tohoto hlediska byla tedy válka, vedená Tecumsemem na území Ohia, jen válkou podružnou. Skončila mírem uzavřeným 24. prosince 1814. Způsobila mnoho ztrát na obou stranách a velké zdecimování Indiánů, kterých využili hlavně Britové.

3. *Ostatní vysvětlivky:*

Alleghanská náhorní planina, zvaná též Appalachská, západně od středního horstva AUeghah, zabíhá svými výběžky až do východní části státu Ohio. Dosahuje sice jen výšky 700 m nad mořem, ale je rozryta četnými dolinami s vodními toky a bohatě zarostlá lesy. Ze stromů zde rostou nejvíce duby, buky, jasany, javory a cedry.

Bušel — americká dutá míra s obsahem 35 a čtvrt litru.

Indiánské léto — krátké údobí mírného, suchého a lehce zaraženého povětří v Severní Americe, obvykle na přechodu z podzimu do zimy.

Jidášník — purpurově kvetoucí strom luskovitých plodů, původem z Malé Asie. Podle pověsti se na něm oběsil Jidáš Iškariotský.

Kasta lékařská — americký keřovitý strom, jehož výhonky z kořenů jsou silně aromatické. Jejich kůry se užívá v lékařství.

Nová Anglie — šest prvních, vesměs pobřežních států severoamerických při Atlantiku (Connecticut, Massachusetts, New Hampshire, New Jersey, Vermont a Maine).

Puritáni — původně náboženské hnutí, které vzniklo v Anglii v 17. století. Puritáni usilovali o očistu náboženství od církevnictví a zdůrazňovali přísnost mravů. V době pronásledování se vystěhovali do Ameriky a stali se spoluzakladateli Spojených států.

Šónijové — kmen velké skupiny Algonkinských Indiánů. Původně obývali východní část Severní Ameriky, hlavně oblast Alleghan. Jejich potomci žijí dnes ve státě Oklahoma, kde je na řece Arkansas město nesoucí jméno jejich kmene.

Totem — kmenový nebo rodový znak (symbol) severoamerických Indiánů, často to bylo některé zvíře, ale také předmět ze dřeva, z kamene, z kůže a pod.

Traper — odvozeno z anglického slova „trap“, tj. past. Trapeři lovíli zvěř pro kožešiny. Chytali ji do pastí.

Vodoklen, též javor přespolní, je druh javoru, který je velmi rozšířen v Severní Americe. Podobá se našemu klenu. Dosahuje výšky až 40 m.

Prameny

Atkinson: Johny Appleseed. Harper and Brothers, New York 1915.

Beard Charles A. and Many R.: The Rise of American Civilization. The Macmillan Company, New York 1956.

Tiž autoři: History of the United States. The Macmillan

Company, New York 1942. Spencer John Basset, PhD;-.: A Short History of the United

States. New York 1918. The New Century Dictionary. The Century Co, New York 1942.